

АЛЕКСАНДРА МАРИНИНА СЕДМАТА ЖЕРТВА

Част 21 от „Анастасия Каменская“

Превод от руски: Здравка Петрова, 2009

chitanka.info

КЪМ БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАТЕЛИ

Много ми е приятно, че книгите ми се превеждат в България и моите любими герои вече ще говорят и на български език.

Искрено се надявам, че за вас ще бъде интересно да прочетете не само как и защо се извършват престъпления в Русия, но и за това как живеят сега хората в нашата страна, за какво мислят, мечтаят, на какво се надяват и от какво се страхуват.

Моите романи са за любовта, за ревността, за омразата, за отмъщението, за дружбата и предателството, за честта и безчестието, т.е. за това, което е близко и разбираемо за всеки човек, независимо в коя страна живее и на какъв език говори.

Надявам се, че прочитът на моите книги ще ви достави поне малко удоволствие. И предварително ви благодаря, че ще ги прочетете.

Желяя ви успехи, щастие и благополучие!

С уважение и любов:

Александра Маринина

ГЛАВА 1.

КАМЕНСКАЯ

— Не знам за вас, уважаеми, но аз още от училищната скамейка не обичам книгите на Гогол. Не разбирам какво интересно има в тях!

Андрей Тимофеевич оглушително се разсмя и ловко лапна поредната хапка великолепно телешко, стотвено от Ирочка. Настя погледна косо Татяна и сдържа усмивката си. Колко е забавен този техен съсед! Мъж вече на възраст, пенсионер, а се държи с тях като хлапе със съученици. Кикоти се, разказва стари вицове, без изобщо да се смуцава, че са стари, и дори без притеснение си признава, че не тачи един от класиците на родната литература. Обикновено хората на неговата възраст се държат с онези, които са под четирийсет, по-солидно, с морна многозначителност изричат неоспорими според тях истини. Не такъв обаче беше Андрей Тимофеевич, който живееше на една стълбищна площадка със Стасов и неговото семейство.

— Е, то всъщност училищното изучаване на литература може да убие обичта към всеки писател — обади се Стасов. — Може би сега учат децата по друг начин, но в наше време например ни караха да зубрим наизуст размислите на княз Андрей под небето на Аустерлиц. Кое петнайсетгодишно хлапе би издържало това? Естествено за цял живот ще се отвори и от откъса, и от романа, и от всичко, което е написал Толстой. Между другото, какво е отношението ви към Толстой?

— Аз, уважаеми, нямам никакво отношение към писателите — неочаквано сериозно отговори съседът, — имам отношение само към конкретни произведения. Обичам „Война и мир“, „Кавказки пленник“, също така и „Севастополски разкази“, а „Ана Каренина“ например не мога да я понасям.

— Значи нямате никакво отношение към нашата Таня? — обиди се Ирочка. — Защото нали и тя е писателка.

Андрей Тимофеевич отново избухна в смях. Той правеше това толкова освободено и апетитно, че беше невъзможно да не му отговориш с усмивка.

— Ира, престани — опита се да я смъмри Татяна. — Това се нарича просене на комплименти.

— Та аз ги прося не за себе си... — взе да се оправдава Ира, но Андрей Тимофеевич я прекъсна:

— Милички, не се карайте. Първо, ние обсъждахме абстрактно руските класици, а не присъстващите на масата прекрасни дами. Второ, доколкото знам, вие, Татяна Григоревна, пишете криминални романи, а аз такива не чета и няма тепърва да започна дори и от уважение към вас, ще ме извините, нали... Следователно аз нямам и не мога да имам отношение към вашето творчество. И трето, лично към вас, Татяна Григоревна, аз изпитвам дълбоко уважение и възхищение, както и към вашата гостенка Анастасия Павловна, защото младите, умни, красиви жени, които вършат тежка и мръсна работа, вместо да блестят в обществото, неизменно будят трепет в моята мъжка душа.

Щом привърши своята засукана, но изискана тирада, съседът стана от масата и грижливо сгъна колосаната салфетка, с която бяха покрити коленете му.

— А сега ми позволете да си взема довиждане с вас.

— Но къде тръгнахте, Андрей Тимофеевич — развълнува се Ирочка. — Имаме и млин...

— Не, не, мила, не мога, извинете. Синът ми обеща да дойде, трябва да си бъда вкъщи. Днес, нали разбирате, е втората годишнина от смъртта на жена ми, смятаме да отидем на гробищата.

Ира изпрати съседа до вратата и се върна в стаята. По лицето ѝ се изписа тъга, сякаш не Андрей Тимофеевич, а тя имаше тъжни спомени на този ден.

— Все пак е приятен... Простодушен, весел... — въздъхна тя, без да се обръща към никого конкретно, и започна да прави място на масата за тавата с млина.

— Да бе — ехидно подхвърли Настя, — хем е и галантен. Не знам за теб, Танюша, но аз отдавна не бях получавала такива комплименти. И млади сме били, и умни, и красиви. Вашият съсед дали е добре със зрението? И изобщо дали е добре?

— Не се тревожи — засмя се Татяна, — добре си е човекът. Ти малко прекаляваш със самокритиката си. Запомни, приятелко, твоят вкус изобщо не е еталон и дори не изключвам просто да го нямаш. И фактът, че сама не се харесваш, изобщо не означава, че останалите

хора на тази планета не могат да те харесват. Допускам, че на нашия Тимофеич-Котофеич му изглеждаш като неземна красавица. Е, добре, щом съседът ни напусна, да се върнем към нашата работа.

Настя се оклюма. Въпросът, към който Татяна предложи да се върнат, никак не ѝ беше по сърце, но тя лекомислено бе дала обещание да участва и сега не можеше да откаже. Тоест можеше, разбира се, светът нямаше да рухне, но съвестта не ѝ позволяваше. Цялата работа беше в това, че от телевизията се бяха обадили на Татяна, за да я поканят да вземе участие в предаване, посветено на жени, занимаващи се с традиционно мъжка работа. Програмата се наричаше точно така — „Жени с необичайни професии“. Татяна се бе опитала да откаже, обяснявайки, че жена следовател е напълно обичайно явление, че почти половината следователи са жени и че е по-добре да потърсят работеща в криминален отдел, тъй като жените там наистина се броят на пръсти. На въпроса дали в такъв случай следователката Образцова може да препоръча някоя дама, Татяна бе отговорила, без да се замисли. Настя Каменская беше единствената жена — оперативен работник от криминален отдел, която тя познаваше. В крайна сметка Настя позволи да я придумат само срещу обещанието и Татяна да участва в предаването. Нито едната, нито другата имаше желание да излиза в пряк ефир и двете дълго измисляха различни витиевати оправдания, като гледаха да не обидят хората от телевизията с пряк отказ, но администраторката на програмата прояви невероятно упорство, съчетано с невиджана проникателност, и в края на краищата успя да постигне своето.

Съгласието им бе получено, денят и часът на прякото предаване — определени, вече нямаше мърдане, така че Татяна покани Настя на неделен обяд, за да се уговорят за най-важните неща.

— Щом позволихме да ни въвлекат в това начинание — каза тя, — дай да си разработим стратегия за поведението. Това е пряко предаване, нещо повече — телевизионен мост, така че ако двете нямаме обща идея, в която трябва здраво да се вкопчим, цялото предаване ще се провали. Само ще си загубим времето.

— Дааа — озадачено проточи Настя, — телевизионният мост е сериозна работа. Ако беше просто пряко предаване, както и да е: сега, доколкото знам, почти винаги обажданията на телевизионните зрители

се филтрират, за да не се губи време за явни глупости. А телевизионният мост е практически неконтролируем.

Обядът привършваше. Ира вдигна масата и излезе на разходка с Гришенка — едногодишното момченце на Татяна, Стасов, изразително шумолейки с вестниците, се отправи към спалнята, а двете бъдещи героини на телевизионното предаване „Жени с необичайни професии“ се наместиха удобно на дивана и започнаха да кроят коварните си планове за отбрана срещу неочаквани, а може би и глупави въпроси. И двете бяха убедени, че не съществуват женски и мъжки професии, а има природни наклонности, способности и особености на характера, които позволяват на човек успешно да извършва едни дейности и му пречат да постига успех в други сфери. При това природата раздава тези наклонности и способности на хората, без да взема предвид половата им принадлежност. Най-важното беше да внушат тази мисъл на телевизионните зрители и да не им позволят да губят ефирното време за обсъждане на теми като „Какво мисли съпругът ви за вероятността да ви извикат на работа нощем“.

— На всички подобни въпроси отговаряме по една и съща формула — предложи Настя. — Например: съпругът ми мисли за това абсолютно същото, което мисли една съпруга, ако съпругът й... И така нататък.

— Съгласна съм — кимна Татяна и оправи топлото одеяло, с което бе завила краката си, — трябва да отбягваме обсъждането на личния ни живот и предимно да говорим с обобщения, така че хората да разберат, че насреща им не са конкретните Настя детективката и Таня следователката, а хора, годни за тази работа, независимо от пола си.

Ирочка отдавна се бе върнала от разходката, хъркането на Стасов откъм спалнята вече от половин час се бе сменило с шумолене на вестници, а Настя и Татяна още се съвещаваха. Разговорът им вече не беше насочен конкретно към предстоящата им изява в телевизията, те бързо се бяха превърнали в жените, които бяха всъщност: детектив и следовател, които разработват план на сложен разпит, при който трябва да предвидят всички възможни варианти на поведението на заподозрения и да премислят съответстващите контраудари. Тази работа им беше професионално позната и увлекателна, затова и двете

не забелязваха как здрачът се сгъстява и уличните лампи навън светват. Наложих да спрат едва когато по телефона се обади Чистяков.

— Жена, вкъщи ли да те чакам или...? — спокойно попита той.

— Зависи какво имаш предвид под „или...“ — тутакси го парира Настя.

— Вариантите са два — методично отговори професорът по математика, — или оставаш да нощуваш там, или аз идвам да те прибера.

— А на теб кое ти харесва повече?

— Естествено не ми се идва да те прибирам, да хабя бензин и да амортизирам двигателя. Освен това вкъщи е кучешки студ и изключиха топлата вода...

— Тогава оставам.

— Разбрахме се, тръгвам.

Настя затвори телефона и погледна часовника си.

— Ирускин, имам четирийсет минути. Мога ли да разчитам на чаша кафе и някакви остатъци от млина?

ЧИСТЯКОВ

Излизаше, че макар и да е неприятно, с чувството на вина може да се живее. В края на краищата нима беше виновен за това, което се случи? Жилището на Настя отдавна плачеше за ремонт и единственото, за което можеше да се упрекне, се състоеше в това, че не бе проявил нужната настойчивост по-рано. Тогава всичко щеше да е вече свършено. Едва през това лято той успя да придума жена си да стисне зъби и да изтърпи двата месеца. Намериха майстори, купиха част от необходимите материали, работата закипя... А после ги „тресна“ 17 август. И само след седмица се разбра, че заделените за ремонта пари ще стигнат най-много за довършването на кухнята. Най-обидното беше, че Чистяков имаше пари, той като честен данъкоплатец си бе открил сметка в Инкомбанк, където му превеждаха хонорарите за издаваните в чужбина учебници и монографии. И каква полза от това? Сметките бяха замразени, не можеха да изтеглят от тях нито долар, нито цент, нито дори рубла.

И тогава за късмет дойде поканата от Германия — три седмици лекции. Обещаха да му платят в брой и след кратко семейно обсъждане бе решено той да не изпуска случая. Държавната заплата на съпругата милиционер и на съпруга учен можеше да не стигне дори за безремонтен живот, защото към началото на септември изгубилите чувство за реалност цени окончателно полудяха, като съвсем забравиха, че трябва поне минимално да съответстват на покупателната способност на населението. Изплатеният в брой хонорар за лекциите би им помогнал да преживеят няколко месеца, а после, току-виж, ситуацията някак си се нормализирала.

Но държавата отново им изигра поредния си подъл номер. Чистяков тъкмо бе заминал за Германия и бе влязъл в аудиторията за първата си лекция, когато съобщиха, че всички желаещи могат да прехвърлят влоговете си от частните банки в държавната. Това щяло да им помогне да получат парите си, макар и не веднага и не в пълния им размер, но поне нещичко. За осъществяването на тази процедура трябвало вложителят да се яви лично и да напише съответното

заявление. Така нещата приключиха, без да са успели да започнат. Визата на Чистяков не беше многократна и ако се бе опитал да откъсне два дни за пътуване до Москва в опит да спаси парите си, вече не би могъл да се върне в Германия — за получаването на нова виза щяха да са нужни две-три седмици. Разписанието на лекциите беше съставено, за този курс бяха пристигнали математици от цял свят и беше невъзможно да ги помолят да си заминат и да се върнат след месец, когато професор Чистяков получи нова виза. Времето минаваше, срокът, определен от държавата за решаване на личните финансови проблеми, изтичаше, а Алексей Михайлович стоеше зад катедрата и на добър английски език... Към момента на връщането му в Москва вече беше късно да се явява лично и да пише заявления.

С една дума, съдбата на влоговете оставаше повече от неопределена, беше ясно едно: пари няма и в близко време няма да има. Жилището, напомнящо повече разбито гнездо, отколкото място за живеене, щеше да остане в такова състояние дълго, а какво ги очакваше след Нова година — дори ги беше страх да помислят. Очевидно се страхуваше не само той, но и Настя. Двамата не говореха на тази тема, но сега, по пътя за вкъщи, тя за пръв път зададе въпрос и Чистяков разбираше какво ще последва.

— Льоша, много пари ли ти бяха превели от чужбина в тази проклета Инкомбанк? — предпазливо попита Настя, макар че никога по-рано не беше си позволявала да се меси във финансовите дела на мъжа си.

— Общо четирийсет и две хиляди, ако ги смятаме в долари.

— И през януари ти ще отидеш в данъчното и ще декларираш всичко това?

— Че как иначе — позасмя се Чистяков. — Искам да спя спокойно.

— И ще трябва да платиш около трийсет процента от сумата на хонорарите?

— Горе-долу.

— Льоша, а откъде ще вземем пари за данъка? Та това са четиринайсет хиляди долара. Страх ме е дори да си го помисля.

С крайчеца на окото си той видя как Настя потрепери. Цял ден бе валил дъжд, пътят беше мокър и той можа да обърне глава към жена си едва когато спряха на червен светофар.

— Ама ти много ли се тревожиш за това? — попита я сериозно.
Настя мълчаливо кимна и извади цигара.

— Я стига, Асенка, има толкова време дотогава. През януари ще декларирам дохода, а данъците ще трябва да платя до средата на юли. Освен това от миналата година знам, че когато сумата е голяма, е разрешено да се плаща на части.

— Мислиш, че до лятото ще разблокират влоговете ли? Нещо не ми се вярва — поклати глава Настя. — Льоша, там горе не разбират ли какво става? Не дават да използваш парите си, а те принуждават да плащаш данъци. Как може да ги плати човек? С какво?

— Съществуват два варианта. Или ще въведат някакъв механизъм за такива случаи, или ние с теб ще трябва да продаваме имуществото си. Например колата.

— Какво ли можем да вземем за нея, стара е — възрази Настя. — Имаме и твоите подаръци: обиците, колието, гривната с изумрудите. Но това са подаръци — поднасял си ми ги за рожден ден, за сватбата... Как да ги продам? Грехота е.

— Не мисли за лошото, Асенка, до другото лято има много време. В правителството има не само глупаци, те не може да не разбират тези неща.

— Може и да не са глупаци, но са гадове! — ядно изрече тя.

Чувството на вина за пореден път прониза Чистяков. Заделените за ремонта и купуването на нови мебели пари в брой щяха тъкмо да стигнат за плащането на тоя проклет данък и Аска сега нямаше да си блъска главата с тези черни мисли. Господи, тя беше живяла в това скапано жилище повече от десет години, щеше да поживее още година-две. Но кой можеше да предположи?

И преди, и след сватбата те не живееха постоянно заедно. Институтът, в който работеше Чистяков, се намиреше в Подмосковието, там живееха и родителите му, така че обикновено Алексей оставаше в Москва само когато не беше нужно да ходи на работа. Разбира се, имаше и изключения и той по две-три седмици наред живееше с Настя в Москва, като всеки ден пътуваше до Жуковски и обратно, но това бяха изключенията. А сега се чувстваше задължен да бъде винаги до жена си там, където беше практически невъзможно да се живее, инак щеше да изглежда, сякаш той я бе въвлякъл в този ремонт, а при възникването на трудностите бе избягал

при мама и тате в топлия им уютен апартамент. На предложението временно да поживеят у родителите на Чистяков Настя отговори с мигновен, но напълно очакван отказ: „временното“ ще се проточи незнайно колко, а се пътува много, особено като се има предвид, че тя и без това се прибира късно от работа.

Сега трябваше да се движат из къщи, вдигайки високо крака и прекривайки рула тапети, торби с цимент, кутии с боя, опаковки с вар и кашони с фаянсови плочки. Тапетите и старите плочки бяха свалени от всички стени и това зрелище никак не радваше окото. Единственото място, където можеха да стоят, без всеки миг да изпаднат в ужас, беше кухнята, която все пак успяха да завършат и обзаведат с нови вградени мебели. Така че те постоянно седяха в кухнята и отиваха в стаята едва през нощта, като всеки път извършваха „похода на Суворов през Алпите“. Слабичката Настя доста ловко успяваше да маневрира, промушвайки се между струпаните близо една до друга камари строителни материали, по-едрият Чистяков преодоляваше тези Алпи с големи усилия и на няколко пъти камарите бяха рухвали със сърцераздирателен грохот. И което беше още по-лошо: на 12 август, когато нищо, както се казва, не предвещаваше бъдещи проблеми, а президентът с уверен тон съобщаваше, че ръката му е върху пулса на събитията и той няма да допусне катастрофа, в средата на август Чистяков взе, че поръча и плати италианска мека мебел със срок за изработка два месеца. Двата месеца тъкмо минаваха и сега, в средата на октомври, всеки божи ден можеше да се случи поредната неприятност във вид на доставка на въпросните мебели. Скромните Алпи заплашваха да се превърнат в Джомолънгма в съчетание с непроходима джунгла. И за всичко това Алексей Чистяков, мъж на трийсет и осем години, се чувстваше ужасно виновен.

ОБРАЗЦОВА

За Татяна изявите по телевизията бяха нещо обичайно, често я бяха интервюирали и като писателка, авторка на популярни криминални романи, и като следовател, когато трябваше да коментира някое шумно дело, в чието разследване бе участвала. Докато на Настя предстоеше да се озове пред камерите за пръв път, така че тя беше много притеснена.

В гримьорната добре ги обработиха и Настя изглеждаше просто великолепно.

— Човек направо не може да ви познае! — плесна с ръце администраторката на програмата, щом видя Каменская, която ставаше от масата на гримьорката. — Ако не ви бях настанила тук лично, щях да помисля, че не сте вие.

— Е, прекрасно — усмихна се Настя. — Жените в милицията не са толкова много, но пък и не е нужно цялата страна да ги познава по физиономия.

Администраторката за миг изгуби дар слово, после разбиращо кимна и се разсмя.

В студиото ги настаниха на корави неудобни столове, наредени около също толкова неудобна кръгла маса, на която се кипреше бутилка с някаква безалкохолна напитка и три високи рекламни чаши на спонсорите на предаването. Ловки асистенти бързо накачиха по Татяна и Настя микрофони и ги помолиха да не правят резки движения, за да не се размести конструкцията. В студиото имаше стотина зрители и всички те без никакво притеснение зяпаха двете героини на предаването. Отляво висеше огромен екран, на който след включването щеше да се вижда какво става от другата страна на телевизионния мост, на „Нови Арбат“.

— Настя, отпусни се — тихо каза Татяна, — няма да боли.

— Лесно ти е да го кажеш — промърмори Настя. — Страхувам се да не изтърся някоя глупост и цялата страна да я чуе. Пълен позор. После ще ме изядат в службата. Защо ли се съгласих! Каква глупачка

съм! Сега щях да си седя вкъщи и да те гледам по телевизията. Тишина и спокойствие.

— Ами седи си тихо и спокойно — посъветва я по-опитната Татяна. — Никой няма да те изяде или обиди.

Водещият приседна до тях на масата, чу се гласът на асистента, който извика: „Трийсет секунди!“, и Татяна весело намигна на Настя.

— Всичко наред ли е? — делово попита водещият. — Настроението бойно ли е?

— Ами не, обикновено е — вяло сви рамене Татяна. — Че с кого ще воюваме? Нали не сме на работа.

— Това е правилно, Татяна Григоревна — съгласи се той. — Тук нямате врагове. А как се чувствате вие, Анастасия Павловна?

— Нормално, благодаря.

— Е, това е, след десет секунди сме в ефир. Готови ли сте?

Точно след десет секунди на мониторите излезе логото на предаването.

— Здравейте, скъпи приятели — с бодър глас започна водещият. — Приветства ви програмата „Жени с необичайни професии“ и аз, водещият Олег Малахов. В този слънчев съботен ден с вас сме се събрали тук, в студиото, за да поговорим за нещо слънчево и радостно. Кое е най-радостното и най-светлото в нашия живот? Жените, разбира се. Защото жените носят в себе си любовта и майчинството. Но днес ние с вас ще си говорим за онези жени, които са се посветили на традиционно мъжки професии. Заедно с хората, които са тук, в студиото, този проблем ще обсъждат и московчаните и гостите на столицата, които в този момент минават по „Нови Арбат“. Именно там днес се намират телевизионните камери, както и нашият втори водещ — Дмитрий Корзун. Готови ли сте, Дмитрий?

На големия екран се появи симпатична физиономия.

— Здравейте. Да, готови сме.

Малко зад гърба на Корзун Татяна видя познатата табела „Елки-палки“. По-рано тук се бе намирала сладкарница „Валдай“, после китайският ресторант „Палма“. Съвсем в началото на „Нови Арбат“. Около водещия се беше събрала доста голяма тълпа, но това не означаваше, че всички ще се втурнат да задават въпроси. Едно е да постоиш наблизо и да позяпаш и съвсем друго — да вземеш активно участие.

— И тъй — продължи водещият в студиото, — днес са ни на гости жени с необичайни професии. Старши следователят и майор от милицията Татьяна Григоревна Образцова и старши пълномощникът от отдела за криминални разследвания и подполковник от милицията Анастасия Павловна Каменская.

Татяна кимна сдържано и с учудване видя как ослепително се усмихна Настя. „Браво, умно момиче — помисли си тя одобрително, — овладя се“.

Първите десет минути от предаването минаха спокойно, въпросите задаваше предимно Малахов, залата още не беше загряла и не проявяваше интерес към разговора. Настя и Татьяна отговаряха поред, бяха предвидили всички тези въпроси. Най-важното беше да не позволяват да обсъждат собствените им личности, а по всякакъв начин да подчертават, че между мъжете и жените няма никакви разлики, освен чисто биологичните.

— Как ви споходи идеята да работите в милицията?

— Точно така, както тази идея спхожда момчетата и мъжете. Идеята съществува и един прекрасен ден тя спхожда и теб.

— И как се отнесоха към това вашите родители?

— Знаете ли, в годините, когато аз си избирах професията, трудно биха се намерили родители, които да са против този избор. В края на седемдесетте и началото на осемдесетте беше престижно да работиш в милицията.

— А не ви ли беше страх?

— От кого? — наивно окръгли очи Татьяна.

— Как от кого? От престъпниците.

— От престъпниците се страхуват всички хора по света. Това е нормално. Другояче не може и да бъде.

— Значи се страхувахте от престъпниците, но все пак си избрахте тази професия...

— Олег, подобен страх няма почти нищо общо с избора на професия. Всеки човек знае, че ако се блъснеш с кола в бетонна стена, със сигурност ще умреш. С други думи, автомобилната катастрофа почти винаги води до осакатяване или гибел и няма човек, който да не го разбира. И въпреки това огромен брой хора работят като шофьори. Смятате ли, че те не се страхуват от смъртта? Страхуват се. Точно така и лекарите знаят, че има болести, за които днес няма лечение. От тези

болести може да умре всеки, включително самият лекар, никой не е застрахован. В края на краищата всички ние знаем, че рано или късно ще умрем. Е, какво, да не живеем изобщо ли?

Водещият Малахов се пообърка, никак не беше очаквал такава логическа верига и не можеше да се сети как да реагира, затова обърна поглед към спасителната зала. За негов късмет някъде откъм средата ѝ се показва вдигната ръка.

— Ето, виждам, че имаме въпрос от залата. Моля, вземете микрофона...

— А вие владеете ли бойни изкуства? — зададе въпроса си широкоплещест мускулест младеж, който подозрително много приличаше на борец.

— Аз — не — отговори Татяна и веднага улови укорителния поглед на Настя. Точно така, нали се бяха разбрали да не позволяват разговорът да се насочва към конкретните им личности. Трябваше да се поправи. — Бойни изкуства трябва да владеят онези хора, които непосредствено задържат престъпниците, а следовател е съвсем друга професия.

— Ами вие, Анастасия Павловна? — попита водещият. — Нали вие се занимавате именно със задържане, ако не греша?

— Грешите — лъчезарно се усмихна Настя. — Задържането е вече последният етап, най-лесният. Първо трябва да идентифицираш престъпника, да разбереш кой е той, после да го намериш. Аз се занимавам с това.

Залата се оживи. Хората в студиото съвсем не бяха глупави и всички разбраха какъв фокус бяха направили току-що героините на предаването. Зададоха им въпрос, едната от тях отговори, другата — не, при това вместо отговор на въпроса те чуха нещо неочаквано, нещо, което по-рано и през ум не им беше минавало. Така де, наистина... В главите на присъстващите гъмжаха мисли: какво ли друго да попитат, за да чуят в отговор не нещо банално, а ново, интересно?

— Имам въпрос към подполковник Каменская. Вие казахте, че знаете пет чужди езика. Често ли ви се случва да си имате работа с престъпници чужденци?

— Крайно рядко.

— За какво ви е било тогава да учите пет езика?

— За гимнастика на ума. Оперативният работник няма право да бъде тъп. Вие на друго мнение ли сте?

Въпросите валяха един след друг. В обсъждането се включиха и зрители от „Нови Арбат“, предаването се разчупи и оцвети. Настя и Татяна успяха на няколко пъти остроумно да се пошегуват, като предизвикаха взривове от смях и в студиото, и на улицата. Три минути преди края на предаването зрител от „Нови Арбат“ влезе в настървена схватка със зрител от студиото, като го обвини в мъжки шовинизъм и антиконституционно потискане на индивидуалността на жената.

И в този момент точно над главата на арбатския „феминист“ излетя ръкописен плакат:

ЩОМ СИ ТОЛКОВА УМНА, ОТГАТНИ
КЪДЕ ЩЕ СРЕЩНЕШ СМЪРТТА.

Водещият Малахов застина със зяпнала уста. Първа се окопоти Настя. Тя вдигна ръка и високо извика:

— Корзун! Викайте милиция! Бързо! Задръжте го!

Татяна се беше вцепенила, мъртвешки студ се разливаше по цялото ѝ тяло. До кого бяха адресирани тези думи? До Настя ли? Или до нея? Какво беше това — идиотска шегичка или сериозно предупреждение? Струваше ѝ се, че е оглушала от страх, защото не чуваше как истерично се разшумя студиото, макар ясно да виждаше отварящи се уста и бурно жестикулиращи ръце.

Малахов най-сетне се съвзе, до края на предаването оставаха малко по-малко от две минути и той отново се опита да спаси положението.

— Сега, уважаеми телевизионни зрители, ние с вас имаме уникалната възможност да видим как опитните служители на милицията, сблъскали се с неочаквана нападка на злосторник, направо оттук, от нашето студио, ще ръководят задържането. Моля за тишина в залата! Моля всички участници в предаването да заемат местата си и да не шумят! Дима! Корзун! Какво става там при вас?

Изображението на големия екран се люшкеше в различни посоки, явно камерата беше попаднала сред водовъртежа на тълпата. Татяна мълчаливо гледаше екрана и си мислеше: „Опитните служители

на милицията... Стъписах се, уплаших се, дори не мога да разсъждавам свързано, камо ли да давам команди и да ръководя някого. Браво, Настя, не изгуби присъствие на духа. Защо продължават този панаир там? Какво искат да дочакат? Предаването трябва да спре“.

Картинката на големия екран се стабилизира, вероятно операторът все пак беше отвоювал камерата си. Появи се лицето на водещия Корзун.

— Успяхме да задържим човека с плаката, сега операторът ще го покаже в едър план...

Камерата се плъзна настрани и улови фигурите на няколко яки мъже, в чиито ръце се мятеше като парцалена играчка момче на петнайсетина години с пъпчиво лице и безумни очи. Кикот давеше Татяна отвътре, това приличаше на начало на истерия. „Господи, някакъв хлапак... Ама разбира се, това е тъпа шега. Детска лудория. А аз се уплаших, повярвах. На страха очите са големи, верно си е“.

Корзун доближи микрофона до момчето.

— Ти ли издигна плаката? — нервно го попита той.

— Ей, какво се заядохте с мен... — плачливо проточи хлапакът.

Оставаше една минута, секундната стрелка на окачения в студиото циферблат пое по кръга за последен път.

— Той, той го държеше, видяхме го! — чуха се гласове от тълпата.

— Кажете, защо го направи? — отново зададе въпрос Корзун. — Защо написа този плакат?

— Не съм го писал аз...

— Но ти го издигна, нали?

— Ами... пуснете ме...

Той направи безуспешен опит да се изтръгне и веднага получи юмрук от единия от мъжете.

— Защо държеше плаката?

— Помолиха ме...

— Кой те помоли?

Трийсет секунди. Двайсет и девет. Двайсет и осем. На Татяна изведнъж ѝ се дося стрелката да спре. У нея се пробуди професионалистът. Уникална ситуация, водещият беше прав. Уникалното беше, че човекът, уловен на местопрестъплението, беше принуден да дава показания пред огромна тълпа и пред телевизионни

камери, гледаше го цялата страна. Дали това ще въздейства някак на механизма на лъжата? Ще започне ли той да се опъва и да дърдори празни приказки, да измисля най-невероятни обяснения на постъпките си, подтикван от внезапно стоварилата се върху него всенародна известност, или обратното — моментално ще се прекърши и ще каже истината?

Двайсет и пет секунди.

— Кой те помоли да вдигнеш този плакат? Кой ти го даде? — повтори въпроса Корзун.

— Една женска. В смисъл, някаква лелка.

— Коя е тя?

— Знам ли я? Пуснете ме... Даде ми пари, каза: „Вдигни плаката, че аз не мога, болна съм, няма как да се провра през тълпата“.

Десет секунди.

— Драги телевизионни зрители, времето на нашето предаване изтича, но ние непременно ще ви разкажем как е завършила тази история. Следващата ни среща е в събота, двамайсет и четвърти октомври, гледайте ни по същото време. Всичко най-хубаво.

Големият екран угасна, на мониторите отново изникна логото. Зрителите в студиото не помръдваха, никой не ставаше. Само асистентите се втурнаха към масата на подиума и свалиха микрофоните от Настя и Татяна.

— Това някакъв номер ли беше? — попита Татяна Малахов. — Разиграване?

— Какви ги приказвате! — възмути се водещият. — На кого би хрумнала такава идиотска шега?

— Значи хлапакът е истински? — уточни Настя. — И плакатът?

— Кълна ви се, Анастасия Павловна, Татяна Григоревна, това беше непредвидена случайност. Нали разбирате, телевизионен мост, улица, разбира се, там има охрана, но можеш ли да проследиш всички...

— Имате ли връзка с Корзун?

— Имаме. Какво да му кажа?

— Да намери някакви милиционери. Да им обясни ситуацията и да поиска помощ. Трябва да доведат момчето тук. Веднага. Разбрахте ли ме, Олег?

Гласът на Татяна стана строг, тя беснееше, защото не можеше да си прости своя внезапен смазващ страх.

— Да, разбрах, Татяна Григоревна, сега ще се свържа с него.

Малахов се отдалечи, Татяна и Настя останаха насаме. Никой не им обръщаше внимание, зрителите тихо излизаха от студиото, като хвърляха на героините съчувствени или пък присмехулни погледи. „Те видяха как се уплаших — помисли си Татяна. — Всичко разбраха. И това ми било жена с необичайна професия! Срамота. Абе да си мислят каквото щат“.

— Как си? — попита тя Настя.

— Горещо-долу. — Настя опита да се усмихне, но устните ѝ не я слушаха.

— Уплаши ли се?

— Че как! До смърт.

— И аз — призна Татяна. — Ах, тази малолетна гадинка! Как мислиш, лъже ли за жената?

— Не знам... Той не е дорасъл за такъв номер. Такова нещо е трябвало да се измисли. И текстът...

— Какво „текстът“?

— Нямаше нито една грешка. Днес сред момчетата на тази възраст почти не се срещат такива, дето пишат без грешки. И правописът му е наред, и запетаята си беше на мястото. И почеркът, Таня. Това не е неговият почерк.

Татяна кимна. Плакатът беше написан на ръка с черен флумастер на голямо парче картон, откъснато от кашон. Пъпчивият сопотив хлапак, който трепереше от възбуда и възторг пред собствената си наглост, едва ли би могъл толкова правилно и ясно да изпише всички букви.

Малахов скоро се върна, лицето му беше угрижено.

— Свързах се с Корзун, от близкия милиционерски участък са отишли вече.

— Оперативно — позасмя се Татяна. — Поне в това ни провървя.

— Те гледали предаването в стаята на дежурните — поясни водещият, — затова, щом започна бъркотията, веднага се завтекли към мястото. Ще докарат момчето тук — цитирах вас, Татяна Григоревна, казах им, че вие сте помолили.

— Защо, те съпротивляваха ли се?

— Искали да го приберат в своя участък.

— Правилно са искали, по закон така трябва да се постъпи. Момчето в участъка, а ние с Анастасия Павловна — при тях на гости. А не обратното.

— Да, да, и те така казали, но аз им обясних, че ако хлапакът се опъва, тук, в „Останкино“, ще можем да покажем записа, на който се вижда, че именно той държеше плаката.

— Ама наистина ли се вижда? — учуди се Настя. — Честно казано, аз не видях лицето му, видях само ръцете и парчето картон.

— Ами и аз не го видях — разсмя се Малахов, — но нали можем да кажем така.

— Съобразителен сте — пестеливо го похвали Татяна. — Имате ли някакво помещение, където с Анастасия Павловна можем да почакаме, докато доведат момчето, а после да си поговорим с него?

— Ще намерим — обеща Малахов. — Елате с мен.

След петнайсет минути те намериха свободна стая. Татяна седна в един фотьойл и си протегна краката, Настя се намести до масата и придърпа пепелника. Пръстите ѝ, стиснали цигарата, потреперваха и като ги гледаше, Татяна отново си спомни страха си.

— Никога не бях предполагала, че толкова лесно могат да ме изкарат от равновесие — каза тя замислено. — По-рано не бях такава. Сигурно остарявам.

— Не, не — меко възрази Настя, — просто си станала по-уязвима. По-рано нямаше дете и можеше да си позволиш разкоша да не се страхуваш от никого и от нищо. А сега трябва да се страхуваш и за него, и за себе си, защото детето не бива да расте без майка.

— Ако си права, трябва да напусна тази работа. Не бях предполагала, че майчинството ще ме направи професионално непригодна — с горчива усмивка продума Татяна.

— Не говори глупости, Таня. Ти си прекрасен следовател, спомни си само колко акули си притискала до стената, главата ти е светла, мозъкът ти работи добре, упорита си, дори много, ти...

— Слаба съм. Вече не ставам за тази работа. Добре че го проумях днес, докато още нищо страшно не се е случило. Винаги е добре човек да си тръгне навреме.

— Е, и какво?! — почти кресна Настя. — Какво толкова се случи днес? Уплашиха те, ти се уплаши. Точно така уплашиха и мен, аз също

се уплаших. Страхът е нормална човешка реакция, хората с нормална психика непременно трябва да изпитват страх в определени случаи. Какви си ги измисляш сега?

Татяна помълча. Тя изведнъж си спомни, че след предаването не бе включила мобилния телефон в чантата си, който днес по изключение ѝ беше дал мъжът ѝ. Ирка сигурно беше гледала предаването и сега се тресеше от страх, изпитваше ужас заради нея. А сигурно и Стасов. Тя дори не си бе спомнила за тях, до такава степен я бе разтресъл страхът. Ето това се опитваше да обясни на Настя. Това беше най-важното. Извади телефона, включи го, старателно се завзира в малките бутончета, за да набере правилно номера.

— Страхът е нещо нормално, за това си права — тихо каза на Настя. — Но ти овладя своя практически мигновено. А аз — не. Ето там е въпросът. Ако страхът мобилизира човека, всичко е наред. Ако обаче той нарушава мисленето, ако парализира мозъка — такъв човек няма работа в следствените органи.

Настя угаси цигарата, приближи до приятелката си, приклепна пред нея и погали с пръсти меките пухкави ръчички на Татяна, украсени с безупречен маникюр.

— Таня, не преувеличаваш ли малко? Мина само половин час, а ти вече разсъждаваш напълно нормално. Ето, справила си се с това. Нали така?

Татяна силно стисна пръстите на Настя в знак на благодарност за съчувствието ѝ.

— Половин час е много време, Настюша, катастрофално много. Един следовател няма право на половин час страх. Половин минута — това е максимумът, който бих могла да си позволя. И това е много дори. Пет-десет секунди, не повече. Но какво ли ти обяснявам, ти прекрасно го разбираш. Да не говорим повече за това. Сега ще докарат хлапака, хайде да помислим какво ще правим с него.

— Ще му разкрасим физиономията — разсмя се Настя. — Друго не е заслужил, а...

Не успя да довърши, защото вратата се отвори. Пръв влезе Дмитрий Корзун, след него — оперативният работник от Централния участък Сергей Зарубин. Само преди три месеца двамата с Настя бяха работили заедно по убийството на известна бизнес дама.

— Здравсти — радостно каза Зарубин. — Няма и година, Настя Павловна.

— Здравсти, Серьожик — млясна го по бузата Настя, за което трябваше малко да се наведе, защото оперативният работник беше понисък от нея почти с половин глава. — Значи ти ми докара хлапака?

— Че кой друг! То всъщност напразно го мъкнах през половин Москва, никаква полза от него.

— Защо така?

— Ами рева през целия път, ред сълзи, ред сополи. Слабичък и глупавичък. Надявал се да пипне сто зелени, зарадвал се, ама като го натикахме в „кафеза“, като го закачиха с белезниците за мен, да не би да избяга, като го подкарахме незнайно накъде, и се скапа съвсем. От страх не може името си да си спомни, камо ли жената, която уж му дала плаката и парите. Тепърва два часа трябва да го успокояваме.

— Ще го успокоим. Запознай се, Серьожа, това е Татяна Григоревна Образцова, старши следовател.

Татяна слушаше разговора им, без да става от фотьойла. И не защото беше неучтива или високомерна. Честно, искаше да стане. Но не можа. Краката ѝ, кой знае защо, не я слушаха, висше ѝ се свят. Да, права беше, трябва да напусне, докато не е станало късно. Вече не е за тази работа.

— Таня, това е Сергей Зарубин, добро ченге, ако те интересуват моите препоръки.

Тя положи почти нечовешко усилие, с едно рязко движение се надигна от фотьойла, постара се да не се олюлее от силния световъртеж и подаде ръка на Зарубин.

— Много ми е приятно. Да започваме. Вкарайте този мерзавец тук.

Каквото и да е решила, всички работи трябва да се свършват докрай. Тя самата нареди да докарат момчето тук. Не бива да се излага. И в края на краищата все още е следовател. Все още...

ГЛАВА 2.

КАМЕНСКАЯ

— И тъй, опитът да станеш телевизионна звезда не се увенча с успех — мрачно констатира Чистяков, когато ѝ отвори вратата. — Изяснихте ли какви бяха тия фокуси?

— И да, и не — въздъхна Настя. — Ако ми дадеш да хапна нещо, ще ти разкажа.

Но започна да разказва, без да чака вечерята. Беше ѝ нужен един трезв поглед към ситуацията, поглед, непомагнат от внезапната уплаха и последвалите я ярост и омраза към сополанкото, пожелал за три минути да спечели сто долара.

Сополанкото с литературното име Ваня Жуков^[1] им бе разказал история, трудна за вярване, но те не намираха никакви други правдоподобни обяснения. Разхождал се по „Нови Арбат“, а по-просто казано — шляел се, понеже си нямал друга работа, убивал времето. Събота, не били на училище, а уроците можел да си научи и утре. Колкото и да е странно, Ваня Жуков се стараел редовно да си учи уроците и в училище далеч не бил от изоставащите, поне така твърдяха родителите му. Та значи разхождал се той, изял един сладолед, после си позволил бутилчица бира с хамбургер на чист въздух под прохладното октомврийско слънчице и не щеш ли, при него дошла някаква лелка с неопределен вид и възраст. И му предложила да спечели сто долара за нищо. Ееей там се е събрала тълпа, виждаш ли? Телевизионно предаване. Трябва да вземеш ей това картонче, да се провереш през тълпата по-близо до камерите и да го вдигнеш над главата си, та всички да го видят по телевизията. Нищо друго не се иска от теб.

Представяте ли си какво са сто долара за петнайсетгодишен хлапак? По днешния курс това е месечната заплата на Настя. Хиляда и петстотин, обърнати в рубли. Тя, подполковник от милицията с висше образование и шестнайсетгодишен стаж, старши оперативен работник, получава толкова за един месец работа, свързана, между другото, с риск за живота. А на него му ги дават за пет минути — и без никакъв риск. Естествено Ваня се съгласил — намерете в Москва, че и в цяла

Русия хлапе, което не би се съгласило. Ама на картоната били написани страшни думи? Че това са само думи, не е като да заложиш взрив на гара. Човек казва или пише какво ли не. А стоте долара — ето ги, в пръстите на лелката, шумолят на вятъра, можеш да ги пипнеш, можеш да ги направиш свои и да ги прибереш в собствения си джоб.

— А защо казваш, че лелката е била с неопределен вид и възраст? — внимателно попита Алексей, като изслуша разказа ѝ.

— Защото нашият Ванятка е още малък, за да определи правилно възрастта на една жена. Съдейки по неговото описание, дамата не е била преуспяваща, изглеждала доста мърлява и опърпана. И зъбите ѝ не били в ред, много от тях липсвали. Значи най-вероятно е скитница или алкохоличка. Такава жена и на двайсет и осем може да изглежда като на петдесет — обясни Настя.

— Откъде тогава може да има сто долара? — смая се Льоша.

— Знаем ли. Или тоя вагабонтин Ванка лъже, или това не са били нейни пари, била е само посредник. Зад това плакатче стои трети човек. И точно това най-много ме плаши. По-добре да се окаже, че Жуков лъже. Разбираш ли, Льоша, в джоба му наистина имаше сто долара. Откъде ги е взел? Родителите му ни уверяваха, че той никога не е имал толкова пари, разбира се, давали му джобни, но не толкова. Ако не е имало никаква лелка, трябва да разберем откъде хлапакът има парите. Льош, аз сигурно съм абсолютно аморално същество, но ми се ще да се окаже, че ги е откраднал или ги е спечелил от някаква лотария, или пък ги е получил за криминална услуга. Тогава със сигурност ще знам, че не е имало никаква жена, и ще заспя спокойно. Защото, ако е имало жена, която е дала на Ванка сто долара, това означава, че онзи, третият, е сериозна личност. Сто долара на хлапака, още някакви пари — на лелката за посредничеството, и всичко това за какво? За да уплаши две жени, които работят в милицията. Просто да ги уплаши. Да си направи шега, тъй да се каже. В случая резултатът не си струва парите. И изводите, които се натрапват от това, никак не ме радват.

— Добре, дай да разгледаме изводите — с готовност кимна Алексей. — Първо, този шегаджия е чалнат милионер. Обича шегичките, впрочем хуморът му е възчерен, но без последствия. А пари има много, изобщо не ги брои. Такъв извод задоволява ли те?

— Такъв ме задоволява — съгласи се Настя. — Може ли да си досипя малко?

— Може.

Тя си взе още карфиол, известно време замислено се взира в самотното кюфте в тигана, после внимателно отрязва с вилицата точно половината и веднага я лапна.

— По братски — обясни тя и си седна на мястото. — Не съм някаква... честна съм, а между другото можех да изям цялото кюфте, когато не ме гледаш.

Чистяков се позасмя, посегна към котлона, взе тигана и сложи в чинията на жена си останалата половинка кюфте.

— Яж, честна моя, в хладилника има пълна паница кайма, мога да изпържа още. Вторият извод ми е ясен и така. Резултатът очевидно е значително по-голям, отколкото си представяте вие с Татяна. Имаш ли трети извод?

— Трети нямам. Вторият се раздвоява на въпросите: коя от нас двете е този резултат, Таня или аз?

— А ти коя предпочиташ да е?

Настя въздъхна. Какво предпочита тя? Тя би искала всичко това да се окаже шега на чалнат идиот милионер. Но ако не е... Коя от тях е искал да уплаши?

Тя мълчаливо изми чиниите, премести стола си до прозореца и седна, като подпря лакти на перваза. Вече беше съвсем тъмно и навън сякаш бе късна нощ, а не съботна вечер, дори колите незнайно защо бяха малко. Усещането беше, сякаш Москва бе замряла, притихнала, уплашено чакаща нещо. Впрочем нищо чудно — при сегашната ситуация не се знаеше какво ще се случи не само утре, но и след час. С пускането на телевизора днес никой не може да бъде сигурен, че няма да чуе някаква зашеметяваща новина — например забрана на твърдата валута или покачване на курса на долара на ново невиждано ниво. Или че нещо лошо се е случило с президента. Казват, че напоследък бил сериозно болен. Ако днес бъдат обявени избори за нов президент, ще се развихри такава бъркотия, че всички изобщо ще забравят за клетата икономика. Я стига бе, каква ти криза, когато трябва да се грабне властта? А хората трябва да живеят, да разпределят някак оскъдния си бюджет, та да изкарат до заплата, трябва да вземат някакви жизненоважни решения, а как да ги вземат, когато не се знае какво ще

стане след един час? Всички са се притаили, изпокрили са се в дупчиците си и чакат.

Чака и тя, Настя Каменская. Защото още не може да отгатне къде ще срещне смъртта.

[1] Така се казва и героят от популярния разказ на А. П. Чехов „Ванка“ (1886 г.). — Б. пр. ↑

ПЪРВАТА ЖЕРТВА

Чума бе! Същинска чума, а не човек. И какво иска от мен? Хайде, добре, благодарско, че даде пари. Аз нищо, че пия, все пак не съм пропаднала алкохоличка, мозъкът ми още не се е спиртосал напълно, така че разбирам — даде ми ги не за да ги отработя, просто ми ги подари тези пари. Много пари! Ама то това работа ли беше? Да намеря някой хлапак и да му пробутам сто гущера заедно с картона. Аз бих вършила такава работа по хиляда пъти на ден просто срещу чашка, а той ми тръсна толкова, че страх да те побие! Нали ви казвам — чума.

Хем да бяха само доларите. Хората имат какви ли не приумици. Когато работех по железниците, имахме там един, и той беше чумав. В смисъл, припадничав. Като го друсне припадъкът, с всичките си пари водка купуваше и раздаваше ей така. На, Михална, викаше, пийни си за мое здраве. И ми даваше цяла бутилка. И не само на мен. Колкото бутилки купеше, на толкова хора ги раздаваше, за себе си нищо не оставяше. Той не пиеше, представяте ли си? Изобщо нито капчица не кусваше бе, а на нас купуваше. Ей такива хора има по света...

Тоя обаче, днешният, чумавият, май беше съвсем откачен. Намерих аз хлапе, пратих го със „задачата“, върнах се и викам: така и така значи, изпълних поръчението ти, драги. А той ме хвана под ръчица, гаче съм някоя дама, и по малките улички ме помъкна право към „Стари Арбат“. Имам нещо да ти казвам, Михална, вика. Достави ми, кай, една нечакана радост, че съм нещастен и от мъка убит. Вечеряй с мене днес. Само че аз съм човек приличен, не съм научен да се мъкна по входове, безистени и гари, аз благоволявам да ям изключително хубава храна и в добри условия. Така че ти, Михална, бърже тръгвай да се изкъпеш. Или си бездомна? Чак се обидих, ей. Как ще съм аз бездомна? Не съм скитница, не, имам си гарсониера. И в нея живея. И с баня с топла вода разполагам. Вярно, сапунът често ми е проблем...

Той гаче ми прочете мислите, позасмя се ей тъй и вика: „Не се сърди, Михална, аз просто така попитах, на майтап. Ето ти пари, купи си приличен сапун и се изкъпи както трябва, кожата ти да скърца. Като

се изкъпеш — пак ела тук, а аз ще ти купя дрехи, щото с твоите гиздила не можеш да седнеш на масата — хапка няма да преглътна, може и да ми призлее“. Аз пак аха-аха да се обидя. К’во пък не му харесват дрехите ми? Лично аз вече пета година си ходя с тях, без да ги събличам — и нищо. Но после се сетих, че не му е времето да се правя на горда, щото може да се откаже от вечерята. Нека ми купи нови дрехи, ще ги сложа днеска само, пък утре ще ги шитна на битака, ще имам за пиячка. Леле, що приказвам така? Нали сега имам цяла купчина пари, за цяла година не мога ги изпи, още повече че не съм някаква пияница, не съм пропаднала алкохоличка, а само така, пийвам си за душата и да си повдигам духа.

Е, някой може да ме смята за глупачка, ама акъла си не съм изгубила. Ти, викам, драги, вземи, че веднага ми купи дрешки, ще си ги занеса вкъщи, там ще се изкъпя и ще се издокарам във всичко ново. Щото как да слагам на чистото си тяло тия вехтории. То няма и къде да се преоблека тук, освен в платения клозет, но там е мръсно. Рекох му така, пък наум си мисля: какъвто си чалнат, вяра не ти хващам. Ще се повлека към къщи да се къпя като някоя послушна овца, а като се върна, и помен може да няма от тебе. За какво тогава, питам, ще съм се трепала, хабила вода и краката си, докато се мотая нагоре-надолу? А, не, давай парите, похарчи ги за новите ми дрешки, щом толкова искаш, пък аз ще си ида с тях. И ако ми изфирясащ, поне те ще ми останат. Дето се вика, глупачка, глупачка, ама съм умна. Не можеш ме метна ти мен, не можеш ме избудалка.

И той обаче, види се, не беше глупак, той чумавият. Не беше и алчен. Добре, вика, Михална, ще ида в магазина, ще купя нещо по-прилично, с новите дрехи ще се върнеш. Само че не идвай с мен в магазина, че продавачките ще изпопадат и ще се изпокрият от страх под щандовете. Аз сам ще се справя някак, на око. Пак се наках да се обидя, но бързо се стегнах. Чумав човек, какво да го правиш.

Речено — сторено. Отиде той в магазина, след трийсетина минути се върна с големи пакети. Аз пък, докато го чаках, се помотах наоколо, намерих няколко бутилки и си ги прибрах в торбата. Ще свършат работа. И Венка Бръснатия се навърташе наоколо, попита ме за вечерта, рече, че Тамарка имала рожден ден, тя черпела днес. За всеки случай му казах, че ще намина. Да не се изфукам с вечерята с чумавия, пък той да ме метне. То вярно, от глад няма да умра, но по-

добре да се облажа на аванта при Тамарка. Е, каква ли ще е толкоз авантата при тая Тамарка — и тя едва свързва двата края, стига й само за пиячката, тъй че на рождения й ден може да се разчита само на половин водна чаша. Но все е нещо де.

С една дума, грабнах аз пакетите, буквално от ръцете на чумавия ги измъкнах и бегом към къщи. Пък и живея съвсем наблизко, на „Мали Власевски“. Дотърчах до къщи, отворих пакетите и взех да разглеждам парцалките. Дааа, ще знаете, никак не бях очаквала такова нещо. Все едно щеше да ме води в най-люксовия ресторант. Чумав бе, какво друго да кажеш. Представяте ли си — дори гащи ми купил и сутиен. Представяте ли си? И чорапогащник. Абе с една дума, не ги доразгледах — и без това от пръв поглед ми стана ясна тая... как беше... е, във вестниците често пишат за нея... А, спомних си! Степента на потребителските възможности. К'во се чудите сега? Дето чета вестници ли? Ам'че аз ги вдигам, ако ги намеря захвърлени, и си ги постилам на пода или на някой кашон, или на масата, където си слагам чашата. Удариш един гълток — и се взираш напреде си, чакаш накъде ще тръгне, добре ли ще ти дойде. А пред теб — вестникът, статиите вътре. И да не щеш, те ти се навират в очите.

С една дума, отидох в банята, взех сапуна и шампоана, дето ги намерих в пликовете. Насапунисах се колкото ми душа искаше. Все пак човек се чувства много по-добре, когато тялото му е чисто, така си е. Косата ми се скубе на кичури, в ръцете ми остава. Кога съм си мила главата за последен път? Има месец, че може и повече да е. Да не си помислите сега, че съм някоя мърла, нарочно я мия рядко, щото много капе, особено когато я мия. А така, ако не я пипаш и дори не я решиш, все някак се крепи.

Излязох от банята, взех да си нахлузвам дрешките. Май всичко ми беше по мярка, даже бельото. Язык, нямах в какво да се огледам, огледало нямах. Защо нямах ли? Ами счупиха ми го. Венка Бръснатия го счупи лани, напи се това копеле, та се сби с гаджето на Тамарка, те събориха огледалото. А да купувам ново — досвидяха ми се парите. Намеря ли някоя и друга копейка, по-добре да я изпия. Тоест, исках да кажа, да купя пиячка и да поканя аверите, да си поседим в топла обстановка. Да не си помислите, че съм някоя пияница, даже бих могла да работя, ама за к'во ми е? Отпуснаха ми пенсия, пълно право имам, а дето още не съм стара — това нищо не значи, от осемнайсетгодишна

бачках във вредно производство. Е, за вредното производство го казах така, в преносен смисъл, макар че, като помисли човек, работата в театрален колектив си е тъкмо вредна за здравето. Цял ден репетиции, вечер спектакли и вечно гладна. Ония, примабалерините, са си много по-добре, те, ако дал господ, танцуват един спектакъл на седмицата, а ние, кордебалетът, бачкаме всеки божи ден. Щото примите са много, а кордебалетът е един. На нас, балерините, ни отпускат пенсии на трийсет и три, само могат да са ми благодарни, дето до трийсет и пет им подскачах на сцената. Така че моята пенсия, макар и малка, ама е изстрадана с кръв и напълно заслужена. В началото след балета отидох да бачкам в железниците като диспечерка. Бях хубавица, гадже за милиони, мъжете ми се лепяха като мухи. Дребничка, стройничка, с лека походчица. Тогава ме свалише един голям шеф от Железопътно управление, та той ме уреди за диспечерка. Викаше: искам, Наденка, да си ми по-наблизо, да мога за десет минути да дотърча от моя кабинет до твоята кабинка. Железопътното се намираше на „Краснопрудная“, а мене ме уреди на Казанската гара, на две крачки. Тогава хвърлих много надежди в тая работа, щото вече бях на трийсет и пет, освен балета никаква професия, образованието ми и то, както разбирате, нищо и никакво, пък ми се щеше да създам семейство, хем и да не съм бедна, а да живея прилично и нищо да не си отказвам. Че началникът ме измами, няма нужда и да ви казвам, и без това е ясно. Толкова ми се искаше да се омъжа, докато не е станало късно, и да си родя детенце! А той все ме подлъгваше със сладки приказки, обещавахе съвсем скоро да се разведе, а аз му вярвах. И как свърши всичко? Той обичаше да си попейва, хем непременно не сам, а в компания. То се знае, компанията му бях аз. Още от сутринта като захванеше „по гълток“, къркаше чак до среднощ, а жена си будалкаше, че нали, имал много работа, съвещанията и събранията го били изтормозили. Та значи пиех с него, исках да му харесам. Защото как разсъждавах? По-добре да пие с мен, инак, ако аз откажа, ще си намери друга компания, а къде е гаранцията, че в тази компания няма да се намери жена, красива и свободна? Нямаше такава гаранция, никой не може да ти я даде. Затова сметката ми беше проста, като аритметика за нулев клас: или да го пускам да пие с други, или аз да „удрям гълтока“ с него. Що пък и да се лъжем, пийнеше ли си, такива хубави думи редеше, че бих могла да го слушам цял живот. И че съм

била най-хубавата на света, и най-красивата, и най-любимата, и той непременно щял да се ожени за мен веднага щом дечицата от законния му брак поотраснели, и че не можел да живее без мен дори не ден, ами и минутка. Такива думи ми галеха душата като балсам и то се знае, нямах нищо против да се напива. Но и аз с него... На тоя дърт пръч му нямаше нищо, но аз си изпатих. Разправят, жените били по-слаби от мъжете в тая работа. С една дума, лепнаха ми, че съм алкохоличка, и ме изгониха от работа. Тогава и нашата любов свърши. Точно това ми каза дебелакът мръсен: не може, вика, такъв виден началник да има за жена алкохоличка. Че каква алкохоличка съм аз бе, кажете? Каква алкохоличка съм? Алкохолици са ония, дето забравят кои са и са готови и родната си майка да продадат за половин чаша. А аз съм си в пълно съзнание. Абе стига толкоз, що ли се захванах да си припомням стари неща.

Облякох се значи във всичко ново и на самото дъно на торбата гледам — още едно малко пакетче. Отварям го — перука. Съвсем истинска. Първо се разкикотих, а после се сетих, че тоя чумавият сигур е забелязал каква ми е косата. Правилно е съобразил, че с такива дрешки върви и хубава прическа, а от моите редки космалаци вече нищо не става. Жалко само, че нямах огледало, тъкмо сега ми трябваше! Извадих пудриерата, поразкрасих си физиономията, хем опитах и да се поогледам в огледалцето на капачката. Не че видях много, ама поне сложих малко боя. Хубаво си намазах миглите.

Нещо ми стана тревожно — сякаш не бях аз, а друга някоя. Сякаш душата ми се премести в друго тяло. Кожата чужда, дрехите непознати, на главата перука. Гаврътнах една чаша, имах си бутилка в бюфета, и тръгнах обратно, където чумавият ми беше определил среща. По пътя се спирах пред витрините да се поогледам. Вярно, не видях подробности, но общият ми вид ме зарадва. Тялото ми дори май си спомни предишната походка. Не, във витрината, то се знае, не бях аз. Или бях? Абе майната им на тия чумавите, съвсем ме оплетоха.

Вървя си към малките улички около „Николопесковски“ и ме хваща страх: ами ако ме е излъгал, ако си е тръгнал и не се върне? В тоя момент толкова силно ми се дощя да отида на ресторант, хем приличен, всичко както му е редът, кавалерът ми да ме хване под ръка и да ме въведе в залата, правилно да ми подмести стола. Наоколо да сноват келнери, да свири музика, покрай нас издокаран народ, а не

Венка Бръснатия и Тамарка. Ами ако той чумавият е забелязал у мене предишната ми красота, а? Щото аз даже хич не съм стара, само на четирийсет и две съм. Нали има случаи нещастни, несполучили в живота женоря като мен да срещнат нормални богати мъже. Съдбата дава всекиму шанс, само че не всеки може да го види и разбере. Аз специално навремето оня железопътен началник го бях взела за точно такъв шанс, а може изобщо да не е бил той? Може моят шанс да е тоя чумавият с джобовете, претъпкани с долари? Значи съдбата правилно ме е откъснала от оня началник, па дори с цената на уволнението, позора и сълзите, ама ме е откъснала, запазила ме е за чумавия. Щото ако бях сполучила тогава, ако се бях омъжила за пръча, днес нямаше да срещна чумавия. Не е ли така, а?

Стигам до определеното място, гледам — той там. Стои си, миличкият, не се оглежда наоколо, замислен за нещо. Видя ме и вика:

— Браво, Михална, добре изглеждаш. Да вървим.

Обърна се и тръгна. В първия момент се пообърках, но тръгнах подире му. Той върви, не се обръща, все едно е забравил за мене. Крачи едно бързо така, едва го настигам. Леле, ама той с кола бе! Ей че празник ме споходи днес! С кола на ресторант. Всичко като при почтените хора.

И значи пътуваме двамката. Той шофира, аз до него. През целия път мълчи. Вече почнах да се безпокоя. Градът свърши, пресякохме Околовръстното, а той надува газта още по-нататък. Добре, викам си, и извън града има ресторанти, и то дори по-яки, отколкото в Москва. Вярно, Венка ми е разправял, че в такива кръчми гуляе повече мафията, а не простосмъртните, тъкмо затова там се случват и престрелки, и разни разчиствания на сметки. Какво излиза значи, че моят чумав е мафиот, така ли? Ха, майтап! Мене пък какво ми пука какъв е, стига да е добър човек.

Той спря колата на място без никакви ресторанти. Някакви вили, наоколо тъмно като в рог, няма улични лампи. Е, викам си, лошо се натресе ти, Надежда Михална, няма накъде повече. Сега като ме повлече нанякъде, па като... Чак ме досмеша. От к'во има да се страхувам бе? Да не съм девственица, гол мъж не съм ли виждала? Хайде де, намери от какво да се плашиш...

Чумавият заключи колата и мълчаливо ме поведе към някаква къща. Отключи, светна лампите. Биваше си я къщичката, влизала съм в

такива, когато играех в балета. Тогава беше модерно да водят момичетата от кордебалета на цели групички в такива вили, тук съветското комсомолско и партийно ръководство „му отпускаше края“, почиваше си след непосилния труд по ръководенето на нашата страна и на великия съветски народ. Не най-висшето ръководство естествено, а така, средно мръснишкото. Онези вили не бяха като днешните. Шперплатените барачки на шестстотин квадрата, дето ги знаем, са едно нищо. Не, тук говоря за солидна двуетажна къща с огромна веранда, седем-осем стаи, а и дворът — най-малко един хектар. Веднъж гледах по телевизията един филм — „Уморени от слънцето“ се викаше, та там действието се развива след революцията във вилата на червен командир. Е, та онази вила, дето е във филма, беше точно такава. Тъкмо по такива ни влачеха след спектакли и точно в такава се озовах и днес. Може пък наистина да е съдба?

Чумавият си свали якето и вика:

— Настанявай се удобно, Михална, сега ще сервирам и ще вечеряме.

Сигур муцуната ми все пак е била уплашена, защото той ме изгледа внимателно и цъкна с език, но нищо не каза. Добре, значи вила... Не ресторант. Жалко. Аз пък вече си бях наточила зъбите.

И пак ми щукна из акъла някаква тревожна мисъл, все едно че ток ме удари: щом като не вечеряме в ресторант, а във вила, за какво беше тоя маскарад? За какво, питам ви, бяха всичките тия дрешки, това къпане със сапун и тая прилична прическа? Добре, сапунът, както и да е, нали чумавият каза, че можело да му призлее от мене. Ама защо трябваше да се пременям? Когато седиш на трапеза, миризмите, вярно, влияят на апетита, ама външният вид няма нищо общо. Но бързо се успокоих, като се сетих с какъв човек си имам работа. С чумав човек. Той си има своя истина, а аз все се опитвам да измеря постъпките му с моята. Нали и той не дойде опърпан на тая вила, а с хубав костюм. То вярно, във връзка с мизерността на пенсийката ми аз съм поизостанала от новата мода, но когато се разкарвам из арбатските улички, все попоглеждам витрините. Там сега има много скъпи магазини, имат си дори специално, чужбинско име. Бутици. Не знам какво означават тия бутици-мутици, но дрешките там са красиви. И което е най-обидно — стават тъкмо като за мен. Например рокля за прием. За млади момичета с хубави фигурки тя е прекалено солидна, те не ходят по

приеми, обаче виждали ли сте дами на възраст, дето ще влязат в четирийсет и втори номер? Че и като за най-нисък ръст. Такива като мене със свещ да ги дириш, трудно се намират, така че тия рокли си висят на витрините и никой не ги купува. Аз пък ги гледам всеки ден и се радвам, че още не се е намерила женска, равна на мен по телосложение. Тринайсетгодишни момиченца има, ама жени — не.

Пак се отплеснах, мислите ми хукнаха нанякъде... С една дума, на тези витрини са показани и мъжки костюми, така че имам някаква представа. Чумавият беше добре облечен, скъпо и с вкус. Докато аз си спомнях за витрините, той сложи трапезата. Подреди чиниите, чашите, приборите и салфетките, донесе храната от кухнята. Стана не по-зле от ресторант.

Отвори бутилка водка, наля на мен, а на себе си ливна малко минерална вода.

— Пий, Михална — вика, — мен не ме гледай. Нали съм шофьор, тепърва трябва да те връщам на „Арбат“, после пак да се прибирам. Не искам да рискувам, катаджиите съвсем са озверели, доларът расте, а техните заплати са си предишните, така че компенсират по работните си места три пъти по-пъргаво. Чат ли си?

Гаврътнах, боднах си мезенце. И не щеш ли, сетих се, че дори името му не знам. Той ме нарича по име, а аз него как да го наричам? Гражданино Чумав ли? Или другарю? Абе майната му, може никак да не го наричам.

Пак ударих един гълток водка, подкрепих се и ми се оправи настроението. Писна ми да играя на мълчанка. И после, какъв ще е тоя гуляй, когато има лапачка, има пиячка, а разговор няма? Не може то така.

— Слушай — викам, — ти защо ме докара тука?

Чумавият ме изгледа ей тъй, внимателно, и се усмихна.

— А ти как мислиш?

Е, тия работи не ги обичам. Абе направо не мога да ги понасям. Разговор значи да разговаряш — единият пита, другият отговаря или разказва нещо. В театъра имахме един помощник-режисьор — и той правеше така: питаш го нещо, а той отвърща: „А вие как мислите? Не може да нямате собствено мнение“. Луди ни правеше всичките с това негово „мнение“. Като си спомних за тоя помощник-режисьор, моментално се вбесих.

— Нищо не мисля — викам, хем грубо едно, рязко. — Ако мислех нещо, нямаше тебе да питам.

А отвътре аха-аха да ми прекипи, направо ми иде да му кресна, хем с цяло гърло. Сега, викам си, ще се развилнея. Така и стана.

— Ти се обърна с молба към мене, каза, че си самотен и нещастен. Така ли беше?

— Така — спокойно се съгласи чумавият и отново се усмихна.

— И аз те съжалих, щото си бил самотен и нещастен. Направих ти услуга, промених плановете си, преоблякох се в твоите дрешки, дето абсолютно не ми харесват и изобщо не ми приличат. Добре, направих каквото искаше, защото съм човек жалостив и добър. Ти ме докара знам ли къде, държиш ме тук, мълчиш, не щеш да приказваш. Е, и къде ти е сега самотата? Ако страдаш от самота, сега трябва направо да не млъкваш, да ми говориш за живота си, да се оплакваш, да търсиш съчувствие. Трябва ти събеседник. Така си мислех, докато ме караше насам. А ти мълчиш. И за чий... си губя аз времето с тебе? Моето време да не би да не струва пари? Да не е държавно? Тая вечер аз щях да си я прекарам сто пъти по-хубаво...

Плещя аз тия идиотщини и сама почвам да си вярвам. Още в хореографското училище така ни учеха: всеки артист трябва да бъде историк, трябва да си измисли история и да повярва в нея, само тогава и зрителят ще повярва. Е, с това аз проблеми нямах, мога да измисля каквато щеш история и само след две минути да ридая от мъка и да вярвам, че всичко това се е случило тъкмо с мене. Много ми помагаше да крънкам пари, дори някои от нашите са се хващали на тая въдица, не само чужди. Така де, за чий... не отидох на рождения ден на Тамарка? Заради него, заради чумавия. Съжалих нещастния човечец. По-добре да си бях седяла сега в нашата топла компания — Венка Бръснатия разправя вицове, Тамарка пее песни и се закача с гаджето си, току посяга към дюкяна му, Галоша си припомня какви ли не небивалици от някогашния си живот, навремето е бил шофьор при големи началства, на какво ли не се е нагледал и наслушал. Там, у Тамарка, вярно, няма такава храна, ама храната за мене какво е? Аз цял живот не съм си дояждала, пазила съм си фигурата, а през последните години, откак съм на едната пенсия, пък съвсем, с тия жалки рубли няма как да се разпуснеш. Виж, пиячката у Тамарка стига за всички, тя

има роднини, дето за празник винаги ѝ подхвърлят парици. За какво, за какво съм седнала аз тука?

А чумавият все едно ми прочете мислите и пита:

— Защо тогава седиш тук? Аз, вярно, помолих те да вечеряш с мен, имам си причина за това. Но нали можеше да ми откажеш. Да беше казала, че не можеш, че имаш много ангажменти, че трябва да отидеш на рожден ден у приятелката си. Но ти не ми каза нищо такова. Съгласи се и тръгна с мен. Е, сега аз те питам: защо се съгласи? Защо тръгна с мен, щом си била толкова заета?

— Ами нали ти рекох — дожаля ми за тебе, добра съм, лесно е да ме разчувства човек. Е, ти ме разчувства, а сега ми задаваш въпроси. Мислиш, че като си богат, можеш да унижаваш другите хора ли? Мислиш, че като ми купи дрешки, сега можеш да си изтриваш краката о мене ли? Няма да стане! И ние, бедняците, си имаме гордост!...

С една дума, отново се развилнях, хем напълно искрено. Крещя и си вярвам на всяка дума. Чумавият ме изслуша, нито веднъж не ме прекъсна. Ядеше и слушаше, ядеше и слушаше. Даже май не се ядосваше. Наложил се да спра, за да си наквася гърлото. Докато смучех чашката, май се поукротих. Глупава някаква ситуация. Щото аз как съм свикнала? Един кряска, в смисъл, взел е думата, останалите го прекъсват, намесват се, тоест започват да говорят за нещо друго, така че приказката не секва. А тук — друга работа. Аз говоря — той мълчи. Май си изприказвах всичко, няма да взема да повтарям като папагал я. С една дума, гаврътнах си чашката и млъкнах. Временно. Седим значи. Тишина. Някъде тиктака часовник. Мислите ми пак се отплеснаха, замислих се за Тамарка. Има си такива карък жени, честно ви казвам, жал ми е за тях. Като мене например. А има жени направо тъпи и целият им живот върви наопаки заради собствената им глупост. За такивата не ми е жал. Да вземем Тамарка...

Но не успях да „взема“ Тамарка, защото чумавият реши да си отвори устата. Е, слава богу!

— Ти, Михална, би ли искала да имаш семейство? — попита той.

— Що не. То се знае, бих искала.

— А на колко си години, приятелко?

— На трийсет и осем — излъгах аз.

— И би могла да родиш?

— Като едното нищо! Знаеш ли как прихващам? Само панталоните да си сложиш до мене — след месец хуквам да правя аборт.

Лъжа и не се изчервявам, чак сърцето ми се разтупка. За семейство пита, за детенце. Може наистина да е оня, моят шанс? Какво ли не се случва в тоя живот... Естествено вече няма да мога да родя детенце, но защо е нужно да го казвам сега? Той първо да се ожени за мене, да ме измъкне от калта, пък после ще видим. Може да пита просто така, на неговата възраст мъжете обикновено не са мераклии да правят деца. Освен пък ако е съвсем бездетен...

— А ти имаш ли деца? — питам за всеки случай.

— Имам — вика. — Син, вече е голям.

Е, на това място се пооклюмах. Но си държа моята линия, не отстъпвам.

— И жена ли имаш?

— Не, жена нямам. Та кажи ми ти, Надежда Михална, ако сега някой ти предложеше да родиш детенце, как би се отнесла към това?

Ей, че го рече бе! Тукатси значи да родя. Добре де, да става каквото ще, важното е да стане заварката. Да се лепна за тоя мъж с пари, кола и вила, поне малко да надигна глава, пък после — каквото ще става, да става.

— Бих родила — викам. — Що не? Кой го предлага? Ти ли?

— Чакай, не става дума за това. Казваш, че би родила дете. Но защо?

Направо се слисах. Той самият казва нещо, после пък пита. Абе чумав и толкоз!

— Тоест как „защо“? Защо раждат всички?

— Ние не говорим за всички, а конкретно за теб. Лъжеш ме за възрастта си обаче, не си на трийсет и осем, а на повече, но да речем, че още можеш да родиш. Та кажи ми за какво ти е дете лично на теб, на твоите години и при твоя живот? Какво ще правиш с него?

За какво ли ще ми е? Да, за кой дявол ми е потрябвало сега това дете? Но ако имах до себе си съпруг и той искаше дете, щях да си направя труда, та по-добре да го вържа. Щом пък толкоз му се е дощяло, като едното нищо щях да му направя тая услуга. Какво като преди пет години лекарите ми казаха ония работи, оттогава медицината напредна много, а чумавият явно има много пари, може и в

чужбина да ме заведе на лечение. Но това не бива да му го казвам. Трябва да измисля нещо благоприлично.

— За да го възпитавам — замънках, — да го гледам, да му се радвам.

Ей, дявол го взел, като напук всички думи ми излетяха от главата. Нали Тамарка има дъщеричка, говореше за нея някакви думи, нещо за смисъла на живота и други разни глупости... Нищо не мога да си спомня. А, да, за старостта. Всички говорят за старостта.

— Та на старини да имам до себе си близък човек, чаша вода да ми подаде, когато съм вече болна и немощна — издекламирах, като наум се похвалих за добре подредената дълга мисъл. Не, каквото и да ми разправят, не съм алкохоличка и дори не съм пияница, мозъкът ми още работи, еша си няма. И паметта ми си я бива.

— Ей, страшна си, Михална — разсмая се чумавият. — Ти какво, надяваш се да доживееш до старини ли? При тоя твой живот? Ами че ти всеки момент може да гушнеш букета, защото пиеш от сутрин до вечер, хем без мезе. Или сама ще се гътнеш, или другарчетата ти по чашка ще те пречукат. Не те ли е страх?

Е, при тия думи съвсем се натъжих. Тоя разговор нещо кривна в лоша посока. Тоя чумавият нещо не ми прилича на човек, дето иска да ме измъкне и да ми подаде ръка със стиснат в нея шанс. Е, щом е така...

— Ти моите другарчета не закачай! И не си ти, дето ще ме съдиш за живота ми...

С една дума, пак се разприказвах на воля. Плещя, но не забравям да си сърбам от чашката и да си я доливам. Чумавият ме слуша дори сякаш внимателно, не сваля очи от мене и по устните му играе една такава странна усмивка, дето от време на време чак ме плаши. А после, когато всичко, което трябваше, се просмука където трябва и взе да ме отнася, не щеш ли, ми стана безразлично какво изобщо си мисли той за мене. Ядът ми мина, стана ми весело и леко. Да, не се е наканил той да се жени за мене, не ме е довел за това тука. Сигурно просто му е станало интересно да пообщува с такава като мене, да чуе житейската ми философия. Може да е някой писател или журналист. Може дори да е много известен. На, сега ще си побъбрим с него, а после, току-виж, по телевизията излязъл филм за разбития живот на някаква такава нещастница като мене. И може някъде сред надписите да има и такава

изречение: „Изязвавам специалната си благодарност на Надежда Михайловна Старостенко“. Леле, Тамарка ще падне от завист! Щото тя все се фука с роднините си: че видиш ли, ние с Венка и Галоша сме изоставени и забравени от всички, а тя, нали, си има роднини, които отглеждат щерка ѝ и за всеки празник ѝ дават пари, тоест не я забравят и я уважават.

— Слушай, Михална — внезапно ме прекъсна чумавият, — а как би искала да умреш?

— Ха, ама че го рече — връцнах се аз, — още нямам такова намерение.

— И няма нужда да имаш. Да речем, ще живееш още сто години, но след сто години как би искала да изглежда това?

Замислих се. Как ли бих искала да умра? Абе знам ли аз! То мигар някой мисли за това? Най-приятното е да заспиш вечерта и повече да не се събудиш. Или отведнъж да паднеш и да умреш, само преди това нищо да не те боли. Да си живееш весело и радостно, да си общуваш с приятелите, да ходиш на гости, да си пийваш и хапваш с кеф, а после — хоп — и край. И никакви страдания. Горедолу това обясних на чумавия.

— Ти едва ли можеш да разчиташ на такава смърт — кой знае защо весело ми каза той. — Твоят начин на живот не може да доведе до здрава и щастлива старост. По-скоро знаеш ли какво ще стане? Ще се нагълташ с някаква отрова, цялата ще посинееш, ще започнеш да се задушаваш, твоите другарчета по чашка ще се подплашат, ще те зарежат сама и ще избягат. А ти ще се търкаляш в някоя градинка или безистен в дрипите си, смрадлива и немита, с разкривена муцуна, и всички минувачи, които видят това, погнушено ще се отдръпват от теб като от прокажена. Дори „Бърза помощ“ няма да извикат за теб. А и да извикат, лекарите само ще те погледнат, ще обърнат линейката и ще си заминат. Няма да им се ще да се цапат с теб: в болниците и бездруго няма места и лекарствата не стигат, най-вече в безплатните. И ти ще лежиш на земята като вехтория, изхвърлена на буницето, докато спреш да дишаш. Тогава ще те приберат в моргата. В моргата ще полежиш още някое време в хладилника, а после ще възникне въпросът: какво да те правят? Роднини нямаш, приятели — също, няма кой и с какво да те погребее. Защото твоите Венки и Тамарки няма да се охарчат за ковчег и гроб — и те броят копейките и събират бутилки из

сметищата. И значи какво? Значи ще те пратят в някоя секционна зала, та студентите да се упражняват върху теб — да правят аутопсии и да изучават вътрешните органи на човека. Ще те нарекат с някакво определено име, например Дуска, и ще се питат: „Кой е последен на опашката за Дуска? Имам да уча за устройството на черепа“. Радва ли те такава перспектива?

Леле, майчице, какви ги приказва тоя бе? Как тъй ще се търкалям в някой безистен, после в морга, сетне в секционна зала? Защо така? Кой го е казал това? За момент даже загубих дар слово. А той ме гледа и се смее.

— Какво, Михална, нямаш ли какво да отговориш? Правилно. Така е, защото никога не си се замисляла за смъртта си. Мозъкът ти е като на пиле, защото не виждаш по-далече от чашата с евтино вино. А смъртта — тя винаги е по-далече от тази чаша. Виж, ако поне веднъж се беше замислила за смъртта си, щеше да разбереш, че всичко ще бъде точно така, както ти го разказах току-що. И все още от теб зависи да промениш това, ако картинката не ти е харесала. Или ти хареса?

И ме гледа ей тъй, хитро. Чумав бе, ей богу, чумав човек. Как може толкова нещо да хареса на някого? Така му и отговорих: че нали, на никой нормален човек толкова нещо не може да се хареса, няма какво да пита. Само че всичко това не се отнася за мене, това не може да ми се случи. Аз не съм някаква си там, не съм алкохоличка, не съм пияница. Да, пийвам си, но съм честна пенсионерка.

— Не ти е харесало значи — казва замислено чумавият. — Е, какво пък, Михална, тъкмо сега е моментът да се замислиш върху това, което ти казах. Все още от теб зависи, все още можеш да промениш нещата, за да не те споходи ТАКАВА смърт. Искаш ли да ги промениш?

— Искам — кимнах послушно.

Е, най-сетне! Колко подигравки трябваше да изтърпя от него, та най-сетне да mine на въпроса! Сега ще ми предлага да променя живота си, ще каже, че иска да ми помогне и да ме измъкне от бедственото положение, в което съм се озовала. Аз пък какво? Аз съм винаги готова и винаги съм знаела, че ако някой ми помогне, ако ми даде шанс, още си ме бива, много дори! Добре, и да не ме поиска за жена, може да ми предложи някаква чиста, не много сложна и високоплатена работа.

Случва се дори на такива служители фирмата жилище да купи. А пък ако има жилище, и за мебели ще заделят средства.

— Сигурна ли си, че искаш? — кой знае защо ме попита пак.

— Сигурна съм, сигурна — уверих го отново и аз.

Изведнъж изпитият алкохол така ми проясни главата, че ми се стори: с всякаква работа ще се справя, с всичко ще се захвана, дори с най-сложното, стига само да повярват в мене и да ми дадат възможност да опитам. На всички ще докажа, че още не е свършено с Наденка Старостенко.

— На всичко ли си съгласна?

— Ми да! Изобщо не се съмнявай.

— Да не се откажеш?

— Никога!

Нищо, Михална, рекох си, не се плаши, четирийсет и две години си е точно разцветът на живота. Може пък всичко да се промени... Всеки има своя шанс — и такива като мене го имат.

Чумавият ме изгледа някак топло и сърдечно и изведнъж рече:

— Знаеш ли, Надя, тая перука много ти отива.

ГЛАВА 3.

ЗАРУБИН

Оперативният работник Сергей Зарубин обичаше работата си и по това приличаше на Настя Каменская. Но за разлика от Настя, не можеше да търпи да седи зад бюро в кабинет и да мисли или пък — което е още по-лошо — да съчинява документчета. За съжаление съставянето на различни отчети, справки и рапорти е неотменна, и то твърде съществена част от оперативната работа, а тази част винаги бе дразнила Сергей. Най-странното беше, че стилът и начинът му на изразяване бяха превъзходни, неслучайно като малък бе съчинявал стихове, разкази и през всичките си училищни години се бе изявявал като редактор на стенвестника на класа, който притичваха да четат не само децата от другите класове, но дори и учителите. Стенвестникът обаче си е стенвестник, неговата същност е, че трябва да бъде „написан“, а оперативната работа се състои в разкриване на престъпления и Серьожа просто не можеше да проумее защо издирването на престъпници трябва да бъде неразривно свързано с писмена работа. Той не виждаше в това здравомислие и логика, затова се стареше по възможност да избягва бумащината. Изобщо с лекота вършеше всякаква работа, стига да разбираше смисъла ѝ и да се съгласяваше с него. В противен случай сякаш му слагаха спирачки, мозъкът му отказваше да работи, а пръстите забравяха коя буква къде се намира на клавиатурата.

Издирването на жената „с неопределен вид и възраст“, която била предала на Ванка Жуков картоненото плакатче заедно със стодоларовата банкнота, беше тъкмо работата, която Серьожа Зарубин обичаше и умееше да върши. Самият факт, че видът и възрастта на тази дама били „неопределени“, с висока степен на вероятност говореше, че трябва да я търси сред арбатските алкохолици. През цялата съботна вечер и в неделя до обяд той се скита из тесните криви улички и не се уморяваше да се смайва каква нищета, мръсотия и немара царят в самия център на столицата, в непосредствено съседство с елитните сгради и многобройните посолства. Зарубин разпознаваше „своя“ контингент от пръв поглед, и то безпогрешно, а някои знаеше и

по физиономия, и дори по име. Беше започнал милиционерската си кариера именно тук, в участъка, обслужващ района на „Арбат“. Така че не му беше трудно да разговаря с тези хора и да събира информация.

Но отначало не му провървя с информацията. Зарубин научи много нови и интересни неща за характерите и навиците на хората, които „държат“ тук магазините, сергиите и лотариите, но все още не бе чул нищо съществено за жената, внезапно споходена от приключението с доларите. Това беше странно. Сергей доста добре познаваше нравите и обичаите в средите на алкохолиците и не можеше да повярва, че една сериозно впиянчена особа не е разказала за подобно приключение на другарите си по чашка още същия ден и час. Ако всичко разказано от Жуков беше истина, ако парите и плаката му бе дала неизвестната, която, ако се съди по вида ѝ, по никакъв начин не би могла да е нито авторка на текста, нито притежателка на „излишни“ сто долара, значи някой я е наел. А наемането на работна сила предполага заплащане. Нещо повече, като се имат предвид особеностите на самата жена, работодателят вероятно е бил сигурен, че тя ще изпълни поръчението, а няма да изчезне още в следващата секунда, отнасяйки в джоба си заветната зелена банкнота. А това непременно е щяло да се случи, ако той е предложил на жената за услугите ѝ сума, по-малка от предназначената за Банка. Не, той е трябвало да ѝ плати повече, инак тя със сигурност е щяла да офейка с парите. Излиза, че вчера сред арбатските алкохолици непременно е трябвало да се почувства тази огромна сума. Дори тази пияница да е проявила невиждана за алкохоличка предпазливост и свидливост, дори да не е разказала с какви пари разполага, тя не може да не е почерпила най-близките си приятели. Защото това е задължителна и неизменна характерна черта на тези хора: сдобият ли се с пари, те започват да черпят приятелите си, а понякога и всички наред, защото за тях ролята на щедър богаташ е символична и означава възвисяване, макар и временно. Вие нямате нищо, а аз имам, тоест не всичко е свършено за мен, все още ме бива за едно-друго, усмихва ми се късметът, получих шанс, съдбата избра само мен от всички вас, беляза ме с благоволенieto си.

Но Зарубин не чу нито дума за незнайно откъде взели се пари у някого от местните обитатели. И изводите от това можеха да бъдат само два. Или жената не е била от арбатските, или вече не е между

живите. Не му се искаше да си мисли това, защото в такъв случай цялата ситуация веднага би се усложнила. Какво значи „не е била от арбатските“? Едва ли е дошла тук от друг район на Москва, алкохолиците не обичат да пътешестват. Билетът за транспорт трябва да се купи, а е скъп. Може да не плащаш, но има опасност да те глобят и тогава ще ти излезе още по-скъпо. Да тръгнеш пеша — нямаш сили. А и стимул нямаш. За какво ще ѝ е било да идва тук от своя район? Тук не е по-хубаво от другаде, празните бутилки не са повече. Освен ако е дошла на гости на някого. И тогава шансовете да я намери са нищожни, трябва да разпитва поголовно всички от „Пречистенка“ до „Болшая Никитская“ дали в събота не им е гостувала някаква дама и дали не е разказвала за неочаквано спечелени пари. Или да не е разказвала (което е напълно вероятно), но да се е държала необичайно, да е била радостно възбудена или обратното — угрижена от нещо, развълнувана. Работа за цяла година.

Имаше и още един вариант, обясняващ по какъв начин „външна“ пияница можеше да се е озовала на „Нови Арбат“. Но този вариант, макар да беше напълно логичен, не издържаше на никаква критика. Загадъчният работодател (или дори работодателка) би могъл да я доведе със себе си с предварителната идея, че ще му (или все пак ѝ?) трябва подставено лице за контакт с човека, който ще вдигне плаката. Но това вече излизаше от рамките на нормалното за човека планиране: излизаше, че работодателят е знаел какво предаване ще има, с кое място в Москва ще се осъществява пряка връзка и кои ще бъдат гостите в студиото. Да предположим, че той има познати в „Останкино“, може би дори сред служителите на телевизионния канал, и е научил всичко това. Но тогава би било логично да си приготви и плаката предварително, още вкъщи, на нормална хартия, да го закрепи на прът, с който лесно да бъде вдигнат над главите на стълпилите се хора. Човек, който е склонен предварително да се подготвя за всичко, би постъпил именно така. Обаче плакатът беше написан на дълго парче картон, откъснато от кашон. Момчетата от местния участък веднага след инцидента претърсиха всички контейнери за боклук в района и намериха празната опаковка от хладилник, от която е било откъснато парчето. Не ги домързя и да прилепят плаката до откъснатото място. Пасна идеално. Излизаше, че тайнствената личност, която е стояла зад гърба на пияницата, не се е готвила

предварително за нападката, а я е измислила в движение, щом е видяла, че върви предаване. Тоест не е довела със себе си пияницата, а я е срещнала тук, на „Арбат“.

А ако тази жена вече не е между живите, работата става съвсем лоша. Първо, това е убийство, с други думи, лишаване от живот на себеподобен, и това винаги е лошо, независимо от характеристиката на жертвата. Второ, това веднага отхвърля привлекателната версия за глупава шега на шантав милионер. Когато човек просто се шегува, той обикновено не убива свидетелите.

Най-лошите подозрения май започнаха да се потвърждават, защото отдавна известният на Зарубин алкохолик и крадец на дребно Вениамин Полников, по-известен като Венка Бръснатия, когото Сергей откри към четири часа следобед в неделя, заяви:

— Лично аз съм жив и здрав, слава богу, а и нашите всички са наред. Спомняш ли си Тамарка?

— Че как — усмихна се Сергей.

— Ами да — захили се Вениамин, — точно ти как да не я помниш. Нали ти я лиши от родителски права.

— Не аз, а съдът — поправи го оперативният работник.

— Айде, айде, знаем ги ние тия ваши съдилища. Ако не беше им пратил заявление, никой съд нямаше пръста си да мръдне.

— Вярно е. А ти май не си доволен, а?

— Ами, на мен какво ми пука! — Устните на Бръснатия се разтеглиха в нещо като усмивка, оголвайки гнилите му зъби. — За мен дори е по-добре. Когато имаш дете, не можеш много да се развихриш. А така къщата празна, пий, спи — каквото си щеш.

— А самата Тамарка как е? Тъгува ли за дъщеря си?

— Тамарка ли? — разсмя се Бръснатия. — Че тя се сеща за дъщеря си само когато иска да почувства някого. Колко била нещастна, как била лишена от радостта на майчинството, откъсната от родното си детенце. И по разни празници, когато роднините ѝ подхвърлят парици. Вика: да ми плащат, щото ще си взема щерката обратно. Ей на, вчера имаше рожден ден, какво гуляйче ни спретна.

— И голяма ли беше тайфата? — поинтересува се Зарубин изключително за да поддържа разговора, но инак си мислеше за друго.

— Колко ли бяхме? Сега ще преброя. — Полников навъси чело и взе да брои на пръсти. — Значи ние с Тамарка — двама. Нейното

гадже — трима... Така... Така... Още трима — значи сме били шестима. Чакахме и Надка, ама тая кучка не дойде. Надула се е нещо, види се.

— Коя Надка? — наостри уши Зарубин.

— Ами Надка Танцьорката. Не я ли помниш? Дребничка една, мършавка, кожа и кости. Била е в балета.

Зарубин си спомни. За Надка Танцьорката беше чувал още когато бе работил в този район, но не я познаваше лично. Не е отишла на рождения ден на приятелка, да пие и яде на аванта... Много любопитно.

— А защо не дойде? — попита той, без да крие интереса си. — Може би не е знаела за рождения ден? Или е забравила и никой не ѝ е напомнил?

— Айде де, забравила — презрително се изплю Вениамин. — Лично аз я срещнах вчера на същата уличка и ѝ казах за Тамарка. Тя ли да забрави! Айде де!

— Добре, казал си ѝ. И тя какво?

— Почуди се малко и рече: ще дойда.

— Сама ли беше?

— Сам-саменичка.

— И какво правеше, когато я срещна?

— Господи, ами че същото, каквото винаги. Събираше бутилки.

— Да, лошо е постъпила — поклати глава Зарубин. — Да получиш покана за рожден ден на приятелка и да не отидеш — наистина гадно.

— Нали! Това казвам и аз! Кучка.

— Чакай, Вениамине, не я осъждай веднага. Може да е имала някаква важна причина, а ти бързаш веднага да я обиждаш. Какво ви обясни, защо не е дошла у Тамарка?

— Ами нищо не ни е обяснявала — избухна Бръснатия. — Оттогава изобщо не съм я виждал.

— А защо не прескочиш да я потърсиш у тях? Вениамине, не те разбирам — строго каза Сергей, — твоя приятелка, бих казал дори — добра позната, е обещала да дойде на рожден ден и не е дошла. И ти дори не си се поинтересувал какво ѝ се е случило. Ами ако е болна, лежи и не може да стане? Тя чака ти, като приятел, да се разтревожиш, да я потърсиш, да отидеш да я видиш, да ѝ купиш лекарства или да

повикаш лекар. А ти се разкарваш из улиците и я наричаш „кучка“. Не е хубаво това, Вениамине. Мъжете не постъпват така. Приятелите пък още по-малко.

Зарубин знаеше слабото място на Бръснатия. Учител навремето, Полников винаги всички поучаваше, изискваше от хората, с които общуваше, да спазват един кодекс на честта, в който на първо място бяха приятелството, взаимната подкрепа и взаимопомощта. Сега беше към петдесетте, вече двайсет години не работеше в училище, но бе съумял някак да запази педагогическите си навици въпреки двайсетте години алкохолизиран живот. Думите на оперативния работник го постреснаха.

— Може наистина да се е разболяла... Тя по принцип е здрава като не знам какво, никаква болестка не я хваща. Вярно, че трябва да прескоча да я видя.

— Искаш ли да дойда с теб? — предложи Зарубин. — И бездруго съм тръгнал нататък.

Той нямаше никаква представа в каква посока трябва да върви към дома на Надка Танцърката, но Бръснатия не обърна внимание на това. В края на краищата нали Зарубин не беше казал, че не познава Надка, а ако я познава, значи знае и адреса ѝ, това е естествено.

— Да вървим — кимна Полников, — ако има нещо, ти ще извикаш „Бърза помощ“, нали? Все пак си ченге, тебе ще те послушат.

Без да бързат, те стигнаха до „Мали Власевски“ и влязоха в усмърдян на изпразнения вход. Гарсоньерата на Танцърката се намираще на втория етаж. Позвъниха, никой не отвори, потропаха — пак никой.

— Ей го на! — обиди се Бръснатия. — Нея и вкъщи я няма, а ти ми разправяш — болна била. Скитосва някъде. Абе, нали ти казах, кучка. Винаги си е била такава. Ние сме хора обикновени, а тя, видите ли, балерина. Балерина Грета — от балета... Винаги си е вирила носа, вечно се смяташе за нещо повече от нас. Затова не е дошла у Тамарка.

— Чакай малко — спря го Сергей, — не преувеличавай. Миналата година нали е идвала на рождения ден на Тамарка?

— Е, дойде.

— И по-миналата ли?

— Да.

— И винаги е участвала във вашите гуляйчета?

— Ами че как.

— И ви е канила вкъщи?

— То се знае. Ти всъщност си прав, винаги е идвала. Вчера обаче, кой знае защо, не дойде...

— Ето, виждаш ли. Може да ѝ е толкова лошо, че да не може да стане. Знаеш ли, има такива болести, когато човек е в съзнание, но няма сили да стане от леглото. Или си е счупила крака и не може да ходи. А може да лежи в безсъзнание, а ние с теб стоим тук и я обсъждаме. Вениамине, не ми прави физиономии, знам със сигурност, че имаш ключ от това жилище. Извади го, не се притеснявай.

— К'во приказваш, началник — замънка Бръснатия, — откъде у мене ключове... Че аз никога...

— Хайде, хайде, отваряй — махна с ръка Зарубин. — Разрешавам ти. На моя отговорност.

Естествено Сергей блъфираше с това „знам със сигурност“, но пък наистина познаваше добре характера на Вениамин Полников. Още щом Венка заговори, че Танцърката „се надува и вири нос“, оперативният работник схвана всичко. Полников смяташе, че е неотразим външно и неповторим в сексуално отношение. Той до такава степен смяташе себе си за Мъж с главна буква, че всеки ден се бръснеше и сутрин, и вечер, въпреки насмешките на околните. С това си беше заслужил и прякора. Всички жени според него трябваше да го боготворят заради истинския му мъжки характер и огромната потенция. Единственият му недостатък е социалният му статус. Вярно, статусът му не беше съвсем в ред. Но във всичко останало е къде-къде пред другите. Така че щом една жена го отхвърля — въпреки всичките му качества, — причината може да бъде само една: тя се надува, не ѝ харесва именно социалният статус на Бръснатия.

Щом Бръснатия е бил любовник или както се казва в милиционерските протоколи — съжител на Надка Танцърката, значи със сигурност може да влиза в жилището ѝ. Дали с ключ, получен от самата стопанка, или с ножичка за маникюр — няма значение. В случая влезе в действие именно ножичката.

— Надя! — извика Полников, отвори вратата и влезе в антрето. — Надя, вкъщи ли си?

Жилището беше празно.

— Скитосва! — със злорадо удовлетворение констатира Вениамин. — Така си и знаех. Такива като Надка никога не боледуват. Гадина тънкокрака!

Сергей обиколи занемарената донемайкъде стая, огледа обстановката. Набиха му се в очи ярките пликове, разхвърляни по пода. Около тях се търкаляха и отрязани етикети и касови бележки. Той ги вдигна и внимателно ги заразглежда. Зарубин не можа да разбере какво е написано на етикетите и от каква стока са, но бързо си изясни какво говорят касовите бележки. След минута вече знаеше на коя дата, от кои магазини и срещу каква сума е било купено всичко.

— Я виж тук — извика той Бръснатия, който се бе възползвал от случая и вече тършуваше в бюфета на стопанката за алкохол, — приятелката ти вчера доста е пазарувала.

— К'во? — не разбра Вениамин, защото вниманието му беше съсредоточено върху съдържанието на кухненските шкафчета.

— Твоята Надка вчера си е накупила дрешки почти за десет хиляди рубли.

Полников дотича от кухнята с облещени очи.

— За колко, за колко?

— За десет хиляди.

— Постарому значи за десет милиона, така ли?

— Именно. Излиза, че си имате богата приятелка.

— А стига бе — искрено се възмути Бръснатия, — пенсията ѝ е жалка и отникъде няма нищо допълнително. Дори телефона ѝ изключиха, защото не го беше плащала цяла година. Откъде ще има толкова пари?

— Ето това бих искал да знам и аз — замислено промърмори Зарубин. — Откъде твоята Танцърка ще има толкова пари? Ще трябва да я потърся и да я попитам. Може да е обрала някого?

— Е, недей така — вече без предишната увереност в гласа възрази Бръснатия. — Надка не е крадла.

— Откъде тогава са парите? Хайде, обясни ми, Вениамине, само че просто, ясно и достъпно, откъде една бедна, пиеща пенсионерка може да получи толкова пари?

Вениамин напрегна мисловния си апарат и след известно време лицето му се проясни.

— Ами може да се е появил бившият ѝ мъж... или богати роднини!

— Логично — кимна Зарубин. — Надка била ли е омъжена?

— Май не...

— Май или го знаеш?

— Тя казваше, че не е.

— А има ли богати роднини?

— Аз пък откъде ще знам? — тросна се Бръснатия. — Може и да има. Само че нищо не ни е казвала за тях.

В хода на кратката, но добре организирана дискусия бързо се разбра, че Танцърката не би могла да получи парите по такъв приказен начин. По-точно, изясни си го Зарубин, защото беше трезвен. Докато Бръснатия все още беше уверен, че Надка е „извадила късмет“ и ѝ се е случило именно това, за което дълбоко в душата си мечтае всеки алкохолик и изобщо всеки пропаднал човек. Пребиваването в пропастта се е оказало временно и ето я нея — протегнатата от небето ръка за помощ, в която, ако се вкопчиш здраво, можеш отново да се изкатериш на повърхността.

Беглият оглед на стаята позволи на Зарубин да намери документите, от които научи, че стопанка на това жилище е Надежда Михайловна Старостенко, родена през 1956 година в Семипалатинск, рускиня, неомъжена, без деца. Споходи го лошата мисъл да пъкне паспорта в джоба си, за да покаже снимката на Ваня Жуков, но той бързо разбра колко безсмислена е идеята му. На снимката Надежда Старостенко е била на двайсет и пет години, а сега беше на четирийсет и две, от които, ако се съди по пенсионната книжка, вече пет-шест години пие, и то пие толкова интензивно, че почти е изгубила човешкия си облик.

Именно преди седем години Старостенко е напуснала театъра и се е пенсионирала. И ако се вярва на Полников, след театъра е работила в железниците, където всъщност се е пропила до такава степен, че просто са я изхвърлили.

Вярно, намериха се и по-късни снимки, но те бяха все групови, запечатали сцени от балети, където лицата бяха дребни и гримирани. В такива случаи можеш да разпознаеш стопанката само с нейна помощ, когато тя с гордост ти покаже: а ето тук, дванайсетата отдясно, съм аз в „Спящата красавица“. И при това е невъзможно да се разбере по какво

дванайсетата се различава от единайсетата и тринайсетата, защото всички са с еднакви костюми, еднакви прически и еднакви лица.

ОБРАЗЦОВА

Татяна бе мобилизирала всичките си сили, за да не показва тревогата си. И въпросът не беше, че се опитваше, както се казва, да не се изложи. Тя не искаше да безпокои мъжа си и жалеше Ирочка, своята племенница, която беше голяма страхливка и се тормозеше за всякакви дреболии. През цялата съботна вечер и сутринта в неделя успяваше, и то доста успешно, да се преструва, че всичко случило се не е нищо повече от глупава шега, силно гарнирана с черен хумор. Стасов напълно се поддаде на този спектакъл, но Ирочка продължаваше да се тревожи и не можеше да говори за нищо друго, освен за картоненото плакатче.

Но в неделя следобед ситуацията започна да се променя. Те тъкмо привършваха обяда си, когато се обади Настя.

— Зарубин я е намерил — каза тя.

— И?

— Установил е името и местожителството ѝ. Самата мадам се крие някъде.

— Но как може да е сигурен, че е тя? — У Татяна се пробуди следователят, който не разчита на интуицията си.

За такива неща. Следователят трябва да знае нещата със сигурност, за да си прави верни изводи. — Има ли снимка, която може да се покаже на момчето?

— Снимките били много стари, не вършели работа. Поне така смята Зарубин.

— Тогава откъде е сигурен, че е тя?

— Снощи не е отишла на рождения ден на приятелка, макар че била поканена и я очаквали. И днес никой не я е виждал. В жилището ѝ обаче имало явни следи от внезапно забогатяване. Касови бележки от магазини за общо почти десет хиляди рубли, с вчерашна дата. Тази мадам била бивша балерина, дребничка и слабичка. Именно така я описа Жуков. Между другото, по сведения от почти достоверни източници вчера в интересуващото ни време се е размотавала из

„Болшой Николопесковски“, точно до „Нови Арбат“. Така че няма и алиби.

— Ясно — проточи Татяна. — Добре, ще почакаме. Дръж ме в течение.

Тя помогна на Ирочка да разтребят в кухнята след обяда, после облече синчето си, сложи го в количката и излезе с него на разходка. Тревогата все повече се изостряше и ходенето беше единственият начин малко да се успокои.

„Отгатни къде ще срещнеш смъртта“. Чия смърт? Своята ли? Смъртта на близки хора? Баща ѝ, вече престарял, живее в Петербург. Тя няма да може да го защити. Ира? Млада, плашлива, предпазлива. Да, тя не би си позволила случайни контакти, вече има горчив опит, миналата година така се опари, че ще ѝ държи влага цял живот. Но нали е жена, слаба жена, не може да се защити. Стасов? И за него не може да не се страхува. Вярно, той е едър мъж, як, опитен. Но още никой не е измислил защита срещу куршум. Както и от взрив. При тях скоростта на бягането, точността на удара и височината на скока не играят особена роля. Гришенка? За това дори е страшно да си помислиш. Казват, че ако често мислиш за нещо лошо и се страхуваш от него, то непременно ще се случи, защото злата мисъл е материална. Татяна не знаеше така ли е или не, но когато става дума за единственото ти дете, започваш да вярваш на всичко.

Потънала в мислите си, тя дори не забелязваше какво е времето. Грееше студено октомврийско слънце, небето беше ясно и бледосинкаво, но Татяна имаше чувството, че вали проливен дъжд. На моменти я притискаше болезнената тъга, която я спохождаше винаги в дъждовно време. Колко хубаво беше до вчера сутринта! Вярно, работата на следователя има своите недостатъци, трудности и проблеми, но колкото и много да са те, може ли това да се сравни със ситуация, в която те заплашват? Открито, недвусмислено. И ти не знаеш откъде да очакваш нещастieto.

— Танечка! — чу тя съвсем наблизко познат глас.

Сепна се и видя Андрей Тимофеевич, своя съсед. Снажен, стегнат, с дълъг зеленикавосив шлифер от скъп плат, сега той изобщо не приличаше на грубоватия и простоват човечец, какъвто изглеждаше обикновено. Предната вечер той ги навести да изрази съчувствието си и да се поинтересува как е приключило всичко. Каза, че е гледал

предаването. („Е, че как можех да го пропусна? Та вие не сте ми чужд човек, пък и с приятелката ви се запознах“.)

— А аз отдавна вървя до вас — радостно съобщи съседът. — Така сте се замислили, че не забелязвате нищо наоколо.

Татяна се усмихна смутено:

— Извинете.

— Ама моля ви се, моля ви се — замахна ръце Андрей Тимофеевич, — прекрасно ви разбирам, такава неприятност ви се стовари. Между другото, имате ли някакви новини? Разбра ли се нещо?

— За съжаление, почти нищо.

— Защо почти? Значи все пак има нещо?

— Съвсем малко. Разбра се, че една алкохоличка, която живее в района на „Арбат“, вчера внезапно забогатяла и изчезнала някъде. Може би именно тя е дала на момчето плаката и парите. А може и да не е тя. Засега я търсят; когато я намерят, ще разберем.

Съседът известно време вървя до нея мълчаливо. Когато до техния блок оставаха двайсетина метра, отново заговори:

— Танечка, аз разбирам тревогата ви, а и вие самата снощи казахте, че не е ясно към кого е отправена заплахата. Може да е лично към вас, може да е към приятелката ви Анастасия, а може и да не е лично към вас, а към вашите близки. Аз съм пенсионер, имам достатъчно време. Искате ли да се грижа за Ирина? Вие с Владислав Николаевич по цял ден сте на работа, а тя е сама у вас с детето ви. Съгласете се, те са две потенциални жертви, и то абсолютно беззащитни.

— Андрей Тимофеевич! — Татяна се опита да го прекъсне: толкова чудовищна ѝ се стори самата мисъл, че тайнственият непознат може да е избрал за жертва Ира или Гришенка. Стана ѝ страшно, като чу произнесените на глас думи, които се бе страхувала да си каже сама.

— Трябва да гледаме истината в очите — много сериозно отвърна съседът. — Разбирам колко ви е неприятно да обсъждате това, но проблемът си е проблем. Затова нека преминем към него. Готов съм да придружавам Ирина всеки път, когато излиза от къщи, например за покупки или на разходка с вашия син. Можете също да я

инструктирате да не отваря вратата на никого, без предварително да ми се обади по телефона. Аз ще изляза и ще видя кой е дошъл.

— А не се ли страхувате, че може да станете жертва вместо Ира?
— усмихна се кисело Татяна.

— Не се страхувам. И не забравяйте, че имам голямо куче.

— Не приличате на Джеймс Бонд. И прощавайте, Андрей Тимофеевич, но вече сте човек на възраст. Вас няма да е по-трудно да ви повалят, отколкото моята Ирочка. А вашият великолепен дог Ахат не е служебно куче. Вярно, той може да уплаши нападателя с вида и ръмженето си, но не може да ви защити.

Те влязоха във входа и спряха да почакаат асансьора. Съседът отново се умълча и заговори едва когато слязоха на своя етаж:

— Искам да ви кажа две неща, Татяна Григоревна. — Тонът му внезапно стана официален, а гласът му — студен и строг. — Първото: ако престъпникът е млад и силен, той най-вероятно лесно ще ме елиминира. Но защо смятате, че е млад и силен? Да не би да мислите, че възрастните хора са годни само да седят край печката и да дундуркат внуци, а престъпления вършат само младите? И второ: подценявате ме. След всичко това ще си взема довиждане с вас.

От изненада Татяна се вцепени, а Андрей Тимофеевич отключи вратата на апартамента си и се скри в тъмното антре. Кой знае защо, тя очакваше, че съседът ще затръшне вратата. Но тя се затвори почти безшумно.

Към девет часа вечерта отново се обади Настя:

— Зарубин е установил какви дрехи е купила нашата мадам. Между другото, фамилното ѝ име е Старостенко. Пълна дамска екипировка, като се почне от бикините и сутиена и се свърши с перуката, шлифера и обувките. На касовите бележки се отпечатва името на магазина и Серьожа е вдигнал на крак всички продавачки. В жилището са били разхвърляни етикети от дрехите и по тях продавачките са му съставили пълен списък: какво, от какъв плат, какъв цвят и номер, чие производство. Въпросът обаче е там, че Старостенко не е купила тези неща.

— Тоест как? Откраднала ли ги е?

— Таня, събери си ума, та нали е имало касови бележки — възмути се Настя. — Всичко е платено. Само че го е платил друг.

— Кой?

— Там е въпросът я. Продавачките много добре си спомнят тези дрехи, защото рядко се случва купувачите да избират пълен гардероб. Още повече в наше време, когато всичко поскъпна три-четири пъти. Пазарували са две млади момичета, наглед и според акцента — не московчанки, а някъде от Юга.

— От Кавказ ли? — уточни Татяна.

— Не, от Украйна или от южните краища на Русия. Ставропол, Ростов, Краснодар — нещо такова. Фрикативно „г“ и интонацията към края на фразата при тях се покачва.

— Странно... — Татяна помълча. — Каква връзка може да има между една арбатска алкохоличка на над четирийсет години и млади момичета провинциалистки? Та нали не може Старостенко да ги е помолила да напазаруват тези неща за нея?

— Не може — съгласи се Настя. — Нито един нормален човек, най-малко пък беден като нея, не би дал такава сума на чужди хора срещу честна дума. Ами ако я измамат и изчезнат с парите? Макар че подобна молба е напълно обяснима. Старостенко се вижда в огледалото и разбира, че ако влезе в приличен магазин, ще я съсипят от подигравки. Или веднага ще я изгонят от пробната. И ще ѝ крещят да не пипа скъпите дрехи с мръсните си ръце. Тя наистина може да се срамувала да влезе в магазин. Но не вярвам, че може да е дала толкова пари на първите две срещнати момичета.

Изводът беше ясен като бял ден. Някой е помолил момичетата да купят всичко необходимо, но не и изчезналата Старостенко. Направил го е човекът, който ѝ е платил за услугата. Човекът, който е написал текста на плаката. Човекът, който не е искал продавачките в магазина да го запомнят.

— Настя — попита Татяна след минута пауза, — а за какво е бил все пак този цирк? Ако има някой трети, той е платил на Старостенко за услугата и е изчезнал в неизвестна посока. Той не би трябвало да се интересува как и за какво тя ще похарчи парите. А ние с теб стигаме до извода, че той не само ѝ е платил, но и е положил определени усилия тази арбатска алкохоличка да бъде добре облечена. Защо?

— Не знам — въздъхна Настя. — Чувствам, че именно тук нещо не се връзва. Именно тук се крие нещо. Вероятно ужасна тайна — мрачно се пошегува тя.

— Или смъртна заплаха — добави Татяна. — С една дума, драга, ще трябва да си признаем, че си имаме работа не с шегаджия. Това е същество сериозно и с планирана отдалече цел. Как мислиш, колко дни ще минат, докато той се обади отново?

— Сигурно три дни — предположи Настя. — А може и два.
Но тя грешеше.

КАМЕНСКАЯ

В понеделник сутринта, както обикновено, се състоя оперативката при Гордеев. Виктор Апексеевич не изглеждаше добре и всички служители в отдела разбираха, че колкото и той да отлага решението на проблема с болницата, този момент аха-аха ще настъпи. Или вече е настъпил. Напоследък Колобок^[1] (както бяха кръстили всички Гордеев) доста често масажираше лявата страна на гърдите си или лявата си ръка, на бюрото му забелязваха опаковка валидол и макар че той никога не се оплакваше, всички разбираха какво означава това.

— Да минем към неприятните неща — каза полковникът в самия край на оперативката. — Всички знаете какъв инцидент стана в събота с Анастасия.

Всички закимаха, някои полугласно промърмориха: „Да, да“.

— Е, тогава няма да навлизам в подробности. В събота и неделя служители от Централния район търсиха жената, която е дала на хлапака плаката и парите. И тази нощ я намериха.

Той направи драматична пауза, при което очите му бяха устремени не към подчинените му, а към прозореца, зад който ръмеше студен дъжд. Настя понечи да извика: „И какво? Какво е казала тази жена? Говорете по-бързо де!“, но си прехапа езика. Колобок нямаше да мълчи сега, ако... С една дума, всичко беше ясно. Намерили са я, но тя вече нищо не може да каже. Всичко се развива по най-лошия вариант. Шегаджията премахва свидетелите и това означава, че намеренията му са повече от сериозни.

Приблизително същото каза и Гордеев, когато благоволи да отместе поглед от прозореца. Освен това събщи, че Надежда Михайловна Старостенко била намерена извън града, в гората, недалеч от шосето. Смъртта била настъпила около 23 часа в събота от огнестрелна рана в областта на сърцето. Не е имала документи у себе си и тъй като никой не бил съобщил за изчезването ѝ в милицията, тялото останало в моргата. Едва в неделя вечерта, когато се разбрало, че се издирва жена на четирийсет и две години с пълното описание на

дрехите и перуката, на Зарубин съобщили за подобен труп. Убитата била идентифицирана от познатите си като Старостенко и сега оставало да се разбере дали същата „лелка с неопределен вид и възраст“ е контактувала с Ваня Жуков.

— Сега с това се занимава следователят, който е възбудил делото. Тъй като трупят е намерен на територията на областта, следователят е областен. Ако се установи, че потърпевшата има нещо общо със съботния инцидент, тогава ще се решава дали да се създаде група с наше участие. От утре влизам в болница, ще ме замества Коротков. Ако постъпи заповед да се създаде група, в нея ще влязат Доценко и Каменская. Ако няма такава заповед, по случая ще работи само Каменская. Тоест ти, Анастасия, ще се включиш при всяко положение, тъй като това те засяга лично. Ако нямате повече въпроси, всички, освен Каменская са свободни.

Докато служителите излизаха от кабинета, като хвърляха на Настя съчувствени погледи, тя се премести по-близо до бюрото на началника. Инак тя предпочиташе да седи в ъгъла в любимия си продънен почти до пода фотьойл и в тези случаи Виктор Алексеевич обикновено ставаше иззад бюрото и се разхождаше из кабинета — така мислеше по-добре. Но днес по вида му личеше, че няма намерение да става — явно полковникът не се чувстваше добре, затова Настя реши да наруши традицията и да се премести по-близо.

— Не мога да разбера какво е намислил — каза Гордеев, когато останаха сами. — Но ти трябва да ми го обясниш.

Настя се стъписа.

— Та откъде мога да знам аз? Виктор Алексеевич...

— Не ме будалкай! — Гордеев се намръщи, ръката му машинално посегна към гърдите, но той я отдръпна. — Картината е ясна. Някой иска да разчиства лични сметки. Или с теб, или с жената на Стасов. И вие двете трябва да напрегнете оскъдните си мозъчета и да си припомните всички, които може да имат желание да ви отмъстят за нещо. Разбра ли ме, Настася? Вие двете — отново направи пауза той и си пое дъх — трябва да си припомните целия си живот, да го преровите по часове и минути и да намерите в миналото си човек, когото сте обидили и който може да се е захванал с всичко това сега. Може ти да си го открила, може Образцова да го е тикнала в затвора, може да е някой от отхвърлените ви любовници. Аз не знам. Но вие...

— Отново пауза. — Вие трябва да знаете. И когато или ти, или тя намерите такъв човек, трябва да направите всичко, та той да бъде задържан незабавно. За оскъдното ти мозъче го казах така, на майтап. Защото то никак не е оскъдно, сигурен съм, че още вчера си премислила всичко това. И си си спомнила такъв човек. Допускам даже, че са няколко. Нещо повече, сигурен съм, че си обсъждала ситуацията с Образцова, и то неведнъж, и тя също си е спомнила такива хора. И след това вие и двете сте мислили какво може да се очаква от тях. Припомняли сте си имената им, навиците, начина им на живот, стила им на разсъждение. Опитвали сте се да разберете кой от тях е способен да направи това, което е направил този Шегаджия, и кой не е. Отхвърлили сте някои. Други са останали под подозрение. И с целия този багаж ти седиш сега пред мен, гледаш ме невинно и ме питаш: „Та откъде мога да знам аз?“.

Той толкова сполучливо имитира интонацията ѝ, че Настя не издържа и се разсмя, макар че никак не ѝ беше весело.

— Виктор Алексеевич...

Но Гордеев я прекъсна със слабо движение на ръката.

— За какво те оставих аз, а? Не за да ти възлагам задачи. Разликата между нас сега е само една звезда, голямо момиче си, всичко знаеш и всичко умееш. Оставих те, за да ти дам съвет. Когато ви говорех за трупа на Старостенко, веднага по лицето ти видях всичко, за което щеше да разсъждаваш през следващите петнайсет минути. Искаш ли да ти кажа?

Настя мълчаливо кимна.

— Ти започна да мислиш, че някой иска да си разчисти сметките с теб и е захванал някаква игра, но в хода на играта е загинала жена. Макар алкохоличка и никому ненужна, макар и никой да не заплаче за нея — нали ценността на човешкия живот не се измерва с това. Тоест, за да отмъстят на теб, лично на теб, Анастасия Каменская, е платена такава цена. Излиза, че прекалено жестоко си обидила този Шегаджия. И че в края на краищата за смъртта на тази нещастница си виновна именно ти. Ако не си го била обидила, той не би тръгнал да отмъщава, ако не е тръгнал да отмъщава, Старостенко би била жива. Може работата да не е в теб, а в Татяна Образцова, но ти за всеки случай се чувстваш виновна. Прав ли съм?

Настя го погледна в очите и потрепери.

— Да, прав сте.

— Не се чуди толкова — меко се усмихна Колобок, — още не съм се научил да чета мислите ти, но пък съм изживял дълъг живот и съм насъбрал опит. Безброй ситуации е имало, в които съм се чувствал виновен. И понеже донякъде познавам трепетния ти характер, спокойно можех да предположа как и за какво ще разсъждаваш. Е, за този случай искам да ти дам съвет. Дори да се изясни, че Старостенко е загинала заради теб, не превръщай това в световна трагедия. Просто погледни ситуацията отстрани, издигни се над нея и ще видиш, че не ти си причината.

— А кой?

— Той. Човекът, който го е направил. Щом един човек е така скроен, че поставя своята обида в центъра на мирозданието и е готов да мъсти именно по този чудовищен начин, той мъсти по същия начин и със същата злоба на всички, които са го обиждали. Не задължително на теб и не само на теб. Ако не беше го обидила ти, щеше да го направи някой друг, защото душата му е прекалено ранима, самолюбието му е прекомерно високо, а егоизмът му надхвърля всякакви разумни граници. Такива хора се чувстват обидени по двайсет и пет пъти на ден и списъкът на личните им врагове ежедневно расте. Но той не може да си разчисти сметките с всички, защото враговете му са прекалено много. Затова избира някого, с когото по-лесно може да се справи. До когото му е по-лесно да се добере. Или просто когото животът е поставил пред очите му в момента. Цялата ситуация показва, че замисълът се е зародил у нашия Шегаджия случайно, а това означава, че ти просто си се случила пред погледа му в онзи момент. Вървял си е по „Калининския“... тоест по „Нови Арбат“... все не мога да свикна с тези преименувания... Вървял си е значи и изведнъж е видял тълпата и телевизионните камери. Спрял се е, погледнал е в монитора, а там — ти. И толкоз. От всяко положение е щял да мъсти — ако не на теб, на друг, защото така е устроен. И ако е трябвало да убие някого, за да изпълни замисъла си, пак е щял да убие, защото е злобна, отмъстителна гадина. А ти, малката, нямаш абсолютно никаква вина, задето той е такъв. Повярвай ми, не съм станал толкова умен отведнъж. И аз дълги години съм се тормозил и тревожил, когато съм имал чувството, че съм виновен за нечия смърт. И едва когато взех да остарявам, се научих да бъда

логичен и да не търся вината си там, където я няма. Освен това все още не се знае на кого отмъщава тоя изрод — на теб или на Образцова. Така че тръгвай сега, Стасенка, помисли си за това, което ти казах, обясни го и на приятелката си Татяна, ако тя самата не го разбира. И мислете, момичета, мислете. Изчислявайте го, моделирайте го, търсете го. Засегната е нашата гордост, нашата професионална чест. Трябва да го намерите колкото може по-скоро и да му се направи един показен процес, та другите да не се опитват да проверяват колко сме умни.

Настя се върна в кабинета си и веднага намери Татяна на служебния ѝ телефон. Тя не вдигна веднага и гласът ѝ беше сух и някак отнесен. Вероятно в кабинета ѝ имаше хора.

— Таня, аз съм. Може ли две думи?

— Една и половина — много официално отговори Татяна. — Има хора при мен.

— Убили са я — кратко съобщи Настя.

— Разбрах — също тъй кратко каза Татяна и затвори телефона.

[1] Колобок — Колобок, симид, хлебче (руски). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 4.

БАБАТА НА УБИЕЦА

Какво пък, на прага на седемдесет и пет годишнината си мога да направя равносметка и да призная, че изживях живота си достойно. И възпитах достоен внук, който не накърни честта на нашия род. Ала само Всевишният знае какво ми струваше това и през какви изпитания трябваше да премине нашето семейство. Възпитанието не ми позволяваше открито да демонстрирам чувствата си и само покойният ми съпруг имаше представа, наистина частична, какво изпитвах, когато честта на семейството бе поставена под заплаха. Но предполагам, че съпругът ми е изпитвал същото.

Сто и петдесет години в нашия род Данилевичи-Лисовски не е имало нито един неравен брак. Поколение след поколение ние сме се омъжвали и женили само за равни на себе си по ниво на образованието. Учени, писатели, медици, университетски професори. Никакви различници^[1], никакви потомци на търговци, никакви съмнителни личности. Камо ли пък някакви политици и революционери. Всеки, на когото е бивало позволявано да се сроди с нас, е трябвало да бъде достоен за нашия род и нашите традиции, които сме пазили свято и сме предавали от поколение на поколение. Но тези изисквания са важали и за самите нас. И ние е трябвало да бъдем достойни за предците си. Аз цял живот се занимавах със старогръцки език, научните ми трудове са посветени на творчеството на литераторите от Древна Гърция. Покойният ми съпруг беше литературовед, специалността му беше руската поезия от края на осемнайсети век. И моите родители, държа да отбележа, дълго не даваха съгласието си за нашия брак, нужно им беше доста време, за да се убедят, че Николай Венедиктович Есен ще бъде достойна партия за мен. Но за да им представи доказателства за това, той трябваше да си създаде име в литературнокритическите среди. Благодарна съм на съдбата, че аз бях само на шестнайсет, когато се запознахме с Николай, и през десетте години, докато той се доказваше, остарях само до двайсет и шест. Когато сключихме брак, Николай Венедиктович беше вече на четирийсет. Но аз не роптаех срещу родителите си, защото

разбирах: в нашия род не е имало неравни бракове и не може да има. И докато съм само на шестнайсет, не мога да съдя кой е достоен да влезе в нашия род, който за столетие и половина е дал живот на учени и литератори със световни имена.

Точно така възпитавах и нашата единствена дъщеря Инеса. Уви, времената се промениха и нашите вековни семейни традиции се оказаха безсилни да се противопоставят на разюздаността на нравите. Болшевиките... И досега не мога да разбера защо моите родители не са емигрирали заедно с всички. Понякога си мисля, че баща ми, мир на праха му, е бил заслепен от идеите на революцията. А понякога ме спохожда мисълта, че той просто не ги е схванал правилно и понеже не е разбрал цялата опасност от насилствения болшевизъм, доверчиво е решил, че никой няма да закача учени, които се занимават с древна история. В това, колкото и да е странно, се оказа прав. На болшевиките им трябваша институти, за да обучават в тях дрипльовците, устремили се към властта — нали им бяха обещали, че всяка готвачка поне малко ще поуправлява държавата, и в тези институти трябваше да се преподава история. Татко беше ръководител на катедра в университета до самата си кончина и бе погребан с огромни почести. Ала едно нещо той, чистият и доверчив историк, не бе предвидил: в страната на болшевиките ще ни бъде трудно да запазим традициите си, които тачехме повече от всички ценности.

Инеса вдъхваше големи надежди. От ранното си детство играеше шах, в училище винаги беше първа отличничка, остротата на ума ѝ се открояваше особено в точните науки. Ние с Николай Венедиктович я готвехме за кариера на физик, но дъщеря ни, колкото и да е печално, не изпитваше никакъв интерес към науките, които ѝ се удаваха най-много. Естествено ние със съпруга ми не одобрихме решението ѝ да кандидатства в педагогическия институт. Да, имали сме в рода си професори, и то доста, ние с Николай Венедиктович и двамата носим това звание, но професорът е едно, а учителят — това, прощавайте, е нелепо за фамилията Данилевичи-Лисовски. Поуспокоихме се, когато Инеса ни обясни, че не смята да преподава в обикновено училище. Че се интересува от методиката на развиване на интелекта, на логическото мислене и паметта у децата, и смята да се занимава изключително с наука.

— Нима не разбираш, мамо — казваше Инеса, — че всичките ми успехи в училище се дължаха само на това, че татко играеше с мен на шах още от четиригодишна? Това ми е дало отличната памет и яснотата на мисленето. Но има и други качества на интелектуалната дейност, които се развиват не чрез шаха, а по други начини. И аз искам да посветя живота си на разработването на тези „други начини“, така че във всяко семейство в края на краищата родителите да могат да отглеждат интелектуално развити деца. Но за целта трябва да получа педагогическо образование и съответната диплома.

Какво пък, това звучеше доста добре. Мисълта, че ще видим единствената си дъщеря в ролята на учителка, беше непоносима за мен и съпруга ми. Но в такъв вид идеята на дъщеря ни можеше да бъде подкрепена.

— Ти запозна ли се със съответната литература? — строго се поинтересува тогава Николай Венедиктович. — Доколко е разработен в науката въпросният проблем?

— Татко, изчела съм огромно количество книги и списания. Никой никога не е писал и никой никога не се е занимавал с това.

— Значи, ако ти се заемеш, ще бъдеш първата? — уточни той.

Инеса тържествуващо се усмихна, защото добре разбра смисъла на въпроса му. Тя си оставаше истинска представителка на нашия род и се оказва, че не съм била права, като се усъмних в това.

— Първа и единствена, татко — твърдо отговори тя. — Можеш да не се съмняваш.

Да, в такъв вид проблемът изглеждаше съвсем различно. Инеса ще поеме пътя на науката и бързо ще си създаде име и научна репутация. Несъмнено тя има достатъчно способности и дори повече от достатъчно. Тя ще стане учен с уникална специалност, основоположник на научна школа, първа ще разработи теория. Името ѝ ще стане широко известно. И така родът Данилевичи-Лисовски не ще бъде посрамен. Инеса се оказва достойна за своите предци и това ни даде на нас с Николай Венедиктович надеждата, че и при болшевиките ще успеем да съхраним и да предадем на следващите поколения нашите традиции.

Не след дълго обаче се случи нещо страшно. Дъщеря ни беше в четвърти курс, когато веднъж прага на нашия дом престъпи Тоя. Божичко, той учел в рабфак. Произлизал от работническо семейство.

Баща му бил железничар, май локомотивен машинист, а майка му работела във фабрика. В семейството били осем деца. Естествено за каквото и да било сносно възпитание и дума не можеше да става, да не говорим за маниери и образование. Просто не можех да си представя къде бе успяла Инеса да се запознае с Тоя. Оказа се, че в някакво бюро на някакъв районен комитет на някакъв комсомол. Ето го резултата от болшеvizма: не останаха елитарни учебни заведения, а дори да се намираха такива, никой не би могъл да ви даде гаранции за безопасност, защото съществуват някакви обществени задължения, които насилствено смесват всички социални слоеве.

Ние с Николай Венедиктович се постаряхме да запазим достойнството си, без да сме неучтиви, но след първото посещение на Тоя в дома ни се постаряхме меко да обясним на Инеса, че едва ли е уместно такъв странен младеж да посещава нашето семейство. И тогава дъщеря ни изрече думи, от които ние дълго не можахме да се съвземем.

— Мамо, нима не схвана? Аз се омъжвам за него. Доведох го да се запознаете официално.

— Предполагам, че това е някаква глупава шега? — намеси се в разговора Николай Венедиктович. — Учението ти в хуманитарния институт е развило у теб доста своеобразно чувство за хумор. Винаги съм смятал, че с твоите способности трябва да учиш в технически университет, това много дисциплинира мисленето.

— Не е шега, татко — много сериозно отговори Инеса. — Аз се омъжвам за него, вземам си изпитите за четвърти курс и от септември излизам в академичен отпуск.

— В какво, в какво излизаш? — не повярвах на ушите си аз.

— В майчинство, мамо — спокойно поясни тя. — През септември ще вляза в деветия месец.

Беше април — изумителен, чист, прозрачен, влажен и топъл. Април. До септември оставаха само четири месеца.

Ние с Николай Венедиктович няхахме избор и бяхме принудени да приемем Тоя в нашето семейство. Естествено той си имаше име, бащино и дори фамилия, която натрапи на дъщеря ни, но за нас със съпруга ми винаги си остана Тоя. Тоя нехранимайко. Това парвеню. Тоя неин съпруг. Помежду си винаги го наричахме само така.

Когато отмина първият шок, ние със съпруга ми се овладяхме и поканихме Инеса на сериозен разговор. Водеше го Николай Венедиктович, а аз внимателно следях реакциите на дъщеря ни, готова всеки момент да се притека на помощ на съпруга си. Ние трябваше да действаме в единен фронт, та Инеса да не си помисли, че нейното бъдещо майчинство ще ни направи по-податливи.

— Ти наруши свещените сто и петдесет годишни традиции на рода Данилевичи-Лисовски — строго каза Николай Венедиктович, — решила си да сключиш брак с човек, недостоеен за нашия род и с произхода, и с нивото си на образование. Ако с майка ти можехме да не допуснем това, ние естествено бихме го направили. Но сега, уви, е твърде късно. В нашия род никога никога не е имал извънбрачни деца и ние не можем да настояваме в създалата се ситуация да не се омъжваш за... За твоя приятел от рабфака. Нещо повече, ние не можем да допуснем да живееш в общежитие, където няма условия за учене и пълноценна почивка. Готови сме да ти разрешим да го доведеш в нашия апартамент. Разбира се, той не е заслужил това, в този дом са живели и умирали твоите предци, но ние с майка ти сме готови заради теб и твоето бъдещо дете да търпим присъствието на твоя... хм... съпруг. Но имаме едно условие. Задължително условие, такова, че нашето съвместно съществуване в този дом може да бъде приемливо само при изпълнението му.

— Условие ли? — учудено попита Инеса и дръзко погледна баща си в очите. — Че какво условие можете да поставяте? Сега сигурно ще поискате да се разведе с него, когато се роди детето?

— В рода Данилевичи-Лисовски — гордо отговори Николай Венедиктович, — както впрочем и в рода Есен, никога не е имало не само извънбрачни деца, но и самотни, изоставени от съпрузите си майки. Дори ако ти самата поискаш развод, ние не бихме го допуснали. Невъзможно е дори да помисляш да нарушиш нашите традиции два пъти. Един път е напълно достатъчен. Нашето условие е друго. Твоят... хм... съпруг трябва да стане достоен за нашето семейство. Той трябва да получи блестящо образование и да направи блестяща кариера. Е, и освен това трябва да придобие прилични обноски, за да не ни е срам да го допускаме при гостите, които посещават дома ни, и да го запознаваме с хора, на които са известни нашите традиции. И

тъй, можеш ли да ни обещаеш тук и сега, че ще направиш всичко възможно, за да се изпълни това условие?

Инеса помълча известно време, замислено втренчена във вазата, поставена в центъра на масата, около която седяхме, после вдигна очи, внимателно погледна баща си, после мен.

— Това ще стане от само себе си — тихо отговори тя — и моите усилия няма да са необходими. Вие дори не можете да си представите колко е талантлив той, какъв мощен интелект има. Още сега пише такива трудове по математика, че възнамеряват да го приемат в университета без изпити направо във втори курс. Той ще стане велик учен, не се съмнявайте в това. Ще бъде достоен за нашето семейство и няма да посрами рода ни. Колкото до обноските, аз искрено се надявам на твоята помощ, мамо. Наистина той трябва да ги придобие, не бих спорила за това.

Ние дори се изненадахме колко лесно ни се удаде победата, защото се бяхме готвили за дълга и упорита съпротива. Все пак нашата дъщеря си оставаше наша дъщеря и достойна представителка на рода, така че бе разбрала и прие нашите изисквания като нещо, разбиращо се от само себе си.

И така Тоя влезе в нашия дом. На първо време това беше чудовищно. Той не умееше правилно да сяда и става, не знаеше как се използват приборите за хранене и как се разговаря учтиво по телефона. Не можехме да го показваме на гостите. Но ние с Николай Венедиктович се радвахме, че Тоя се учеше на всичко на драго сърце и упорито. Той сякаш искаше колкото може по-скоро да скъса със своето работническо-селско минало, да се излюпи от тази черупка и да се разкраси с нова перушина. Изобщо не се обиждаше, когато не го канехме на масата в присъствието на външни хора, нещо повече, сам гледаше набързо да хапне в кухнята и се скриваше в стаята, в която живееха с Инеса. Отнасяше се с огромна почит към мен и съпруга ми и постоянно питаше как е правилно да се казва или прави едно или друго нещо. И естествено би било несправедливо да му отречем трудолюбието. Безспорно той беше примерен студент (между другото, наистина го приеха направо във втори курс, дъщеря ни нищо не бе преувеличила), след лекции ходеше в библиотеката, вечер носеше въщи огромни купчини книги и залягаше над тях до зори. Нямам представа кога е спял. Освен това беше и доста добър баща. Инеса си

стоеше вкъщи с нашия внук, аз ѝ помагах според силите си, наех бавачка, но Тоя все пак успяваше и да поиграе с детето, и да го разходи, при което правеше това не по необходимост, а с явно удоволствие.

Годините минаваха и за наше учудване Тоя се поизлъска и стана съвсем приличен. Нещо повече, след като завърши университета, започна аспирантура и написа кандидатска дисертация само за една година. Вероятно Инеса не бе преувеличила, когато говореше за неговите способности. Ние се примирихме с брака ѝ, но Тоя така и не ни стана близък. И когато след защитата на дисертацията бе назначен на добра длъжност, успешно започна да гради кариера и скоро получи от държавата жилище, ние с Николай Венедиктович въздъгнахме с облекчение. Все пак Тоя си остана чужд за нас и беше много по-добре да не сме под един покрив с него.

Една заслуга можем да си отчетем: ние толкова упорито, неуморно бяхме възпитавали Тоя, че той попи нашите идеи и привързаността ни към семейните традиции. Беше ни благодарен за всичко, което ние с Николай Венедиктович направихме за него, с всички сили се стараяше да стане достоен за нашия род и ясно разбираше как трябва да възпита сина си. Нашия внук. Правилно го разбираше.

Именно затова, когато настъпи страшният час (слава богу, Николай Венедиктович не го доживя), Тоя безропотно ми даде момчето, понеже разбираше, че сам не ще може да го възпита така, че да стане достоен за нашето семейство. А аз ще мога.

И аз успях.

[1] През ХХ в. в Русия — интеллигент от недворянски произход. — Б.пр. ↑

КАМЕНСКАЯ

Все пак той го направи... Вече нямат никакви основания да се утешават, че е било шега. Той го направи и доказа, че намеренията му са сериозни. Но до коя бе адресирано хвърленото от него предизвикателство? До Татяна или до нея, Настя? Това беше първият въпрос. И вторият: какво смята да прави по-нататък? Дали ще чака и ще гледа как те ще се опитват да разкрият убийството на Надежда Старостенко, или постоянно ще налива масло в огъня? О, господи, само не това.

Двамата със Сергей Зарубин седяха в студеното влажно помещение на милиционерския участък, обслужващ територията, на която бе намерено тялото на Старостенко. Тялото вече се намираще в моргата и „стоеше“, а по-точно, лежеше на опашка за аутопсия, но тук, в отдела, можеха да се вземат нещата, принадлежали на убитата. Следователят, възбудил делото, бе изпратил за експертиза само онези дрехи, по които се бяха запазили следи от изстрела, а всичко останало си стоеше в касата на един от оперативните работници.

Настя разсеяно разглеждаше обувчиците трийсет и трети номер и перуката, имитираща стилна къса прическа. Тук бяха и тесните тъмночервени панталони, явно от костюм, чорапогащникът с ликра и мъничките розови бикини. Да, потърпевшата е била рядко миниатюрна.

— Ами чантата? — попита тя. — Къде е чантата й?

— Нямаше чанта — отговориха й.

Тя премести въпросителния си поглед върху Зарубин. Той кимна утвърдително.

— Напълно е възможно: в съставения по думите на продавачките списък на покупките не фигурира чанта.

— Ясно — въздъхна Настя, — къде ти така издокарана ще носи орфаната си стара чанта. Та нали и кокошките ще й се смеят. А в джобовете намерили ли са нещо?

Оперативният работник от областта загадъчно се усмихна и отново бръкна в касата.

— Ето — каза той и извади на бюрото полиетиленово пликче, — вие преценете.

Ключ, две хартиени салфетки. И две малки фигурки. Керамична рибка с широко отворена уста и целулоидна кукличка-бебе.

— Бяха до трупа, досами главата — поясни оперативният работник, — кукличката беше пъхната в устата на рибката, само крачетата стърчаха навън.

— Какво е това? — смаяно проточи Зарубин. — Играчки или какво?

— Или какво — потвърди Настя. — Интересно, откъде ги е взела? Да не би да ги е откраднала?

— Не може да се каже — поклати глава Сергей. — Може да си ги е носила от къщи. Може да са ѝ талисманчета някакви. За късмет. Ще попитам Бръснатия, той би трябвало да знае дали изгората му е имала такива странни пристрастия.

Настя повъртя фигурките в ръцете си. По пръстите ѝ останаха черни следи от прашец — значи експертите бяха обработили фигурките за вземане на пръстови отпечатащи. Ако са намерили такива, фиксирани са ги на дактилоскопичен филм и са ги отнесли, а фигурките като ненужни са оставили тук, така че сега можеше да не се опасява, че ще повреди улики.

— Ами добре — каза тя и стана, — няма да нарушаваме правилата на играта. Ще оставим фигурките, може пък вашият следовател да поиска да ги използва, докато още не са му отнели случая. Само ще ги фотографирам, може ли?

— Фотографирай — с явно облекчение се съгласи оперативният работник от областта. — Защо, има ли шанс градът да поеме случая?

— И то сериозен — усмихна се Зарубин. — Тъй че дишай дълбоко, колега, току-виж, разтоварили те от едно висящо дело.

За Москва пътуваха с мотрисата. Настя страшно се изненада, че вагонът беше абсолютно празен. Само три момчета разпалено играеха карти, като отпиваха бира направо от бутилката.

— Виж ти — учудено възкликна тя и седна до прозореца, — не бях предполагала, че по тази линия пътуват съвсем празни вагони.

— Невежа си ти — присмехулно проточи Зарубин, — веднага си личи, че рядко пътуваш.

— Защо?

— Ами защото този вагон не се отоплява. И няколко стъкла са счупени. След десет минути ще го усетиш. Тук никой не издържа повече от десет минути. Ако не вярваш, прескочи до съседния вагон, сама ще се убедиш.

Настя огледа вагона. Да, наистина на четири прозореца липсваха стъкла. Тя потрепери, предчувствайки студа, който щеше да нахлуе. Мотрисата потегли и веднага из вагона се завихри далеч не топъл есенен вятър.

— Е, какво? — попита Зарубин. — Местим ли се, или оставаме?

— Оставаме — решително отговори тя и се намести по-удобно. — Тук поне можем да си поприказваме. В краен случай ще поскачам, ако премръзна съвсем. И после, тук мога да запаля цигара, без да излизам в преддверието, на тоя вятър никой няма да забележи дима. Серьожа, ти някога виждал ли си такива фигурки?

— Не знам. — Той сви рамене. — Не съм обръщал внимание. Човек може да ги види в сувенирните магазини или в магазини за играчки, а аз не ходя в такива.

— А у познати? Може би на рафта в някоя къща? Не си ли?

Той отрицателно поклати глава.

— Не съм забелязвал. Ама ти стига си си блъскала главата, сега, като отидем в Москва, най-напред ще намерим Бръснатия и ще го попитаме, може наистина да са на Надка и да нямат никакво отношение към убиеца.

— Убиецът, убиецът, убиецът... — промърмори Настя в ритъма на потропването на колелата. — Едно е ясно: мъж е. И това не е малко. Ако беше жена, нямаше да забрави да купи нова чанта.

— Но нали момичета са правили покупки — възрази Сергей.

— Те са купили само неща, които им е поръчал престъпникът. Казал им е — дрехи, пълен комплект. И те това са направили. За чанта не са имали указания, а не са посмели да проявяват своеволия с чуждите пари, дори и да са се сетили за чанта.

Докато мотрисата пътуваше към Москва, Настя премръзна съвсем. Когато тръгна по перона към метрото, си мислеше само за едно: чаша горещо кафе, гореща вана и топла постеля. Но уви, скоро не би могла да си позволи този разкош.

ЗРУБИН

Изразходва доста време, докато намери Вениамин. Когато го откри, онзи беше здравата почерпен и жадуваше за общуване, така че не беше много лесно да пробие с въпросите си през потока на тирадите му.

— Ей на, началство, Надка се изгуби... изобщооо... Не, кажи ми сега, защо на едни се дава всичко, а на други — нищо? С какво Надка е по-добра от мен или, да речем, от Тамарка, а? Защо на нея ѝ провървя така? На пари седи, започнала е нов живот, сега си вири носа и не поглежда старите си приятели...

— Вениамине, припомни си дали Надежда имаше вкъщи керамични фигурки? Рибка например.

— Абе за какъв дявол са ѝ сега тия фигурки? — не проявяваше интерес Бръснатия. — Имала ли е, не е ли — какво значение? В новия ѝ живот хич не ѝ трябват. Изгуби се — и толкоз. И довиждане не си взе, и адрес не остави. Ха ти ми кажи, бива ли така да се постъпва с приятели или не?

Бръснатия беше дълбоко обиден и обидата му до голяма степен се дължеше на завистта, така че трябваше да се изприкаже. Зарубин разбираше, че докато Веня не каже всичко, което мисли, и то поне петнайсет пъти, той няма да чуе нищо друго. Трябваше търпеливо да чака. Най-сетне, като долови известно уталожване на емоциите, Сергей отново подхвана своето:

— И все пак, Вениамине, спомни си: имаше ли Надежда навик да носи със себе си някакви играчки или фигурки? Може да ги е събирала като колекция, а? Или да си ги е пазила за спомен от нещо? Спомни си, хайде, имай добрината.

— Да си хабя мозъка... — измуча неопределено Бръснатия и хвърли на Зарубин доста изразителен поглед.

Сергей извади от джоба си десетачка и очите на Бръснатия веднага залепнаха за нея.

— Спомни си, Вениамине. — Гласът на оперативния работник бе изпълнен с гальовно търпение, сякаш разговаряше с дете. — Спомни

си.

Банкнотата изчезна в джоба му, все едно я бе извадил съвсем случайно и без никакви задни мисли. По лицето на Бръснатия се изписа горчиво разочарование, което бързо се смени със злоба по повод на неоправданите се надежди.

— Че що да си припомням? — озъби се той. — Имам си собствени грижи. Надка сега си има свой живот, аз пък си имам мой. Мигар тя сега ще си спомни, в новия си живот, колко хубави неща ни свързваха? Ей, хорска неблагодарност, ей! Като не беше добре, при мене тичаше, а като я споходи късметът, забрави за всички — и за мене най-напред. Даже довиждане не си взе, кучката!

Наложи се да прибегне до остри мерки, по никакъв друг начин не можеше да спре Бръснатия.

— Вениамине — строго изрече Зарубин, — не ругай Надежда и не я наричай с лоши думи. Вярно, изгубила се е, но не е виновна. Тя е умряла.

Бръснатия се втренчи в него в пълно недоумение.

— Как тъй... къде това... — избъбри той. — Мигар наистина се е разболяла, а ние не сме разбрали навреме?

— Не, Веня, не се е разболяла. Убили са я. Затова си напъхай обидите на едното място и си спомни това, за което те питам.

— За фигурките ли?

— За фигурките — потвърди Сергей.

— Не.

— Какво „не“? Говори ясно.

— Не... Чакай, как тъй са убили Надка? Кой? Защо?

Зарубин се позасмя, отново извади десет рубли и ги подаде на събеседника си.

— На, помени я. Ако знаех кой и защо я е убил, нямаше да си губя времето с теб и нямаше да те тормозя с въпросите си, ясно? Е, имаше ли тя вкъщи керамични фигурки? Някакви човечета, животинки, рибки, куклички? Пластмасови куклички?

Погледът на Бръснатия постепенно стана що-годе осмислен.

— Не е имала — твърдо отговори той. — Никога не съм виждал такива.

— А да ти е казвала, че винаги носи със себе си някакъв талисман?

— Не ми е казвала.

Зарубин още веднъж направи мислено пътешествие из жилището на Надежда Старостенко. Вчера май надникна във всички чекмеджета и шкафчета, докато търсеше документи, но там нямаше нищо подобно на намерените в джобовете ѝ фигурки.

— Вениамине, а може да е имала по-рано, отдавна, а после да ги е продала или подарила на някого, а? Хубаво си припомни, не ти ли е говорила нещо такова?

— Не е имала такива работи. Аз нямаше да забравя.

От устата на алкохолик такова твърдение не звучеше особено сериозно, но друг източник на информация липсваше. Можеше да разпитва поголовно всички другари по чашка на Надка Танцърката, но и на техните думи едва ли би могло да се вярва повече.

Сергей спря да си губи времето с този въпрос. За днес беше планирал и други работи, които по никакъв начин не можеше да отмени или отложи. Една от тях беше среща с човек, който даваше на Зарубин най-разнообразна информация за обитателите на блока, в който живееше. Блокът беше особен — само двайсет апартамента, от които почти всички бяха бивши комунални жилища, днес освободени от предишните наематели, ремонтирани, преустроени и продадени на доста състоятелни хора. Някои от тези хора бяха спечелили парите си по не съвсем честен начин и затова представляваха определен интерес за милицията, дори и с чисто профилактична цел. Информаторът на Зарубин живееше в едно от двете останали комунални жилища, не ходеше на работа, понеже беше инвалид, и от скука наблюдаваше живота на малобройните обитатели на сградата.

Точно този ден Сергей нямаше причини да се интересува от въпросната сграда, но с доставящите информация хора трябваше да се среща редовно и да си прави съответните записки, такъв беше редът, който сам си беше създал.

— Слушай, Кузмич — с известно притеснение каза накрая човекът с работен псевдоним Кашин, — пак имам болки... Вече не се търпи. Казах на лекаря и той ми изписа някакви глупости, от тях не ми става нито по-топло, нито по-студено. Не помагат, с една дума. Тука едни хора, дето разбират, ми казаха, че имало някакво хубаво лекарство. Но струвало... Няма ли как да ми се помогне, а?

— Ще помислим — обеща Зарубин. — Виж какво, я ти ми кажи: имаш ли познати в района на „Арбат“, из малките улички?

Кашин помисли малко и кимна.

— А какво те интересува?

— Ами запомни за всеки случай едно име: Надежда Старостенко, по прякор Надка Танцърката. Живее на „Власевски“. В събота незнайно откъде се сдобила с цяла купчина пари и някъде към седемнайсет часа може някой и да я е видял на улицата, облечена с нови дрехи. Сребристоксив шлифер и перука с късо подстригана черна коса. Отстрани, разбира се, не си е личало, че е перука, просто хубава прическа. Но е можело да разпознаят Надежда, лицето ѝ е характерно, запомня се лесно. Разбра ли всичко?

Кашин, който напрегнато бе изслушал всяка дума на Сергей, отново кимна. Той разбираше защо младият оперативен работник му разказва всичко това. Беше му се случвало и преди. Знае ли се кой може да поиска да провери подчинения си, а после да се разбере, че Кашин дори не е и чувал това име — Надка Танцърката.

— Благодаря ти, Кузмич — прочувствено каза той, — никога няма да забравя добрината ти. Ще я заслужи, не се съмнявай.

Зарубин не се и съмняваше. Той беше от служителите, които обичат своята агентура, пазят я и я къткат, даже въпреки че контингентът на Серьожа беше доста специфичен. Простоватата външност и младостта не му позволяваха да си намира източници на информация от средите на хора, които се причисляваха към интеллигентите и интелектуалците, нещо не беше се научил да предразполага и жени. Но виж, алкохолиците, бездомниците, временно или постоянно безработните, пенсионерите — незнайно по какъв начин — моментално се поддаваха на неговото обаяние, а после и на влиянието му. Те редовно доставяха на Зарубин информация, а самият Зарубин винаги им отделяше не само служебно, но и нормално човешко внимание. И ако трябваше — помагаше им. Както например сега на Кашин.

Когато се върна в службата си, Сергей сложи в пишещата машина чист лист хартия и напечата сведение, като му сложи вчерашна дата. Източникът Кашин в конфиденциален разговор му съобщил, че в събота е видял своята позната Надежда Старостенко около седемнайсет часа... и така нататък. След получаването на

информацията на Кашин била поставена задачата да продължава да събира сведения за Старостенко и нейното обкръжение и да се постараете да изясни източника на парите. После той щеше да отнесе това сведение където трябва, да му сложи регистрационен номер и да напише още едно документче, според което на източника Кашин срещу ценната и своевременна информация се полага парично възнаграждение в размер на 100 рубли. Деноминирани. За лекарството трябваше да му стигнат. Защото, като живееш от отпуснатата от държавата пенсия — двеста и петнайсет рубли, — със сигурност не можеш да си купуваш хубави лекарства. А хората трябва да се пазят. На милиционерски жаргон това се нарича „шашма“, но нали е за добро... Има милиционери, които правят „шашми“ в сговор със своите източници, получават парите и ги изпиват заедно. Случват се и такива работи. Но Сергей Зарубин никога не си е позволявал такова нещо. Когато обаче трябва да се помогне на човека — това е съвсем друго нещо.

ИРИНА

Днес тя имаше свободен ден. Свободен, в смисъл че Стасов още сутринта заведе малкия Гришенка у майка си. Това беше задължителен и строго спазван ритуал: всеки вторник отвеждаха внучето при баба му, там след училище отиваше и дъщерята на Стасов от първия му брак, десетгодишната Лиля. Не в събота или в неделя, когато според убеждението на Стасова-старша децата трябва да бъдат с родителите си, а именно във вторник, когато тя имаше библиотечен ден и можеше да не ходи на работа.

Ирочка Милованова използваше вторниците за покупки по пазари и големи магазини, където е неудобно да се блъскаш с дете на годинка. И дума не можеше да става да оставя хлапето само в количката на улицата. Особено след онзи страшен случай на „Верхняя Красноселская“, когато кърмаче беше откраднато от количка пред вратата на женската консултация, където щастливата майка надникнала буквално за минутка, за да благодари на лекарите, които ѝ помагали по време на тежката ѝ бременност. Излязла — детето го няма. Тогава цяла Москва беше накрак във връзка с този случай. Колко обяви излязоха — и по телевизията, и по радиото, и разлепени по стените на сградите: Помогнете да намерим Егор! Никаква полза. Малчуганът така и не се намери. Майката не издържа мъката и се самоуби. Всеки път, когато си спомнеше за този случай, Ирочка се разплакваше едновременно от жал към нещастната майка и от страх за Гриша.

Така че днес, във вторник, като остана съвсем сама, тя си състави списък с необходимите покупки, начерта маршрута си и пое към големия пазар за облекла. Студовите приближаваха, на Стасов му трябваше нов шал, на Татяна — прилично сако, по възможност сиво или тъмносиньо, самата тя трябваше да си поднови дънките, защото от безкрайното лазене по пода с хлапето старите съвсем се бяха протрили на колената и лъщяха неприлично. Трябваше да купи и „селски“ терлици за всички в семейството — с тях е толкова приятно да се ходи вкъщи, когато е студено. Много по-добре, отколкото с пантофи. След

пазара за дрехи щеше да се отбие и в склада на едро до него и да се запаси с олио, мая и брашно. От всички ястия Ирочка най-много обичаше да прави различни млинове, пирожки и кифли, затова брашното и маята в нейната кухня се свършваха за отрицателно време.

До пазара можеше да отиде и с автобус, но Ирина предпочете да се разходи пеш. Едва бе влязла през портала, когато я заговори някаква жена на средна възраст.

— Ох, девойче, миличка, помогнете ми, моля ви се! — завайка се непознатата и ѝ подаде някакво листче. — Не мога да отворя лотарийния билет. Купих го, а не мога да го отворя, нямам сили. Болна съм, а вие сте млада, имате много сили...

Ира машинално взе билетчето, сгънато няколко пъти и пронизано с тенекиено пръстенче, опита се да го скъса, но се оказа, че това не е лесна задача. Билетчето не се предаваше. Усетила нещо нередно, тя бързо го върна на жената.

— Извинете — промърмори, — много бързам.

Но след няколко метра историята се повтори. Този път към нея се обърна млада жена, на чието лице бе застинал страдалчески израз.

— Девойче, помогнете ми да отворя билетчето, имайте добрината. Аз не мога и не мога. Ето на, купих го...

Ира се престори, че не я е чула, и побърза да се отдалечи. „Какво ги е прихванало сега с тия билетчета“ — помисли си тя и се съсредоточи върху търсенето на нужните ѝ стоки. Не минаха и две минути и ето че до нея се разнесе глас:

— Извинете, моля, ще ми помогнете ли? Купих си лотариен билет, а не мога да го отворя, мъча се, но...

— Абе какво ви става? — учуди се Ира. — Колко сте тук? На всяка крачка досажда те на човека!

Нечия тежка ръка тупна върху рамото ѝ. Тя уплашено се обърна и видя огромен мъжага с твърде неприветлив израз на лицето.

— Айде чупка! — просъска мъжагата. — Бързо, бързо. Да не съм те видял наоколо. Тръгвай!

Той я побутна леко, но масата на стройната млада жена се оказа толкова нищожна в сравнение с масата на неговите мускули, че Ирочка излетя три метра напред и едва не падна. С усилие се овладя, преглътна сълзите от страх и обида, стисна зъби и тръгна между сергиите. Жени с билетчета в ръце и жални гласове я спираха с

плашеца систематичност, буквално на всеки две-три минути, и на Ира ѝ беше едновременно страшно и неприятно. Стараеше се да се владее, отвръщаше поглед, правеше се на глуха или с извиняващ се тон мънкаше: „Извинете, бързам“ — и се насочваше по-надалеч от тях. От вълнение се разсея, гледаше изложените дрехи и не можеше да разбере това ли ѝ трябва и изобщо какво търси тук. В момента, когато нервното ѝ напрежение стигна апогея си, отново я заговориха. Този път — неспретнатата лелка с цигански вид и уста, пълна със златни зъби.

— Ей, красавице, направи едно добро, помогни ми да си отворя билетчето, а? Имам подагра, ръцете никак не ме слушат, болна съм.

И тогава Ирочка не издържа. Забрави предпазливостта си и се развика с цяло гърло:

— Абе вие имате ли срам и съвест? От вашите билетчета човек няма мира! Нахалствате на всяка крачка, човек не може да си върви по пътя от вас! Махни се от мен! Сега ще извикам милиция!

Някой я сграбчи отзад и леко я откъсна от земята.

— Бързо изчезвай, че няма да си събереш кокалите, разбра ли? Бързо, бързо, не се туткай!

Дадоха ѝ възможност да се изтръгне, но не и да се обърне назад. По лекотата, с която я повдигнаха във въздуха, тя разбра, че зад нея стои не по-слаб от предишния юначага. На пазара работеше добре организирана група, само че не бе ясно къде е смисълът на техните действия. Но беше очевидно, че той не се състои в помощ за ближния.

Ирочка се втурна през тълпата, от ужас не виждаше нищо пред себе си. Дори не разбра как се озова пред изхода. Види се, краката ѝ сами я бяха довели дотук. Чак когато дотича до бакалските сергии, се спря да си поеме дъх. Цялата се тресеше от възмущение и уплаха, по страните ѝ се стичаха сълзи.

— Ира? — чу тя съвсем наблизко познат глас. — Какво ви е? Защо плачете?

Пред нея стоеше съседът. С евтино яке, стари дънки и пазарска чанта в ръцете.

— Ох, Андрей Тимофеевич...

Тя изхлипа и се разрида, свряла лице в якето му. Съседът ласкаво я потупваше по гърба и чакаше тя да се успокои.

— Е, какво се е случило, мила? Портмонето ли ви откраднаха?

Ира се сепна и бръкна в чантата си. Не, всичко бе наред, портмонето си беше на мястото. Извади кърпа, избърса очите си и с треперещ от възмущение глас разказа на Андрей Тимофеевич цялата си пазарска одисея.

— Искам да отида в милицията — твърдо заяви тя. — Та това е безобразие! Посред бял ден се натрапват на хората, явно искат някаква гадост...

— Каква? — невинно попита съседът.

— Ами не знам... — стъписа се тя. — Но със сигурност е някаква гадост. Защо, не е ли?

— Вероятно е така — съгласи се той. — Но, Ирочка, мила моя, нали знаете каква е нашата милиция. Човек не се обръща към нея с подозренията си. Там искат факти. Например факт за кражба или измама. Вас обраха ли ви?

Тя поклати глава:

— Засега не, слава богу.

— Измамиха ли ви?

— Не са ме измамили. Но аз не им позволих! Разбирате ли? Самата аз не им позволих! — продължи да се горещи Ирочка. — А ако се бях хванала на тая история с билетчето, не знам как щеше да свърши всичко. Искам да предупредя милиционерите, че на пазара работи банда. За да я обезвредят.

Андрей Тимофеевич избухна в силен добродушен смях.

— Ама и вас си ви бива! Нима мислите, че милицията не знае за това? Лошо ви е мнението за нея, драга! Нашата родна милиция, ако искате да знаете, е наясно с всичко и с всички. Прекрасно знае и за тези хора с билетчетата.

— Защо тогава те...

Ира се запъна. Ама наистина, да не е мръднала нещо? Толкова години живее близо до Татяна, следователката, сроди се със Стасов, който двайсет години е криминалист, всеки ден чете вестници, гледа телевизия и след всичко това се държи толкова глупаво! Непростимо. Просто от страх и вълнение е загубила ума и дума. Вярно си е: когато става въпрос за други хора, можеш да разсъждаваш умно и хладнокръвно, а когато нещата засегнат лично теб, мозъкът ти работи съвсем различно.

— Прав сте — тихо каза тя. — Не съобразих веднага. Разбира се, да отида в милицията щеше да бъде върхът на глупостта. Тя им е партньор. Просто много се уплаших. Знаете ли, там те са толкова много, тези грамадни бандити...

И едва не се разплака отново, но успя да се овладее.

— Е, прекрасно тогава — усмихна се съседът. — Всичко ли купихте вече?

— Не, имам още работа тук...

— Ами добре. И аз дойдох да пазарувам. Хайде спокойно да обиколим пазара, да купим всичко, което ни трябва, и ще си тръгнем за вкъщи. И ми обещавайте, че няма да плачете.

До високия широкоплещест съсед Ира не се страхуваше от нищо и само след десет минути отново се усмихваше и чуруликаше, както обикновено.

— Купувайте повече — постоянно повтаряше той, — използвайте работната ми сила, нали съм с вас, ще нося всички покупки.

— Убедихте ме — весело кокетничеше Ира, — ще взема не три кила брашно, а пет, само ми обещавайте, че всеки ден ще идвате у нас на пирожки.

— Вземете, ако искате, и десет — отговаряше ѝ в тон Андрей Тимофеевич, — и аз ще идвам по два пъти на ден, а и ще си вземам пирожки за вкъщи.

Но когато се прибираха с автобуса, оживлението ѝ се стопи. Ирочка отново си спомни преживения страх и беше тъжна и потисната.

— Ира, вие сте толкова... — Съседът се почуди, търсейки подходящата дума. — ... беззащитна ли да кажа. Не бива да ви оставят сама. Особено след онова, което се случи с Татяна и нейната приятелка. Между другото, Татяна предаде ли ви моето указание?

Тя вдигна към него очи, пълни с тъга и умора, и озадачено попита:

— Указание ли? Какво указание?

— Когато сте сама вкъщи, не отваряйте на никого, преди да ми се обадите по телефона. Аз ще изляза и ще видя кой ви звъни.

— А ако не сте си вкъщи?

— Тогава просто не отваряйте. Дори не приближавайте до вратата и не питайте кой е.

— Я стига! — Тя слабо се усмихна и махна с ръка.

— Защо?

— Ами как така няма да отварям? Не разбирам.

— Много просто. Няма да отваряте — и толкоз. Какво сложно има в това? Уверявам ви, много по-лесно е, отколкото си мислите. Трудно е да го правите, а да не го правите е съвсем лесно.

— Ами ако става дума за нещо важно?

— Ами ако ви няма вкъщи? — отговори Андрей Тимофеевич с въпрос на въпроса ѝ. — Нали може да се случи просто да ви няма вкъщи.

— Но нали съм си вкъщи? — възрази резонно Ира.

— Е, например в конкретния исторически момент вие не сте си вкъщи, а в автобуса — засмя се съседът. — С една дума, Ира, нека говорим сериозно. Вашата роднина е сериозно загрижена от това, което се случи в събота, а тъй като тя е човек знаещ и компетентен, мисля, че има основания за безпокойство, инак нямаше толкова да се тревожи. Ако не вярвате на мен, повярвайте поне на нея. Между другото, време е да слизаме.

Той довлече страшно тежките пазарски чанти до самия апартамент на Стасови. Пътюм погледна бравата и одобрително кимна:

— Вратата ви е хубава и бравата е прилична. Но имайте предвид, драга, за човек, който пожелае да ви навреди, това не е препятствие. Вслушайте се в моите съвети, много ви моля.

Когато затвори вратата след съседа, Ирочка се захвана с готвенето. Не можеше и не можеше да избие от главата си случилото се на пазара, острият ѝ страх бе преминал, но бе останало недоумението и желанието да разбере какво става тук. Така и не намери отговор. Трябваше да чака Татяна или Стасов. Виж, те определено знаят всичките тези шашми.

След като изслуша нейния горестен и възмутен разказ, Стасов дълго се смя.

— Е, защо се смееш сега? — разсърди се Ирина. — На тебе ти е смешно, а аз знаеш ли колко се уплаших.

— Мога да си представя. Ти си нашият малък борец за законов ред. Но за едно си права, Ируска: колкото и горчиво и обидно е да си признаем, било е безсмислено да се оплакваш в милицията. Те определено са партньори на мошениците, а само с подозрения по-добре да не ги занимаваш: ще ти се присмеят и ще те изхвърлят като мръсно коте. Нашият съсед се е оказал мъдър, за разлика от теб, е схванал това по-бързо. Макар че просто се чудя откъде се е взела у него тази мъдрост — нали не живее заедно с представители на милицията, пак, за разлика от теб.

— А каква беше тая история? Онези хора са мошеници, така ли? — поинтересува се любознателната Ира.

— Едно от двете. Най-вероятно това са работещи на групи джебчии. Ти вземаш билетчето, не е лесно да го разгънеш, държиш го с двете ръце и концентрираш върху него цялото си внимание. По този начин чантата или джобът ти остават без контрол. Това е цялата философия. А може да има и по-сложен вариант. Например ти отваряш билетчето, то се оказва печелившо и тогава жената жално започва да ти разправя колко бърза, как вкъщи я чака болно дете или че мотрисата ѝ всеки момент тръгва — и ти предлага да отидеш да вземеш печалбата вместо нея, а парите, според сумата, посочена в билета, да ѝ дадеш веднага. Или дори по-малко, защото тя толкова бърза, че е съгласна да получи не всичко, а само част от печалбата. Например на билета пише печалба от сто рубли. Тя иска от теб поне седемдесет, защото времето ѝ е по-скъпо. Ти радостно ѝ даваш парите и тичаш там, където по думите ѝ продават тези билетчета и същевременно изплащат печалбите. Естествено там няма нищо такова. Или има, но е нещо друго. Или има и е каквото трябва, но твоето билетче се оказва без водни знаци, тоест фалшиво. И толкоз — край. Има и още един вариант: в билетчето е посочена печалба, но не парична, а предметна, например микровълнова печка. Схемата е същата: жената казва, че няма време или че не ѝ трябва печка, и ти дава билетчето, и то безплатно или срещу съвсем дребна компенсация, за два-сет-трийсет рубли. С това билетче ти отиваш при организатора на лотарията и той огорчено ти съобщава, че има само една такава печка, а билетчетата с такава печалба са се оказали две, ето онзи човек току-що е купил билетче, в което също пише „микровълнова печка“. Предлага ви се да разиграете печката като на покер: да заложите пари и който заложи

повече — пчели, взема и печката, и парите. По-нататък всичко е ясно. Онзи чичко винаги ще има повече пари от теб, дори да си милионерка. Така че ще си тръгнеш и без копейка, и без печка. С една дума, Ирускин, браво на теб, не си се поддавала и не си загазила. Но в такива ситуации не бива и много да се ерчиш, тук си сгрешила. Помни, днес почти никой не работи сам и при най-малкия опит да разобличиш някого непременно ще пострадаш. Отговорих ли на всичките ти въпроси? Тогава ти отговори на моите. Първи въпрос: къде е жена ми, и втори: кога ще ми дадат да ям?

— Жена ти предупреди, че ще се прибере късно. Отиваше при Настя на „Петровка“, нещо се съвещават там. А да хапнеш ще ти дам ей сега.

Стасов не остана да чака Татяна, трябваше да отиде у майка си за Гришенка. Скоро Ирина отново остана сама. Към десет вечерта я обзе безумен страх, самотата в празния апартамент стана непоносима. Таня бе отишла на „Петровка“, значи се съвещават там не само с Настя, иначе Настя, както обикновено, щеше да дойде у тях. Наистина ли работата е толкова сериозна? Нима Андрей Тимофеевич е прав?

Не ѝ се искаше да вярва в това.

ГЛАВА 5.

ОБРАЗЦОВА

Това се случи преди единайсет години... По онова време Татяна беше още млад следовател, но вече имаше определени успехи, при което някои от тях страшно много дразнеха началството. Ето защо като компенсация за нанесените му морални щети на нея по-често, отколкото на другите следователи, възлагаха „блудкави“ дела. Скучни, дребни, досадни. Или като това...

Горшков беше само на седемнайсет и според всички канони се водеше непълнолетен. Лошото беше, че седемнайсет той бе навършил към момента на извършването на престъплението. Издирваха го дълго и през тези месеци той взе, че порасна и отпразнува поредния си рожден ден. Към момента на привличането му отначало като заподозрян, а после и като обвиняем, той стана на осемнайсет и можеха да се заемат с поделянето на подследствеността му с прокуратурата. От една страна, в онези години делата на непълнолетните се водеха от следователи от прокуратурата, но от друга — Горшков вече беше осемнадесетгодишен, така че нямаше да е никакво нарушение, ако оставеха случая на следователите от милицията. И го оставиха. И го предадоха на следователя Татяна Григоревна Образцова. Макар че можеха да определят и мъж следовател. Но началникът този ден беше крайно раздражителен и в отвратително разположение на духа, така че перспективата за пореден път да ухапе младата амбиция Образцова можеше в известна степен да го утеши.

Младежът с фамилно име Горшков се бе прославил с това, че разюздано се натрапвал на непознати момичета и жени, независимо от възрастта им, като правел онова, което в наказателното право деликатно е наречено развратни действия, а в сексопатологията — ексхибиционизъм.

Заедно с това обичал и да бърбори и дори да опипва примиращите от ужас момичета, които стащвал в асансьори или пусти входове. Имал много такива изяви и за всяка от тях трябваше да се събират и потвърждават доказателства, включително да се провеждат

очни ставки, тоест да се викат потърпевшите, които никак не жадуваха да срещат тая отрепка и в нейно присъствие да повтарят всички подробности от случилото се. След това трябваше да се проведе съдебнопсихиатрична експертиза, която продължи, както му е редът, един месец. Медиците признаха Горшков за вменяем, макар и страдащ от психопатия.

Разпитите се превърнаха за Татяна в каторга. Горшков не откъсваше поглед от нея, нагло се хилеше и на въпросите отговаряше приблизително така: „А я да видим какво имаш в гащите“, „А ти виждала ли си някога как момчетата онанират?“, „А ти колко пъти на седмицата се чукаш с твоичкия?“.

Татяна беше прекалено горда, за да отиде при началника и да го помоли да предадат случая на друг следовател. Тя реши, че ще доведе тази каторга до победен край. Може би такъв подвиг не бе нужен никому, но тя се бореше за репутацията си. Потръпвайки от отвращение, а понякога и от страх, тя упорито продължаваше разпитите и очните ставки, като само от време на време си позволяваше пестеливи, немногословни оплаквания в разговори с колегата си, който винаги беше дружелюбен към нея.

— Слушай, защо се тормозиш така? — не издържа той. — Дай да кажем две приказки на колегите от следствения изолатор и в килията бързо ще го научат на ум и разум. Ще го пердашат като за последно.

— И без това го учат — горчиво се усмихна Татяна, — никъде не обичат развратниците — нито в килията, нито в лагера. Но ползата от това учение е нищо и никаква. Той още повече освирепява. Психопат, какво да го правиш.

Той наистина освирепяваше и от ден на ден ставаше все по-нахален: „Какъв цвят е сутиенът ти? Небесносин? Или бял?“, „Кой размер са циците ти? Сигурно голям...“, „А колко пъти можеш да свършиш за една нощ?“.

Стигна се дотам, че той започна да хваща Татяна за ръцете и да ѝ предлага да правят секс в самия ѝ кабинет. Тя отдавна можеше да сложи край на всичко това, но се бореше за себе си, за нищо на света не би признала пред началника, че се е предала, че не се е справила, че се е уплашила. Беше стиснала зъби и търпеливо водеше делото към обвинителното заключение. И само веднъж избухна.

— Знаеш ли, Горшков, страшно се радвам, че толкова дълго са те издирвали — каза тя спокойно, като го гледаше право в очите. — Разбира се, давам си сметка, че през тези месеци си успял да извършиш още сума ти престъпления, а ако те бяха заловили по-рано, не би ги извършил. И от теб са пострадали не две момичета, а двайсет и две. Жал ми е за всички тях. Но пак се радвам, задето се е случило така, че толкова дълго са те издирвали.

— Че защо пък? — напрегна се Горшков.

— Ами затова, Горшков, защото, ако те бяха заловили веднага, щеше да си натрупал малко престъпления, следствието щеше да приключи бързо, докато си бил още на седемнайсет, и щяха да те пратят в колония за малолетни. За едно-две престъпления щяха да ти дадат максимум една година. И ти щеше да прекараш цялата тази година с дечурлигата, защото заради няколко месеца никой нямаше да се захване да те мести в колония за възрастни. Сред децата ти щеше да бъдеш герой, полов атлет, опитен и умел. Но не си извадил тоя късмет, Горшков. Издирвали са те прекалено дълго. Сега си вече на осемнайсет и престъпленията ти са като за пет години, ако не и за повече. Защото аз ще ти издействам не само член сто и двайсет от кодекса, но и хулиганство, и то злостно, извършено с особен цинизъм. А ако се понапъна, ще измисля и още нещо. Общо за около осем години. И ти ще отидеш да излежаваш тези осем години в колония, където лежат само възрастни чичковци. Много от тях имат деца, сестри, любими и съпруги. И за тях ще бъдеш не герой, а най-обикновен боклук, мърша. Там няма да има живот за теб, Горшков, това мога твърдо да ти го обещавам. Най-вероятно е изобщо да не излезеш оттам. Защото в лагера или ще станеш подлога на педерастите, което е най-вероятно, или направо ще те пречукат, или ще опиташ да се защитиш и ще получиш нова присъда. А после още една и още една... Другите осъдени, в случай че решат да не те убиват, ще направят всичко възможно никога да не излезеш на свобода. Много са сръчни в това, за такива случаи там е разработена цяла наука как да провокират затворника, а после да го дават под съд за новото престъпление. Чат ли си? Тогава да преминем към следващата ти изява...

Естествено нейните откровения не оказаха възпитателно въздействие, Горшков само се озлоби повече, но Татяна се радваше, че му каза това, което му каза. Олекна ѝ.

Когато приключи предварителното следствие и състави обвинителното заключение, тя с удоволствие наблюдаваше Горшков, докато той четеше безбройните страници на документа. Четеше бавно, но не защото го обмисляше. Просто трудно четеше.

— Добре бе — каза заканително обвиняемият и захвърли листата на бюрото, — ти ще си платиш, кучко. Каквото ми дадат, ще го излежа, а после ще се срещнем с тебе, Татяна Григоревна. Може и на съда да извадя късмет и тогава ще се срещнем с тебе съвсем скоро. Така че очаквай ме, любима, и аз ще се върна. Не забравяй да се подмиеш, не обичам мърли.

На съда Горшков не извади късмет, за всички негови престъпления го осъдиха на седем години. Думите на Татяна се оказаха пророчески — в колонията също не му провървя, защото най-авторитетният в отряда осъден имаше личен, и то твърде остър зъб на всички насилници и развратници. В опитите си да се защити Горшков осакати един човек и получи нова присъда.

— Подадох запитване — с отчаян тон съобщи Татяна. — Александър Петрович Горшков, роден през шейсет и девета година, е бил освободен от местата за лишаване от свобода през май тази година. От колонията тръгнал уж за Тверска област, но не е пристигал там. Местонахождението му не е известно.

В кабинета се възцари тишина. Настя и Коротков съчувствено гледаха Татяна, Миша Доценко бе вперил поглед в листа с отговора на запитването на бюрото. Тверска област граничи с Московска, съвсем наблизо е.

— Татяна Григоревна — обърна се той към нея по име и презиме, както обикновено, — а този Горшков прилича ли на убиец? Винаги съм смятал, че половият психопат е едно, а човекът, който убива — нещо малко по-различно. Различни типове личност.

— Я остави, Михаиле — махна с ръка Коротков, — приличал ли, не приличал ли... Това са си наши кабинетни разсъждения. И после, ти го наричаш по интеллигентски полов психопат, а аз с цялата си болшевишка прямота ще го нарека сексуален маниак и ще бъда прав. А когато един човек е маниак, това е задълго. Може да се каже, до живот. И неговата мания може да се проявява в какво ли не. Не е ли така? Хайде кажи, Ася, прав ли съм?

— Не знам — поклати глава Настя. — Трябва да питаме специалисти.

— Абе какво общо имат тук специалистите? — продължи да се горещи Юрий. — Малко ли сексуални манияци убийци познаваме в практиката си? Само като си спомня покойния Головкин, по прякор Смока... за Чикатило изобщо да не говоря. Приискали му се оригинални сексуални усещания, а всичко свърши с камара обезобразени трупове. Ето това е то. Таня, имаме ли снимки на Горшков?

— Ще се намерят. Но времето, Юра, времето... Можем да вземем любителски снимки от родителите му, но на тях той е най-много на седемнайсет, а сега е на двацет и девет и зад гърба му са толкова години в колонията, че е безсмислено да го идентифицираме по онези снимки.

— Така е — подзе Доценко, — но можем да вземем последните снимки, които са му правени в колонията за документа за освобождаване. Вярно, те са „мъртви“ и не се знае каква е прическата му сега, но на компютър ще направят няколко варианта. Нека опитаме...

— Какво да опитаме? — прекъсна го Коротков, в чийто глас явно личеше безнадеждност. — Ще показваме тази снимка на всички участници в телевизионния мост, които са се намирали на „Арбат“ ли? Първо, ще трябва да ги събираме цяла година, и второ, това няма да ни доведе доникъде. Да допуснем, че никой не си го спомни. Това обаче далеч не означава, че наистина не е бил там. Да предположим, че някой си го спомни. И какво? Ще знаем, че играта с нас играе именно той, но каква полза? Нали трябва да го намерим и цялата работа е там, че не знаем къде да го търсим. Разбира се, ще го обявим за издирване, но надеждата не е голяма. Трябват ни идеи.

Идеи. Но откъде да ги вземат? Татяна си мислеше, че сега, в десет и половина вечерта, тя седи на „Петровка“ и докато не е излязла на улицата, нищо не я заплашва. Но нали не може да седи тук вечно. Нещо повече, едва ли ще познае Александър Петрович Горшков, ако той се озове до нея на улицата или в обществения транспорт. Всичко това се случи преди единайсет години, за тези години през ръцете на следователя Образцова са минали толкова подследствени, че лицата им са се слели в паметта ѝ в един неясен образ. Някои тя си спомня много

ясно, други изобщо не си спомня, но за да познаеш човек след единайсет години, трябва да познаваш лицето и мимиката му с подробности. А подробностите са се изтрили от паметта й... Разбира се, тя може да възстанови в спомените си външността на Александър, но без тези подробности всеки втори срещнат ще й изглежда като проклетия Горшков.

Настя сякаш прочете мислите й.

— Таня, добре ли си спомняш лицето му? — попита тя.

Татяна завъртя глава отрицателно.

— Само в общи линии. Или изобщо няма да го разпозная, или ще започна да го виждам във всеки срещнат.

— Ясно. Тогава ни остава едно: да го търсим отвътре.

— Отвътре ли? — попита Коротков. — Какво имаш предвид?

— Самия Горшков. Юра, той има някакъв собствен план, някакви свои смахнати идеи. Нали е можел просто да намери Татяна, това не е трудно, като се има предвид писателската й популярност. Да я намери и... С една дума, ясно е. Но той не го е направил. Подхванал е цяла драма, в която е и режисьор, и актьор. Значи иска нещо. Какво? От всички присъстващи тук само Таня е общувала с него, и то е общувала дълго, само тя повече или по-малко познава характера му и стила му на мислене. И само тя може да се сети и да отговори на въпроса: какво иска той. Ако разберем това, ще измислим как да дадем на Горшков това, което иска, за да го спрем.

— Да го спрем или да го заловим? — ядно примижа Коротков. — Приятелко, ние с теб работим в наказателните органи, а не в благотворителна организация. Преди появяването на трупа на Старостенко все още бихме имали право да го спираме и с това да смятаме мисията си за изчерпана. Но той вече показа, че умее да убива и изобщо не се гнуси от това свое печално занимание. Ето защо ние трябва не да го спираме, а да го търсим, да го пипнем и да го тикнем в затвора. Днес ние, Ася, говорим вече не за Шегаджията, а за убиец.

Настя наведе глава, подпря челото си с юмруци. На Татяна за миг й се стори, че сега тя ще заплаче, но като се вгледа по-внимателно, видя, че Каменская се опитва да скрие усмивката си. След няколко секунди Настя вдигна глава и лицето й отново беше спокойно.

— Юрик, колко бързо се превърна от оперативен работник в началник. Казвам това не като критика, а изключително като

констатиране на факт. Като нормален и високопрофесионален началник ти ориентираш подчинените си към максимален резултат: убиецът трябва да бъде заловен, доказателствата за неговата вина да бъдат събрани. И си прав в това.

— А в какво не съм прав? — ехидно попита Юра.

— Ами в това, слънце мое незалязващо, че освен нашите максимални задачи, за чието изпълнение получаваме от държавата заплати, съществуват и живи хора, които ходят по улиците, ядат, пият, спят, обичат, надяват се на нещо, градят планове за бъдещето. И някои от тях ще умрат само поради това, че този наш Горшков е пожелал нещо такова. Нещо пикантно, с подправки и сос. Хората нямат абсолютно никаква вина. И ти много добре си спомняше за това допреди малко. За да запазим живота на тези хора, ние трябва да разберем какво иска Горшков. И майната му, ако при това не го заловим, важното е да го спрем.

Татяна беше съгласна с това. Но за бога, никак не е лесно да разбереш какво иска един човек, който преди единайсет години е искал да бъде самец, от когото самката се страхува и едновременно му се възхищава. Той е изпитвал удоволствие от това, че е ужасявал дребнички крехки момичета и жени, изпитвал е наслада, когато е разгръщал палтото си и им е демонстрирал предмета на своята гордост, взрян в техните обезумели от страх очи. Горшков винаги е избирал за жертви жени, значително по-ниски от него. А Надежда Старостенко също е била дребничка и крехка...

— Той иска да властва, но не за сметка на своята сила и на реалното си превъзходство, а за сметка на слабостта на другите — бавно каза Татяна. — Винаги е избирал дребни и слаби жени. Винаги е искал да се страхуват от него. И се е вбесявал от хора, които не са се плашели. Сигурно просто е избягвал такива, които е можело да не се уплашат от него. Оттам и поведението му по време на моите разпити. С фигурата си аз явно не съм била от онези, които могат да се стреснат от физическите му данни. И той се стараеше да ме смути, защото смущението е признак на слабост, то е почти уплаха. Ако тогава бях помолила да предадат делото на друг следовател, Горшков щеше да възприеме това като своя собствена победа. Той щеше да реши, че е успял да ме уплаши и аз съм отстъпила. Всичко това е прекрасно,

момчета, но то не е отговор на вашия въпрос. Аз не разбирам какво иска той сега.

— Същото — сви рамене Коротков. — Иска да те накара да отстъпиш, да се предадеш, да признаеш своята слабост и безпомощност пред него.

— И какъв изход виждаш? Готова съм да направя каквото и да е, само и само той да не убие никого повече.

В гласа ѝ прозвуча такава горчивина, че на присъстващите им стана чоглаво. И наистина, сега тя беше готова на всичко в пълния смисъл на думата. Беше готова публично да признае слабостта си, ако трябва — пред всички, от телевизионния екран, по радиото, — по всякакъв начин, само и само той да я чуе, да го накара да повярва: победил е, тя се е предала и стига толкова смърт. Макар и с цената на унижението, макар и с цената на лъжата, макар и с цената на нейната разрушена репутация на следовател и писател. Тя е готова да плати всякаква цена, за да го спре. Не е нужно да се пролива кръв. Не е нужно изобщо и при никакви условия. Най-малкото пък, за да доказва нещо на някого.

— Е, какво се умълчахте? — в качеството си на началник попита нетърпеливо Коротков. — Давайте идеи. Какво трябва да направи Таня, за да го спре? Приемат се всякакви варианти.

Татяна мълчаливо оглеждаше своите приятели колеги. Все още никой нямаше идеи.

— Добре де. — Коротков с въздишка реши да приключи съвещанието. — Да се прибираме, време е за сън. Аз ще откарам Аска, а ти, Мишаня, изпрати Татяна. И проведи разяснителна работа със съпруга ѝ, да гледа да не я пуска сама.

— Юра, това е невъзможно — слабо се възпротиви Татяна, докато закопчаваше шлифера си. — Стасов не може да ми бъде бавачка, той си има своя работа и свой живот.

— Ами Ира? Как ще осигурим нейната безопасност? — попита Настя.

— Не се тревожете за нея, тя си има лична охрана.

— Кой ѝ е лична охрана? — ревниво се намеси Доценко. — Моля, моля, граждани! Вече от сто години са ми обещали близко познанство с Ирочка, а някой вече се е намърдал край нея...

— Един наш съсед — успокои го Татяна, — възрастен човек, пенсионер. Не ти е конкурент, не се тревожи. Между другото, днес можеш и да се отбиеш вкъщи, имаш повод.

През целия път те разговаряха за какво ли не, само не и за Горшков, и чак в асансьора Татяна най-сетне се върна към онова, за което не преставаше да мисли.

— Умолявам те, Миша, не плаши семейството ми. И без това нервите им са на скъсване.

— Не си права — много сериозно отговори Доценко, — човек трябва да знае истината и да се готви за най-лошото, само така може да овладее ситуацията.

Татяна вече беше извадила ключовете и бе посегнала към ключалката, но при тези думи се спря.

— А не мислиш ли, че човек, който знае истината, просто ще полудее от ужас, вместо да се готви за най-лошото? Нервната система на всеки е устроена различно, негативната информация мобилизира някои, кара ги да действат обмислено, а други просто обезумяват.

Тя искаше да добави още нещо, но в този момент се отвори вратата на съседния апартамент и на прага се появи Андрей Тимофеевич. До него веднага застана и огромният черен дог на име Ахат.

— Добър вечер — забоботи niskият му звучен глас. — Чувам аз, че асансьорът спря, но вратата на вашия апартамент не се отваря, а и на мен никой не звъни. Реших да погледна кой е спрял на нашия етаж. Аз си държа на думата — винаги държа под око вашия апартамент.

Татяна улови погледа, който Доценко хвърли на съседа, и едва се сдържа да не прихне. В този поглед имаше такова искрено, смесено с негодувание недоумение, каквото би предизвикало собственото ти куче, ако вземеше да мяука.

— Не се тревожете, Андрей Тимофеевич — каза Татяна, — просто дълго си търсих ключовете в чантата. Нали знаете...

— Ама разбира се — радостно подзе съседът, — знам ги аз тези ваши дамски чанти, знам ги. Наглед са малки, да се чудиш какво изобщо може да се побере в тях, а всъщност съдържат багаж за цял куфар.

Татяна отключи вратата и направи приканващ жест.

— Ще влезете ли, Андрей Тимофеевич?

— Да не ви преча? Имате гости...

— Ами точно затова — разсмя се тя. — И без това имаме гости.

Никак не ѝ бе весело и усмивката ѝ беше насилена, но Татяна имаше чувството, че колкото повече хора се съберат сега в дома ѝ, толкова по-малко внимание ще обръщат на самата нея. И никой — дай боже — няма да забележи нейното притеснение и откровената ѝ уплаха. Ако убиецът наистина е бил Александър Горшков, в най-близко време ѝ предстои да очаква само лоши неща. Той още тогава, преди единайсет години, беше откачалник с претенции. Но беше само на осемнайсет и претенциите му бяха глупави, юношески. А сега е на двайсет и девет и има зад гърба си единайсет години затвор с неговите жестоки нрави и култа към Злото. Не към Злото в библейския смисъл като антипод на Доброто, а в много по-приземен смисъл. Това е аббревиатура — една от най-разпространените, които се използват за татуировки: За Всичко на Лайнарите ще Отмъстя. Е, и Горшков е намислил да отмъсти на жената следовател, която според неговите представи му „издейства“ присъдата. Да се чудиш просто колко добре работи при осъдените механизмът на самооправдаването! Не самият той, със собствените си ръце, със собствените си престъпления си е осигурил присъдата, а проклетото лайняно ченге, което го е заловило, или гадният чичка следовател (понякога е лелка, но това не променя същината).

Стасов, който бе отишъл при майка си, за да прибере детето, още не си беше вкъщи и Татяна въздъхна облекчено. Сега Ирочка ще се разсее с посрещането на гостите и запознаването с Миша Доценко. Вярно, оставаше съседът, който вече започваше да напряга Татяна със своята проникателност, но съседът си беше съсед, неговото душевно състояние не я вълнуваше особено. Важното беше да не се притесняват Стасов и Ирина.

СТАСОВ

Гласовете се чуваха още от стълбището. Какъв е тоя концерт? Чудно и чудесно! Прибираш се вкъщи след работен ден и трудно общуване отначало с маман, после с бившата съпруга, а ето че и в собственото ти гнездо няма спокойствие. Гришенка сладко спи в ръцете ти, но от това многогласно веселие детето може да се събуди и тогава ще стане същинска лудница. Стасов припряно се шмугна в най-близката до входната врата стая на Ирочка, сложи сина си в леглото и плътно затвори вратата, да не би той да се събуди. После, когато всички се разотидат, с Татяна ще вземат Гришенка в своята стая, където е креватчето му.

Един бегъл оглед на обстановката му показва, че се води сериозна битка за Ирусик. От едната страна на масата се извисява не кой да е, а Мишаня Доценко, най-търсеният ерген на „Петровка“ поради външната си привлекателност, умението си да се облича и — най-важното — поради пълната си необвързаност. От другата страна — техният вездесъщ и всезнаещ съсед Тимофеич-Котофеич, който е готов да продаде душата и тялото си за прочутите млинове на Ируска. Между готовите да се хванат за гушите самци полюшва разноцветните си перца чудесното момиче Ира, която отдавна би трябвало да се омъжи. Но Татяна благополучно бе изпуснала момента, когато Иришка имаше безброй почитатели, и не бе настояла племенницата ѝ най-сетне да направи избора си, а сега с всеки месец проблемът ставаше все по-сложен. Първо, Ирина растеше (по-точно — остаряваше), и второ, все по-дълбоко навлизаше в грижите за семейството на своите роднини, товареше се с все повече домашни задължения и постепенно мисълта да изостави Татяна, Стасов и малкия Гришенка на произвола на съдбата, тоест без домакинско-икономическа опека, ставаше за нея все по-кощунствена. Ами че те няма да могат да живеят без нея! Хем те ще се мъчат, хем детето няма да могат да отгледат като хората.

Така, този въпрос е ясен. Ами Таня къде е? Шлиферът ѝ е окачен в антрето, значи тя си е вкъщи. Но защо не е с гостите?

— Здравсти, добри хора! — поздрави ги Стасов на доста висок глас, но не успя да заглуши гръмкия смях на Котофеич.

Явно съседът забавляваше компанията със сбръчкани от старост вицове, на които самият той пръв се смееше. Във всеки случай физиономията на Мишаня не изглеждаше много весела. Можеше да не слага в сметката за оценка на вицовете Ируска: тя беше момиче любезно, добросърдечно и жалостиво, затова се смееше винаги когато разказвачът очакваше това от нея. Не смееше да обиди човека.

— Ехо! — подвикна Стасов още по-силно. — Аз вече не живея ли тук?

— Ау — сепна се Ирочка, — Владик си дойде.

— А жена ми къде е? Май вече стана добра традиция да задавам този въпрос. Днес веднъж вече питах за същото.

— Таня си полегна, боли я главата — поясни тя и кой знае защо, се изчерви.

Щом се изчерви, ясна е работата... Толкова се е увлякла по процеса на общуването с двамата ухажори, че е забравила за всичко останало. Нищо, това е нормално: щом се е увлякла, значи още не всичко е загубено, нашата Ируска не е остаряла напълно. Отдавна трябваше да я запознаят с Мишаня, може би вече щеше да е омъжена.

— Владислав Николаевич, драги — обърна се към него съседът, — аз настоятелно ви моля да убедите Ирина да приеме моята помощ. Днес цял ден се опитвам да ѝ внуша, че в създалата се ситуация трябва да бъде предпазлива и бдителна, но тя не иска да приеме услугите ми. Хайде, обяснете ѝ, че аз мога да бъда повече от полезен. Знаете ли какво се случи днес на пазара?

— В течение съм — кимна Стасов.

Той беше в течение, а загрижеността на Котофеич бе съвсем неочаквана. Дали съседът наистина е почитател не на млиновете на Ируска, а на нейните външни данни и душевни качества? Виж го ти, дъртия пръч! Та той е доста над шейсет, ама не се дава.

— Струва ми се, че Ирина невинаги може да се защити сама. Днес по време на инцидента на пазара явно се притесни и уплаши и за малко да направи някоя глупост. И сега, когато над семейството ви надвисна опасност, не бива да я оставяме сама с малко дете през целия ден. Това просто е неправилно.

Каква реч обаче! Сякаш специално си я е подготвил. Ама какво се е лепнал за нас? Няма ли си други грижи? Тимофеич-Котофеич такъв.

— Преувеличавате, Андрей Тимофеевич — широко се усмихна Стасов. — Над семейството ни не е надвиснала никаква опасност. Откъде ви хрумна? Голяма работа, някакъв откачалник се пошегувал и сега какво, цял живот в бункер ли да се крием? Всеки служител на милицията периодично е заплашван, не може това да се взема на сериозно.

— Но защо, ако може да попитам?

— Ами защото, ако всички заплахи се осъществяваха, всички милиционери щяха да са избити и личният състав на МВР щеше да се обновява напълно всяка година. Но ето аз например двайсет години бях на оперативна работа и се пенсионирах жив и здрав. И като мен са почти всички колеги. Така че, Андрей Тимофеевич, спете спокойно и не се тревожете за Ируска.

Съседът хвърли на Стасов неодобрителен поглед и укорително поклати глава.

— Не споделям вашия оптимизъм, уважаеми. Между другото, вашият млад колега е напълно съгласен с мен, нали, Михаил Александрович?

Владислав съвсем сериозно се нервира. В собственото си жилище намери пета колона! Излиза, че Мишаня споделя идеите на Котофеич. Ах, мизерник, ах, неблагодарник, а те с Татяна се канеха тържествено да му поверят най-скъпото си — съдбата на Ируска. Ще види той сега! Нищо, с него е Татяна, а тя е доста голяма сила.

Стасов стана.

— Ще отида да видя Таня.

За негова изненада Татяна не лежеше, а стоеше до прозореца и дори не се извърна, когато мъжът ѝ влезе в спалнята.

— Е, как е там? Веселбата май е в разгара си? — попита тя, без да се обръща.

— Ами ти какво, криеш ли се? Или наистина те боли главата?

— Боли ме, но не смъртоносно. Не ме бива да се смея насила. Вероятно от мен не става актриса. Реших да се махна, за да не развалям настроението на хората. Къде е Гришенка?

— Спи. Сложих го в стаята на Ируска, за да не го пренасям през това сборище, щеше да се събуди. Маман ти праща много поздрави.

— Благодаря. А как ти се видя Доценко?

— Нормално. Не откъсва очи от нашето момиче.

— Ами Котофеич?

— Че какво очакваш от него? Цвили като боен кон. Сипе вехтите си лакърдии от времената на своята революционна младост. Таня, какво се е случило? Защо си ходила на „Петровка“?

Татяна най-сетне се извърна, прегърна мъжа си, зарови лице в рамото му.

— Аз си го спомних — промърмори тихо.

— Кого? Човека, който те заплашва ли?

— Да. Вкарах го в затвора преди много години. А той тогава се заклани, че ще се върне и ще си разчисти сметките с мен. И ето че се е върнал. Стасов, той е луд. Способен е на всичко. Страх ме е от него. Може да посегне дори на Гришенка.

Така. Работата е ясна. Тъкмо всичко бе започнало да се оправя, той бе докарал Татяна и Ира от Питер в Москва, най-сетне се бяха сдобили с жилище и бяха престанали да се тъпчат тримата в една стая. Таня толкова тежко бе понесла бременността, в началото имаше опасност от помятане, после от преждевременно раждане, но все пак успя да роди нормално здраво момче. И Стасов вече бе започнал да мисли, че най-трудното е зад гърба им. Абе мама му стара, защо все така става! Проклет живот, подъл, скапан. Несправедлив.

Ясно е защо Мишка гледа толкова сериозно на ситуацията. Но защо Котофеич се е загрижил толкова? Нима Таня е говорила за това пред него? Откъде това доверие към съсед, който всъщност им е само бегло познат? Или Мишка, хлапакът, се е разбърлил? Таня, Танечка, Танюша, любима моя, защо трябва да работиш? Пари ли не ти стигат? Не е така. Аз печеля добре. Но ти печелиш още по-добре. Тази година започнаха да издават книгите ти в чужбина, платиха ти големи аванси. И за руските издания получаваш добри пари. За какво ти е тази работа, която не ти носи нищо, освен огромно късане на нерви, колосални неприятности и нищо и никакво морално удовлетворение?

Той галеше жена си по главата и мълчешком разговаряше с нея, защото познаваше Татяна прекалено добре, за да направи глупостта да озвучи мислите си.

— Какво ще правим? Някакви предложения?

Това беше единственото, което Стасов можеше да си позволи да попита на глас.

— Ще мислим как да го спрем. Той вече уби един човек, не дай си боже, да убие втори, трети. И всичко това — за да докаже, че е посилен от мен. Знаеш ли, понякога ми се струва, че около мен се върти не живот, а нещо сюрреалистично. Страшен сън, безумен кошмар, пълна липса на смисъл и логика. И в центъра на цялото това безумие, кой знае защо, съм аз. Защо става така, Стасов?

Защо, та защо... Защото. На тоя свят още не се е родил човек, на когото поне веднъж да не му се е сторило, че светът наоколо е изгубил реалността си. И това не е поради разстроена психика, а изключително поради лошо стечение на житейските обстоятелства. Например един мъж претърпява катастрофален провал в работата си, най-добрият му приятел го предава, майка му е тежко болна и умира, синът му от първия брак е станал наркоман, по тоя повод бившата му жена всеки ден му звъни по телефона и настоява той да направи нещо — и на фона на всички тези прекрасни обстоятелства новата му съпруга, ослепително млада и красива, се цупи и гордо произнася: ние с теб сме различни, ти изобщо не ми обръщаш внимание, нямаме еднакви интереси, ето, направила съм си нова прическа, а ти дори не забеляза, така че поради това несходство на характерите аз реших да те напусна и да отида при друг, който ме обича повече от теб. Ето това може да се определи като сюрреализъм. Всички хора в един или друг момент от живота си го преживяват. Но такъв аргумент е слаба утеха. Всички са си всички, а ти си лично ти, това все пак е нещо друго.

Психолозите отдавна са забелязали, че в стресови моменти разумът на човека се стареа да се изключи от страшното и лошото, за да не се разруши, за да се съхрани. Съобщават на човек, че е неизлечимо болен, а той вперва неподвижен поглед в мухата, която пълзи по прозореца, и внимателно наблюдава движенията ѝ, дори се мъчи да отгатне в каква посока ще продължи. Ето че и Стасов сега стои в тъмната спалня, прегърнал своята примряла от болка и страх съпруга, и мисли, че днес е обещал на единайсетгодишната си дъщеря Лиля да ѝ купи котенце. Лиля живее с майка си, бившата съпруга на Стасов, в Соколники, често в почивни дни се разхожда из парка, а там всяка събота и неделя има изложба на котки. Лиля е ходила няколко

пъти и си е харесала порода. Иска персийска колорпойнт. Стасов нямаше никаква представа какво е това и как изглежда, но очичките на дъщеря му така горяха, че не можеше да ѝ откаже. А и Ритка, бившата му съпруга, нямаше нищо против котето. Разбраха се следващата събота той да отиде с Лиля на изложбата и да плати за котето, което тя си избере. По случай новия домашен любимец ще трябва да се вземе котешка тоалетна и специални панички за вода и храна, но Лиля с радост се нагърби с тези грижи. Някакъв откачен заплашва семейството им, негова жертва може да стане всеки, дори едногодишното им синче, и той трябва да мисли как да организира кръгова отбрана, за да се защитят от него, а в събота да отиде с Лиля да купува коте.

Какво може да каже на Татяна? С какво да я утеши? Професионални съвети едва ли са ѝ нужни, особено след съвещанието с Настася и Коротков. На нея ѝ е нужен съпругът ѝ, неговата подкрепа и защита — не професионалната, а чисто мъжката.

И подполковникът от милицията в оставка Владислав Стасов не намери нищо по-добро от това силно да прегърне жена си и да ѝ каже:

— Обичам те, Таня. Много те обичам. Каквото и да се случи, няма да го забравиш, нали? Защото, независимо от всичко, това е най-важното в живота.

КАМЕНСКАЯ

— Интересно, ще можеш ли някога да си купиш нова кола? — попита тя, когато вехтата жигула на Коротков за пореден път така се разтресе в дупка на пътя, че възникна напълно реална заплаха от разпадане на автомобилчето на ситни парченца.

— А какво не ти харесва тая? — гордо се обиди Коротков. — Нали те вози.

— Вярно — съгласи се Настя. — Но може да се разпадне в най-неподходящия момент. Не те ли е страх, че може да се случи?

— Не. Както са казали мъдреците: ако те е страх, не се вози, а возиш ли се — не се страхувай. Ако всички станем предпазливи и предвидливи като теб, приятелко, трябва изобщо да не живеем. Страшно е и да излизаш навън от къщи: може да ти падне тухла на главата или пиян шофьор да те помете.

— Ами да, или да срещнеш някой откачен по пътя си — кимна тя. — Юра, какво може да означава рибка с човече в устата? Някакъв символ?

— Нямам представа. Ние не сме завършвали университети, багажът ни е само една милиционерска школа. Знаеш ли в какво се състои най-големият милиционерски парадокс?

— Знам — въздъхна Настя. — В малката заплата, че и нея не я изплащат редовно, а хората незнайно защо продължават да работят.

— Нищо не знаеш ти, приятелко, пък уж минаваш за умна, университет си завършила. Най-големият милиционерски парадокс е, че колкото повече престъпления извършва един престъпник, толкова повече научаваме ние за него и следователно толкова по-лесно ни е да го разкрием и заловим. Вземи, ако щещ, обирджиите по домовете: докато е извършил един-два обира, абсолютно не ти е ясен и се виждаш в чудо къде да го издирваш; когато престъпленията му станат десет-петнайсет, вече проличава стилът и почеркът, по тях може дори да се състави психологически портрет; а когато обирите наближат трийсет, можеш да се понапънеш и да предвидиш къде ще се появи следващия път. И да го пипнеш там, топъл-топъл. И къде е парадоксът,

ще попиташ сега? Ами там, че нашата задача, от една страна, е да заловим гада, а от друга — да не допуснем той да извършва нови престъпления. Но ако той не ги извършва, така и никога няма да го заловим. Чат ли си?

— Пресилваш, началник. Защото нали залавяме обирджиите не само както ми го описа сега. Проверяваме каналите за продаване на вещи, задействаме агентурата, вземаме под контрол осъжданите обирджии. Скучна рутина, в книжките не пишат за нея.

Коротков се разсмя и лекичко тупна Настя по коляното.

— Ти сега не ми изнасяй лекции. Мислиш, че като цял живот ловя убийци и насилници, не знам как се залавят крадци ли? Та накъде бия значи. Искях да кажа, че тоя, откаченият тип на Татяна, Горшков де, скоро ще ни поднесе нов труп и ще остави на местопрестъплението някакъв знак. Като онази рибка с човечето. И тогава ще ни даде нов тласък за размисли. Колкото повече знаци...

— Искаш да кажеш: колкото повече трупове, толкова повече знаци — прекъсна го Настя. — А колкото повече знаци — толкова повече шансове да разберем какво иска. Но най-важното в твоята логическа верига са именно труповете. Само че ти целомъдрено пропускаш да споменаваш за тях. Права ли съм?

— Скъпа, ти винаги си права, защото си жена, а жените, както е известно, винаги са прави. По дяволите! Тук са започнали някакъв ремонт на пътя... ще трябва да заобиколим. Така... насам не може, еднопосочно движение... ще опитаме да намерим изход...

Като мърмореше незлобиво, Юра търсеше заобиколни пътища. Разбира се, че е прав, мислеше си Настя и разсеяно поглеждаше през прозореца, за да разбере къде се намират. Колкото и печално да е да признае, но той е прав. Повече престъпления — повече информация за издирването. Но колкото повече престъпления... толкова повече са жертвите. Факт. И към това няма какво да се добави. Наистина парадокс.

— Аска, имаш ли пари?

От изненада тя се сепна и дълго не можа да превключи от мислите си към смисъла на зададения ѝ въпрос.

— Пари ли? Какви пари?

— Руски рубли. Едни такива хартиени, разноцветни. Назаем.

— Колко ти трябват?

— Още не знам. Може и да не ми потрябват скоро, а после ще събера. Ще ми помогнеш ли, ако стане нужда?

— Я не увъртай, Юра. За какви пари говориш?

— Тъща ми никак не е добре. Лекарят каза, че става дума за дни. Ако се случи нещо, не съм заделил дори за погребение. Представяш ли си, като напук, купихме зимни дрехи на сина, старите му омаляха, всичко му окъся и отесня. Миналата седмица се охарчих и за колата, купих гуми с шипове, нов акумулатор и разни други дреболии, ами че тя се разпада, само пари гълта... И на. — Той тъжно поклати глава. — Кой да знае, че точно сега и тъщата ще се накани... Десет години лежа парализирана, с Лялка вече дори свикнахме, струваше ни се, че така ще бъде винаги, докато и ние умрем.

Понякога става и така. Човек не бива да желае смъртта на друг човек, камо ли да я очаква. Но колко много са хората като Юра Коротков и жена му! На ръцете на колко хора остават парализирани родители без никаква перспектива за оздравяване. Болни, които вече не могат да говорят, да чуват и да разбират, но чието сърце бие и никой не знае кога ще спре. В болница не ги вземат, а много хора и не искат да дават близките си там, където няма да се грижат добре за тях, където няма да им сменят бельото навреме, няма да им изнесат подлогата и няма да се борят с неизбежните рани от залежаване — този бич за всички, които са обречени на неподвижност. И колко ли хора си признават, че всъщност очакват смъртта на такива болни? А може и никой да не я очаква, може да възприемат всичко това като нещо нормално, като изпратено им от съдбата изпитание, като възможност да върнат дълга си към родителите?

Юрка я очакваше, Настя знаеше това определено. Макар че никога не би си го признал дори пред себе си, той я очакваше. Защото живееше в мъничък двустаен апартамент, в едната стая — парализираната тъща, в другата — той с жена си и синът им. Защото отдавна обичаше друга жена и искаше да се разведе, но не можеше да изостави съпругата си с болната ѝ майка: смяташе това за страховито бягство от бойното поле. Защото синът му нямаше своя стая и не можеше да кани вкъщи приятели, а това е много лошо от гледна точка на възпитанието, тъкмо това милиционерът Коротков знаеше по-добре от когото и да било, защото именно невъзможността да бъдеш с приятелите си вкъщи води до уличните тайфи. Защото на един

оперативен работник, който прекарва цяло денонощие на крак и чиято работа далеч не напомня лек санаториален режим, са нужни поне четири часа спокойствие, възможност да си почине и да събере сили, а вместо това той е принуден, когато се прибере денем за час-два след безсънна нощ, да се свива на кълбо в края на дивана, покрил краката си с одеяло, и мъчително да се бори с проникващите отвсякъде звуци: тъщата крещи, синът гледа телевизия, жената дрънчи с тенджерите в кухнята и през цялото време телефонът звъни ли, звъни...

Пристъпите на вятъра запокитваха по предното стъкло шепи дъждовна вода и от влажното плющение Настя всеки път неволно потреперваше. Сигурно е лошо, когато се налага да погребваш някого в такова време. А в друго време по-хубаво ли е? При ясно небе и слънчице? Господи, какви глупости се въртят в главата ѝ, какво общо има тук времето! Погребението е прощаване с близък човек, то е възможност за последен път да видиш лицето и да се докоснеш до ръката му, така че времето няма никакво отношение към това тягостно действие. Горкият Юрка, колко не навреме. И пари няма, и тия проливни дъждове. „Абе какво ми става! — Настя ядосано тръсна глава и се опита да отпъди мислите, които и на самата нея се струваха неприлични и срамни. — Нима смъртта може някога да е навреме?“

— Е, не разбрах, ще ми дадеш ли пари? — прекъсна размислите ѝ Коротков. — Или да поразпитам някъде другаде?

— Ще ти дам, не се тревожи.

— Богаташка си ми значи? — присмехулно попита той.

— Не съм по-богата от теб. Но пари ще намеря.

Коротков ѝ хвърли кос поглед.

— Че къде са хонорарите на твоя професор? Да не ги пропива?

— Питай нашето правителство. Всичките му хонорари изчезнаха в неизвестна посока, а ние на всичко отгоре трябва да плащаме данъците върху тях. Така че след няколко месеца ще тръгна да прося и ще стоя пред черквата с протегната ръка. Но това все още не се е случило, все още мога да ти окажа известна финансова помощ.

Колата спря пред нейния блок, но Настя не бързаше да слезе. Струваше ѝ се, че още не е казано най-важното, макар и да не знаеше какво именно.

— Юра — плахо проговори тя и се запъна.

— Какво?

— Юра... Ти вярваш ли, че това е Горшков?

— А ти не вярваш ли? — отговори той с въпрос на въпроса й.

— Сигурно е срамота, но много искам да вярвам, че наистина е Горшков. Искам да вярвам, че посланието не беше отправено към мен. И знаеш ли, колкото повече искам това, толкова повече ми се струва, че не е той.

Коротков се обърна на седалката и учудено се втренчи в Настя.

— Защо мислиш, че не е той?

— Не знам, Юрик. Така ми се струва. Обявихме ли го за издирване?

— Леле, сестро! Ами че аз пред теб се обадох на следователя! Наистина ли не помниш? Разбрахме се с него да ни изпрати нареждането. Вече съставих и текста на ориентировката. Щом получим нареждането от следователя, веднага я пускам.

Да, наистина Коротков се обади на следователя, Настя добре си спомняше това. Гледай ти, в такова кишаво време дори мозъкът ти се превръща в течност, която безсмислено и безполезно циркулира из черепната ти кутия.

— Дано го намерят по-бързо — почти простена тя.

— Защо бе? — подкачи я, ухилен, Коротков. — Нали беше сигурна, че не е той.

— Не съм сигурна. Казах, че така ми се струва.

— Хайде, хайде, не ме баламосвай. Когато ти се струва, ти изобщо си мълчиш. А щом казваш, че ти се струва, значи си сигурна. Да ти напомня ли, че съм ти началник? Или сама ще се сетиш, че трябва да споделяш съображенията си със своя началник?

— Ох, Юра, вече нямам никакви съображения. Хайде да отложим това до утре, а? Ще асимилирам всичко в главата си до сутринта, а утре ще го обсъдим.

— Е, ти си знаеш — въздъхна той. — Всичко най-хубаво.

Във входа беше тъмно, единствената крушка, на чиято светлина можеше да се разчита, гореше чак на третия етаж, и то едва-едва. Настя натисна копчето и от асансьорната шахта се чу бучене, смесено със скърцане и периодично подрънкване. Сградата беше стара, а и асансьорът не бе по-нов. „Ей сега ще се отвори вратата на входа и той ще влезе — някак отнесено си помисли тя. — И ще ме наръга. Или ще ме застреля, както горката Старостенко. Юра сигурно вече е заминал.

И той е убеден, че Шегаджията е Горшков и целта му е именно Таня, а не аз. Никой няма да ми помогне“. От тази мисъл я полазиха тръпки, дори леко ѝ се зави свят.

Но вратата не се отвори и никой не влезе. Настя благополучно стигна до своя апартамент, припряно затвори вратата след себе си, подпря се на нея. Ето, вече си е вкъщи. Днес все още нищо не се случи. Кой знае защо, в жилището е тъмно и тихо. Нима Льошка вече спи? Или изобщо го няма? Тя не успя да се учуди, защото си спомни, че съпругът ѝ наистина не би трябвало да си е вкъщи. Още сутринта я бе предупредил, че ще остане за два дни в Жуковски, при родителите си. Имал някаква спешна работа в института, където ръководеше лаборатория.

Едва бе успяла да си развърже обувките, когато зазвъня телефонът. Настя с усилие се провря между камарите строителни материали, като едва не ги събори, и грабна слушалката.

— Настя? Извинявай, че се обаждам толкова късно. Зарубин е.

— Да, Серьожа, слушам те.

— Той май отново...

Сърцето ѝ моментално примря, после затупка бързо.

— Кого?

— Някакъв чичка на около шейсет, облечен от глава до пети в нови дрехи. Вярно, няма документи. И до трупа — рибка с кукличка.

— А ти... как научи?

— Ами трупът е на моята територия. В района на трите гари. Ела утре сутринта при мен. Ще дойдеш ли?

— Ще дойда.

Ето на. Колко си приказваха, че трябва да го спрат, да не допуснат нови убийства, но каква полза... Тоя убиец не го засягат всичките техни логични разсъждения, разговори, предположения, опитите им да го спрат. Той си върши работата според плана, който си е съставил и само той си знае. Да можеше Настя да разбере поне колко още смърти е запланувал.

СПЕЦИАЛНО НАРЕЖДАНЕ

До началника на отдел на УУР

при ГУВВ гр. Москва, полковника от милицията

В. А. Гордеев

На вниманието ми се намира наказателно дело № 5817 относно убийството на гражданката Н. М. Старостенко. Във връзка с ал. 4, чл. 119 от НПК^[1] на РФ^[2] и въз основа на т. 3, чл. 7, т. 2, чл. 11 от Федералния закон „За оперативно-издирвателната дейност“, моля да се проведат необходимите оперативно-издирвателни мероприятия с цел установяване местонахождението на гражданина Александър Петрович Горшков и разследването му за причастност към извършването на убийството на гражданката Н. М. Старостенко.

Според налични данни гражданинът А. П. Горшков, роден 1969 г. в гр. Луги, Ленинградска област, е живял по-рано: гр. Ленинград, 7-а линия на Василевския остров, бл. 11, ап. 4. През 1987 г. е осъден от Ленинградския градски съд по чл. 120 и 206, ал. 3 на НК на РСФСР^[3] на 7 години лишаване от свобода. По време на излежаването на присъдата в учреждение УЩ 321/6 е извършил престъпление, предвидено от чл. 108, ал. 1 от НК на РСФСР, за което му е определено наказание — 4 години лишаване от свобода. След освобождаването му през май 1998 г. заминал за Кимри, Тверска област, но не е пристигнал на мястото на предполагаемото местожителство, ГОВР^[4] на гр. Кимри не разполага с информация за него.

Старши следовател на Шчолковската районна прокуратура, мл. юридически съветник Г. В. Кричевец

[1] Наказателнопроцесуален кодекс. — Б.пр. ↑

[2] Руска федерация (от 1991 г.). — Б.пр. ↑

[3] Руска съветска федеративна социалистическа република (1917—1991 г.). — Б.пр. ↑

[4] Градски отдел на вътрешните работи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 6.

КАМЕНСКАЯ

Денят беше облачен и поради това тъмен и някак тъжно тих. Като да беше неработен — толкова малко хора се виждаха по улиците, разположени между Казанската гара и Елоховската черква. Трупът на мъж без документи бил намерен на малката уличка „Вторая Басманная“, на около пет метра от завоя към „Новорязанская“. Уличката според Настя беше просто великолепна от гледна точка на удобство за престъпници. В края ѝ се намираще тролейбусно депо и неизлезлите по маршрут коли, вместо да спят кротко на територията на парка, незнайно защо се бяха наредили покрай тротоара, създавайки своеобразни барикади от двете страни на платното. Така хората, минаващи по „Новорязанская“, не можеха да видят почти нищо от случващото се на „Вторая Басманная“. А като се добави към това и фактът, че зданията по малката уличка бяха необитаеми, би било неоправдан оптимизъм да се надяват на свидетели. Тъгловата сграда номер 21 също беше необитаема и изобщо беше в ремонт, а зад нея се простираще великолепен двор, който по безлюдност можеше да се конкурира с пустинята Гоби. Там стояха два фургона, на единия от които се мъдреше смайващо грамотният предупредителен надпис „Стоповете обратно нямат“. Както личеше по някои видими признаци, пустинността на двора не бе останала незабелязана от хора, които до изнемога бяха търсили близка тоалетна.

Зарубин се бе облякъл явно неподходящо за студеното време и сега непрекъснато потреперваше и подскачаше, за да се стопли. На Настя, напротив, ѝ беше топло и уютно в пухеното яке със закопчана високо на гърлото ѝ яка и тя с нескрито съчувствие поглеждаше дребничкия Сергей, който напомняше клето врабче.

— И-искаш ли да т-ти покажа ф-фокус? — предложи той, тракайки със зъби от студ.

— Давай.

Зарубин събра повечко въздух в гърдите си и закрещя:

— Помооощ!

Настя уплашено го сграбчи за ръката.

— Ти какво, да не откачи? Ей сега ще се събере народ.

— Да видим — дълбокомислено заяви оперативният работник и се позасмя, изкривил премръзналите си устни.

Народ не се събра. След шест-седем секунди на ъгъла се появи мъж, насочил се към гарата по улица „Новорязанская“. Той хвърли разсеян поглед към уличката, изгледа Настя и Сергей и невъзмутимо си продължи по пътя.

— Оттук викаха, сигурна съм — чу се развълнуван момичешки глас от посоката, в която се бе отдалечил минувачът. — Откъм пресечката. Хайде по-бързо.

Зарубин дръпна Настя за ръката.

— Ела насам, побързай — прошепна той, придърпвайки я между два тролея.

Гласовете приближиха.

— Абе няма никой, сторило ти се е. Ето, виждаш ли, пусто е — говореше сега вече момчешки глас.

— Ама някой извика...

— Пошегували са се. Какво, не разбираш ли? Наблизо са трите гари, шляят се разни гамени, алкохолици, бездомници. Напили са се и крещят. Хайде да вървим.

Отдалечи се и младата двойка. Никой друг не дойде. Зарубин излезе на тротоара и многозначително вдигна пръст.

— Разбра ли, Настася Павловна? И тук винаги е така. Може да се скриеш и в двора, и между тролеите, ако някой те гони. А може и изобщо да не се криеш, а спокойно да излезеш на „Новорязанская“ и да влезеш в черквата да се помолиш за бог да прости душата на невинно убития. Покойникът е лежал тук най-малко час и половина, преди да го намерят.

— А кой го е намерил? — попита Настя.

— Хора, които са търсели тоалетна — измънка Сергей. — Късно вечерта. Ще погледнеш ли снимките?

— Откъде ги имаш? — учуди се Настя. — Толкова ли са добри вашите експерти?

— Няма добри експерти, има съобразителни ченгета. Кой може да ми забрани да използвам собствения си фотоапарат?

— Но кога успя и филма да проявиш, и снимките да извадиш? Цяла нощ ли си се трудил?

— Ха, как ли пък не — отвърна той, — няма да спя цяла нощ! Оттук на десет минути пеш има магазин на „Кодак“, за половин час ти правят всичко. Докато ти пътуваше насам, им дадох лентата. Ето, полюбувай се.

Изгаряйки от любопитство, Настя грабна пакета. На лъскавите цветни снимки се виждаше тяло на мъж, проснат с лицето към земята. Тя недоумяващо вдигна очи.

— Слушай, нима такива прилични хора ходят по улиците без документи?

— Защо реши, че е приличен човек?

— Дрехите му... Не са дрипи и изобщо не са вехти. И е подстриган добре. Може би е живеел някъде наблизо и е излязъл за малко до магазина? — предположи Настя.

— Преди да си измисляш, по-добре виж и останалите снимки. Тогава още повече въпроси ще възникнат — обеща Зарубин и взе да си духа на ръцете.

На другите снимки тялото вече бе обърнато и можеше да се различи лицето. Гладко избръснато, но подпухнало, то по никакъв начин не можеше да принадлежи на човек, водещ здравословен начин на живот. Да, вярна е приказката, че както и да се облечеш, целият ти живот е изписан на лицето ти — дори да си умрял.

Ето още една снимка. На земята — бележка, до нея банкноти. Три по сто долара. Текстът на бележката — крайно лаконичен: „Тези пари са за погребението ми. Надявам се, че ще ви бъде неудобно да ги присвоите“. Буквите едри, заоблени, отделени една от друга.

— Охооо! — проточи Настя. — Ами това как да го разбираме? Съвършено самотен бездомен скитник се е облякъл чистичко, избръснал се е, изкъпал се е и е тръгнал за смъртта си като за цигари до будката? Ако е имал дом и семейство, нямаше да си носи парите за погребението. Съгласен ли си?

— Аха — избоботи Сергей, подавайки нос от събраните си длани. — Ти гледай по-нататък, малко останаха.

На последните снимки в едър план се виждаха играчките — рибка и човече. При това човечето беше наполовина напъхано в устата на рибката, само краката му стърчаха навън.

— А този шедьовър на монументалната скулптура се намираще непосредствено върху тялото на покойния — коментира Зарубин. —

Край, Настася, ако си се нагледала на местопроизшествието, да влезем някъде, че ще умра от студ.

След три минути те вече пиеха нещо топло под високопарното название „черно кафе“ в мъничката закувалня наблизо. В закувалнята нямаше маси, заместваше ги проточил се по целия периметър на помещението плот. Предполагаше се, че посетителите, след като вземат от щанда храната си, могат и да постоят прави, при това с лице към стената, а един към друг могат да бъдат или с гръб, или в най-добрия случай — с хълбок. Сергей се върна на щанда и започна да изучава менюто.

— Я аз да хапна два кренвирша с пържени картофки и салатка, от която имаш по-прясна — обърна се той към застаналото зад щанда чернокосо момче.

— Всичките ни салати са пресни — гордо отговори младежът. — Каква ще желаете?

— Тогава дай една картофена и една със скариди — милостиво се съгласи Зарубин.

Той донесе чинията с кренвиршите и картофите и двете опаковки със салати и лакомо им се нахвърли.

— Май ми е време да се ожения — делово съобщи той на Настя резултатите от своите размисли, — защото така никой не ми предлага закуска сутрин. Семейните колеги спокойно си работят до два-три часа следобед, докато огладнеят, а аз още в единайсет сутринта не съм човек, за коричка хляб мога и родината да продам. А ти не си ли гладна?

— Не, благодаря — отказа тя и продължи да отпива на малки глътки доста неприятното на вкус „черно кафе“.

— Губиш. Тук асортиментът е богат, не гледай, че заведението е невзрачно. Цели три вида пелмени, кюфтета, хамбургери, а и тези мои любими кренвирши с картофки. Салатите пък са безброй, поне петнайсет вида. И цените са съвсем човешки. Когато съм наблизо, винаги тук се отбивам да хапна. Бързо, вкусно, евтино. — Зарубин леко повиши глас, за да го чуе момчето на щанда. — Жалко само, че не се отбих снощи. Тук зад ъгъла пречукали някакъв човек, улицата се напълнила с милиция.

— Ти пък какво? — презрително подхвърли Настя, включвайки се в играта. — За милиция ли си се затъжил? Или за покойници?

— Какво ли разбираш ти! — възмути се Сергей. — Да бъде в центъра на събитията е най-висшето правило за всеки журналист. Ами ако го бяха пречукали точно когато минавам? После можех тихичко да наблюдавам работата на пристигналите стражи на реда и да видя, че половината от тях са пияни, не са наясно какво трябва да правят и псуват на всяка втора дума. Какво материалче щях да спретна — да си оближеш пръстите! А още по-добре щеше да е, ако ме вземеха за свидетел, а после започнеха да ме подозират, да ме задържат, да ме разпитват грубо, може би, ако имам късмет, дори да ме бият и да ме тикнат зад решетките заедно с убийци и крадци. Охо, тогава хубаво щях да ги нареда, тия гадове! Щях да ги направя на бъз и коприва пред цялата страна, задето са ме...

— Я стига — каза тя недоволено, — тази история съм я чувала сто и петдесет пъти. Отдавна трябваше да забравиш, а ти още кроиш планове за отмъщение.

— Абе щях да те видя и тебе, ако по същия начин... — палеше се оперативният работник.

— На мен това не може да ми се случи. Защото съм умна зряла жена, а ти си глупав хлапак с жълто около устата. Затова вечно се забъркваш в какви ли не неприятности. По-добре иди да ми донесеш един кренвирш, май наистина не мирише зле.

Улавяйки с периферното си зрение момчето на щанда, Настя виждаше, че то вече изгаря от желание да сподели впечатления, но не иска и не може (и добре прави) да се намесва в разговора на клиентите. За такова нещо на бърза ръка може да го уволнят. Гарата е особено място, а пък територията, на която има цели три гари, е направо отделна държава със собствени закони, парламент и силови ведомства. На гарите естествено има пътници, тоест хора, които отначало много искат да заминат, а после чакат влака си. Съответно там работят хора, които пробутват фалшиви билети, и такива, които крадат багаж. Както и такива, които помагат на пътниците да убият времето до влака с помощта на разнообразни игри от хазартен или сексуален характер. Освен това из гарите се въртят не само хора, които заминават, но и хора, които пристигат. За обслужването на тази категория са предназначени носачите и водачите на транспортни средства, на които „милостиво е разрешено“ срещу определено възнаграждение да тъпчат с мръсните си обуца територията на гарата и да печелят пари с честен

труд. Има и съвсем особена категория пристигащи пътници, които непременно трябва да бъдат посрещани, защото носят „стока“, и то посрещани така, че това да не се набива на очи, а най-малко на милицията. Е, и естествено гарите си имат постоянни обитатели, спрямо които също трябва да се проявява строгост. И при това положение е ясно, че случаен човек не може да си намери място нито на самата гара, нито край нея — всички места отдавна са заети от хора проверени и доверени, които ще се държат по подобаващ начин и в случай на нещо няма да доложат където трябва.

Именно затова би било глупаво и непрофесионално да се обърнат към момчето на щанда в крайгаровото заведение с удостоверението на оперативен работник и суровата мъжествена физиономия на руски страж на реда. Дори момчето да не знае нищо, за което трябва да си мълчи, то пак няма да се включи в разговор, защото е строго инструктирано. С милицията могат да контактуват само хора, на които това е доверено и възложено, а не какви да е. Най-малкото пък един двайсетинагодишен хлапак.

Зарубин поръча да сложат кренвирша за Настя в грила и се приготви да чака, облакът на щанда. То се знае, момчето не се стърпя и се разприказва за снощното произшествие. Според него не се вдигнала голяма шумотевица, вечер по „Новорязанская“ минавали още по-малко хора, отколкото денем, предимно хора, свързани с гарата. Но посетителите на закусвалнята естествено се втурнали да полюбопитстват, нещо повече — минавачите, които се спирани да погледат, после влизали тук да се стоплят, така че в смисъл на търговия вечерта била успешна. Зарубин, играейки ролята на жаден за глупости журналист, задаваше въпроси, чиято видима цел беше да си изясни дали тук не се е появявал негов конкурент журналист, който все някак успява да носи пресни криминални новини от района на трите гари. Може би постоянно се върти тук? Външността на журналиста, както я описваше Сергей, кой знае защо, много напомняше външността на Горшков — поне Татьяна бе предположила, че след толкова години той би могъл да изглежда именно така. Но момчето на щанда не си припомни търсената фигура.

След като побъбри с него за приличие още някое време, докато Настя ядеше топлия и доста приятен на вкус кренвирш, двамата си тръгнаха.

— Рибката е излапала човечето — мърмореше си полугласно Настя по пътя към метрото. — Да не е акула? Каква друга рибка може да излапа човек? За какво намеква този гаден интелектуалец? Че е акула от престъпния свят?

— Или че рибките само външно изглеждат безобидни, а всъщност — охо! — предположи Зарубин. — Може би от дете има комплекс, че никой не го взема на сериозно, че всички го смятат за мухльо или за безполезно създание. Но той е абсолютно чалнат, съгласна ли си?

— Аха — смотолеви тя замислено. — Я пак ми покажи снимките, струва ми се, че не разгледах добре едно нещо.

Когато влязоха в метрото, слязоха на перона и седнаха на една пейка. Сергей извади плика със снимките и го подаде на Настя.

— Само по-внимателно — помоли я той тихо, — да не плашим хората с гледки на мъртъвци.

— Не, трупът не ми трябва.

Тя бързо прехвърли снимките и извади онази, на която бе заснета бележката. Прибра останалите в плика и дълго се взира в думите: „Тези пари са за погребението ми. Надявам се, че...“

— Сержик, аз наистина не съм експерт, но ето тази буква „д“ и тази гърбавичка запетая вече съм ги виждала. На онова плакатче.

ДОЦЕНКО

Просто да се чудиш защо това не се бе случило по-рано! Имаше вече две години, откак Стасов бе довел жена си и нейната племенница от Питер, а той, Миша Доценко, едва вчера се запозна с Ирина. Две години бяха изгубени безвъзвратно, пак добре че през тези две години Ира не бе направила глупостта да се омъжи за някой нехранимайко. Доценко не се съмняваше, че всички потенциални кандидати на Ирочка Милованова биха били нехранимайковци. Съдбата е била мъдра и далновидна, тя бе запазила тази прелестна млада жена за него, а и самия него бе опазила от женитба за някоя друга.

Само час след като си тръгна от дома на Стасов, Миша Доценко ясно осъзна, че иска да се ожени за Ира. Вярно, той не беше привърженик на прибързаните решения, именно затова все още беше ерген, но още на сутринта намерението му да създаде семейство с Ира получи гласност.

— Мамо — попита той, като оглеждаше внимателно сервираната за закуска маса, — ако една млада жена умее да прави млинове с десет различни плънки, това показател ли е?

— Безспорно — твърдо отговори вече възстарата майка на Миша, като криеше усмивката си. — Това е ярък показател, че си узрял за женене. А какво друго умее твоята избраница?

Миша не оцени хумора, защото главата му беше заета с мисли за Ирочка, при което трябваше да освободи едно крайче на съзнанието си, за да направи правилния избор: отначало да изяде омлета, а после салатата, или обратното — първо да опита зеленчуците, а после да отдаде дължимото на яйцата. Така че на присмехулния въпрос на майка си започна да отговаря напълно сериозно:

— Ами знаеш ли, мисля, че умее всичко. Защото от дълги години се грижи за домакинството на своя роднина, а сега гледа и детето ѝ.

— О, както виждам, започнал си да преценяваш и перспективите за бащинство. И къде откри такава съкровище?

Миша най-сетне забеляза иронията.

— Нали затова съм детектив, майче. Но което е странно, всички останали претенденти са го подминали, без да го забележат, а то, съкровището, е било пред очите им.

— Пред очите им? — повтори майка му. — Но, надявам се, не на пиацата?

— Дума да не става! — решително възкликна той. — У колега. Прилично семейство, съпругът — бивш наш служител, съпругата — следовател. Между другото, ти сигурно знаеш за кого става дума, нали ти носех в болницата книгите на Татяна Томилина.

— Боже мой! — плесна с ръце майка му. — Само не ми казвай, че ще се жениш за писателката!

— Успокой се, ще се ожения за нейна родственица. А може ли да си досипя майонезка в салатката?

Майка му извади от хладилника буркана с майонеза и го сложи пред него.

— Досипи си, сине. Добре че ще се жениш — това го разбрах. А тя ще се омъжи ли за теб?

— Още не знам. Но тъй като съм детектив, ще се постарая да разбера това колкото може по-скоро. Ти имаш ли нещо против да се запознаеш със снаха си?

— С бъдещата снаха — строго уточни майка му. — Доведи я. Само ме предупреди предварително.

— Слушшшам! — проточи Миша и гаврътна чаша кефир. — Благодаря ти, скъпоценна моя, аз ще бягам.

Към обяд се улови, че търси повод да се обади на Ирина, но някак не го намира, защото през целия ден се занимава с едно неотдавнашно изнасилване, така че не можеше нито да попита Ирина за нещо умно, нито да й каже нещо интересно. Привечер реши да се обади просто така, без повод, но никой у Стасови не вдигна слушалката.

Когато почти в полунощ се прибра вкъщи, Михаил замислено погали с пръсти телефонната слушалка и си помисли, че се държи като пълен и безнадежден идиот.

ЗАРУБИН

Сергей за пръв път се срещаше със стария Айрумян и трябваше да признае, че остана силно впечатлен от него. Съдебномедицинският експерт не спираше да говори, да се чудиш просто как при това успяваше да не се отплесва от работата си. Розовото оплешивяло кръгче на главата му, обградено от късо подстригана бяла коса, се мяркаше в различните краища на стаята според това кой точно предмет или документ Гурген Арташесович искаше да намери и демонстрира в съответния момент. Той бързо и безпогрешно намираще всичко, показваше го и го коментираше, като при това не млъкваше нито за миг.

— Колко се радвам, папагалче мое пъстрокрило — бърбореше той, като се обръщаше към Настя, — че си се върнала при чичо Витя. При чичо Витя ти си беше на мястото, на най-родното си място. И за мен, стареца, си е радост — все от време на време ще ме навестяваш. Защото просто се ужасих, когато чух, че си се преместила на щабна работа. Кой ли, рекох си, ще ми задава разни и разнообразни въпроси, кой ще разповива безименни покойници, на кого ще намигат старческите ми очички, кого сега ще наричам моя рибка и звездичка. Е, по-рано наричах така внучките си, но от някое време насам изгубих желание — не стават те за звездички, стар човек съм, не ми е ясен техният начин на живот.

— А кой е този чичо Витя? — шепнешком се поинтересува Зарубин, когато Айрумян се извърна, за да търси в шкафа поредната папка.

— Моят началник Гордеев — също шепнешком отговори Настя. — Виктор Алексеевич.

— А защо да е „чичо“? Те да не са роднини? — недоумяваше Сергей.

— Това са просто арменски маниери — поясни тя, като попоглеждаше експерта. — Когато уважаваш един човек, наричаш го „чичо“. При тях по принцип бащиното име не се употребява, започнали са да го използват само заради съветските закони и правила.

Инак са били просто Гурген, Сурен или Ашот. Така че, за да подчертаят уважителното си отношение, казват „чичо“. В Грузия пък казват „батано“, което на практика е същото.

— Стига шушу-мушу — без да се обръща, се намеси Гурген Арташесович, — къде ви възпитават вас, младежта? Ето го, рибке моя ненагледна, твоето неидентифицирано трупче. Значи за причините на смъртта вече ви казах всичко: две огнестрелни рани в областта на сърцето. От какво разстояние е стреляно... за това тази сутрин ни изпратиха експертизката... ей това е... тук... — Той грабна от рафта още една папка и ловко извади от нея листове, прихванати с кламер. — Ето, ти си я прочети. А по моята част в трупчето намирам пълен комплект от всички познати, както и все още неизвестни на науката заболявания. Жлъчнокаменна болест, хроничен хепатит, микрокръвоизливи в мозъчното вещество, стомашна язва, съвсем новичка, атеросклероза на съдовете на сърцето, хронична пневмония, на краката незарастващи трофически язви и по цялото тяло зачервени и заздравели циреи. С една дума, моето старческо съзнание се предаде пред този парадокс. Гледай ти, рекох си, толкова приличен наглед, с чисти дрехи, спретнати, дори бих казал — нови, и косата измита, и подстригването скорошно, и се е бръснал два часа преди смъртта си, а под дрехите — типичен бездомник, ако не и по-лошо. Как е могъл да се занемари така? Боледувал е и не се е лекувал, в организма му не намерих никакви следи от фармация, само алкохол.

— И много ли е бил алкохолът? — попита Настя.

— Ооо, за кръвта ей го на, пратиха ни експертизка... — Гурген Арташесович отново зашумоля с листовите и си замърмори под носа, докато търсеше съответното място: — Дойде нашата дългоочаквана експертизка, тази наша красавица пристигна, долетя като с крилца от нашата лаборатория... Аха! Алкохолът не е кой знае колко. Съвсем умерено количество. Може да се каже, че преди смъртта си покойният е бил леко почерпен. Не повече.

— А храната?

— Преди кончината сме си хапнали обилно и разнообразно. Трийсетина-четирийсет минути преди настъпването на трагичната развързка сме приели в организма си широк асортимент хранителни продукти и тъй като всичко още не е било асимилирано, с висока вероятност мога да предположа следното: хапнали сме пица,

краставички и домати, нещо като пелмени или кюфте в тесто, оказали сме уважение и на малко гъбки, употребили сме оризец, още нещо тестообразно — подозирам, че е макарони... е, и разни други дреболии. Какво друго да ти разкажа, звездичке сияйна моя?

Зарубин не издържа и прихна. Той изпитваше към Настя огромно уважение и би прегризал гърлото на всеки, който би казал лоша дума за нея, но и при целия този пиетет му беше трудно да си представи как може да наричат тази трийсет и осем годишна (и според неговите представи вече почти стара) лелка „звездичка“. Че и сияйна. Сияйна ще е, ако очите ѝ горят, искрят, а очите на Каменская са светли, спокойни, някак... угаснали ли да го каже. Хайде де, звездичка!

— Искаш ли да ти покажа татуировчиците? — продължи междуременно Айрумян. — Трупчето ти има богато минало, най-малко три пъти е бил в лагер, но не в Русия.

— А къде? В Швейцария ли? — пошегува се Каменская.

— Или може би на Канарските острови?

— Някъде из бившите съюзни републики. После виж в справочника, такива татуировки са си правели или в Казахстан, или в Киргизия, не си спомням.

Естествено Айрумян не им даде документите: всички заключения на експертите трябва да се изпращат на следователя, но им позволи да си направят записки.

— Ех, да имаше ксерокс — въздъхна Зарубин, — щяхме набързо да си направим копия, а така се мъчим на ръка...

— Трудете се, младежо. — Старият експерт с назидателен жест посочи с пръст поставената пред Сергей бланка със залепена за нея снимка, от която оперативният работник прерисуваше татуировката. — Трудът трябва да тежи, инак ще се превърне в хоби и вие ще престанете да разбирате за какво ви плащат заплата. Не търсете леките пътища в живота.

Че кой търси леки пътища? Той ли, Сергей Зарубин? Ами че ако той търсеше леки пътища, определено нямаше да работи в милицията. Ама че ги приказва той дъртофелник...

— И кажете благодаря, младежо — продължи Гурген Арташесович, — че ви предоставих снимката. Защото можех и да не го направя. И тогава щеше да ви се наложи да рисувате от натура, с нос,

заврян в трупа. А както е добре известно, след аутопсия трупът изглежда особено „привлекателно“.

Сергей обидено въздъхна и леко изплежил език, започна да прерисува сложния орнамент, татуиран на крака на покойника.

УБИЕЦЪТ

Тя, моята майка, беше най-добрата на света. Най-умната, най-красивата. Никой нямаше майка като моята.

Тя искаше да успявам във всичко в живота и още от детството ми, когато едва започвах да схващам това-онова, повтаряше:

— Синчето ми, трябва постоянно да тренираш ума си, тогава ще можеш да станеш какъвто искаш. Но за това трябва да се готвиш от най-ранна възраст.

Отначало аз не я разбирах много добре и когато бях на четири години, заявявах:

— Искам да стана летец! Хайде да се готвим за летец.

А мама се смееше и казваше:

— Ти искаш да станеш летец сега. Ами ако след време си избереш друга професия? Вече няма да искаш да ставаш летец, а времето ще е изтървано.

На шест години разбрах, че тя е била горе-долу права. Когато татко доведе на гости свой приятел геолог, този човек така ме потресе с разказите си за тайгата и за минералите, че аз реших да стана именно геолог. А на седем, кой знае защо, реших, че трябва да стана артист.

— Още много пъти ще смениш желанията си — казваше мама, — а сега трябва да овладяваш най-различни знания, които ще ти влязат в работа при всяка професия. Трябва да развиваш паметта, съобразителността, наблюдателността си, логическото мислене и тогава без усилия ще усвоиш всяка наука.

Когато тръгнах в първи клас, вече умеех не само да чета с лекота и да се справям с всички аритметични действия, но и много прилично рисувах, свирех на пиано, бърборех на немски и биех татко на шах. Не че бях вундеркинд — заслугата за всичко това беше на моята любима, моята чудесна майка, която се занимаваше с мен от сутрин до вечер. Заниманията не ми тежаха, мама измисляше различни увлекателни игри и ние просто играехме, играехме до забрава, весело, с часове, а на мен и през ум не ми минаваше, че по време на тези игри уча нещо,

запомням. Чак после, когато поотраснах, баба ми обясни, че мама цял живот се интересувала от развиващи игри и сама ги измисляла.

— С каквото и да се занимаваш — казваше ми мама, — трябва да бъдеш най-добрият в професията си, само тогава ще можеш да уважаваш себе си и другите хора също ще те уважават. Човек, когото другите не уважават, е недостоеен да носи нашето фамилно име. Всички в нашия род сме вършили работата си за „шест плюс“ и ти трябва достойно да продължиш традициите на семейството ни.

Мама винаги беше до мен. Когато ме дадоха на ясли, тя беше там лелка, когато ходех на детска градина, тя работеше там като възпитателка, когато тръгнах на училище — тя стана там начална учителка. Аз свикнах да сме постоянно заедно, свикнах всеки момент да виждам усмивката ѝ и да докосвам ръката ѝ. Обожавах я. Не можех да живея без нея.

Баща си виждах рядко, той вечно беше на своята отговорна работа, вкъщи се появяваше само през почивните дни — уморен, с хлътнали страни и зачервени очи. Мама го нахранваше и го слагаше да спи. После татко се събуждаше и ние прекарвахме няколко часа заедно. После той отново заминаваше. Работеше някъде далече, докъдето трябваше да се пътува с влак. Знаех, че имам баща, но го знаех някак абстрактно, с ума си. А виж, че имам най-добрата майка на света — това го усещах със сърцето си и особено остро, когато я нямаше наоколо. В такива моменти, не знам защо, ми беше чоглаво.

Веднъж, когато бях на десет години, дотичах от училище вкъщи... Именно дотичах, долетях, защото мама вече втори ден не беше добре и аз бях на училище сам, без нея. Когато позвъних, тя не ми отвори, трябваше да извадя ключа от чантата си. Това, което видях, беше... Дори сега, след като преживях на този свят дълги години, ми е трудно да подбера думи, за да го обясня. Ужасно. Чудовищно. Отвратително. Не, тези думи не стават, те само повърхностно предават чувствата, които се стовариха върху мен. Мама лежеше на пода в локва кръв. Дрехите ѝ бяха разкъсани. Казаха ми, че съм изгубил съзнание, и вероятно е било точно така, защото си спомням само как от гърдите ми се изтръгна ужасяващ крясък. Отначало дори не разбрах, че викам аз, просто чух някакъв нечовешки, писклив вой, а после се появиха чужди лица, а мама вече я нямаше. Нямаше я в стаята, в апартамента. Нямаше я изобщо. Имаше съседни, имаше хора с бели престилки и

милиционерски униформи, а мама я нямаше никъде. Отведоха ме в болница.

Вечерта пристигна татко. Той остана до мен в болницата през цялата нощ, а на сутринта ме прибра вкъщи. Същия ден ми казаха, че вече ще живея с баба, защото татко през цялата седмица е на работа, няма го в Москва и няма кой да ме гледа. Беше ми все едно. Така дори беше по-добре, защото не можех да остана в дома, в който бяха убили мама.

Баба се зае с мен с утроена сила. Тя не умееше така леко, с шеги и игри, да ми обяснява трудните уроци, както го правеше мама. Тя не умееше да превръща заниманията ми с музика и живопис в увлекателна игра и аз сигурно щях да започна да скучая и да стана като всички. Но тя успя да ме застави.

— Ти трябва да бъдеш достоен за майка си — казваше баба. — Тя не направи кариера, тя изостави любимата си работа, за да бъде до теб отначало в яслите и детската градина, после в училище. Тя можеше да стане блестящ учен и достойно да представя рода си, но се жертва заради теб и ти просто нямаш право да пренебрегваш това. В памет на майка си ти трябва да докажеш, че това не е било напразно. Защото, ако тя не работеше заради теб в училище, може би този ден нямаше да си остане вкъщи и нищо нямаше да се случи. Тя загина само защото се посвети на теб. Е, сега ти докажи на всички — и на първо място на себе си, че обичаш своята майчица.

Тези аргументи ми бяха ясни дори на десетгодишна възраст. Особено в бабиния апартамент, където всичко говореше, че в рода Данилевичи-Лисовски-Есен не е имало неудачници и изоставаци. От накачените по стените портрети и снимки ме гледаха сериозните лица на хора, изживели живота си достойно, и техните очи ме преследваха навсякъде с мълчаливия въпрос: Ами ти? Ще станеш ли като нас? Ще бъдеш ли достоен портретът ти да виси на тези стени до нашите? Или портретите на твоите родители ще бъдат последните?

Много ми харесваше портретът на мама, нарисуван с маслени бои, който висеше в спалнята на баба. Портрет на баща ми обаче тя нямаше, имаше само голяма сватбена снимка: мама с бяла рокля и с воал на косата, татко в строг черен костюм. Тогава си мислех, че баба, кой знае защо, не обича много баща ми, затова не е окачила портрета му. Но когато пораснах, татко ми обясни, че поради отговорната си и

важна работа той просто няма никакво време да позира — а нали рисуването на портрет изисква дълго време.

И тъй, аз заживях с баба, която всеки ден стриктно проверяваше как съм си научил уроците и какво пише в бележника ми. В неделя контролът се удвояваше: пристигаше татко. Не мога да кажа, че в тези дни баба грееше от радост, както грееше мама, но между тях нямаше скандали. И двамата се държаха коректно и сдържано. Само веднъж чух, по-точно подслушах техен разговор, за който баба покани татко в кабинета си.

— Аз прекрасно ще се справя с образованието на момчето — каза баба полугласно — и ти изобщо не си ми нужен за това. Но ще настъпи възраст, когато на детето ще му трябва мъжка ръка. До десетгодишен го отгледа Инеса, отгледа го практически сама, без теб, но ако едно момче на десет години прилича на момиче, е поносимо, когато обаче не стане мъж на петнайсет — това е катастрофа. И аз искам да те попитам: смяташ ли да предприемеш нещо?

— Какво трябва да предприема? — попита татко. — Да наема за сина си гувернант? Ами че сега времената са други.

— Трябва да си смениш работата и да живееш постоянно в Москва — заяви баба. — Трябва да бъдеш по-близо до сина си. А аз няма да мога да му дам истинско мъжко възпитание.

— Това е невъзможно — твърдо отговори той. — Поверена ми е отговорна, важна работа, която мога да върша само там, където съм. И дума не може да става за никакво преместване в Москва.

— Не, може — възрази старицата. — Ти направи достатъчно за тази държава, списъкът на заслугите ти днес е невероятно дълъг, награден си с орден „Трудово червено знаме“ и орден „Ленин“, лауреат си на Ленинска награда. И въпреки това продължаваш да работиш извън столицата и се трудиш по трийсет и шест часа в денонощие без сън и почивка. Е, стига толкова. Достатъчно. Време е да помислиш за себе си и за своя син. Сигурна съм, че ако отидеш при своето началство и им обясниш всичко, ако им кажеш, че си овдовял и сега трябва да отглеждаш сина си сам, ще ти помогнат. Та те са нормални хора, а не някакви чудовища. И те имат семейства, ще те разберат.

— Вярно, те ще ме разберат, но аз няма да си простя, ако постъпя така, както казвате. Родината ми е поверила изключително важна и отговорна работа. Родината ми е възложила да осигурявам и укрепвам

нейната отбранителна способност, а вие искате аз да побягна като страхливец и лентяй? Да, това е трудна и изнурителна работа, да, аз не спя по няколко денонощия, но това е моето призвание, моето служене на Родината, и ако избухне война, войниците ще воюват с оръжието, което аз разработвам днес. А всичките ми награди, които вие току-що изброихте, говорят, че никой няма да направи това по-добре от мен. Към какво ме подтиквате? Да предам интересите на страната си? На страната, която ми даде толкова много, която ми позволи да стана това, което съм днес? И самата вие ще можете ли да ме уважавате, ако го направя? Та нали точно вие искахте да бъда достоен за вашето семейство!

— Какво пък — въздъхна баба, — аргументите ти са солидни, трудно е да се спори с тях. Но като човек здравомислещ, ти би трябвало да разбираш, че тези аргументи са неуместни в спор с мен. Може тази страна наистина да ти е дала нещо, но лично на мен и на нашето семейство не е дала нищо. Само ни е отнемала. И ако е необходимо да бъде последователна, трябва да кажа, че при стария режим твоят брак с Инеса нямаше да бъде възможен и тогава тя определено щеше да остане жива. Нещо повече, при стария режим щеше да е невъзможно такова явление — пиян майстор да влезе в дома на самотна млада жена. Твоята страна, за чиято военна мощ толкова си се загрижил, с нейния нов комунистически режим създаде условия моята дъщеря да загине така страшно и нелепо. И сега ти искаш да се съобразявам с интересите на тази страна?

— Не преувеличавайте, режимът няма никакво отношение към това. Може би Инеса щеше да има друг съпруг, но не се знае как щеше да протече животът ѝ с този човек. И разбира се, вие нямаше да имате такъв внук, какъвто е той сега. Та нали вие, толкова учена дама, най-добре знаете, че за историята не съществува условно наклонение. И в заключение на нашия разговор искам да ви кажа, че любовта към Родината и предаността на нейните интереси е най-важното качество на един истински мъж. Ако се съглася с вашето искане и предам интересите на Родината си, аз вече не ще мога да възпитам сина си като достоен за вашия род и за званието Мъж човек.

— Ами че ти изобщо няма да можеш да го възпитаеш, ако се появяваш по за един ден в седмицата! Дори да си трижди достоен за всичките си награди, дори да си позлатен и бриляnten, ти ще си

останеш сам за себе си, а детето — само за себе си! Та той не те вижда, дори не схваща дали трябва да взема пример от баща си и ако трябва, какъв е този пример. Как не разбираш толкова прости неща?

— Вероятно аз разбирам по-сложни — позасмя се баща ми. — И хайде да не се караме. Аз имам само няколко часа в седмицата да общувам със сина си, а вие крадете от мен тези скъпоценни часове и ги хабите за безсмислени разговори.

— Възпитанието на момчето не е нещо безсмислено — упорстваше тя. — Обещай ми, че ще направиш всичко възможно...

— Ще направя всичко възможно да обясня достъпно на сина си защо не мога да живея с него. Надявам се, че той ще приеме тези причини с по-голямо уважение от вас.

Аз слушах, долепил ухо до вратата и примрял от страх. За пръв път в живота си присъствах на разговор, при който страните не могат да се разберат и се стараят да си нанесат обиди. Разбира се, сред моите връстници избухваха кавги всеки ден, често се стигаше и до сбивания, но тук всичко беше различно. Тук имаше двама души, които аз обичах и от които зависех, и в техните гласове звучеше толкова непримирима злост, че на мен ми притъмняваше пред очите и сърцето ми биеше някъде в гърлото. Такива думи чувах за пръв път. Мама и татко никога не бяха разговаряли така.

Но работата не беше само там. Аз за пръв път чух нещо членоразделно за работата на татко. Мама никога не ми беше разказвала с подробности, казваше само, че татко се занимава с важна и секретна работа, затова толкова рядко си е вкъщи и толкова много се уморява. С незрелия си детски ум аз смятах, че истински живот може да съществува само в Москва, в столицата, в този огромен прекрасен град, а всичко извън нейните предели е затънтена провинция или направо село. Поне именно така бях виждал света от прозореца на влака, когато мама ме бе водила лете на курорт. Щом татко работи извън Москва, и то толкова далече, че трябва да пътува с влак, това означава, че той работи наред полето, на село или в гората. А се уморява толкова много, защото върши тежка физическа работа (че от какво друго може да се уморява?), например копае канали или кладенци. Дълбоко в душата си аз се срамувах от това и никога не задавах на мама въпроси за татко от страх, че тя ще потвърди опасенията ми. Нали бях глупавичко дете — и през ум не можеше да

ми мине, че той работи за отбраната и въоръжаването. За секунда баща ми се издигна в очите ми на недосегаема висота. Кавалер на ордена „Ленин“! Кавалер на ордена „Трудово червено знаме“! Лауреат на Ленинска награда! Моят баща! Толкова се гордея с него. Искам да приличам на него. Трябва да стана достоен. Няма да го изложя.

Минаха два месеца и веднъж баба каза, че утре няма да отида на училище. Утре ще се състои процесът срещу убиеца на мама. Дойде и баща ми и още в антрето започна да спори с баба заради намерението ѝ да ме вземе със себе си.

— Не е нужно той да слуша тези неща. Те ще травмират момчето — чувах неговия бас.

Аз изтичах при тях, щом чух гласа му, но баба не ме отпрати в стаята, а напротив, постави ме до себе си и сложи ръце на раменете ми.

— В рода Данилевичи-Лисовски мъжете винаги са умеели да гледат врага право в очите и да не се крият от тежки преживявания — твърдо каза тя. — И това умение е било възпитавано у тях от ранно детство. Инак нашето момче ще израсне слабо и страхливо.

Татко уморено сви рамене и мълчаливо кимна.

— На ваша отговорност — рече кратко.

На другия ден отидохме в съда. Това, което чух там, ме потресе. Мама била убита от майстора по санитарната техника на жилищния комплекс, когото тя извикала, защото се запушила тоалетната чиния. Той бил, първо, умствено изостанал, и второ, алкохолик. Когато видял добре обзаведеното жилище и безгрижно оставените от мама на бюфета златни обици и пръстен с диаманти, решил да убие домакинята и да вземе скъпоценностите, а и да порови в шкафа за пари. Няколко пъти ударил мама с нещо тежко по главата и изведнъж, като видял, че е млада и красива, решил да я изнасили. При мисълта, че той е докосвал мама със същите ръце, с които е бъркал в тоалетната чиния, повърнах още там, в съдебната зала. Под заканителния поглед на татко баба ме изведе в коридора и ме закара вкъщи с такси.

Разболях се. Не, наглед останах абсолютно здрав, ходех на училище, свирех, учех немски, рисувах, участвах в състезания по шах и по лека атлетика. Разболях се от неразбиране и напразни опити да отговоря на въпроса: Защо? Защо моята майка, толкова красива, добра, умна, най-добрата майка на света, е трябвало да бъде убита от един

пиян малоумен майстор, който е поправял тоалетни чинии и е бъркал в мръсотииите? И не само да бъде убита, но и изнасилена. Как е могла да допусне това? Защо е трябвало да лежи в локвата кръв, с грозно разкривени крака, с обезобразена глава и с разкъсани дрехи? Тя бе живяла толкова красиво, така леко и радостно, защо е трябвало да умре толкова страшно? Ако един човек живее достойно, той има право на достойна смърт. Ето, и баба постоянно повтаря, че мама е била достойна за целия ни род. Защо тогава се е случило това?

Ето така се получи, че от десетгодишен истински започна да ме интересува само един проблем: проблемът за смъртта. Всичко останало сякаш беше някакво допълнение, сякаш се въртеше около този проблем. Но това не означава, че не живеех истински. О, не, живеех, и още как живеех!

ГЛАВА 7.

ЗАРУБИН

Оперативните работници понякога работят по-бързо от експертите. Но това е нормално. Експертите са по-малко от оперативните работници и за експертиза винаги чака огромна опашка. Наказателните дела за убийствата на Надка Танцърката и неизвестния гражданин бяха обединени при следователя Олшански, под чието ръководство сега трябваше да работят както градските, така и областните детективи. Константин Михайлович Олшански изпрати запитване до информационния център, където се пазеше дактилоскопична карта на Горшков, както и в колонията, където сексуалният разбойник бе отбивал наказанието си, с молба да изпратят личното досие на осъдения, в което със сигурност щяха да се намерят „образци от свободен почерк“, иначе казано — документи, написани от Горшков собственоръчно. По принцип би могъл и да не се обръща към информационния център, защото в личното досие също имаше дактилоскопична карта, но Олшански реши да дублира исканията с надеждата (я си представете?!) дактилоскопичната карта да пристигне преди личното досие и поне нея да изпратят за експертиза.

А наскоро освободеният от местата за лишаване от свобода гражданин Александър Петрович Горшков все още се шляеше някъде. При излизането си от колонията бе получил справка за освобождаването си и въз основа на тази справка трябваше да получи паспорт на мястото, където смята да живее и работи занапред. За получаване на паспорт законът му отпуска десет дни. Но кой ли днес спазва законите? Член за тунеядството в закона съществуваше едно време, тогава човек трябваше непременно да започне работа, а без паспорт това беше невъзможно, инак на бърза ръка го връщаха в лагера. А сега и следователят, и оперативните работници разбираха, че уважаемият полов психопат Александър Петровия може да си позволи разкоша да скитосва със справката в джоба си, без да се обажда в милицията и без да иска паспорт, защото има пълно право никъде да не работи. Неприятности под формата на глоба го заплашват, ако случайно му проверят документите и се разбере, че той вече половин

година живее без паспорт. Но първо, тази неприятност спокойно може да я преживее, и второ, вероятността за такова нещо не е толкова голяма, ако не се навира между шамарите. Горшков очевидно не се е навирал, тъй като през времето, изминало след освобождаването му от колонията, не беше искал издаване на паспорт никъде и нито веднъж не бе глобяван за липсата на такъв.

В очакване на резултатите от експертизата оперативните работници се занимаваха с изясняване на обстоятелствата около убийството на неизвестния в района на трите гари. Керамичната рибка с широко отворена уста, от която стърчаха крачетата на пластмасовата кукличка, недвусмислено говореше, че пропилата се бивша балерина Надежда Старостенко и странният гражданин с прилични дрехи и с пари за собственото му погребение в джоба са били лишени от живот от една и съща ръка и по всяка вероятност с едно и също оръжие, но и това трябваше да бъде потвърдено или опровергано от експертизата.

Личността на човека без документи беше установена учудващо бързо. Всъщност не беше много за чудене: когато край гарите — най-големите в столицата сборища на бездомници — намираш труп с явни признаци за нецивилизован бездомен живот, не е трудно да се сетиш къде можеш да попиташ за него. Покойният, както се разбра скоро, имал прякора Лишея, който му бил лепнат заради постоянните му кожни заболявания, той страдал от тях целогодишно. Никой не знаеше фамилното му име, а името, макар и с доста усилия, си го спомниха — Геннадий. Сред гаровите бездомници той бил отскоро, само от месец и половина — два, не го били питали откъде е дошъл — някак не било прието, а и той самият не разказвал. В деня на убийството го били виждали сутринта и някъде докъм три следобед, а къде се дянал после — не знаели.

Усмехнат и разговорлив, Сергей Зарубин придума събеседниците си да му покажат мястото, където обикновено спял Лишея, и неговите вещи. Впрочем какви ти вещи? Някакви жалки дрипи, вехтории. Не се намериха никакви документи или нещо съществено, което би позволило да се изясни неочакваният обрат в живота на клетия Лишей. А обрат несъмнено бе имало, инак откъде бездомният Геннадий би се сдобил с прилични дрехи и дори с валута за погребение?

Ако се вярва на експертите, клетият Лишей трийсет-четирийсет минути преди смъртта си бе вечерял доста солидно. Вероятно като за

последно... Следователно се бе хранил някъде недалеч от мястото на убийството. Като се въръжи със списъка на откритите в стомаха на убития продукти, Зарубин започна планомерно да обикаля заведенията за хранене, разположени в района на трите гари. Не влезе в закусвалнята, където бяха ходили с Настя: добре си спомняше менюто — в него нямаше никаква пица и ястия с ориз. След като от мястото на убийството стигна до Казанската гара и после по улица „Краснопрудная“ до Русаковската естакада, той премина на отсрещния тротоар и тръгна в обратна посока, към гарите. Това, което търсеше, се оказа ресторант за бързо обслужване. Самият ресторант представляваше твърде нехармонично явление. На дълъг щанд, предназначен за самообслужване на посетителите, бяха изложени разнообразни красиво оформени и апетитно ухаещи ястия, но условията, в които трябваше тези ястия да бъдат изядени, напомняха повече евтина кръчма от предгорбачовските времена. Изглеждаше кощунствено да сложиш чинията с пица на лепкавата, мръсна маса и абсолютно немислимо да си представиш как е възможно да се наслаждаваш на равиолите с плънка от съомга, седнал на паянтово столче с миниатюрна кръгла седалка и неудобна алуминиева облегалка.

Но основното качество на ресторанчето беше несъмнено менюто, защото именно в това меню на отрупания с ястия щанд Сергей Зарубин видя всичко изброено в заключението на експерта, който бе изучавал съдържанието на стомаха на покойния бездомник с прякор Лишея. Пицата беше представена от множество разновидности, предполагаемите пелмени или кюфтета в тесто се оказаха два вида равиоли. Оризът служеше като основа за възхитително дъхаво ястие, наречено „ризото“. Доматите и краставиците присъстваха тук както под формата на салата, така и в оригинал, просто нарязани. Всичко съвпадна до най-дребните подробности, дори времето, изминало между поглъщането на последната порция храна и часа на смъртта. Да хапнеш солидно, да изпушиш две цигари и да стигнеш до тролейбусното депо бавничко, разговаряйки — времето излизаше точно както бе написано в акта на експертизата. Откъде един бездомник внезапно е намерил толкова пари, че да се облече от глава до пети в нови дрехи, да отиде до бръснарницата и да вечеря до насита? Глупав въпрос, засмя се наум Зарубин. Оттам, откъдето ги е взела и Надка Танцьорката — от добрия чичко. Само че при

Танцърката поне беше ясно срещу какво ги е получила: срещу услугата, срещу плакатчето в ръцете на онова глупаче Ваня Жуков. Срещу какво обаче ги е получил Лишея? Срещу какви услуги? Или просто заради сините си очи?

— Да ви помогна? — обърна се към Зарубин смешно рижаво девойче с червено-бяла униформа, застанало от другата страна на щанда. — Гледам, че дълго време не можете да си изберете. Нека ви кажа кое как е стотвено.

— Кажете — на драго сърце се съгласи оперативният работник, като пресмяташе наум парите в джобовете си, за да не сбърка, като вземе храна за сума над онази, която може да си позволи.

Рижавата се оказа разговорлива и не бяха нужни никакви усилия да я въвлече в разговор. Разбра се, че тя помни Лишея. Това се случило през нейната минала смяна — на момичето (което впрочем се казваше Ксюша) направило впечатление несъответствието между приличния вид на посетителя и чудовищните ръце, с които той вземал храната от щанда. Тези ръце били мръсни, занемарени, с изгрязани нокти и следи от кожни заболявания.

— За малко да ми призлее, когато видях ръцете му — призна Ксюша и изразително набърчи луничавото си носле. — Знаете ли, освен това си помислих, че е крадец.

— Защо си помислихте така? — любопитства Сергей.

— На челото му ли беше написано?

— Ей, ама и вие — изкиска се момичето. — Как го казахте само. Просто, щом човекът има такива ръце, приличните дрехи на гърба му явно са чужди. Значи са крадени. Не съм вчерашна, нито съм сляпа.

— А за спътника му какво ще кажете? И той ли приличаше на крадец?

— Спътник ли? — Ксюша повдигна светлорижавите си веждички, от което сините ѝ очи станаха съвсем кръгли. — Той беше сам на щанда.

— Със сигурност ли си го спомняте? — напрегнато попита Сергей.

— Абсолютно. Но ако всички в милицията са тъпи като вас, обяснявам достъпно: когато човек с такива ужасни ръце идва в ресторант и напълва две табли с храна, у мен по естествен начин се поражда въпросът има ли той пари и ще може ли да си плати. Така че

започвам да наблюдавам с кого е дошъл. Ако до него има също такава неумито плашило, бързичко викам охраната — за всеки случай. Всички ние тук сме обучени относно такива, дето са готови да грабнат храната и да духнат, без да платят — все пак наблизко са трите гари, пълно е с бездомници, пътуващи просяци и тям подобна стока. Така че тук инструктират всички. Е, та значи до нашия чичка нямаше никакъв втори неумит тип, беше напълнил двете табли само за себе си. И тогава си спомням, че си помислих: как ще побере всичко това в стомаха си? Сега разбрахте ли?

— Сега разбрах — кимна Зарубин, който леко се засегна от забележката на Ксюша за тъпите милиционери. — И къде седеше?

Момичето сви рамене:

— Не обърнах внимание. За мен е важно клиентът да вземе храната и да я постави на табла, а не да я прибере в торбата си, и да занесе таблата до касата. Край, с това приключвам наблюдението си. Но според мен той се качи на втория етаж.

— Може би на първия е било препълнено?

— Не, при нас винаги е свободно. На втория етаж може да се пуши.

— Това е добре — усмихна се Зарубин. — Тогава и аз ще се кача там. Е, Ксюша, не се сбогувам, щом хапна, пак ще дойда при вас.

— Елате. Аз пък си помислих, че сте се обидили.

— Аз ли? — престорено се изненада Сергей. — Защо?

— Заради тъпите милиционери. Наистина ли не се обидихте?

— Обидих се.

— И въпреки това пак ще дойдете?

— Ксюша, скъпа, моите лични обиди са си моя лична работа. А при вас ще дойда служебно. Ясна ли ви е разликата?

— Добре, извинете, аз не с лошо. Просто тук ми е скучно до смърт, затова се заяждам с всички.

— Ама наистина ли с всички? — оживи се оперативният работник. — И с онзи ли, с немитите ръце?

— И с него — призна тя и леко се изчерви.

— И какво му казахте, интересно?

— Ами изтърсих нещо като как ще побере всичко това и че ще се пръсне, а ние тук нямаме конци подходящ номер, няма да има с какво да го зашием, че и с иглите ще е проблем... С една дума, нещо такава.

— Как реагира той?

— Никак. Дори ми се стори, че не разбра какво му говоря. Вдигна глава, изгледа ме и сякаш не ме чуваше.

— Може да е бил отнесен, дрогиран? — предположи Зарубин, макар да знаеше със сигурност, че Лишея не е вземал никакви наркотици, задоволявал се е с алкохол.

— Не, какво говорите, дрогираните аз ги разпознавам от десет метра, те са съвсем други. А този, с ръцете де, той сякаш се бе замислил за нещо, за нещо важно, сериозно, целият се беше вгълбил в себе си. Ау, ама защо още стоите с мен! Всичко ще ви изистине. Вървете да се нахраните, после ще си поговорим.

Сергей взе таблата, плати и се качи на втория етаж, където, както бе обещано, можеше да се пуши. Да, тук нямаше много хора — през петнайсетте минути, които той бе прекарал в приятен разговор със заядливата Ксюша, до щанда с ястията не бе спирал никой. Кризата от 17 август бе ударила болезнено по джоба гражданите и бе дала силен тласък на цените, които с такова ускорение се бяха втурнали напред и нагоре, че бяха забравили да се огледат наоколо. Цените в ресторанта явно не бяха за скромните пътешественици, принудени да прекарват времето между два влака по гарите. А онези, за които бяха достъпни, по никакъв начин не биха дошли тук, защото срещу същите пари биха могли да поседят в уютна прилична обстановка, вместо да се мъчат над лепкавите паянтови маси, седнали на коравите неудобни столчета.

Зарубин се настани до прозореца и бързо омете от пластмасовите чинийки спагетите „Болонезе“ и салатата, наречена „Скариден коктейл“. Трябваше да отбележи, че тук готвеха прекрасно и това донякъде примиряваше оперативния работник с мизерната обстановка. Значи именно тук, на една от тези маси, бездомникът с прякор Лишея бе осъществил своя предсмъртен гуляй. Разбира се, не е бил сам, неговият спътник също е седял тук, само че не е спрял пред щанда с храната заедно с бъдещата си жертва. Предпазлив е, гадът! Може да се е качил горе, да е изчакал Лишея да дойде с храната си, после да е слязъл и на спокойствие да си е избрал ястието. Или е помолил Лишея да донесе храна и за него. Или просто нищо не е ял, което е напълно вероятно, като се има предвид ситуацията. Този човек се е готвел да извърши убийство, тоест сигурно е бил напрегнат и нервен. В такова състояние обикновено хапката ти присяда на гърлото. Но ако той все

пак е ял заедно с Лишея, тогава или замисълът за убийството се е зародил у него по-късно, или е закоравял престъпник, когото предстоящото лишаване на човека от живот не е трогвало и не е убило апетита му.

Сергей изпуши една цигара, като незабелязано оглеждаше помещението и се опитваше да си представи как съвсем наскоро тук са седели двама души — бездомният болен нещастник и неговият неизвестен благодетел. Единият лакомо е ядял и съсредоточено е мислел за нещо, а вторият го е гледал и се е готвел да го убие. За какво ли толкова задълбочено е мислел Лишея? И защо неговият спътник е решил да го убие? Ех, ако можеше да знае...

КАМЕНСКАЯ

Тя рядко влизаше в болница, но рано или късно настъпва такава възраст, когато и ти самият, и твоите близки, и просто познати започват да попадат в тези заведения все по-често и по-често. През своите трийсет и осем години живот Настя бе лежала в болница само два пъти: единия поради травма на гърба, а другия път я бяха закарали с линейка на „Бърза помощ“ направо от улицата, където я бе сварила поредната хипертонична криза. И още пет-шест пъти ѝ се бе случвало да посещава познати. Това беше целият ѝ „болничен“ опит.

Днес тя дойде в болницата, в която лежеше полковник Гордеев. Намери Виктор Алексеевич не в стаята, както бе очаквала. Полковникът седеше на пейка в болничния парк и с очила на носа, четеше дебел вестник. Настя беше сигурна, че той не я вижда, но щом приближи до пейката, Гордеев, без да откъсва очи от страницата на вестника, избоботи:

— А къде е Коротков? На него наредих да се яви с доклад, а не на теб.

— А аз да си тръгвам ли? — попита Настя с равен тон, като се постара да не издаде обидата си.

Виктор Алексеевич най-сетне вдигна очи от вестника, свали си очилата и по навик пъкна края на рамката в устата си.

— Боже, боже, колко сме били обидчиви — замислено констатира той и поклати глава. — Е, спокоен съм тогава, всичко е наред, всяко нещо е на мястото си, ти не си се променила, пак си такава чувствителна, каквато беше, значи Юрка не е разрушил отдела в мое отсъствие. Засега. Сядай. — Той потупа с ръка мястото до себе си на пейката. — Е, къде е този нехранимайко, моят заместник?

— Ще дойде след един час. А как е сърцето ви? Какво казват лекарите?

— А! — Полковникът махна с ръка. — Нищо интересно. Като на всеки началстващ субект на моята възраст. И на всички казват едно и също: ако искате да запазите здравето си, престанете да работите като началник, заемете се с нещо по-лесно. Ама това са глупости, Стасенка,

и няма смисъл да говорим за тях, да наливаме от пусто в празно. По-добре ми разкажи за този телевизионен изрод. Още ли няма трети труп?

— Слава богу! — Настя се озърна и крадешком се прекръсти.

— Това пък какво е? — вдигна вежди Гордеев. — Откога така? Добре де, не ми отговаряй, и сам разбирам. Между другото, и аз неотдавна се улових, че се прекръстих пред вратата на генерала, когато ме беше извикал да ми трие сол на главата. Представяш ли си? Напълно автоматично се прекръстих, без да се замислям, и то с такава лекота, сякаш съм го правил цял живот. Ето, това правят гените! Народът в Русия се кръсти от хиляда години, а те решиха само за едно поколение време да ни направят безбожници, шантавите мичуринци. Е, та какво казваш за изрода?

— Виктор Алексеевич, той наистина е някакъв изрод. Нагъл до немай-къде. Експертизата показва, че надписът на плаката и бележката относно парите за погребението са написани от една и съща ръка. Това първо. Куршумите, с които са били убити Старостенко и бездомникът, са изстреляни от един и същ пистолет. Това второ. На „погребалните“ пари и на бележката са намерени отпечатащи от пръсти, принадлежащи на един и същи човек, но не на нашия бездомен покойник. Това трето. Същите отпечатащи са намерени на керамичните рибки и пластмасовите куклички, оставени от убиеца на двете местопрестъпления. Това четвърто. Създава се впечатление, че е луд и изобщо не мисли да крие следите си.

— Е, доколкото си спомням това, което миналия път ми докладва Коротков, вие търсите именно луд човек — отбеляза Гордеев, — така че няма нищо за чудене. Лудият си е луд. Как върви търсенето?

— Върви — отговори неопределено Настя. — Криво-ляво... А може да се каже и обратното — че всички са на нокти из цялата страна, търсят сред населението нашия Горшков. Само че това не променя нещата: още не са го намерили. А аз всеки момент очаквам нов труп с пламенен привет от уважаемия Александър Петрович. Вчера Олшански най-сетне получи неговото досие и го изпрати на експертите, за да видят почерка и дактилоскопичната му карта.

— Имате ли и други версии? Или сте се втренчили в тоя ваш Горшков и чакате ли, чакате?

Настя въздъхна. Нямаха други версии. По-точно, имаха, но никак неопределени. Да извършва тези убийства би могъл не само Горшков, а всеки друг човек, решил да си разчисти сметките със следователя Образцова или с оперативния работник Каменская. И Настя, и Татьяна бяха работили по над десет години и хората, останали, меко казано, не съвсем удовлетворени от резултатите от общуването си с тях, наброяваха няколко десетки. Е, какво, сега да проверяват всички поголовно ли? Татьяна си бе спомнила Александър Петрович Горшков като най-вероятен заподозрян заради маниерите му на откачен отмъстител. Нито тя самата, нито Настя си спомняха за някого другико.

— Ясно — кимна Гордеев. — Отпуснали сте се, момичета. Започнали сте да си мислите за приятни неща, решили сте да стоварите всичко върху Горшков и да си почивате. Кога за последно си си напругала мозъка?

— Миналата година — пошегува се Настя, — когато още работех при Заточни. Оттогава насам никак не ми се е случвало.

— Ами ето, личи си. Ти какво, наистина ли не знаеш кой може да ти има зъб? Срамота, момичето ми. Не ти прилича.

— Виктор Алексеевич — разпали се Настя, — разберете ме правилно, та това е чиста статистика. Ако всеки заловен престъпник след освобождаването си започваше да отмъщава на милиционери и следователи, всички ние нямаше да сме живи. Човекът, който е започнал всичко това, се различава по нещо от общата маса престъпници, затова се държи различно от останалите. И въпросът тук изобщо не е, че ми има зъб, а че мисленето му е различно, психиката му — също. Тия, дето носят зъби и камъни в пазвата си, са цял легион и целият тоя легион марширува в крак, а нашият изрод излиза от общия ритъм. Опитах се да си спомня някой такъв, особен... Сауляк се самоуби. Гал беше разстрелян. Арсен бе убит от собствения си помощник, който започна да го ревнува от мен. Тези тримата бяха личности, и то необикновени, неординарни, от тях бих могла да очаквам такава гадост. А всички останали са редови, обикновени типове, които с нищо не се отличават от другите. Не мога да си представя, че някой от тях...

— От теб не се иска да си представяш — сухо я прекъсна началникът, — още не си станала писател или кинорежисьор. От теб се иска делнична, постоянна детективска работа. Работа с информацията.

Да я намираш, да я събираш, да я натрупваш, да я анализираш. Искаш да ти организирам на тая пейка курс за повишаване на квалификацията ли? Върви в кантората, вади от сейфа всичките си материали още от първия ти работен ден и се захващай. Утре по същото време те чакам с първите резултати. Гледай ги ти! Съвсем се разхайтихте веднага щом се поразболях. Коротков ще провали отдела, усещам го...

Когато излезе извън оградата, заобикаляща болничния парк, Настя видя Коротков да слиза от колата си.

— Защо си толкова кисела? — попита Юра. — Колобок ли те скастри?

Тя потрепери от пронизващия вятър и мълчаливо кимна.

— И на теб ще ти чете конско. Негова светлост не е в настроение.

— Нищо, ще му изляза насреща, не съм нежен като теб. Да ти кажа ли лошата новина, или по-добре утре?

— Да не би... трети? — тревожно попита Настя.

— Засега не. По-лошо е.

— Че какво по-лошо може да има?

— По-лошото е, че пак не знаем кого да търсим. Костя Олшански почерпил експертите с бутилка коняк, за да дадат по-бързо заключението си за почерка на Горшков и за пръстовите му отпечатъци. Е, и те му го дали.

— И какво?...

— Не е Горшков. Дори нищо подобно. Така че хайде, мисли, приятелко. Предположението на Татяна не се потвърди, с нейните подозрения се издънихме. Сега е твой ред.

„Ето на, така си и знаех! — отчаяно мислеше Настя, докато се напъхваше в претъпкания тролей, който се движеше към метростанция «Октябрьское поле». — Не знам защо, но от самото начало чувствах, че няма да е Горшков. Много обичам Татяна, страхувам се за нея и се тревожа, но да се страхуваш за живота на друг човек не е съвсем същото, както да се страхуваш за своя. Ако всичко това не е насочено срещу Таня, значи е срещу мен. Господи, колко съм долна! Как не ме е срам да разсъждавам така! Излиза, че е по-добре да убият Таня? Не може да разсъждавам така, не може, не може! Таня има малко дете, тя е талантива писателка, хората очакват книгите ѝ, животът ѝ е по-ценен от моя, аз трябва да се радвам, че убиецът не е Горшков. Трябва да се

радвам, че убиецът се опитва да си разчисти сметките не с нея, а с мен, защото от моята смърт загубите ще са по-малки, аз няма да оставя деца сирачета. Трябва да се радвам... Но не мога. Страх ме е“.

ПЪРВАТА СЪПРУГА НА УБИЕЦА

Той искаше от мен невъзможни неща, но аз започнах да разбирам това едва по-късно. Отначало всичко беше прекрасно, приличаше на приказка, която ще трае вечно.

Не бях си избрала института, по-скоро институтът бе избрал мен. Не мога да кажа, че на седемнайсет години жадувах да получа висше образование. Изобщо не обичах много да уча, но завърших благополучно училище благодарение на спортните си данни. Включиха ме в националния младежки отбор по волейбол, непрекъснато ходех на лагер-сборове и състезания, а в промеждутъците — на ежедневни тренировки. Училището се гордееше с мен и ми прощаваше всичко заради спортните ми постижения. Дори в комсомола ме приеха задочно, не ме мъкнаха до районния комитет и не ме тормозиха с въпроси по устава (и без това никога нямаше да го науча). А аз през това време участвах в мач на юношеската олимпиада.

Така че си избрах институт, който ми е близо до къщи. Разбира се, държах кандидатстудентски изпити, но и бездруго беше ясно, че никой няма да ме скъса. И висшите спортни чиновници ходатайстваха, а и институтското ръководство разбираше, че аз ще играя в студентския отбор на универсиадата.

Когато той се заинтересува от мен, аз дори отначало не повярвах, че тъкмо аз съм щастливката. Най-добрият студент, гордостта на института, четвъртокурсникът, за когото всички знаеха, че след пети курс ще го вземат за аспирант — и аз, тройкаджийката от втори курс. Е, хубавичка бях, спор няма. За него се бореха и страдаха всички момичета без изключение, а той избра мен. Завиждаха ми. Възхищаваха ми се: ама как, как успя да завърти главата на самия Ландау^[1]. Такъв му беше прякорът — Ландау. Гений на физиката и съпромата^[2].

Вярно, не бях много учена, но пресметливо се сетих, че трябва бързо да забременея и родя, та Ландау да не ми се изплъзне. За мое учудване се оказа, че бил девствен. Но разбрах, че не е лицемер, а просто е много предпазлив — не си е позволявал нищо с никоя, за да

не се обвързва. Търпял е, търпял, а когато търпението му свършило, пред погледа му съм се озовала тъкмо аз, най-случайно. На мое място е могла да бъде всяка друга. Просто ми беше провървяло и трябваше да побързам, докато на небосклона му не се появи някоя още по-красива колежка. Той беше от семейство, в което всяка би мечтала да попадне. Баба му — някаква невъобразима професорка, Ландау живееше с нея в самия център на Москва, в огромен апартамент с високи-високи тавани и старинни антикварни мебели, освен това имаше и собствен апартамент, двустаен, в престижен район. И баща му беше някаква голяма клечка, работел някъде далече, рядко се появявал, така че болезненият по онова време жилищен въпрос се решаваше без проблеми.

Е, разбира се, бях влюбена до уши в него. Освен удобствата, които обещавахе такъв брак, бяха налице и моите чувства. Той беше толкова красив, толкова умен, толкова необикновен, говореше свободно два езика, свиреше на роял сложна музика, която не разбирах, рисувахе портрети с маслени бои и с увлечение четеше книги, от които аз не можех да разбера и две думи.

Успях да го оженя за себе си в края на втори курс. Когато заявлението вече беше подадено в гражданското, а аз бях бременна в третия месец, предпазливо го попитах как гледа семейството му на нашето решение да се оженим. Ландау се позасмя и каза:

— Навремето майка ми се е омъжила по същия начин. Семейството било против, но мама настояла на своето и съм се появил аз.

Отначало не разбрах за какво говори. И едва след няколко години схванах какво е имал предвид. Ландау безумно обичаше покойната си майка, тачеше паметта ѝ и смяташе нейния живот и постъпки за пример за подражание. Вярно, както се разбра впоследствие, не във всичко. Всъщност именно това се оказа препъникамъкът, в който си разбих челото.

В трети курс излязох в майчинство и ползвах академичен отпуск. Когато се роди синът ни, Ландау толкова се радваше, та аз имах чувството, че нищо не заплашва и не може да заплаши нашия брак. Щом един баща толкова обича детето си, той за нищо на света няма да го изостави. До края на лятото животът ни беше безоблачен и щастлив, мъжът ми ми помагаше с всички сили, грижеше се за детето, ставаше

да го успокоява нощем, пазаруваше и вършеше още много неща. А в края на август страшно се смая, като разбра, че нямам намерение да уча.

— Ти трябва да учиш — казваше той. — За сина ни ще ни помогне баба, все още е много енергична. Ще го дадем на седмични ясли.

Но аз се заинатих и по никакъв начин не се съгласявах. Вече имаше закон, според който майките можеха да си гледат децата до тригодишната им възраст, без държавата да ги смята за тунеядки. До този момент бях научила достатъчно за съдбата на майка му, затова я използвах като аргумент.

— В яслите ще развалят детето — убеждавах го аз, — дори майка ти е разбирала това и се е уредила на работа по-близо до теб. Нали не искаш нашето дете да израсне болно и умствено недоразвито?

Разбира се, никак не вярвах в това, което говорех: и аз, и мъжът ми бяхме минали през ясли и те с нищо не ни бяха навредили, но се стараех да влагам в думите си колкото може повече убедителност, защото исках да си стоя вкъщи и да пера пелени. А не да уча в тоя тъп институт.

Карахме се с него около седмица, после Ландау неохотно отстъпи, като ме накара тържествено да обещаая, че веднага щом синът ни навърши три години и тръгне на детска градина, аз ще се върна в института. Дотогава имаше много време и аз без колебание се съгласих.

През трите години, които отлетяха някак прекалено бързо, аз разбрах, че съм родена за домакиня. Харесваше ми да шетам из къщи, да готвя супи, да пека млинове, да шия дрехи на сина ни (онези, които се продаваха в магазина, беше срамота дори да ги докоснеш, камо ли да ги обличаш на любимото си чедо), да мия подовете и да бърша, застанала на стълбата, праха по рафтовете с книги, които се извисяваха чак до тавана. Бабата на мъжа ми скоро почина и аз останах пълноправна стопанка на огромния апартамент — доставяше ми безкрайно удоволствие да го лъскам и подреждам. Кой знае защо, Ландау не бе пожелал да се преместим в неговия двустаен апартамент и след сватбата ние живеехме с баба му, която не обичах твърде и която ме плашеше. Впрочем и старицата не ме обичаше много, така че след нейната кончина аз задишах по-свободно и реших, че ето, сега именно

ще започне истинският живот. Нима можех аз, неграмотната хлапачка от комуналното жилище в Марина Рошча, дори да си мечтая някога да живея в такъв апартамент и да имам такъв съпруг! Понякога мечтите се сбъдват, но когато ти се случи нещо, което и през ум не ти е минавало да имаш, това вече...

По времето, когато синът ни навърши три години, Ландау, оправдавайки прякора си, стана кандидат на науките. Всички се прекланяха пред него, говореха, че го чака блестящо бъдеще, и го наричаха „надежда на съветската отбранителна промишленост“. Назначиха го на добра длъжност и му дадоха такава заплата, че аз можех никога вече да не работя. Но трябваше да работя, за да не ме осъдят за безделничество. Наложих се да се уредя като технически сътрудник на половин щат в най-близката до дома ни кантора, трябваше да печатам разни документи. И през ум не ми минаваше да работя на пълен работен ден: трябваше да си гледам дома и семейството. Съпругът ми реагира на моето тръгване на работа по неочакван начин.

— Нищо страшно — заяви покровителствено той, — това е само за месец-два. Ще порботиш до Нова година и после ще започне вторият семестър, ще учиш.

— Какъв втори семестър? — останах като гръмната аз.

Вече бях забравила напълно обещанията си за ученето, още повече че след онази кавга Ландау нито веднъж не се бе връщал към разговора за института.

— Вторият семестър в института. Вярно, ти напусна за майчинството през първия, но не е страшно, аз ще те подготвя, ще вземеш изпитите за първия семестър на трети курс, а от февруари, точно след зимната сесия, ще тръгнеш на лекции. Още утре иди в института и напиши молба да те възстановят като студентка. Не забравяй да си вземеш всички документи.

Направо загубих дар слово. Абе той да не е откачил? Не си спомнях почти нищо от наученото в института през първите две години, а той искаше да започна да уча направо от трети курс.

— Добре — с готовност се съгласи мъжът ми, — кандидатствай в друг институт или пък в същия си възстанови правата за първи курс. Ако те е страх от изпитите, изобщо не се притеснявай, аз ще те

подготвя за всякакви изпити — ако щеш, по химия, ако щеш, по история, ако щеш, по чужд език. Само учи.

Беше толкова сериозен, че аз разбрах: работата е лоша. Няма да мина с разни извинения, той ще намери отговор за всичко. Нямах смелост да призная, че изобщо не ми се учи, и реших да отлагам, като подлъгвам моя гениален Ландау с обещания да отида където трябва и да направя каквото иска, така че от февруари да продължа да уча. Имаше време до февруари.

Но февруари дойде и когато разбра, че не съм възстановила студентските си права, избухна скандал. Той крещеше, аз плачех. Естествено и детето плачеше, защото не разбираше за какво се вдига целият този шум. Измолих си още една година. Измолих я, изплаках я. Той ми даде тази година и ме заплаши с всички небесни възмездия, ако отново си остана вкъщи.

Но и тази година свърши. Трябваше да набера смелост и честно да призная на съпруга си, че не искам да уча. Не искам. И няма да го направя за нищо на света. Искам да си стоя вкъщи, да работя на половин щат, щом законът го изисква, и да бъда просто съпруга и майка. Защо да не може? Кой е казал, че съм длъжна да имам висше образование?

— Аз го казах — отговори съпругът ми. — Аз не мога да имам просто съпруга, а на детето ми не му е нужна просто майка. Ти си длъжна да бъдеш достойна за нашето семейство, а в рода Данилевичи-Лисовски всички са имали добро образование и са били най-добри в професията си.

— Но защо аз трябва да бъда достойна за твоето семейство? — питах аз. — Твоето семейство е твое семейство, с всичките си мании, а аз съм си аз. Остави ме да живея собствения си живот. Не мога да приличам на твоята вманиачена баба, която знаеше безброй езици, дори старогръцки, който не е нужен никому. Затова пък съм добра в готвенето, умея да правя млинове, както не е умеела нито една жена в рода ти, можеш да ми повярваш.

Исках да обърна всичко на шега, но с всеки скандал това ставаше все по-трудно. В края на краищата Ландау ми обясни, че мога да бъда каквато си искам и да живея какъвто си искам живот, но ако държа да остана негова съпруга, съм длъжна да бъда достойна. И за неговия безсмъртен род, чиито корени лежали във времената на мамонтите и

динозаврите, и за него самия като достоен представител на това семейство.

— Аз направих всичко, което зависеше от мен, за да бъда достоен за паметта на майка ми. И просто нямам право да живея в семейство, което не отговаря на изискванията на нашите традиции.

— Но нали майка ти е работила като лелка и възпитателю, изобщо не е била академик — все още опитвах да се съпротивявам аз, — а ти не я смяташ за недостойна. Напротив, гордееш се с нея и искаш да бъдеш достоен за паметта ѝ. Щом тя е можела да си позволи да живее така, защо и аз да не мога?

Мъжът ми стана целият морав и сви юмруци. Помислих си, че сега ще ме смачка като буболечка. Но той се сдържа.

— Да не си посмяла да се сравняваш с майка ми! Тя е завършила висше образование и е била готова да продължи научната си кариера, когато аз поотрасна. Тя обичаше професията си и мечтаеше да ѝ посвети целия си живот и да стане първа и уникална в специалността си. Мама се усъвършенстваше в тази професия дори когато ме гледаше вкъщи и само благодарение на нея аз станах това, което съм. Тя не е виновна, че трябваше да умре, преди да доживее деня, когато ще може да ме пусне на далечно плаване. А ти си нещо съвсем друго. Ти изобщо не искаш да учиш, болна си от умствен мързел. Дори не искаш да мислиш, искаш да работиш само с ръцете си. В нашата страна няма уникални домакини. На мен не ми трябва такава съпруга. За последен път ти предлагам да помислиш и да решиш: или получаваш образование и сериозно упражняваш професията си, или се разделяме.

Стената се оказа непробиваема. Още хранех някакви надежди, че той или ще промени мнението си, или просто ще зареже опитите си да ме направи такава, каквато е искал, и ще приеме нещата каквито са. Но любимият ми съпруг започна планомерно да ме тормози. Не, не ме биеше или нещо подобно — той просто ми даваше да разбере, че не ме иска вкъщи.

Веднъж очаквахме гости. Както разбирам сега, по-правилно щеше да е, ако кажа „той очакваше“, но тогава още не бях прозряла и наивно смятах, че „очакваме“. Ландау беше вече доктор на науките и някакъв лауреат, така че на гости бяха поканени крупни дейци, професори, академици и началници. Прием по случай поредната титла на съпруга ми или на поредната награда. Естествено аз се развълнувах:

как да ги приема, какво да приготвя, как да подреда трапезата, какво да облека, каква прическа да си направя. Това щеше да бъде първият толкова отговорен прием, откак живеехме заедно. Дори прелистих специални книги за коктейлите и как се поднасят. С една дума, бях готова да се скъсам от старание, но да не се посрамя.

Изобщо приготвих трапеза за чудо и приказ, нямаше да е срамно да поканим и американския президент. Започнах да си меря тоалетите и се разбра, че след раждането и домашните млинове не ми става нищо официално. Всички тоалети бяха шити по-рано, преди да се омъжа, а после ходех предимно с панталони и пуловери. Разбира се, маркови панталони, безумно скъпи, донесени от чужбина, но ги бях носила много — и по магазини, и на работа. И през ум не ми беше минавало да се тегля: бях сигурна, че щом цял живот съм спортувала, не съм заплашена от напълняване. Не че бях неприлично надебеляла, не — когато се гледах в огледалото, ми се струваше, че фигурата ми си е предишната. Да, обаче не — оказа се, че съм се поотпуснала, за окото незабелязано, но за роклята — дори много. Разстроих се ужасно и казвам на мъжа си:

— Дали да прескоча набързо до магазините, за да си купя нова рокля?

А той остана крайно изненадан!

— Че защо? — вика. — За какво ти е рокля?

— Е, как, нали ще ни дойдат гости? С какво ще ги посрещна? Нали не може с дънки?

— Ама ти смяташе, че ще стоиш при гостите ли?

Аз не мога и не мога да повярвам, като глупачка настоявам на своето, макар че друга отдавна би разбрала за какво става дума.

— Но нали съм ти съпруга, а това е моят дом, аз съм домакинята.

— Не си измисляй — пресече ме Ландау. — Ще сервираш и после можеш да се чувстваш свободна. Ще отидеш да се занимаваш със сина си. Как ще те представя като моя съпруга? Та ти си неграмотна, необразована, няма да разбереш и две думи от разговора ни. Ще ме е срам от теб. Не искам да се позоря пред колегите и началниците.

Сякаш ми удари плесник. Всичко ми стана пределно ясно. Жал ми беше да се разделям с приказката, прекалено прекрасно бе започнало всичко и сякаш това щастие нямаше да има край, обаче ето

на... Реших временно да потъпча гордостта си и още да се поборя за семейния си живот. Може пък, мислех си, нещо да се промени, той да се пречупи.

След още няколко месеца мърморене и скандали се разделихме. Ландау ми даде онзи двустаен апартамент, в който самият той не бе искал да живее. Честно да си призная, надявах се на неговото благородство и си мислех, че ще ме остави в разкошния бабин апартамент, а той ще се премести в двустайния — все пак той е сам, а аз — с детето, но надеждите ми се оказаха напразни. Е, както и да е, аз ли трябва да се оплаквам...

Втората му съпруга, доколкото знам, си е изпатила много по-зле.

[1] Лев Давидович Ландау (1908–1968 г.) — гениален руски физик от еврейски произход, носител на Нобелова награда, с голям принос в областта на теоретичната физика. — Б.пр. ↑

[2] Съкращение от „съпротивление на материалите“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 8.

СТАСОВ

Интересно, дълго ли ще трае у нас тая мода — пълна къща с гости? Днес заварих у дома все същите хора: очарователната Иришка с тесни съблазнителни панталонки играеше ролята на домакиня, Мишаня Доценко, издокаран с някакъв невероятно модерен джемпър, сипеше остроумия, само дето вместо съседа Котофеич, на масата се бе настанил Серьожка Зарубин, оперативен работник от Централния окръг. Познавах го едва-едва, преди това го бях виждал само веднъж, но Аска много хвалеше хлапака — през лятото разнищвали някакъв случай заедно. Диспозицията на войските беше прозрачна като стъкло: Доценко вече бе подвластен на качествата на Ирочка и беше измислил някакъв информационен повод, за да дойде на гости, а Зарубин бе домъкнал, за да потвърди невинността на намеренията си — и тъкмо тук се криеше голямата грешка на Мишенка. Защото, доколкото знам, Серьожа беше ерген, и то далеч не закоравял, тоест напълно годен за встъпване в брак. Така че глупавият Мишка със собствените си ръце (или в собствения си джоб?) бе донесъл в дома на избраницата си това буре с барут, на което сега самият той бе принуден да седи. Серьожа има само един недостатък: ръстът му е нищо и никакъв, но в случая с нашата Ируска това не е препятствие — по-ниски от нея могат да бъдат само лилипутите. Задължителният елемент от мизансцена — Гришка — тържествено се е възцарил в ръцете на Зарубин и изучава степента на здравина на конците, с които са пришити копчетата на неговата риза. Детето явно повече се доверява на Серьога и Мишаня трябва да обърне на това по-голямо внимание, ако иска да постигне успех.

За да не нарушаваме традицията, ще зададем обичайния въпрос:

— А къде е жена ми?

— На консултация — отговори Ирочка и ми подари един сияен поглед. Какво пък, прекрасно, добра реакция на здрава млада жена, около която се въртят цели трима ухажори, и то кой от кой по-перспективни, хем всичките неженени. Вярно, единият (има предвид съседа) има проблем с възрастта, другият — с ръста, третият има

взискателна майка, но като цяло ситуацията напълно благоприятства сияйните очи, особено такива ярки и красиви като на нашата Ируска. Това обаче е лирика, а каква е впрочем тая консултация?

Веднага озвучих недоумението си и начаса получих изчерпателно разяснение, от което следваше, че съм не много внимателен съпруг и съвсем лош баща.

— Нали Таня още сутринта ти каза, че вечерта ще отидат с Лиля на консултация при един експерт по котките. Искат да се посъветват с него за породата и разни други тънкости, преди да купите котенце.

О, да бе, Татяна наистина ми говореше за това, само че аз, честно казано, бях забравил. Но за да не призная собствената си глупост, реших да направя умна физиономия.

— Помня това, само че не подозирах, че посещението при коткаря ще бъде наречено с високопарната дума „консултация“.

Веждите на Ирочка излетяха толкова високо, че се скриха под бретона ѝ.

— А как другояче може да се нарече посещение, при което неосведомени хора търсят съвет от специалист? Не мъркай, Владик, сядай да вечеряш.

По всичко личеше, че гостите вече бяха нахранени във физически смисъл и сега се наслаждаваха на десерта под формата на Ирочкините усмивки и кокетно чуруликане. Не, аз нямам нищо против гостите, искрено ги обичам и се радвам на присъствието им вкъщи. И днес им се радвам, още повече че тук е Миша Доценко, когото с Таня сме планирали за съпруг на Ируска и който май няма нищо против тези планове. Приятно ми е, че виждам и Серьожа, защото те с Мишаня са от ярките, макар и малобройни представители на младото поколение, на което предишното поколение (в мое лице, лицето на бившия служител от криминалните служби подполковник Стасов) може с леко сърце да остави трудното дело по издирването на престъпници. Но Серьога може да представлява ненужна конкуренция на нашето с Танюша протеже: той е весел, енергичен и напорист, за разлика от интелигентното мамино синче Миша, който е възпитан до такава степен, че дори към Аска и до днес се обръща на „ви“. Не, не са хубави тези работи, трябва да се сложи ред в тях и да се поставят всички акценти.

— Ами вие всъщност в каква връзка сте се озовали тук? — попитах колкото може по-приятливо, та да не би момчетата, не дай си боже, да помислят, че ги гоня. — Дошли сте при Татяна по работа ли?

— Аха — радостно подзе Мишка, — донесохме ѝ добра новина, а се оказа, че жена ти не си е вкъщи. Та ето, седим и я чакаме.

— Добре, аз ще я замествам — разреших милостиво. — Казвай каква е новината.

Миша ми представи подробно всички факти, като от време на време включваше в разказа си и Зарубин, когато ставаше дума за неща, които Серьожа знаеше по-добре. Излизаше, че могат вече да не се страхуват от откачения Горшков. Това добре, защото е за предпочитане да си нямаш работа с откачени, тях не можеш да ги предвидиш, поведението им зле се поддава на прогнозиране, именно затова е толкова трудно да се опазиш от тях. Новината е за предпочитане и защото отново се появява надежда мишената да не е Таня. А кой тогава? Настя ли? И това не е хубаво... Не се самозалъгвай, Стасов, признай си поне дълбоко в душата си, че се радваш. Нека е който и да е, нека е дори Аска, която дълбоко уважаваш и към която изпитваш искрена приятелска привързаност, само да не е Таня. „Стасов — запитах се в този момент, — да не би да си гад случайно?“

За да не търся отговор на неприятния въпрос, аз активно се включих в разговора, заразпитвах момчетата за разни подробности и всячески започнах да демонстрирам дълбока заинтересованост.

— Ти например, Влад, знаеш ли какво означава кукличка в рибка? — загадъчно ме попита Серьожа.

— Кукличка в рибка ли? Това пък какво е? — учудих се аз.

Зарубин предаде Гришка на мен, излезе в антрето, където беше окачено якето му, и се върна с портфейл, от който извади няколко снимки.

— Полюбувай се, докато съм още жив. Керамична рибка с широко отворена уста, а в устата ѝ е пъхнато пластмасово голишарче, или просто казано — кукличка. Главата му е в гърлото на рибката, а крачетата стърчат навън. Ей тази радост — посочи той с пръст снимката — я намерихме върху първия труп, а ей тази — върху втория.

Внимателно разглеждах снимките и нищо не разбирах. Освен едно: като старши по звание и човек с повече опит, съм длъжен да кажа нещо умно. Но нищо умно не ми хрумваше.

— Рибките са еднакви — изрекох дълбокомислено накрая, — а кукличките са различни.

— И ние го виждаме — въздъхна Доценко. — Ще ни се и да разбираме какво означават.

Ирочка, която до този момент миеше съдовете край мивката, си избърса ръцете с кърпата и приближи до масата.

— Може ли и аз да видя?

Умният Доценко веднага се помести и покани Ируска да седне до него. Не бил чак такъв лъохман. Но и нашата Ирка си я бива — възползва се от поканата. И то как се възползва! Само дето не седна в скута на Мишаня. Не бях успял да довърша експертната си оценка на ситуацията, когато Ира спокойно каза:

— Ами че това е Бош.

Няма нищо по-опасно от подценяването на близките. И по принцип не бива да подценяваме хората — това е крайно опасно, да не говорим, че е безнравствено и високомерно да смятаме другите за поглупави от нас. Но когато изведнъж се изяснява, че човек, с когото живееш рамо до рамо, с когото използваш едни и същи съдове, ядеш сготвената от него храна и го наричаш с умалително-пренебрежително име, та значи този човек знае и умее нещо, за което ти дори не си подозирал, изпадаш в шок. Че какво, на вас не ви ли се случва? А аз го изпитах...

С една дума, за известно време изгубих дар слово. Мишка и Сергей излязоха от ситуацията много по-лесно, защото познаваха Ируска (прости ми, господи, грешен съм — Ирина Павловна Милованова) само от дни и спокойно можеха да подозират у нея огромна образованост. А пък аз, глупакът, я познавам от сто години, а дори не бях се досещал за това. Браво бе, и това ми било оперативен работник. Хем имам и наглостта да се гордея с опита си!

Честно казано, имам твърде слаба представа за Бош, спомням си само, че е някакъв средновековен художник. Едно ме утешаваше: нашите момчета май и толкова не знаеха, затова попитаха в един глас:

— Кой, кой?

Е, слава богу, мога да не се срамувам толкова. Не, граждани, все още си ме бива, все още имам предимства пред младите, макар и дребни, макар и съмнителни, но ги имам.

— Бош — търпеливо повтори Ира. — Йеронимус Бош. Рибата, поглъщаща човек, е един от неговите любими образи. Имам някъде албум, сега ще го потърся. Владик, не дръж детето на ръце, когато използваш ножа, занеси го в кошарката.

Тя отиде в хола да търси книгата, а аз отнесох Гришка в кошарката, без да обръщам внимание на възмутения му рев, след което се възползвах от отсъствието на Иришка от кухнята и откраднах от тигана още една мръвка.

— Някакъв Бош — объркано промърмори Зарубин. — И какво ще означава това?

Но нашето момиче има прекрасен слух, мърморенето на Серьожка не остана скрито за нея, още повече че между кухнята и хола ние нямаме врата, само голям отвор.

— Бош не е „някакъв“, а е много известен — обади се тя високо. — И това означава, че всичко, което доставя на човека удоволствие през земния му живот, ще го измъчва след смъртта му. Например човекът обича солидно да си похапва, поддава се на греха чревоугодие, яде риба, при което предварително я улавя, убива и пече, а когато умре, рибката ще му отмъсти за това безобразие.

— Ама че глупост! — озъби се Серьожа. — И Надка Танцърката, и Лишея са били хора сиромаси. Лишея пък изобщо е бил бездомен, прекарал е половината си живот в лагер, какво ти чревоугодие при него. Преживявал е с жалки огризки. И Танцърката никога не е била особено заможна, а дори да е била, когато още е танцувала, е внимавала за всеки грам от теглото си, била е на хляб и вода. От къде на къде нашият Шегаджия прави такива намеци?

Зарубин и тук, край обилно сервираната трапеза, си оставаше оперативен работник, докато Мишаня бързо се ориентира и си спомни, че в момента вече е почти кандидат за женитба.

— Ира, нека ти помогна да потърсим книгата — каза той и стана от масата.

Ние със Серьожка си разменихме разбиращи погледи и си намигнахме.

— Докато умните се наумуват... — изрекох философски. — Трябва да си по-пъргав, ако искаш да постигнеш успех.

— Абе тепърва ще видим — беше загадъчният отговор на Зарубин.

ОБРАЗЦОВА

Постоянни посетители на котешки изложби бяха посъветвали Татяна и Стасов да се консултират с този млад човек.

— В никакъв случай не разчитайте на това, което ще ви кажат продавачите — казваха посетителите на котешките изложби, с които Татяна бе разговаряла. — Техният интерес е да продадат котенцата, така че няма да ви кажат и половината истина. Трябва да се съветвате със специалист, който не продава котки.

През предишните почивни дни те със съпруга ѝ и Лиля ходиха на изложбата, за да купят малкото пухкаво съкровище, което си бе харесала Лиля, но отложиха покупката именно за да се посъветват със знаещи хора. Естествено въпросът не беше дали да купят коте или не, а каква порода да изберат. Лиля ужасно се разстрои, когато Стасов твърдо ѝ заяви, че купуването на котето, което момиченцето вече смяташе за свое, временно няма да се състои. Татяна подкрепи мъжа си, макар че беше невъзможно да гледа пълните със сълзи очи на Лиля. Наложиха се да ѝ обещаят, че ще отидат на консултация през седмицата, така че още следващата събота отново да се върнат тук, на изложбата, и вече със сигурност да си излязат с топлото кълбенце в ръце.

Консултантът, чиито услуги хората толкова активно ги бяха съветвали да използват, се оказа младеж на около двацет и пет години и отначало това накара Татяна да изпита известни съмнения. Те впрочем бързо се разсеяха, тъй като специалистът по котки се оказа наистина знаещ и умен, а най-важното — толкова приятно се усмихваше и толкова одобрително гледаше Лиля, че пробуди доверието дори у Татяна, която през дългите години следствена работа вече бе поизгубила способността си да вярва безогледно на непознати хора.

— Най-важният въпрос, на който трябва да си отговорите, е: за какво ви е нужна котката — каза той. — Хайде кажи, Лиля, за какво ти е тя на теб?

Наистина Татяна се учуди от така поставения въпрос, но само след петнайсет минути високо оцени консултанта.

Единайсетгодишната Лиля, макар да беше много умна за възрастта си, също се стъписа и дълго не можа да схване какво се иска от нея. През следващите петнайсет минути ситуацията се изясни напълно: ако искаш домашният ти любимец да те обича и да ти е предан от все сърце, да се радва, щом те види, като на най-голямо щастие и да те ближе по бузата, когато си тъжен, трябва да си вземеш кученце, но същевременно да имаш предвид, че кучетата изискват много повече внимание, време и грижи от котките. Ако пък искаш да имаш край себе си живо същество, което не изисква да му отдаваш много сили и време, котката е именно това, което ти трябва, но от нейна страна не можеш да разчиташ на сърдечна привързаност — тя не е устроена така, няма открито да ти се радва и няма да тъгува, докато те няма наоколо. Ако пък човекът знае точно за какво му е нужна именно котка, отново изниква въпросът: защо? За съвместен живот или за развъждане и печелене на пари от продажба на потомството? Всяка порода има своя специфика и това, което е добре от гледна точка на печалбата, невинаги подхожда за комфортно съвместно съществуване — и обратното. Освен това трябва да се вземат предвид особеностите на характера на бъдещия стопанин и състоянието на здравето му, наличието на други животни в семейството и така нататък. Но до консултацията относно избора на порода така и не се стигна, защото се разбра: на Лиля ѝ е нужно именно кученце. Момичето живее с млада и много заета майка, чувства се самотно вкъщи, трябва му истински сърдечен приятел, топъл и открит, а не затворена, хладна и независима котка. Друг въпрос беше, че Маргарита, майката на Лиля и бивша съпруга на Стасов, не беше давала съгласието си за куче и не се знаеше дали ще го даде, но това наистина беше друг въпрос.

— Колко ви дължа за консултацията? — попита Татяна, когато разговорът приключи.

Младият фелинолог се усмихна обезоръжаващо.

— Не са ли ви казали? Аз не вземам пари за консултациите си, само храна за котки. Виждате ли колко имам?

— Той посочи с ръка стаята, из която ту лениво обикаляха, ту се разтичаха като бесни шест котки от различни породи. — Парите не стигат да ги изхранвам, кутия хубава консерва струва двайсет и седем рубли. Когато ми довеждат котка за лечение, тогава естествено вземам пари, но за обикновени съвети — не.

Наистина я бяха предупредили, че трябва да занесе храна, и Татяна извади от чантата си две кутии „Феликс“. В магазина ѝ бяха казали, че храната с тази марка е най-добрата.

— Това достатъчно ли е?

— Благодаря — отново се усмихна консултантът. — Много ми помагате. А за кученцето си помислете, по всичко личи, че на вашата Лиля ѝ е нужно куче. Котката ще я разочарова, няма да ѝ даде приятелството, на което момиченцето разчита.

— Странен човек сте — каза Татяна, вече облечена и застанала до вратата.

— Защо? — учуди се младежът. — Защото мъжете трябва да се занимават с кучета, а котките са женска работа, така ли?

— Не, не затова. Смятах, че щом сте любител на котки, би трябвало всячески да агитирате хората да си вземат именно котки, а не да ги отказват от това. А вие ги отказвате.

— Ами именно защото съм любител, както се изразихте, на котките — засмя се той. — Аз обичам не някакви конкретни животни, които в момента са при мен, а изобщо всички котки. И не ми е все едно как живеят те, в какви ръце попадат, какво става с тях. Разбирате ли? Аз не искам една котка, дори никога да не съм ѝ виждал очите, да попадне при стопанин, който няма да я обича, който много скоро ще съжали, че я е взел в дома си. Такъв стопанин може в един прекрасен момент да я изхвърли на улицата или да я даде на първия срещнат. Котката ще страда. А нима тя е виновна, че не е оправдала надеждите му? Тя е такава, каквато е по природа, а човекът не е помислил за това, той не знае нищо за котките и смята, че си взема някаква разновидност на куче, само че малка, която не е толкова лакома и не изисква грижи, с която не е необходимо да се разхождаш два пъти дневно при всякакво време. И когато става ясно, че котката няма нищо общо с кучето, започват разочарованията и разните последици: стига се дори до жестоко отношение или — както вече казах — до изхвърляне на улицата. И щом мога да предотвратя такава ситуация...

Той сви рамене и виновно се усмихна, сякаш се стесняваше от себе си.

Навън Татяна здраво държеше ръката на Лиля и по това колко трескаво момиченцето стискаше с пръсти дланта ѝ, разбираше, че то е много огорчено.

— Не се разстройвай предварително, златната ми — ласкаво каза Татяна, — може майка ти да разреши да купим кученце.

Лиля завъртя глава и тихичко изхлипа.

— Аз не искам кученце, лельо Таня. Искам котенцето, онова кремавото със сивата муцунка, дето е на изложбата. То е такова... дори не знам как да го кажа... То е толкова миличко. Щом го взех в ръцете си, веднага го обикнах. И какво ще правя сега?

— Вариантите са само два — въздъхна Татяна, като се стараеше да не се разсмее, — или се отказваш от това котенце, или ти го купуваме, но трябва да си готова, че то няма да ти отговори със същата взаимност, която очакваш от него. В това няма нищо страшно, безброй хора изпитват не взаимна, а несподелена любов и понякога дори са щастливи. Вярно, много по-добре е любовта да е споделена. Но ти, злато мое, трябва да решиш сама, никой не може да го направи вместо теб.

Известно време Лиля мълча и обмисля чутото.

— Ами ако случайно стане такава... е, каквато искам аз? Та нали ще я обичам, тя не може да не усеща това, нали?

— Лиля, ти чу ли какво ти каза специалистът? Котката си е котка, с всичките си качества и особености. Тя никога няма да стане куче, ти нямаш право да искаш това от нея. Нали си спомняш поговорката, която баща ти обича да повтаря?

— За самолета ли?

— Именно. Дори най-добрият автомобил може да се движи само по земята, той никога няма да лети, защото е автомобил, а не самолет. И е глупаво човек да се сърди и ядосва по този повод.

Татяна осъзнаваше, че разговаря с детето така, сякаш Лиля е на поне двайсет години. Може би за единайсетгодишните човек трябва да избира друг стил и език на общуване, но Татяна знаеше със сигурност: колкото по-сложно е онова, което се опитваш да кажеш на детето, толкова по-голяма е вероятността то да се вслуша в думите ти и да се постарее да ги разбере. Рядко се срещат момиче или момче, които на единайсет години да не мечтаят по-скоро да пораснат, и ако човек разговаря с тях като с възрастни, те с всички сили ще се стараят да бъдат на ниво. И после, така беше тръгнало още от първия ден на познанството им с Лиля — през лятото на деветдесет и пета година, на един черноморски курорт. Татяна и Ирочка бяха наели стая у същата

хазяйка, при която живееха Стасов и неговата осемгодишна дъщеря. Стасов дълго време изобщо не забелязваше Татяна, което не би могло да се каже за момиченцето. Лиля намери у леля Таня търпелив и разбиращ събеседник, разказваше на новата си позната за игрите, на които играят връстниците ѝ, а тя слушаше внимателно и си записваше. По това време Татяна пишеше книга, в която присъстваха деца, и разказите на Лиля ѝ помогнаха да придаде на текста очарование и непосредственост.

— При нас ли ще дойдеш за през нощта, или да те закарам при майка ти в Соколники? — попита Татяна, когато стигнаха до метрото.

— При вас. Трябва да разкажа всичко на татко и на леля Ира, може те да измислят нещо.

В гласа на Лиля звучеше такава надежда, че Татяна не се опита да спори. Какво можеха да я посъветват Стасов и Ира? Какъв съвет изобщо може да даде човек в такава ситуация? Никакъв. Трябва да се вземе решение, а дори за възрастен човек е трудно да вземе такава решение, камо ли за дете. Татяна погледна часовника си и разбра, че трябва да се обади на майката на Лиля и да я предупреди, че момичето ще нощува у тях, иначе Маргарита ще започне да се тревожи и ще вдигне на Стасов поредния скандал. Извади от портмонето си картата за телефон и се огледа за автомат. Маргарита не вдигна, сигурно още не се беше прибрала. Нищо чудно, че Лиля иска да си вземе животинче — майка ѝ се прибира късно, а на единайсет години човек се чувства толкова самотен вечер в пустия апартамент... Добре, сега Татяна ще заведе Лиля вкъщи и ще търси Маргарита вече оттам.

Вкъщи ги очакваше голяма компания. Освен мъжа ѝ и племенницата ѝ, там бяха Миша Доценко и Серьожа Зарубин. „Съветници — колкото щеш — помисли си Татяна. — Само че дали ще има полза от съветите им?“

— Танюша, вече имаме един проблем по-малко — радостно заяви Стасов още щом двете с Лиля прекрачиха прага. — Можеш вече да не се страхуваш от твоя откачен насилник.

— От Горшков ли? — ахна Татяна. — Да не би да са го заловили? Ау, браво на вас, невероятни сте!

— Не, не, Татяна Григоревна — намеси се Миша, — не сме го заловили, но изяснихме, че със сигурност не е той. И пръстовите

отпечатъци не са негови, и почеркът. Но се появи един допълнителен проблем.

Татяна отново изпита страх. Господи, какво друго сега?

— Е, какво има? — попита на глас и недоволно си каза, че този глас предателски трепна. — Лиля, иди да си поиграеш с Гришенка, имаме си разговори между възрастни.

За нея не остана скрито, че Доценко, който знае защо, се спогледа с Ирочка. Татяна леко си пое дъх. Изглежда, напразно се страхува, сега няма да ѝ съобщят нищо лошо. Тези двамата явно проявяват взаимен интерес и сега избират удобна форма, за да ѝ съобщят, че са решили да поживеят заедно или да заминат някъде за седмица, или нещо друго такова, лирично-романтично. Страхът я поотпусна и Татяна изведнъж почувства, че е ужасно гладна. Без да обръща внимание на проточилата се пауза, тя бързо отиде в кухнята.

— Таня, преоблечи се! — чу се уплашеният вик на Ирочка. — Къде в кухнята с хубавия костюм?

Татяна само махна с ръка и вече се бе приготвила да вдигне капака на тенджерата на котлона, когато Ирочка отчаяно я замоли:

— Поне си сложи престилката. И моля ти се, седни на масата, аз ще ти сервирам всичко.

— Е, та какъв проблем имате значи? — попита Татяна почти весело.

— Разбирате ли, Татяна Григоревна, фигурките, които са били намерени близо до трупове... Бош... Ирина Павловна си спомни... Гледахме в албума...

Думите стигаха до нея като през памук. Горшков? Какъв ти Горшков, по дяволите! Защо Горшков? Какво общо има тук Горшков? Идиотка, глупачка без мозък, колко време беше загубено нахалост. И защо тя не се сети веднага? Та то е очевидно...

Да, този тип явно е по-страшен от сексуалния психопат Александър Петрович Горшков. Горшков е жесток и безумен, но е глупав. А този е ярка, талантлива личност. С него няма да е лесно да се справят. Но кой би могъл да помисли, та нали минаха четири години, болката му би трябвало да е утихнала вече. Но не, не е утихнала. Той се е притаил и е изчакал кога ще може да нанесе удара си. Изчакал е Татяна да се омъжи, да се премести в Москва, да си купи нов

апартамент, да роди дете. Направил е всичко точно според класиката, по Пушкиновия „Изстрел“. Той винаги е обичал прозата на Пушкин.
И картините на Бош.

ТРЕТАТА ЖЕРТВА

Колкото повече се отдалечава лятото и приближава зимата, толкова по-къси стават дните и толкова по-често вечер ме наляга тъга. Такава тъга, че не мога да дишам. Никога не бях предполагал, че не умея да понасям самотата. Изобщо никога не бях мислил, че ще живея така...

От самото начало всичко се подреждаше на пръв поглед нормално. Училището, казармата, после милиционерската школа, работата, която ми харесваше и която вършех доста успешно. Любимото момиче се превърна в любима съпруга, роди ми дете. Всичко вървеше като по ноти и аз твърдо знаех, че ако не направя непоправими глупости, ще стигна до подполковник или дори до полковник. А после... Дъската ли ми се разхлопа, какво стана? Поддадох се на всеобщата треска за забогатяване, а и жена ми постоянно ме окуражаваше, убеждаваше ме да нарежа милиционерската служба и да се захвана със собствен бизнес. Наоколо се виждаха безброй примери за небивали успехи на попрището на бизнеса и на този фон мизерната милиционерска заплата изглеждаше все по-нелепа.

— Я виж, твоят съученик отвори магазин преди две години и сега вече може да изпрати сина си да учи в Англия. Не искаш ли и нашият син да получи добро образование?...

— Я виж, съседът разкри туристическа фирма, а жена му тия дни ми каза, че си купили вила в Испания...

— Я виж, една моя състудентка...

— Я виж, колегата ти...

— Я виж...

— Я виж...

Аз виждах и това, което виждах, беше впечатляващо. Поголовно всички въртяха собствен бизнес и изглеждаше, сякаш само идиот може да изтърве такава проста и бърза възможност да живее красиво, по западни стандарти. Да кара джип, да си купи нов просторен

апартамент и къща извън града, да осигури образованието на децата си. Не се колебах дълго.

Но много бързо се разбра, че освен желанието да живееш красиво, за успешния бизнес е нужно и още нещо. Честно да си призная, аз така и не успях да разбера какво именно, когато се озовах в тежка ситуация. Създадох фирма, взех кредит, като ипотекирах апартаментата, понеже бях напълно сигурен, че бързо ще се справя с купуването и продаването на стоката, ще върна кредита и дори ще спечеля добри пари. И защо бях толкова сигурен, че ще успея? Сигурно защото виждах: всички успяват, а аз с какво съм по-лош? Лошото обаче беше там, че зле познавах статистиката и не разбирах очевидни неща. Бях виждал само преуспелите, а онези, които не бяха успели, не бих могъл да видя, затова смятах, че такива няма. Обаче ги имаше и името им бе легион. Сега и самият аз съм в този легион.

Накратко, не успях да върна кредита, наложи се да продам апартаментата, защото кредиторите се оказаха рядко строги, непреклонни и безмилостни. Останах без покрив над главата, лепна ми се клеймото на неудачник и жена ми ме напусна, като взе и сина ни, за да отиде при по-перспективен бизнесмен, който обещал да изпрати момчето да учи в чужбина.

Аз пък се уредих охранител в един краймосковски оздравителен лагер, който работи само лете и през зимната ваканция, а през останалото време стои празен и консервиран. Но пак трябва да се охранява. Тази служба ми намериха хора, които също бяха загазили, но малко по-рано, и вече добре знаеха как се решава проблемът с липсата на жилище. Дори не бях подозирал колко охранители на „обекти“ в Москва вършат тази работа само защото няма къде да живеят, а няма къде да живеят изключително поради страстното си желание да направят бързи пари. Ето къде били тези, които аз не бях виждал. Впрочем казаха ми, че местата, където се криели „невидимите“, били много повече. Някои от тях наистина се криели от кредиторите, а други, които като мен са си платили и не били подложени на никакви преследвания, просто били принудени да живеят като „невидими“.

Та ето как аз, човек с висше образование, съвсем доскоро щастлив съпруг и баща, служител в щаба на едно от московските управления на вътрешните работи, се превърнах почти в бездомник. Не исках да се примиря с това и се надявах, че непременно отново ще

си стъпя на краката, трябва ми само мъничко късмет, съвсем мъничко. Понеже се страхувах да не повтора направените веднъж грешки, не действах припряно и не се хвърлях в авантюри, но продължавах да се надявам, като между другото охранявах детския лагер. Само дето тъгата вечер ставаше все по-нетърпима...

Сигурно именно заради тази тъга започнах да прибирам истински бездомници, които се нуждаеха от място за пренощуване. Разбира се, аз не ги виках специално и не лепях из околните села обяви „Давам под наем“, те си идваха сами и аз не ги гонех. Предоставях им котлона си, за да могат да приготвят жалката си вечеря, давах им чаши и чинии. Понякога палех банята и ги водех да се изкъпят. Те разнообразяваха мрачната ми самота с несвързаното си бърборене, в което имаше повече лъжи, отколкото букви в произнасяните думи. Надуваха ми главата с разкази за някогашните си успехи и несправедливо напусналата ги световна слава, всички били някога артисти (художници, писатели) или големи началници, или известни в цялата страна крадци, или нещо подобно; ако сред тях имаше жени, те непременно били в миналото първи красавици, в нозете им лазели с молби за любов най-известните пак артисти (писатели, художници) и големи началници. Не вярвах на тези приказки, но те ме забавляваха и разсейваха, макар и за кратко, тъгата, която гризеше душата ми. А най-важното беше, че като гледах тези изпаднали, пропили се, никому ненужни хора, аз разбирах, че се различавам от тях. Все още се различавам. И докато тази разлика се усеща, не всичко е свършено с мен, има надежда. Имах нужда да ги виждам постоянно, да чувствам, че не съм като тях. Това ми даваше сили.

От сутринта ръмеше студен дъжд и настойчиво ми напомняше, че с топлината и слънцето отдавна е свършено и ме очаква дълга тъмна зима, безрадостна и самотна. Но един малък лъч надежда просветна и аз с нетърпение очаквах вечерта. В осем часа трябваше да дойде този човек, във всеки случай, беше ми обещал. И аз се надявах, че няма да ме излъже. Той се появи миналата вечер — изгубил се, докато търсел съседното село, и потропа на вратата на моята къщурка. И сам не забелязах как се разприказвахме, впрочем сега не е трудно да ми направят този фокус — веднага влизам в разговор, спасявам се от самотата. Поканих го да влезе да се стопли и да пийне чай, той на драго сърце се съгласи. От дума на дума само за един час аз му

разказах горестната си одисея с несъстоялото се мое благосъстояние. Той искрено се учудваше, каза, че човек с моите данни не бива да работи като пазач, че това е смешно и унизително. Сякаш аз самият не го знам! Новият ми познат обеща да поразпита свои приятели предприемачи, на които им трябва служители в охраната или службата за безопасност и които няма да се притеснят от факта, че не съм регистриран никъде, както и че катастрофално съм се провалил при организирането на собствен бизнес.

— Боже, та вие сте млад, имате висше образование и опит от работата в милицията, а сте се погребали жив в тая дупка! Как може да се отнасяте така със себе си! — не спираше да повтаря той.

Какво можех да му отговоря? Че нямам дори приличен костюм, с който да се явя на интервю пред работодател? Че парите, които ми плащат като пазач, едва стигат колкото да не умра от глад и съм се вкопчил в предоставеното ми безплатно жилище във вид на зле отоплявана къщурка с външна тоалетна? Все пак това е по-добре, отколкото да нощувам по мазета или на гарата. Разбихах, че му изглеждам смешен, защото съм се предал без бой, без да се опитам да преодолея ситуацията, без да се обърна към приятели и познати, за да намеря свястна работа. Вероятно наистина бях смешен, но когато жена ми ме напусна в най-тежкия за мен момент, аз приех това като вероломен удар и изпаднах в такава депресия, че вече не можех да направя нищо смислено. Освен това всичките ми познати бяха бивши колеги, а аз не можех да надвия себе си и да ги помоля за помощ, защото те бяха останали на държавна служба, а аз бях избягал позорно, за да стана печалбар, и се оказах далеч не победител в тези си амбиции. Срамувах се. И отчасти започнах да разбирам защо човек толкова рядко можеше да види онези „невидимите“.

Струва ми се, че снощният ми гост разбра това и без моите обяснения.

— Гледали ли сте филма „Адвокат на дявола“? — попита той, както ми се стори, без никаква връзка.

— Не съм — отговорих почти ядосано.

Така де, какъв адвокат на дявола може да има в тоя затънтен край? Да не би да пазя кино? Мъничкият черно-бял телевизор, който си бях оставил, след като продадох вилата (вилата естествено също

отиде за погасяване на същия онзи дълг, върху който се бяха натрупали значителни лихви) — това ми беше всичката техника.

— Знаете ли, там има един забележителен епизод. Единият от главните герои, дяволът, казва на другия — преуспяващ адвокат, който до този момент не е изгубил нито едно дело и е амбициран на всяка цена да спечели поредния процес — дори като пожертва близки хора, — само и само да запази репутацията си на човек, който винаги печели: „Може би ти е време да изгубиш? Най-големият грях е тщеславието“.

Ако все още можех да се изчервявам, сигурно щях да стана пурпурен. Този изгубил се пътник се оказа дяволски проникателен.

— След тази година и половина, която прекарах тук, аз забравих що е тщеславие — измънках, впрочем доста неуверено.

— Надявам се — позасмя се гостенинът. — Тщеславието е суета. Вие дори не забелязвате как, поставяйки се на негово разположение, постепенно преминавате границата и изпадате в друг грях — високомерието. И по този начин затъвате ли, затъвате в миналото, пускате корени в него и вече не можете да вървите напред.

Това беше прекалено сложно за мен — изобщо не разбрах какво иска да каже, затова не отговорих, премълчах си. Но гостенинът ми не беше глупав, правилно прецени мълчанието ми и след кратка пауза продължи:

— Като стоите тук и не искате да признавате пред никого своите несполуки, вие наистина не се излагате пред познатите си. Те не знаят къде сте и какво става с вас, смятат, че всичко с вас е наред и вие отдавна се печете на слънчице край собствения си басейн някъде в Кипър. Тези хора са от вашия минал живот, днес те не означават нищо за вас, не ви пречат и не ви помагат, вие не общувате с тях, но се вълнувате какво ще си помислят за вас. Ето това наричам аз затъване в миналото. Вие можете да оставите всичко, както си е, но помислете: ами ако утре умрете? Ето тук, в тази смрадлива студена къщурка. Или някой минаващ бандит ви застреля просто защото е в лошо настроение. И вие ще лежите тук няколко седмици, докато ви намерят. Кой ще ви погребне? Много ли ще бъдат желаещите да ви търсят гробно място, да плащат за погребението ви? Добре ще е да се намерят такива благодетели, но в противен случай ще трябва да станете поредното учебно пособие за студентите по медицина. Ще ви консервират, ще ви

изсушат и всеки ден ще тревожат останките ви, за да показват къде се намират черният дроб, бъбреците, далакът, къде минават вените и артериите. Върху тялото ви ще се учат да правят аутопсии. Вероятно вие — като бивш милиционер — добре знаете колко естетична е тази процедура. Хем перспективата, която ви обрисовах, е повече от реална, ако не забравите за високомерието си. Никога не е срамно да приемеш помощ.

— Да приемеш помощ не е срамно — съгласих се аз, — но аз не мога да моля за нея. Разбирате ли?

— Много добре разбирам — кимна той. — И затова стоите тук, посипвате си главата с пепел и се опивате от собственото си нещастие. Кой знае защо, аз винаги съм смятал, че в милицията работят хора, квалифицирани обикновено като „човек на действието“. А вие не сте такъв. Вие сте готов да прекарате по този начин остатъка от живота си, само и само да не признаете провала си и никого да не помолите за помощ. За вас това е унижително. Смайваща чувствителност!

Почти се обидих, тонът му ми се стори оскърбителен, но разбрах, че е прав. Прав е от първата до последната дума. Ако трябва да се обиждам на някого, този някой съм самият аз.

Гостенинът прекара в моята къщурка почти два часа и си тръгна, като обеща да се върне днес. И ето, сега седя и го чакам.

Разбира се, не може да се каже, че му повярвах напълно и безрезервно. Твърде често са ме лъгали в живота, за да повярвам на първия срещнат. Но, от друга страна, разбрах, че този човек няма интерес да ме лъже, нали не ми искаше пари, не искаше и да влагам пари в някаква съмнителна афера. Той просто обеща да опита да ми помогне, ако може. Ами ако се окаже, че може? Пропъждах тази мисъл, прекалено много надежди будеше тя у мен, мозъкът ми мигновено се включваше и веднага започваше да ми рисува сияйните картини на моето възраждане. Ето, събирам си багажа и си тръгвам отгук (а още по-добре — заминавам с колата, която са изпратили за мен), ето, живея в скромно общежитие или в стая под наем и всеки ден ходя на работа — не в девет, а в осем или дори в седем сутринта, цял ден се трудя усърдно, измислям нещо ново и полезно, проучвам ситуацията, работя с кандидати, така че нито една съмнителна личност да не прекрачи прага на офиса и да не получи достъп до документите (изобщо не се съмнявах, че ще се трудя в частния бизнес на ниво

охрана и безопасност, нали именно за това говореше моят гостенин). Чета специализирана литература, намирам интересни идеи, предлагам ги на ръководството на фирмата и бляскаво ги реализирам. И постепенно ръководството на фирмата започва да ме цени, увеличава ми заплатата, благодарение на моите високопрофесионални действия успявам да предотвратя големи щети, после още веднъж, ставам незаменим, репутацията ми укрепва и след известно време към нашата (боже мой, в мечтите ми тя вече стана НАША) фирма започват да се обръщат други бизнесмени с молба да организирам службите за безопасност в техните фирми. Ръководителят на моята не иска да ме пусне завинаги, но ми разрешава да поработя месец-два за неговите колеги по бизнес, за да им окажа колегиална помощ. Превръщам се в нещо като „спасителна служба“, от която хората се нуждаят, когато трябва нещата да се организират умно и да се подберат и обучат нужните за това кадри. И напълно логично от такова развитие на събитията произтичаше, че след три-четири години аз пресявам да бъда наемна работна сила и откривам собствена фирма, нещо като школа, подготвяща служители за служби по охрана и безопасност на бизнеса, а същевременно оказваща практическа помощ на хора, които се нуждаят от тях. Обогатен с горчивия опит от граничещия с престъпление риск от бързото забогатяване, аз жадувах за постепенно, бавно, но неотклонно издигане в живота. В мечтите ми не се мяркаше дори незначителен призрак на огромна собствена къща в близкото Подмосковие, в която ще вляза не по-късно от следващото лято, не се стремях да се разкарвам с джип и да пръскам пари по казина. Бях готов да започна всичко отначало и да се трудя дълги години, за да стъпя стабилно на краката си. И разбира се, мечтаех за семейство. Не за ново, а за онова, разрушеното. Самозабравил се, вече виждах как ще отида при бившата си и ще ѝ предложи онова, което така и не е могъл да даде на нея и на сина ни нейният нов избраник. И то се знае, тя ще се съгласи да се върне при мен.

Но умът ми стигаше навреме да се сепна и да си кажа, че още нищо не е решено, че моят нов познат само ми обеща да опита да ми намери работа, нищо повече. Първо, той може да е забравил за мен и за обещанието си само три минути след като си тръгна от къщурката ми. Второ, неговите познати може изобщо да не се нуждаят от услугите ми. Трето, те може да откажат да ме вземат на работа след

интервюто, защото нещо не съм им харесал — с възрастта си, с професионалната си подготовка, с липсата на постоянен адрес, със съмнителната си биография или просто външно. И четвърто, дори да поискат да ме вземат някъде, това може да се окаже неподходящо за мен, защото би било свързано с престъпност, а аз вече за нищо на света не бих рискувал.

Грубо пресичах полета на фантазията си и се стараех да се върна на грешната земя, но само след половин час започвах всичко отначало. Това беше по-силно от мен. Очаквах снощния си познат и продължавах да се надявам.

ГЛАВА 9.

КАМЕНСКАЯ

Извикаха я в шест сутринта. След като постоя на тротоара десетина минути и разбра, че опитите в този час на деня да хване кола, чийто шофьор би се съгласил да я закара извън града, са безперспективни, тя отиде с метрото до гарата и се качи в мотрисата, като предварително се обади от автомат и съобщи на пейджъра на Зарубин с кой влак ще пристигне. Може пък Серьожа да се сети да отиде на спирката, за да я посрещне.

Във вагона беше топло и Настя, свита в едно ъгълче до прозореца, веднага започна да задрямва. Ако се вярваше на разписанието, предстоеше ѝ да пътува около четирийсет минути, така че можеше да подреме малко, без да се страхува, че ще пропусне спирката. Притвори очи, но желанието ѝ да заспи веднага се изпари. На негово място дойдоха спомените за това, което снощи ѝ бе разказала Татяна.

... Всичко започнало като обикновена автомобилна катастрофа. Едната жена, по-възрастната, била зад волана, втората, младо момиче — на предната седалка. Колата с висока скорост излетяла в насрещното платно и в резултат на челен удар младата пътничка загинала, а шофиращата получила изключително тежки травми, смятани за несъвместими с живота. Това, което останало от колата, било закарано в автомобилната инспекция на платформа и при огледа в нея били открити наркотици. И то много, очевидно за търговия, а не за лична употреба. Експертизата показала наличие на същото наркотично вещество в кръвта на двете пострадали — и на загиналата, и на онази, която още била жива. В случая се включило Управлението по незаконна търговия с наркотични вещества и скоро се изяснило, че двете жени — майката и дъщерята Шувалови, били не дребни фигури в мощна групировка, снабдяваща Санкт Петербург с отровата. А за стабилна защита им служели името и репутацията на главата на семейството — Виктор Петрович Шувалов.

Оказало се, че семейство Шувалови отдавна било сериозно разцепено на два лагера. В единия били майката и дъщерята, в другия

— бащата и синът. Московчанинът Виктор Шувалов имал втори брак с ярката красавица от Питер. Съпругата категорично отказвала да се премести в Москва, била израснала в Ленинград, тук били всичките ѝ приятели и роднини, така че Шувалов живеел фактически в две къщи, постоянно посещавал съпругата си за по два-три дни, което очевидно напълно я задоволявало. Първа се родила дъщерята, после, след две години — синът. По това време Виктор Петрович ясно осъзнал, че след като се разделил с първата си съпруга, и във втория брак не се е сдобил с вярна спътница в живота. Бракът ѝ бил нужен единствено заради статута и престижа, които ѝ давал, било ѝ удобно да бъде съпруга на голям учен, необикновен и талантлив човек, и в същото време да живее така, сякаш с нищо не е обвързана. Дори до Москва стигнали клюките за многобройните любовни похождения на съпругата на Шувалов и за нейния повече от свободен начин на живот.

Казват, че когато природата дарява на човека талант, той обикновено се проявява в различни области. Виктор Шувалов, освен че наистина бил блестящ и признат учен, рисувал, и то толкова професионално, че станал член на Съюза на художниците и правел самостоятелни изложби. В Москва имал ателие, но понеже се надявал някак да възстанови и сплоти семейството си, се възползвал от широките си връзки и си издействал ателие и в Питер, където се стараел да прекарва колкото може повече време. С годините обаче разбрал, че усилията му са напразни, че жена му толкова се е отдалечила от него, че дори децата няма да помогнат за сближаването им. И няма смисъл той постоянно да пътува до Петербург, напълно е достатъчно да я посещава от учтивост веднъж на два месеца. На предложението му да се разведат жена му реагирала бурно, със сълзи и скандал, крещяла, че го обича и че той е пълен идиот, ако вярва на хорски приказки, а ако подаде за развод, няма повече да види сина си. Но ако остави нещата така, добре, тогава тя ще му разреши да вземе момчето в Москва.

Той оставил нещата така, като с мъчителен срам признал пред себе си, че обича тази красива жестока жена, обича я до полуда и за да е щастлив, му е достатъчно просто да знае, че тя е жива и здрава и всичко с нея е наред. Обичал и дъщеря си и се надявал, че с годините тя няма да заприлича на майка си. И естествено обожавал сина си, влагал в неговото възпитание цялата си душа, всичките си сили и

възможности. Момчето растяло чудесно — способно и с добър характер, и като го гледал, Шувалов всеки път с облекчение си мислел, че заради такъв син може да изтърпи всякакви семейни неуредици. Синът бил за него оправдание на унижението, което Виктор Петрович изпитвал постоянно, знаейки, че жена му никога не го е обичала и само го е използвала.

Така си и живеели: бащата и синът в Москва, майката и дъщерята — в Санкт Петербург. От време на време се виждали, разменяли си дежурни фрази, пред общите познати се престрували, че са семейство. Децата възприемали ситуацията спокойно — и на момичето, и на момчето им било съвсем удобно да живеят така. Майката гледала дъщеря си, от малка я приучвала да носи красиви дрехи, да ходи на ресторант, на увеселителни разходки извън града, а когато пристигал бащата, момичето ясно виждало, че това не му харесва, и въздъхвало с облекчение, когато той си заминавал за Москва. Синът пък всеки път, когато го довеждали при майка му и сестра му, виждал чужда голяма госпожица, която постоянно се подигравала на неговия детински манталитет и непохватност, на неговата необразованост, което означавало, че той не бил наясно с модните музикални групи, и на наивното му учудване, че мъжете понякога се уединяват с жени, при което заключват вратата. Виктор Петрович страдал, задето любимите му деца са толкова далеч едно от друго и толкова различни, и същевременно правел всичко възможно, за да попречи на сближаването им: не без основания се опасявал, че красивият живот, на който свиквала дъщеря му, ще се окаже твърде съблазнителен за сина, че той няма да може да му устои и всички усилия, положени, за да стане добър човек, ще отидат на вятъра.

Времето минавало, децата растели, Шувалов лека-полека остарявал, а жена му си оставала все така привлекателна, стройна и младолика — на четирийсет години ѝ давали най-много трийсет и две. Виктор Петрович все така я обичал и страдал... И изведнъж от Питер пристигнала страшна вест: дъщеря му загинала, жена му била в критично състояние и можело всеки момент да почине. Същата вечер със сина си долетял от Москва и успял за последен път да зърне жена си, която починала на следващия ден. Виктор Петрович се постарал да се овладее и да организира погребението, но току се улавял, че почти не разбира случващото се. След като поменал съпругата и дъщеря си

на деветте дни, той се заприготвял да се прибере в столицата. Трябвало да замине със сина си с вечерния влак — „Червената стрела“. През деня Шувалов подреждал останалия временно без стопанин питерски апартамент на покойната му съпруга, а сина си помолил да отиде в ателието, да вземе някакви четки и няколко особено скъпи за него миниатюри, на които били изобразени жена му и дъщеря му. Повече не видял сина си жив.

Такива истории, колкото и да е печално, се случват много често. След като намерили в колата на загиналите наркотиците, оперативните работници веднага, без да дочакат пристигането на Шувалов от Москва, направили подробен оглед на апартамента и ателието. Апартаментът се оказал в пълен ред, ако не се брояло огромното количество спринцовки и други атрибути, свързани с употребата на наркотици, в ателието обаче бил намерен цял склад с висококачествен хероин. Нито Екатерина Шувалова, нито дъщеря ѝ били попадали в полезрението на милицията като потребители на наркотици или като продавачи — и сега станало ясно защо. Във веригата на разпространяването на хероина те били на нивото на едрите търговци. Никога нито един дребен разпространител, камо ли потребител, не е престъпвал прага на ателието на известния художник и уважаван човек Виктор Шувалов. Тук идвали само хора, които докарвали големи партиди, и такива, които ги купували оттук на едро, а от тези хора до редовите потребители разстоянието било, както определил някога Грибоедов, „с огромни размери“.

В такава ситуация единствено правилното решение било да организират засада в ателието, за да видят кой ще дойде тук за хероина. По принцип решението било правилно, само че изпълнението му се оказало лошо. Годината била деветдесет и четвърта, а висококвалифицираните милиционерски кадри — рядкост, в милицията работели все повече и повече случайни и зле подготвени лица, а често и изобщо непригодни за такава работа — хора, които не умеят твърде да разговарят, още по-зле умеят да разсъждават, но пък много ги бива да удрят и да стрелят, без да му мислят.

На стопанина на ателието не съобщили за засадата по една много проста причина: когато съпругата и дъщерята в Петербург се занимават с наркобизнес, а съпругът и шестнайсетгодишният син през това време живеят в Москва и семейството не възнамерява да се

събере, тогава е напълно логично да се предположи, че разединението на това семейство е нещо чисто показно, измислено за заблуда на доверчивите милиционери, още повече че съпругът все пак посещава Питер, макар и рядко, но редовно. За какво може да говори това? Ясно за какво. Говори, че той взема активно участие в бизнеса, като си е поделил териториите със скъпата си съпруга: тя снабдява Питерския регион, а той — Московския. По тези простички съображения операцията в ателието се провежда без знанието на Виктор Петрович, който, без да подозира, бил подложен на оперативна разработка. Милиционерите не се тревожели особено, че Шувалов може лично да дойде в ателието. Ако дойдел — тогава щели да решават как да се държат.

Но дошъл не Шувалов, а синът му. За дебнещите в засада милиционери от групата това бил не синът на покойната Екатерина Шувалова, а неизвестен младеж без документи, който, вместо да отговаря учтиво на въпросите, се ерчел и възмущавал, като обяснявал целта на посещението си тук с някакви глупости като четки и картини. При това не знаел точно къде се намират въпросните четки и картини. Повече от подозрително!

Било решено засега да не вдигат засадата, а подозрителния младеж, предварително „обработен“ с няколко удара с гумена палка, да изпратят в участъка. Кой би помислил, че той ще изпадне в паника и ще се хвърли през прозореца! През отворения прозорец на третия етаж на старинна сграда с високи тавани.

После се водили дълги служебни разследвания. Защо милиционерите не се обадили веднага на Шувалов и не го попитали къде е синът му, закъде е тръгнал, с каква цел и как е бил облечен? Да, момчето нямало документи, да, на ничии приказки не може да се вярва, но нали има елементарни начини за проверка. Защото, отговорили милиционерите, Шувалов-старши и младши можело да бъдат в сговор, хлапето да е дошло за стоката със знанието на баща си, а приказките за четки и миниатюри да са били съгласувана лъжа, така че било безсмислено да се обаждат на бащата. Защо милиционерите са се държали толкова неграмотно от психологическа гледна точка? Нима не са знаели, че към юношите трябва да се прилага по-специален подход, че те са способни на безразсъдни и явно неадекватни постъпки, особено когато ги обвиняват в нещо, което не са

извършвали? В такава ситуация един възрастен човек може (макар също невинна) да остане спокоен, понеже знае, че щом не е извършил нищо лошо, много скоро нещата ще се изяснят и ще го пуснат, защото възрастният човек признава правото на другите да грешат понякога. Юношите не признават на никого това право и ако са необосновано заподозрени или обвинени в нещо, вместо спокойно и аргументирано да се защитават, изпадат в ярост, чувстват се оскърбени и са готови дори да се осакатят или самоубият само за да докажат, че „всички наоколо са идиоти“. Това са азбучни психологически истини, как са могли милиционерите да не разбират това? Оказва се, че са могли. Защото на милиционерите, задействани в ателието, никой никога не бил обяснявал това, те не били учили в университет или в милиционерската школа, където се преподава специален курс по психология, нито един няма завършено висше образование, но пък поне половината имали опит от бойни действия в „горещи точки“ и в Афганистан, където всеки от другата страна на фронта е враг. Без каквито и да било обяснения и дрънканици. Защо милиционерите не са предвидили възможността задържаният да скочи през прозореца и не са направили нищо за предотвратяването ѝ? Ами защото...

Фактът, че момчето загинало, не доказал нищо на никого и Виктор Петрович Шувалов още дълго бил подозиран за участие в наркобизнеса, с който се занимавала жена му. Но самият той, изглежда, дори не се досещал за това. След като погребал сина си до съпругата и дъщеря си, той заминал за Москва. Преди да замине, в разговор със следователя Татьяна Григоревна Образцова Шувалов казал:

— Отнеха ми всичко и с един замах. Смъртта на съпругата и дъщеря ми е съдба, но смъртта на сина ми лежи върху вашата съвест. Бог вижда всичко, той няма да остави нещата така. И на вас ще ви бъде отнето всичко, ще видите. Справедливостта винаги тържествува. Човек трябва само да умее да чака. И аз ще дочакам това.

В онзи момент той ѝ се сторил обезумял, но тя разбирала, че човек, който в течение на две седмици е погребал цялото си семейство, не може да бъде друг. Често ѝ се случвало да вижда хора в подобно състояние, съчувствала им от все сърце, но знаела, че рано или късно това минава.

Излиза, че на Виктор Петрович Шувалов не му е минало...

Надеждите на Настя се оправдаха, на перона я чакаше Сергей Зарубин. Когато видя мършавата му фигурка с дебело униформено яке, тя неволно се усмихна.

— Откога оперативният състав ходи с униформи? — пошегува се тя и целуна Сергей по челото.

— Откак заплатата започна да не стига за нормални дрехи — промърмори той. — Не всеки има за съпруг високоплатен професор. Да вървим, приятелко, там те очаква стар познат.

— Кой? — вдигна вежди Настя.

— Ами ето такъв...

Зарубин направи страховита гримаса, озъби се.

— Ушите му — ей такива! — Той вдигна ръце високо над главата си. — Очищата — ей такива! И страшно много зъби. Сети ли се?

— Ау, Андрюша Чернишов, така ли? — зарадва се Настя. — От сто години не сме работили с него. И кучето ли води?

— Че къде ще го дение — позасмя се Зарубин и поведе Настя от перона към милиционерския мотоциклет наблизо. — Какви парадокси крие милиционерският живот, а? За да се видиш с приятел, трябва да чакаш да убият някого на подходящото място. Страх ли те е да се возиш на мотоциклет, Павловна? Че аз не съм най-прекрасният мотоциклетист, за последен път съм карал преди десетина години. Услужиха ми с този всъдеход в местния участък.

Честно казано, Настя се страхуваше. Но нямаше друг изход, не можеше да тръгне пеш, нали.

— Ами пеша? — неуверено попита тя за всеки случай.

— Пеша е далече — обясни Сергей, — поне час и половина. До мястото са около осем километра.

— Да тръгваме тогава — въздъхна тя. — Ако ме претрепеш, Чистяков няма да ти прости.

— Хайде не ме плаши. — Той се качи на мотоциклета и нахлупи каска, втората подаде на Настя. — Много хора няма да ми простят, ако стане нещо. Да не взема сега да се плаша от всички?

След двацет минути Настя слезе от задната седалка абсолютно вкочанена и схваната. Толкова страх беше набрала, докато се друсаха по неравния път, че всички мускули й се бяха схванали и сега с големи усилия мърдаше ръцете и краката си. До нея веднага дотича огромна овчарка и приветливо размаха опашка. Като се намръщи от болката в

краката, Настя приклепна и зарови вледененото си от пронизващия вятър лице в гъстата козина на врата на кучето.

— Здравей, миличък, здравей, Кирюшенка, здравей, мъничък мой. Не си забравил значи старата леля Настася?

Кирил бързо я близна по бузата и веднага деловито се затича към стопанина си, оперативния работник от областното управление Андрей Чернишов, който разговаряше с някого, но се обърна и помахаше с ръка на Настя. Тя се огледа, търсейки с очи познати лица. Освен Зарубин и Чернишов, тук бяха Коротков и следователят Олшански. Останалите не познаваше.

— Включвай се, Ася — строго ѝ каза Юра Коротков. — Тук имаме две групи: бездомници и местно население. Тъй като си дама, можеш да избираш дали да работиш със скитниците, или да обикаляш къщите.

— Н-най д-добре да работя п-по къщите — отговори тя, тракайки със зъби от студ, — т-там е топло. А м-може ли да видя т-трупа?

— Само отдалече, сега там работят експертите.

— А ще ми го опишеш ли с две думи?

— Огнестрелна рана от близко разстояние, два куршума в областта на сърцето. Рибка с пластмасова кукличка. Пари за погребение. И бележчица.

— Парите много ли са?

— Като миналия път, точно толкова, в същите банкноти и същата валута.

— Дааа — проточи Настя, — трудно е да заподозрем нашия приятел единствено в непостоянство. Той се придържа твърдо към собствените си вкусове. И какво пише в бележката?

— Буквално не мога да го възпроизведа, но общият смисъл е... — Коротков се почеса по брадичката, извъртял очи надясно. — Нещо като... Не, не става за преразказване. Иди при експерта, бележката е вече у него, виж я сама. И започвай да работиш, не се мотай.

— Добре де, покомандвай, покомандвай — миролюбиво се усмихна Настя, — направи си удоволствието. Кой тук е старши по местните жители?

— Чернишов. Върви при него, ще ти каже къде да отидеш.

— Добре, само че първо да видя бележката...

Но не я пуснаха при експерта.

— Не пречи на човека да работи — сърдито ѝ каза следователят Олшански, — не го разсейвай. После ще видиш бележката.

— Е, хайде, Константин Михайлович, кажете ми поне в общи линии какво пише — примоли се Настя.

— Той приближава.

— Какво, какво? — слиса се тя. — Кой приближава?

— Той.

— Към какво приближава?

— Към някоя от вас — към теб или към Образцова. С една дума, хайде върви, труди се, след огледа ще обсъдим всичко.

След като получи указания от Андрей Чернишов, Настя добросъвестно започна да обхожда най-близките къщи, но и след час, и след два резултатът си оставаше нулев. През миналата нощ никой нищо не бил видял или чул, макар че много хора познавали убития по физиономия, а някои и по име. Бил пазач в детския оздравителен лагер и винаги можели да го помолят за помощ в домакинството, особено ако ставало дума за поправяне на някой уред. Бил много сръчен и разбираше от машини. Никой не бил виждал никакви подозрителни хора да идват при него в лагера, а колкото до скитниците, които постоянно се навъртали около него, че те подозрителни ли били? Те били безвредни, макар че смърдели. Е, можело да задигнат нещо дребно — ботуши някакви или ватенка, или кокошка, измъкнала се през някой отвор на оградата на пътя, — ама и тях може да ги разбере човек, че нали гладуват, мръзнат. Те обаче не убиват.

В Москва се върнаха чак следобед. Настя смяташе да пътува с колата на Коротков заедно със Серьожа Зарубин, но Олшански я съжали и я качи в своята.

— Тази „копейка“ всеки момент ще предаде богу дух — заяви той, като огледа критично жигулата на Юра — праисторическа единица.

— Какво, Константин Михайлович, пазите си ценните кадри, така ли? — веднага обидено реагира Коротков. — Не ми поверявате да возя вашата любима подполковничка, страх ви е да не си повреди кожичката в моята кола? Добре де, ние със Серьога сме прости хора, ще стигнем и с моята таратайка.

— До гуша си ми дошъл с твоята простота — с познатата на всички грубиянщина отвърна следователят. — Че аз пазя не само Каменская, ами спасявам всички ви, глупаци с глупаци такива. Двама не е като трима, а за твоята развалина има значение всеки килограм. Тая бракма в никакъв случай няма да издържи трима.

В топлото купе Настя се отпусна, затвори очи и си заповтаря наум текста на бележката, която ѝ бе показал експертът:

„Приближавам се към теб, скъпа. Направих вече три крачки. Можеш ли да отгатнеш кога и къде ще се срещнем?“

КОРОТКОВ

Началническият хляб не е сладък, определено. А ако твоите подчинени са ти близки приятели, направо ти иде да се обесиш. Така или горе-долу така си мислеше Юра Коротков, след като извика в кабинета си своя стар приятел Коля Селуянов с неприятното намерение да поиска от него доклад по делото за убийствата на наркомани. Някой избиваше тези нещастници из целия град и когато се „събраха“ първите четири трупа, застреляни с един и същ пистолет, материалите от териториалните поделения бяха предадени на „Петровка“. Това се случи преди половин година и оттогава труповите станаха вече девет, а разследването не помръдваше и не даваше никакви признаци, че може да потръгне. Една от версиите беше война между наркогрупировки, друга — укрепване на дисциплината вътре в някоя от групировките, с каквато цел бяха взети „показателни“ наказателни мерки, но от всяко положение делото се водеше съвместно с Управлението по незаконна търговия с наркотици.

Селуянов нахълта в кабинета, грейнал в обичайната си идиотска на майтап усмивка, която много незапознати хора вземаха за негово истинско лице, без изобщо да подозират, че този човек, който обожава майтапите, е рядко сериозен и педантичен в работата си.

— Майор Селуянов се явява пред величеството! — шеговито рапортува той. — За триенето на сол по бедната ми глава — готов. Какво ще благоволите да ми наредите, ваша светлост?

Коротков въздъхна, като мислено се проклинаше, задето се бе поддал на нормалното служебно честолюбие и се бе съгласил да заеме длъжността, която не му носеше нищо друго, освен главоболия.

— Ще благоволя да изслушам отчета ти по наркоманите — строго каза той. — Само че без „ала-бала“ и накратко.

— Че закъде ще бързаме? — искрено се учуди Николай. — Някъде да няма пожар? Сега ще ти разкажа всичко обстойно.

Веднага стана ясно, че Коля не може да съобщи нищо ново. Бяха си разделили задълженията с оперативните работници от Управлението по наркотиците: специалистите от него работеха по

връзките на убитите по линията на придобиването и разпространяването на дрогата, като се опитваха да намерят общо свързващо ги звено, а служителите от „Петровка“, начело със Селуянов — по другите им криминални и некриминални връзки, търсейки онова, което би свързало деветимата наркомани от различните краища на Москва. Работата беше огромна и трудоемка, но за съжаление безрезултатна засега. Тоест през цялото време се появяваха някакви резултати, но след по-обстойно разследване се оказваше, че те не им вършат работа.

— Добре, Коля, няма да правя изводи, ти си знаеш и без това. Сега дай да се посъветваме.

— Дай — с готовност се съгласи Селуянов. — Започвай.

— Има една фигура на име Шувалов. Виктор Петрович. Има адрес, има месторабота. Налице са и общи биографични данни. Налице са и сериозни подозрения, че именно той е нашият Шегаджия. Но освен това няма нищо друго.

— А какво трябва да има? — развълнува се Коля. — Само кажи, бързо ще свършим работата.

— Трябва да има улики, Коля. Трябва да го свържем някак с трите налични трупа.

— Това го разбрах, не съм вчерашен. Имаме ли оперативни подходи към него?

— Никакви! — сопна се Коротков. — Средата му се състои от учени и художници. Нито при едните, нито при другите имаме никакви подходи. Вече прерових всичките си източници, и Серьожка Зарубин го направи, и Мишаня — нищо. Нито една жива душа. Единствената ни надежда беше Боря Карташов... Спомняш ли си го?

— Не съм сигурен — каза колебливо Николай. — Фамилното име ми е някак познато, но никакви асоциации.

— През есента на деветдесет и трета беше свързан с делото за Вика Ерьомина. Беше неин съжител.

— А, да — кимна Селуянов, — така беше. Илюстрираше книги.

— Именно, именно — потвърди Коротков. — Той има връзки в средите на живописците, но за съжаление сега не е в Москва. И няма да е тук в близките два месеца. Така че ще трябва да се заемем със самодейност. Времето ни е малко, Шегаджията може всеки момент да

ни поднесе четвърти труп и този път може да не е на безработен или на бездомник.

— Защо реши така? Доколкото знам, досега не е излизал от рамките на този контингент — напрегна се Коля. — Някаква информация ли е изтекла?

— Да беше само това. Там имаше бележка, Коля. Може и да е просто откачен тип, много ни прилича на това, но намекът в бележката е съвсем ясен. Дава на Татяна да разбере, че се приближава към нея. Точно това е написал, в прав текст. И после, явно променя схемата — за пръв път се появява бележка, адресирана до конкретно лице. При втория убит нямаше адрес: че, нали, ето пари за погребението ми, да не си ги присвоиш. А при първия нямаше никаква бележка. Така че е време да започнем сериозно да се страхуваме: той може да се опита да насочи следващия удар към някого от близките на Татяна или към самата нея. Накратко, Олшански ни постави задача да намерим доказателства по трите направления: пръстови отпечатащи, почерк или оръжие. Най-добре по всички заедно.

— Е, за пръстовите отпечатащи и за почерка съм наясно. Но за оръжието... Известно ли е къде е то?

— Там е работата, че не. Вариантите са много: в апартамента, ателието, гаража, колата, служебния кабинет, жилището на любовницата, ако има такава, но това тепърва трябва да се установи. Невъзможно е да получим разрешително за обиск, нито един съдия няма да даде, защото срещу него нямаме не само доказателства, но дори и една косвена улика, само общи съображения.

— А ако ние сами?... — тихичко предложи Селуянов. — Ще го направим много внимателно, никой нищо няма да усети, нали знаеш.

— Забрави! — отсече Коротков. — Колобок и без това беснее в болницата, смята, че без него ще проваля отдела. Ако, не дай си боже, научи — ще ме застреля без съд и следствие. Та това е един от неговите железни принципи: да работим така, че никой от нас да не може да бъде упрекнат в нарушаване на закона.

— Ама той няма да научи. Кой ще му каже?

— Хайде де, нямало да научи. — Юра отчаяно махна с ръка. — Кога е било Колобок да не научи нещо? Коля, аз съм нормален детектив и ако не замествах шефа в нашия отдел, пръв щях да хукна негласно да огледам помещенията на Шувалов. И през ум нямаше да

ми мине, че ако някой научи, ще си пати началството, а не аз. И едва в ей това кораво кресло — изразително потупа той по облегалката въртящия се стол с доста износена дамаска — започнах да разбирам колко лайна е трябвало да преглътне Колобок по генералските кабинети заради нашата самодейност. Защото ние какво, той ще ни смъмри, па дори да е грубо, но после си продължаваме работата. Така де, всеки отделно взет оперативен работник получава конско само за онова, за което е сгафил лично, а началникът — за всички поред и наведнъж. С една дума, Колянич, изхвърли от главата си мисълта за незаконно проникване и тям подобни глупости. Прояви оперативното си въображение.

— Е, както кажеш — безропотно се съгласи Селуянов.

— Въображението — значи въображението.

СЕЛУЯНОВ

Двамата с жена му употребиха за разработването на комбинацията два дни. Коля продължаваше да се занимава с убитите наркомани и още шест-седем престъпления, а Валентина, която и бездруго беше в отпуск, се качи в колата на Селуянов и тръгна да проучва придвижванията на Виктор Петрович Шувалов. Сутрин той отиваше на работа по един и същ маршрут, а след работа — на най-различни места, така че решиха да проведат операцията сутрин. Валентина разучи маршрута от дома на Шувалов в Царицино до университета, където той преподаваше, и Селуянов, който прекрасно познаваше Москва, бързо избра най-оптималната за осъществяването на замисъла точка.

Сутринта, преди да излезе, той за сто петдесет и втори път попита жена си:

— Валюша, защо да не отида сам, а? Остани си вкъщи, а?

— Аха. — Тя се огледа от главата до петите в голямото огледало в антрето. — Разбира се. Според мен съм невероятно красива, не намираш ли?

— Намирам. Хайде да направя всичко сам, за да не излагам на риск неземната ти красота.

— Да бе, ти ще го направиш... Слушай, струва ми се, че този шал не е подходящ за случая. Чакай мъничко, ще взема друг.

— Валя, на човешки език те моля, остани си вкъщи! — Селуянов повиши тон, за да придаде на думите си повече убедителност.

Валентина ловко промуши краищата на извънредно тънкия копринен шал през халката на лъскавата метална щипка във формата на цвете.

— Това е вече друго. Е, лицето ми естествено ще си бъде същото, но всичко останало изглежда напълно прилично, не намираш ли?

Тези думи ѝ бяха любими и Селуянов се забавляваше, като всеки път се старееше да им отговори по нов начин.

— Не мога да намеря нещо, което отдавна вече са намерили други. И престани да ругаеш лицето си, лично мен то ме задоволява

напълно. Край, решено, тръгвам сам. Дай тука ключовете на колата.

Докато го слушаше, Валентина успя да си обуе есенните боти с нисък ток и дългото светлозелено яке. Взе и чантата и бързо погледна часовника.

— Коля, до тръгването имаме точно половин минута, затова ти предлагам да ме чуеш. Ти самият постоянно цитираш началника си, който казва, че всеки трябва да си гледа работата. Твоята работа е да търсиш престъпниците, моята — да карам колата, това го правя много по-добре от теб и ти не можеш да оспориш този факт. Не забравяй, че аз съм седнала зад волана, преди да се науча да чета, и че никой няма да направи по-добре от мен това, което си замислил.

— Аз ще направя всичко както трябва — упорстваше Николай, — между другото, и аз карам кола повече от десет години.

— Разбира се, че ще го направиш — съгласи се Валентина, като отвори вратата и лекичко побутна мъжа си към асансьора, — че кой се съмнява в това? Само че след това цялата ти годишна заплата ще отиде за ремонт на колата. А ако аз седна зад волана, ти гарантирам само лек удар и няколко драскотини. Край, скъпоценен мой, времето изтече, да вървим, че ще изпуснем твоя човек.

Той престана да спори, защото дълбоко в душата си разбираше, че жена му е права. Вече неведнъж бяха използвали за оперативни цели нейното майсторско шофиране и всеки път се бяха смайвали колко добре тази крехка млада жена чувства техниката и я подчинява на всяко свое желание. А главната прелест беше, че мъжете в другите коли изобщо не можеха да заподозрат подобни способности у младата дама, управляваща колата до тях, така че се поддаваха на разработените комбинации като първокласници.

До дома на Шувалов стигнаха точно в осем без петнайсет. Колата му — сива тойота — стоеше близо до входа.

— Завчера той излезе в осем без десет, а вчера — в девет без петнайсет, вероятно първия ден беше тръгнал за първия час, а втория — съответно за втория, който започва към десет и половина — коментира Валентина. — Пригответи се, скъпи, напълно е възможно да се наложи да чакаме дълго. Но аз мисля, че ще е по-добре той да тръгне по-късно, движението ще бъде вече по-интензивно и ще ни бъде по-удобно, не намираш ли?

— Важното е Шувалов да излезе — отговори Коля. — Пък ние все някак ще се оправим.

В осем без десет Виктор Петрович Шувалов излезе от къщи и се качи в колата. Валентина не потегли, докато сивата тойота не се скри от погледите им.

— Е, с бога напред — каза тя тихичко и завъртя ключа. — Да се надяваме, че няма да промени маршрута си.

Като поснова из малките пресечки, Валентина излезе на улица „Дорожная“, по която можеше да стигне до отбивката към Околовръстното шосе. И предния, и по-предния ден Шувалов бе стигал до университета по Околовръстното шосе и Мичурински проспект. Именно на „Мичурински“ Селуянов бе набелязал мястото за запознанството.

Те видяха отново сивата тойота на Шувалов вече на „Мичурински“. Когато подминаха Олимпийското село, Николай каза:

— Стегни се, Валя, приближаваме. — И сам се изненада, че гласът му незнайно защо прозвуча приглушено и дрезгаво.

Валентина увеличи скоростта, като току поглеждаше колата на Шувалов доста пред тях, и стигна до кръстовището на Мичурински проспект и улица „Лобачевски“ точно в мига, в който трябваше, тъй че с точност до десет сантиметра да застане по отношение на тойотата така, както го бе планирал Селуянов. В очакване на зелен светофар Шувалов стоеше във втората колона, възнамерявайки да пресече кръстовището и да продължи напред. Валентина застана в третата и когато светна зелено, тръгна, включи мигач, показвайки, че иска да завие надясно, и нахално засече Шувалов, който най-спокойно си караше напред. Това беше извънредно грубо нарушение от нейна страна, от третата колона не можеше да завива надясно, всички желаещи трябваше да чакат в първата колона. Тъй като сблъсъкът се оказа неизбежен, той се случи.

Шувалов изскочи от колата с побеляло от гняв лице.

— Вие, госпожичке, имате ли ум в главата? — закрещя той. — Къде се тикате от третата колона?

Валентина лениво отвори вратата и с елегантно движение спусна крачетата си навън.

— Но аз трябваше да завия — капризно проточи тя. — Разбирате ли, трябваше да завия. Вие трябваше да видите, че включих мигача.

Защо не се оглеждате?

— Абе какъв мигач, по дяволите! Ако щете, включвайте и десет мигача, аз не съм длъжен да ви гледам, защото от третата колона не се завива. Ясно ли ви е това, госпожичке? Не се завива. Ето, вижте! — Той вдигна ръка и започна да сочи знаците. — С една дума, хайде бързо да решаваме как ще ремонтирате колата ми, нямам време.

— И аз нямам — невъзмутимо отговори Валентина. — Хем и тепърва ще видим кой чия кола ще ремонтира. Вие ми смачкахте колата, одраскахте вратата ми.

— Аз? На вас? — Шувалов се задави от възмущение. — Вие ми направихте това, а не аз на вас! Не, просто да не повярваш, какви нагли хора има! Имате ли мобилен телефон?

— Ами имам — кокетно кимна тя. — Защо?

— Тогава се обадете и извикайте катаджиите или както се казваха сега. Хайде, госпожичке, давайте, размърдайте се, времето тече, аз закъснявам за работа.

— Впрочем и аз не съм тръгнала да се разхождам за удоволствие. Виж го ти, колко бил делови, сякаш само той на този свят работи, а останалите нищо, мотаят се — озъби се младата жена.

Докато чакаха инспектор от транспортната милиция, Валентина седеше до мъжа си в колата и внимателно наблюдаваше Шувалов. Той току си поглеждаше часовника, но изобщо не обръщаше внимание на повредите, нанесени на автомобила му, не обикаляше наоколо, не опипваше вдлъбнатините и не клатеше съкрушено глава. Личеше, че в момента е нервиран само защото закъснява за работа. Валентина свали стъклото на прозореца и го повика с ръка.

— Искате ли да се обадите в работата си и да предупредите, че ще се забавите? — миролюбиво попита тя. — Лично аз вече се обадох.

— Искам — сърдито избуча Шувалов.

Валентина му подаде телефона.

— Защо ли ви трябваше да си имате работа с милицията — каза тя, когато Виктор Петрович ѝ връщаше телефона. — Можехте да ми дадете парите за ремонта и да се разотидем мирно и кротко. А сега ще киснем тук кой знае колко време. Да не би да се надявате, че в милицията ще ви наброят по-малко щети?

— Слушайте — тихо попита Шувалов, — вие изобщо имате ли съвест, поне мъничко? Вие грубо нарушихте правилата за движение,

повредихте колата ми и на всичко отгоре искате да ви платя ремонта. Къде са ви учили така? Определено не е в шофьорските курсове. Такива като вас си купуват книжките и се качват в колите дори без да са се научили да познават пътните знаци. Мразя ви — и вас лично, и всичките като вас, „съвсем новите руснаци“. Нека си имам проблеми в работата, но заради принципа ще дочакам служителите на милицията само за да ви натрия носа.

— Я стига, принципен ми се пише сега — злобно просъска в отговор Валя. — Сигурно и той си е купил книжката заедно с колата. Коля — дръпна тя Селуянов за ръкава, — не чуваш ли как тоя тип ме обижда? Защо мълчиш? Кажи му...

— Млъквай! — грубо я прекъсна Селуянов. — Ти си си виновна, краво такава, вечно си търсиш белята. Цялата ми заплата отива за твоите глоби. Седи и мълчи!

Валентина се нацупи и се престори на дълбоко оскърбена.

Когато дойдоха катаджиите, огледът на ситуацията не отне много време. След като направиха всички измервания, милиционерите поред поканиха участниците в пътнотранспортното произшествие в своята кола и им предложиха собственоръчно да напишат обясненията си. Тъй като нито един от тях не се призна за виновен, случаят трябваше да се предаде в комисията по разглеждане на ПТП. След като получи обясненията, милиционерите, за голямо удоволствие на Шувалов, строго скастриха Валентина, оценявайки нейното поведение на пътя като абсолютно неправомерно, и казаха, че ще ги известят за деня и часа, когато ще трябва да присъстват на заседание на комисията.

След още два дни Селуянов, Валентина и Виктор Петрович Шувалов седяха в кабинета на инспектора от инспекцията по пътищата, която величаво носеше името Комисия по разглеждане на пътнотранспортни произшествия.

— Шувалов и Селуянова? — уточни инспекторът. — Сега ще се ориентирам. А вие кой сте? Съпругът? Засега излезте в коридора, ако ми трябва свидетели, ще ви повикам.

Коля послушно излезе, зарадван, че инспекторът не беше забравил нищо. Бяха го предупредили да махне от помещението третия мъж.

На бюрото лежеше предно стъкло от нечий автомобил. Инспекторът се опита да намери малко свободно място, на което да

подреди документите, но не успя: стъклото беше голямо и заемаше практически цялото доста широко бюро.

— Помогнете ми, моля — обърна се той към Шувалов.

Двамата с Виктор Петрович свалиха стъклото и внимателно го подпряха на стената. След това инспекторът зададе на двамата шофьори няколко въпроса, още веднъж прочете техните написани собствено ръчно обяснения, проучи въпроса и оповести решението си: гражданката Селуянова да плати глоба и да възстанови на гражданина Шувалов сумата за ремонт на автомобила му. Валентина буквално изтръгна от ръцете на инспектора квитанцията и излетя като куршум от кабинета, като затръшна вратата. Инспекторът сви рамене и съчувствено се усмихна на Шувалов.

— Знаете ли колко такива има...

— Досещам се — позасмя се Виктор Петрович. — Благодаря ви, всичко хубаво.

След две минути в кабинета влезе Селуянов и доволен, огледа бойното поле. Негласното дактилоскопиране на Шувалов бе проведено, бяха получени и образци от почерка му. И което беше особено приятно — без ни най-малко нарушаване на законността.

ГЛАВА 10.

КАМЕНСКАЯ

Настя и Татьяна Образцова седяха в кабинета на следователя Олшански и чакаха заключението на експертите относно почерка и пръстовите отпечатащи на Шувалов. Те нито за секунда не се съмняваха, че експертизата ще покаже пълната идентичност на представените образци с онези, които бяха намерени на трите местопрестъпления. Но всички юристи са наясно, че оперативният работник може да е сигурен на двеста процента в каквото и да е, ала за получаване на разрешение за обиск са нужни доказателства, тоест без сведения, представени от експертите, не могат да разчитат, че ще им разрешат да проведат обиски у Шувалов, а без обиските не е възможно да се реши въпросът с оръжието.

— Странен човек е тоя — поклати глава Настя. — Остава следите си навсякъде, дори не се опитва да ги замаскира никак. Пипа с голи ръце играчките, които подхвърля край труповете, пише бележки със собствената си ръка. На какво разчита?

— Разчита, че никой никога не би го заподозрял — вяло отговори Олшански. — Шейсет процента от всички престъпници мислят именно така, дори и вече да са имали някакви грехове. Ами тоя! Учен, професор, член на Съюза на художниците. На кого би хрумнало да го подозира?

— И пак е странно — тихо се обади Татьяна. — Ако се опитва да ми отмъсти за сина си, значи не ме е забравил. Защо тогава разчита, че аз съм го забравила? По принцип би трябвало да разбира, че ще бъде първият, върху когото ще падне подозрението. Защо тогава е толкова непредпазлив? Не ми го побира умът.

— Умна си, Татьяна Григоревна — изхъмка Олшански. — Всъщност той правилно е преценил нещата, нали отначало не се сети за него? Вдигнахме милицията в цялата страна накрак, издирвахме твоя Горшков, а Шувалов през това време е хихикал и си е търсил новите жертви. И сега обикаля тъмни местенца, готви се за поредното убийство. Съпругата на Коля Селуянов го е преследвала два дни, видяла е с очите си как твоят Шувалов след работа ходи по гари и

големи пазари. Там вечер се събират цели тълпи дрипльовци. Докато ние тук спазваме законността, той ще ни сервира четвърти труп. Но какво да се прави? — Той картинно разпери ръце. — Между другото, за законността. С какви пари вашият героичен Селуянов смята да си поправя колата? Между другото, и колата на Шувалов.

Настя се разсмя. Разбираше какво има предвид следователят. Оперативните работници честичко фалшифицират съобщения, направени уж от платената агентура, получават пари, които да предадат на източника, предоставил ценната информация, и ги харчат за оперативни нужди. Защото законът не предвижда възстановяване на щети на милиционер — дори да са получени заради разкриване на престъпление. Законът вероятно предполага, че всички престъпления се разкриват изключително от хора, седящи зад бюро, с честни физиономии и ясни, незамътени от лъжа очи, а подобен начин на действие не изисква никакви допълнителни финансови операции.

— Не се тревожете, Константин Михайлович, Коля има предвид един автосервиз, където ще му свършат работата без пари заради красивите му очи.

— Какво искаш да кажеш, че приятелчето ти взема подкупи от престъпни елементи ли? — насмешливо примижа следователят. — Не е хубаво, Каменская, не е почтено това.

— Не говорете така, какви ти подкупи! Синът на собственика на този сервиз се е свързал с лоши момчета, едва не се е накиснал в престъпление — тъкмо Коля го е измъкнал навреме от тази компания. Е, и сега таткото се смята задължен за цял живот. Константин Михайлович, ама къде са вашите експерти? Изчерпа ни се търпението да ги чакаме.

— Ще чакаш. Ето, Татяна Григоревна си седи кротко, вземи пример от нея. А ти вечно имаш шило в едно пикантно място. По-добре дай заедно да помислим какво знаем за Шувалов и какво можем да очакваме от него. Че е нагъл и самоуверен — това вече е ясно. Остава пръстовите си отпечатъци, пише бележки със собствената си ръка, тоест убеден е абсолютно и безпрекословно, че никога няма да се доберем до него. Какво друго?

— Злопаметен е — намеси се Татяна. — И предприемчив. Малко е вероятно да ме е видял по телевизията случайно или по същото време да е минавал наблизко и да е успял бързо да се ориентира, да

измисли цял план, да намери Надежда Старостенко, да се договори с нея и да приготви плакатчето. Всичко е било направено предварително, а това означава, че той е знаел за телевизионния мост. През тези четири години аз успях два пъти да си сменя местожителството — първо напуснах Питер и живях у Стасов в Черьомушки, после се преместихме. Но той пак ме е намерил. Или има връзки, или е много предприемчив и изобретателен в търсенето на информация. Мозъкът му е качествен. И в този случай е почти невероятно да е душевноболен. Прекалено пресметлив е.

— Приема се — одобрително кимна следователят. — Каменская, защо мълчиш? Никакви идеи ли нямаш? Друга те познавам аз.

Настя замислено въртеше в ръце сребърно ножче за разрязване на хартия с изящно ангелче на дръжката. Беше взела ножчето от бюрото на Олшански и докато седяха в този кабинет, вече пет пъти бе чула предупреждението му „да не повреди подаръка от любимата съпруга“.

— Той е достатъчно заможен, за да оставя при трупите пари за погребение. Хиляда и двеста долара са значителна сума, много пари за един държавен служител — бавно каза тя. — Вижте какво се получава: според сведения, които успяхме да получим, през последните години той е продал свои картини срещу обща сума около десет хиляди долара. Това са продажбите, които са фиксирани официално. Да речем, че е продал за още около пет хиляди не чрез галерии, а лично. През същите тези години е погребал трима души от семейството си и по наши сведения ги е погребал доста скъпо. Таня, какво каза твоят човек, когото ти помоли да оцени паметника на Волковото гробище?

— Настя е права, Константин Михайлович, помолих един питерски специалист да погледне паметника на гроба на съпругата и децата на Шувалов и той каза, че несъмнено паметникът е изработен от арменски майстори от много рядък камък, който може да се намери само в Армения. Паметникът тежи повече от тон. За такава работа вземат най-малко пет-шест хиляди долара, а и транспортирането и митата излизат скъпо, да не говорим за поставянето. Общо за всичко се получава не по-малко от осем хиляди долара.

— Да продължим със сметките — взе думата Настя. — Извинявайте, че говоря все за пари, но парите са числа, а на мен ми е някак по-лесно с числата, не съм силна в психологията. Та значи

интензивността в продажбите на картините на господин Шувалов от година на година пада и той, като здравомислещ човек, не може да не разбира, че не разполага с толкова много бляскави перспективи. Специалистите казват, че все още, макар и по-малко, се търсят неговите произведения, създадени преди трагедията, случила се с неговото семейство. Но онова, което е сътворил след трагедията е било посрещнато много зле от критиката и Виктор Петрович не излага тези творби. С други думи, предстои му да живее изключително от средствата, спечелени от продажбите на старите запаси, но търсенето им, както вече казах, непрекъснато намалява. Вярно, търсенето е нещо непостоянно, особено на произведения на изкуството — днес го няма, но утре го има, и то не просто го има, а творбите буквално се разграбват. Всички ние знаем, че това се случва, но също така знаем, че в никакъв случай не може да се разчита на това. Защото може и да не се случи. Защо ви говоря толкова надълго по този въпрос ли?

— Да, Каменская, защо? — подзе следователят, който, докато слушаше разсъжденията ѝ, нещо бързо си записваше. — Обясни ни, бъди така добра.

— Ще бъда така добра — поусмихна се Настя. — Пресметнато грубо, освен държавната заплата, Виктор Петрович Шувалов е спечелил петнайсет хиляди долара, от които поне осем е похарчил за паметника, още две-три — за организирането на погребението и панихидата на трима души, по този начин му остават, за да живее, не повече от пет хиляди — без каквато и да било увереност, че някога ще получи нови допълнителни доходи. Имал е ателие в Петербург, но не собствено, държавата му го е предоставила вследствие ходатайството на Съюза на художниците през седемдесет и седма година. Той е върнал ателието на държавата. Имал е и апартамент, в който са живеели жена му и дъщеря му, но апартаментът е бил приватизиран на името на жена му. Както е известно, той е смятал да го продаде, за да раздели парите между всички наследници — жена му е оставила родители, сестра и брат. Но сестрата на покойната му съпруга много е харесала този апартамент, а за да може да встъпи във владение, е била нужна толкова дълга процедура и толкова количество документи и прехвърляния, че Шувалов е махнал с ръка и е казал, че за нищо не претендира. Тоест Шувалов, общо взето, няма на какво да разчита, не го очакват никакви луди дивиденди. В скоби ще отбележа, че той

работи в университета само на половин щат, тоест заплатата му не е кой знае каква. Всичко, на което може да разчита твърдо, е евентуална продажба на колата. Неговата тойота е произведена през деветдесет и втора година, цената на нова е двайсетина хиляди, а за шестгодишна, каквато е неговата сега — най-много десет. По-просто казано, материалното положение на господин Шувалов в момента съвсем не е бедствено, но той не може да си позволи и разточителство. И в такава ситуация той просто така, за едното нищо, хвърля на вятъра хиляда и двеста долара за погребения на хора, които самият той е убил. Изключително за да ги „разкраси“ и да хвърли прах в очите на Татяна. Ако сте съгласни с моята аритметика, ще трябва да приемем един от двата извода.

— Все пак той е луд — кимна Олшански. — Един психически здрав човек не би пилял парите си така. Но това противоречи на картината, която нарисовахме. Този извод ли имаше предвид?

— Този. Има и втори вариант, който не противоречи на общата картина. Той не е луд, но има и някакъв друг източник на доходи. Най-вероятно криминален, защото за официалния живот на Виктор Петрович Шувалов ние проучихме всичко.

— Нима все пак наркотици? — каза Татяна. — Тогаво как ли не го разследвахме и нищо не открихме. Значи не сме догледали нещо. Останал му е каналът, който е използвала жена му, и той печели от него. Какъв хитрец! Хем колко се старяхме преди четири години, само дето белъто му не душихме... Стоп! Пак не се получава. Ако се занимава с наркотици, той не би се захванал с отмъщения. Това е, първо, нелогично, и второ — опасно. Нали вече се разбрахме, че не е идиот.

— Дайте да започнем отначало — въздъхна Константин Михайлович. — Татяна Григоревна, ти си права, нещо сме сбъркали с логиката си.

Но не успяха да започнат отначало, защото експертите се обадиха на Олшански. Той дълго слуша какво му говореха по телефона, без да реагира с думи, после премести поглед към Татяна и Настя.

— Това беше, момичета, пристигнахме там, откъдето бяхме тръгнали. Пръстовите отпечатъци по играчките не са негови. И

почеркът в бележките не е. Е, сега вече наистина трябва да започнем отначало.

— Как така не са негови? — прошепна Настя. — Не може да бъде. Как така?

— Как, как... Не знам как — сърдито отвърна Олшански. — Ами така. Мислете, красавици, как може да бъде. Пак ли нещо сме сбъркали?

За няколко секунди се възцари тишина, после Татяна вдигна глава и тропна с юмруче по масата.

— Той е още по-хитър, отколкото смятахме. Ние смятахме, че е нагъл и самонадеян, а всъщност е хитър и предвидлив. Има възможност да получава нечии пръстови отпечатъци по играчките, има и човек, който пише вместо него тези бележки. Може да е съучастник, който му помага съзнателно, но по-вероятно е да е човек, който дори не се досеща, че го използват. Спомнете си как е използвал Надка Танцърката. Стилът е същият.

— Добре — оживи се следователят, — това ми харесва. Такава ситуация наистина усложнява разследването, но пък не противоречи на всичко, което знаем. Трябва да търсим оръжието. Ако всичко е така, както каза Татяна, той може да използва и чуждо оръжие, но при всяко положение това оръжие се намира някъде и Шувалов всеки път го взема, преди да тръгне за убийството, а после го връща на мястото му.

— Малко е вероятно — усъмни се Настя. — Това е много рисковано, собственикът може всеки момент да се поинтересува от пистолета си и изведнъж да се окаже, че него или го няма, или мирише на барут. Нали се разбрахме да смятаме, че Шувалов е предвидлив и предпазлив.

Олшански и Татяна се съгласиха с това съображение. Но това съгласие не помогна за търсенето на оръжието. Изводите на експертите правеха абсолютно невъзможно получаването на разрешение за обиск.

ШУВАЛОВ

Той беше уморен. Беше смъртно уморен от това, което правеше. Но вече не можеше да не го прави. Беше изгубил разсъдъка си, докато се бореше с призраците от миналото, но не бе в състояние да се спре в тази война, защото щом се опиташе да спре, разсъдъкът му се връщаше и ужасът от извършеното ставаше непоносимо болезнен. Единственият начин да забрави тази болка бе завръщането към старата, вече притъпена — тя беше малко полека за понасяне. Връщането към старата болка пробуждаше жаждата за война, която замъгляваше разума му, и всичко започваше отначало.

След това, което се случи със семейството му, той заряза заниманията си със своята любима наука. Теоретичните изследвания в областта на социалната психология започнаха да му се струват скучни и безсмислени, те се опитваха да описват в обобщен вид мислите и чувствата на усреднени, непознати нему хора, докато той се интересуваше само от собствените си чувства. Тези чувства пораждаха мисли, които го плашеха, но от които той не можеше да се избави. Опита да се откъсне от държавната работа, като се позова на възрастта си — шейсет и една години, би могъл и да се пенсионира, но като видя откровено недоумяващите погледи на колегите си, се разколеба. Така де, какъв пенсионер можеше да бъде! Изглеждаше, дай боже всекиму, с десетина години по-млад от възрастта си — проличаваше си значителното старание, положено навремето, за да не се състари твърде бързо, защото имаше млада и красива съпруга. И до последно бе пропъждал от съзнанието си мисълта, че не ѝ е нужен като мъж. Знаеше, че не ѝ е нужен, знаеше, че тя с гнусливо неудоволствие търпи неговите ежемесечни посещения в Питер, но въпреки това я обичаше и се надяваше. Така че се стараяше да се бори с възрастта, доколкото можеше. Спортуваше заедно със сина си, правеше с момчето дълги разходки пеш извън града, отказа цигарите, използваше само най-добрите средства за бръснене, за да не пресушава кожата си и да я опази от преждевременни бръчки. И макар че след трагедията престана да се занимава със себе си, все още изглеждаше великолепно.

Шувалов нямаше и никакви особени болести, които да му пречат да работи със седмици и месеци. Да, колегите му явно не разбраха порива му да изостави научната работа и той остана. Не от мекушавост, не защото не устоя пред общественото мнение — тъкмо той, специалистът в областта на социалната психология, знаеше за общественото мнение всичко и дори повече от всичко. Но Виктор Петрович реши да не извършва постъпки, които биха изглеждали абсолютно нелогични и неразбираеми — и затова подозрителни. Не му трябваша никакви подозрения. Той се готвеше за своята война.

Той обаче не можа да преодолее липсата на интерес към съвсем доскоро любимата си наука, затова се прехвърли в друг факултет, където психологията не беше профилен предмет и се изучаваше само повърхностно, азбучно. Това му позволяваше да не се задълбочава в най-новите теоретични разработки и му даваше възможност да „пътува“ със стария си багаж без допълнителни усилия, за които вече нямаше нито желание, нито сили.

Изостави и живописата. Непосредствено след трагедията ѝ се отдаде изцяло, като се стараше да излее върху платното болката и отчаянието, които го изгаряха, но критиците не приеха тези картини и не ги разбраха, заявиха, че в тях няма нищо от предишния самобитен Шувалов, но пък явно личи неумело подражание на Бош. Донякъде бяха прави, та нали предишния Шувалов вече го нямаше, той умря заедно със семейството си, а вместо него остана съвсем друг човек, с друга душа и други страдания. Бош наистина беше негов любим художник и само когато гледаше картините му, Виктор Петрович ясно осъзнаваше цялата мерзост и греховност на земното човешко битие. Останалата живопис, засягаща темата за греха, му изглеждаше много по-малко изразителна и не му правеше такова силно впечатление.

Той не започна да работи над себе си в опити да върне на платната си предишната самобитност. Старите, нарисувани преди трагедията картини все още се продаваха и това беше съществена материална помощ, а нови картини той вече не рисуваше, само понякога — така, за душата, но не ги показваше на никого, камо ли да ги представя в изложби.

Целият му живот сега бе насочен към войната, която той водеше сам със себе си и с царящите в душата му болка и омраза.

Днес нямаше лекции, можеше да не ходи в университета, затова Шувалов стана по-късно. Настроението му беше мрачно, както и всеки ден през последните години. Виктор Петровия погледна през прозореца — времето беше отвратително, валише дъжд, пристъпите на вятъра безжалостно шибаха оголените и затова изглеждащи беззащитни тънки клони на дърветата. Не му се излизаше и той реши да се захване с чистене. Набързо закуси и облече стария анцуг, с който бе излизал със сина си за сутрешното тичане, когато момчето беше на десет-единайсет, и се навъси от станалата обичайна, но въпреки това непоносима болка. Каквото и да правеше, до каквото и да се докосваше, той винаги си спомняше за сина си.

Когато разтреби навсякъде, Шувалов се въоръжи с влажна кърпа и се захвана с праха. Извади стълбата и започна от рафтовете с книги. Виктор Петровия знаеше от опит, че грижата за книгите винаги се превръща в неконтролируемо четене, защото, като видеше на корицата отдавна забравено заглавие, не можеше да се удържи, започваше да прелиства страниците и когато очите му се спираха на нещо любопитно, той вече не можеше да спре и започваше да чете наред, седнал на горното стъпало на стълбата. Така стана и днес. Той седеше прегърбен на неудобната стълба, когато на вратата се позвъни.

На прага стоеше висок младеж с милиционерска униформа с капитански пагони на раменете, която му стоеше много добре.

— Виктор Петровия Шувалов? — строго попита той, като надникна в бележник.

Шувалов се сепна, но само за миг. „Не може да бъде“ — каза си мислено и това го успокои.

— Аз съм. На какво дължа...

— Казвам се Доценко, аз съм вашият нов участъков милиционер — лъчезарно се усмихна гостенинът. — Може ли? Няма да ви бавя много.

Шувалов се отдръпна и го пусна да влезе.

— Моля.

Капитанът дълго и грижливо избърсва краката си в килимчето в антрето, от което Виктор Петровия си направи извод, че участъковият не смята да се ограничи с кратък разговор на входната врата. Така се и оказа. След като се убеди, че мокрите му обуца не оставят кални следи, Доценко влезе в хола.

— Обикалям тук, запознавам се с хората — поясни той, след като се настани до масата и отвори бележника си. — Междувременно изпълнявам и поръчение. Вие, Виктор Петрович, сам ли живеете?

— Сам — потвърди Шувалов, като реши да бъде немногословен.

— Имате ли оплаквания от съседите? Някакви викове, скандали, сбивания и подобни неща?

— Не, не е имало нищо такова. Съседите ми са добри.

— Може би им идват някакви подозрителни гости?

— Не съм забелязвал.

— Добре, значи всичко е наред. Сега ето какво... — Участъковият се посмути. — Тук наблизко вчера е имало нападение, опит за обир, на съседната улица. Свидетели са видели, че престъпниците са се затичали през вашия двор. Има основания да смятаме, че някъде тук те са изхвърлили оръжието. Когато са ги задържали, не са намерили у тях пистолет, а всички свидетели на нападението твърдят, че са имали. Нали знаете как се случва често...

Капитанът смутено се окашля и прелисти бележника си.

— Човек намира оръжие и си го занася вкъщи. Можем да го разберем, нали той не знае, че това е пистолет, с който е извършено нападение, смята, че някой просто го е изпуснал, изгубил го е. И си го присвоява. Най-често хлапетии го правят. Случайно вие да сте чували някое от съседските момчета да е намирало оръжие?

Шувалов поклати глава отрицателно:

— Не съм чувал.

— Може би ваши съседи са говорили за това?

— Повтарям: не съм чувал.

— А вие самият? Такова де... не сте ли намирали?

Виктор Петрович ясно разбираше колко неловко се чувства капитанът и това откровено го развесели. Дори се разпусна за една подълга тирада:

— Не, младежо, никакъв пистолет не съм намирал. Ще ви кажа и нещо повече: ако бях намерил, щях да проявя достатъчно разум да не си го отнасям вкъщи, а да го предам в милицията. Задоволих ли любопитството ви? Моля да ме извините, имам още много работа. Ако сме свършили...

Капитанът скочи и започна непохватно да напъхва бележника си в папката.

— Да, да, извинявайте. Вече си тръгвам. А вас, Виктор Петрович, ще ви помоля за нещо. Ако случайно чуете за нещо подобно, бъдете така добър да ни се обадите.

— Ще бъда — кимна Шувалов.

Гостенинът бързо огледа стаята и това не хареса на Шувалов. Очите на младежа бяха студени и зорки, никак не се съчетаваха с неговата непохватност и простоватост. Доця му се участъковият побързо да си тръгне, но той като напук спря поглед и се заплесна по окачените на стената портрети, рисувани от самия Шувалов.

— Красиви картини — заяви Доценко.

Тези думи подразниха Шувалов. Нима за картини може да се каже „красиви“? Красиви били! Какво ли разбира той галош! Картината не трябва да бъде красива, тя трябва да бъде правдива и да въздейства. Нима „Изглед от Толедо“ на Ел Греко е красива? Но тя така омагьосва, че не можеш да откъснеш очи от нея.

— Кой е нарисуван на тях? — любопитства капитанът. — Ето това момче — кое е?

— Това е моят син — сдържано отговори Шувалов.

— А той не живее ли с вас?

— Не.

Беше болезнено да говори за сина си и Шувалов мечтаеше само как побързо ще затръшне вратата след натрапчивия посетител. Но Доценко явно не усети настроението му, защото сега разглежда портрета на дъщеря му.

— А тя коя е?

— Дъщеря ми.

— И тя ли не живее с вас?

— Тя е вече голяма — неопределено каза Виктор Петрович. — Другарю капитан, много бързам, затова, ако нямате повече въпроси...

— Извинете, извинете — разбърза се участъковият.

След като затвори вратата след него, Шувалов видя как капитанът отново извади бележника си, устреми се към вратата на съседите по площадка и натисна звънеца. Виктор Петрович заключи и се върна при стълбата, като се мъчеше да се отърве от неприятното чувство, което му бе останало след посещението на участъковия. Вече беше загубил интерес към книгата, която бе прелиствал преди идването на капитана. Шувалов я върна на мястото ѝ и отново хвана

парцала, но мислено отново и отново се връщаше към симпатичния млад милиционер. Защо му беше толкова неприятно? Откъде дойде това тревожно чувство? Сигурно защото участъковият неволно докосна болезнената му рана. Попита за сина му...

За сина му ли? Той дойде с бележник, в който бяха написани адресите и имената на хората, живеещи в неговия участък. Откъде ги е взел? Ясно откъде — или ги е получил от предишния участък, или ги е взел от паспортната служба. Но нали във всички документи е посочено, че Евгений Викторович Шувалов, роден през 1978 година, е отписан от местожителството си поради смърт.

Виктор Петрович бавно слезе по стълбата, усещайки как краката му предателски треперят. Приседна на дивана и се постара да се съсредоточи. „Този не е участък. За друго беше дошъл... Но как? Как е могло да се случи? Не, това не би могло да се случи, защото не е възможно да се случи“.

Внезапно слабостта му отмина, главата му се проясни, Шувалов се успокои. Разбира се, че не е възможно. Но може да има и друго. В жилището му има картини. Вярно, не са на Рембранд или Ван Гог, не могат да се продадат на търговете на „Кристис“ и „Сотбис“, но при всяко положение са произведения на признати съвременни руски живописци — не само на самия Шувалов, а и на други, къде-къде по-известни и мастити, които са му подарявали платната си в знак на приятелство и уважение. Някой е насочил престъпници към неговото жилище, а под формата на участък е дошъл един от тях. Нищо, сега ще изясним тази работа.

Виктор Петрович посегна към телефонната слушалка и набра 02.

— Милиция, кажете — чу се равен женски глас.

— Ако обичате, свържете ме със служба „Справки“ — помоли Шувалов.

— Един момент.

След известно време прозвуча друг глас, също такъв механичен:

— Служба „Справки“.

— Ако обичате, дайте ми телефона на дежурната част на районния отдел на милицията „Царицино“.

— Запишете...

След няколко секунди Шувалов вече разговаряше с дежурния.

— Капитан Доценко ли? — повтори името дежурният. — Ние нямаме такъв служител.

— Това е новият ни участъков — взе да обяснява Виктор Петрович, злорадствайки вътрешно, — обслужва улица „Деловая“. Може би вие не знаете?

— Сега ще проверя — обеща дежурният.

Шувалов чуваше приглушени гласове, но не можеше да различи думите. Знае ли човек, може пък наистина да е бил новият участъков и в неговото посещение няма нищо опасно, най-обикновена обиколка на територията. Виктор Петрович живееше в тази сграда вече двайсетина години, през това време се бяха сменили поне седем участъкови милиционери и някои от тях бяха посещавали дома му именно така. Тогава би могъл да се успокои и да забрави страховете си.

— Ало, чувате ли ме? — отново се разнесе гласът на дежурния. — Ние нямаме такъв служител. Вашата територия се обслужва от старши лейтенант Резвих.

Той благодари и затвори телефона. Значи е бил престъпник, оглеждал е обстановката. Трябва да предупреди съседите за всеки случай. Знае ли човек, може престъпниците да не се интересуват от неговите картини, а от имуществото в другите апартаменти.

Виктор Петрович се преоблече, смени анцуга с дънки и тънък пуловер. Освен него, на етажa живееха още три семейства, трябваше да поговори с всички. Само че беше добре да изчака този мним участъков да излезе от техния вход. Можеше вече да го няма в сградата, но можеше и още да стои у някой съсед.

„Да не бързаме — благоразумно реши Шувалов, — при едно непредпазливо действие може да си спечеля неприятности, тоя тип може да има оръжие. Но все пак какви глупаци са тези бандити! Толкова грубо работят! Хайде добре, аз съм човек зает, учен и да речем, доверчив, не му поисках документи. Ами ако бях поискал? Какво щеше да ми покаже? Пистолет в зъбите вместо удостоверение? Но не, едва ли, днешните бандити са станали по-благоразумни. Вярно, има и някои по-прости, действат със сила, нагло, но пък такива не правят предварително разузнаване, не им достига нито търпение, нито мозък за това. А пък ако се заемат с нещата сериозно, се снабдяват и с документи. Вероятно той все пак е имал някакъв документ. И все пак е странно... Ако е имал документ, защо не ми го покажа по собствена

инициатива? Това щеше да укрепи позициите му. А той разглеждаше картините. Не, изглежда, че все пак именно моето жилище е било целта му, моите картини“.

Той бавно изпи чая, изяде сандвича си и помисли, че май вече може да отиде у съседите. Шувалов реши първо да посети апартамента, на чийто звънец пред очите му преди час бе позвънил мнимият участъков. Отвори му едър младеж, синът на съседите, който тия дни се бе върнал от казармата.

— От милицията ли? Да, дойде един. Защо?

— Попита ли те за някакво оръжие?

— За какво оръжие? — учуди се момчето. — За винтовката на баща ми ли? Не, не ме е питал. При нас всичко е законно, тате има разрешение и ловен билет.

— Не за винтовка, а за пистолет, захвърлен от престъпници в нашия двор. Наистина ли не попита?

Младежът учудено погледна Шувалов.

— Неее — проточи той слисано, — не е говорил за пистолет. Най-вече ме разпитваше за вас.

— За мен?!

Виктор Петрович се стараеше да запази самообладание, та нали всъщност беше готов за това, за кого другото да пита един престъпник, който проучва обстановката, ако не за него.

— Ами да. За вас. С кого живеете, кой идва у вас, кога сте си вкъщи... такива работи.

— Ясно. И какво друго питаше?

— Ами... такава... — Момчето се изчерви. — Как сте с парите, нашироко ли живеете или така, скромно.

— И ти какво каза?

— Че какво можех да кажа? Казах, че не знам. Две години бях в казармата, току-що се върнах, не съм се огледал още. Казах му: По-добре попитайте старите, ще се приберат довечера.

— Добре — кимна Виктор Петрович. — Съмнявам се, че този тип ще се върне да говори с родителите ти, но за всеки случай имай предвид, че той не е от милицията. Това е бандит, който е дошъл на разузнаване, бандата му се кани да обере жилището ми. Затова си отваряй очите. Ако го видиш до моята врата, веднага викай милиция. И не само него, а всеки подозрителен човек. Разбра ли?

— Разбрах, чичо Витя — послушно като малко дете отговори синът на съседите.

След това той посети отсрещния апартамент. Там живееше относително успял предприемач, който печелеше достатъчно, за да може съпругата му с двете си висши образования да си стои вкъщи и да отглежда трите им деца. Тя беше симпатична жена, толкова спокойна и уравновесена, че би било немислимо човек да си представи тя да повиши тон на някого. Шувалов я харесваше, естествено чисто по съседски — и трите деца се бяха родили, когато съпрузите живееха вече тук, в тази сграда, и през последните десет години Виктор Петрович много пъти беше ѝ помагал да вкарва в тесния асансьор или да качва по стълбището във входа количката с поредното бебе.

— Виктор Петрович? — учудено възкликна тя, когато видя Шувалов. — Аз пък мислех, че сте на работа. Мислех да дойда у вас довечера.

— Случило ли се е нещо? — разтревожи се Шувалов.

— Още не знам, но исках да ви кажа. Идваха от милицията и питаха за вас. Не знаете ли защо?

— Анечка, вие сигурно имате предвид фалшивия участък? Вече знам, че е обикалял апартаментите. Дойде и при мен. Всъщност исках да ви предупредя...

— Защо сте решили, че е участък? — прекъсна го съседката. — Изобщо не е участък.

— Знам, знам, не се вълнувайте — постара се да я успокои Шувалов. — Тъкмо за това исках да ви предупредя: че не е участък, а бандит. Вероятно скоро ще се опитат да оберат моя апартамент, та исках да ви кажа да внимавате.

Ана се разсмя звънливо и весело.

— Какво говорите, Виктор Петрович, какъв бандит е той! Прелестно момче, капитан от милицията. Много интелигентен.

Шувалов започна да губи търпение. Уравновесеността и спокойствието несъмнено са прекрасни качества, но не до степен, граничеща със затъпяване и безогледна доверчивост.

— Ана, повтарям ви още веднъж: той не е симпатичен интелигентен младеж и не е капитан от милицията, а бандит, когото неговите приятели са изпратили на разузнаване. Готвят се да оберат жилището ми. Аз смятам да съобщя това в нашия милиционерски

участък, но не се надявам много на тях, нали знаете как работят сега милиционерите — нищо не ги интересува. Затова смятам за свой дълг да предупредя съседите, че на нашия етаж всеки момент може да се озоват въоръжени престъпници и трябва да проявяваме бдителност. А това се отнася най-вече за вас, защото се грижите за три малки деца. Аня, моля ви да приемете думите ми с нужната сериозност.

Тя го гледаше с откровено недоумение и продължаваше да се усмихва.

— Виктор Петрович, защо го наричате участъков! Ами той не е участъков. Нашият участъков е Саша Резвих, аз прекрасно го познавам.

— Той ми се представи като нашия нов участъков, но не ми показва документи. А тъй като знам, че нашият район се обслужва от старши лейтенант Резвих, аз наричам този самозванец бандит. Разбрахте ли ме сега?

— Разбрах ви... Ама той не ви ли показва документи?

— Там е работата. Между другото, как се представи на вас?

— Капитан Доценко, Московски криминален отдел. Затова се учудих, че го нарекохте участъков.

— Ето виждате ли, тези бандити предвиждат всичко. Направили са справка и са знаели, че лично вие добре се познавате с нашия участъков, затова са измислили за вас друга легенда, престорили са се на хора от „Петровка“. Разбирате ли сега колко са опасни?

— Но аз видях удостоверението му.

— Нима? — Той скептично вдигна вежди. — И какво пишеше в него?

— Капитан Михаил Александрович Доценко, на длъжност оперативен пълномощник в отдела за криминални разследвания при Главното управление на вътрешните работи на град Москва. Запомних и номера на удостоверението, датата на издаването и срока на валидност. Снимката определено беше негова, гледах внимателно. Защо се учудвате, Виктор Петрович? Мъжът ми строго ме е инструктирал за такива случаи, нали знаете как бандитите тормозят предприемачите, постоянно трябва да бъдем нащрек. Мъжът ми каза, че ако идват служители на милицията, трябва непременно да запомням всички данни от техните документи, защото те най-често са истински, но просто някои милиционери, освен основната си служба, работят и

за мафията. Ето — подаде тя на Шувалов квадратно розово листче, — записах ги за вас.

Шувалов слушаше последните й думи сякаш отдалеч. За няколко секунди той изгуби способността си да чува и съобразява и с големи усилия успя да се овладее.

— Да, да, благодаря — промърмори той. — Просто умът ми не побира какво може да иска от мен отделът за криминални разследвания.

Разбира се, кривеше си душата. И знаеше, че Ана прекрасно разбира това. Тогава, преди четири години, когато го подозираха в търговия с наркотици, те със сигурност бяха разпитвали всички съседни, за да разберат не идват ли при него подозрителни типове и дали той не държи нещо особено в жилището си, не носи ли със себе си някакъв багаж, когато се прибира от Петербург... и други такива неща. Подробностите от произшествия като това с неговото семейство трудно се запазват в тайна — дори те да се случат в друг град, — така че Ана определено беше в течение. Значи пак са разровили старите дела, пак се опитват да го свържат с този отвратителен бизнес. Абе да правят каквото искат, да работят, нали затова им плащат. Но ако отново са се лепнали за него, може случайно да го проследят. Което вече е лошо.

Или все пак причината за техния интерес към него не е тази? Не, не и не, това не може да бъде. Никой никога няма да научи какво прави той. Ченгетата не могат да хванат следите му. Значи това са старите истории, свързани с жена му и дъщеря му. И този капитан неслучайно се заинтересува от портретите на сина му и дъщеря му. В стаята има още дузина портрети, а той попита само за тези, сякаш другите не съществуват. Прекрасно знае всичко, просто е глуповат и неопитен и не успя да скрие своята осведоменост.

Но за всеки случай той трябва да се застрахова. Ако са възобновили разследването, може всеки момент да нахълтат в дома му за обиск, та за пореден път да се опитат да намерят наркотици, каквито той никога не е имал. Трябва да вземе спешни мерки. Най-важното — да се отърве от пистолета.

Виктор Петрович бързо се облече, сложи оръжието в дипломатическото куфарче и излезе. Добре че навреме се сети, вслуша се в интуицията си. Участъков! Направо се излагат! Нашата милиция

за нищо не я бива, нищо не е научила, работят като бездарни актьори в провинциален театър. Глупав капитан — на него наприказва, че бил участъков, а в съседния апартамент дори го е домързяло да се престори, че се интересува от някакво оръжие, уж изхвърлено от престъпници, веднага е почнал да разпитва за Шувалов, хем и истинско удостоверение е показал. На какво е разчитал, интересно? Ако беше умен, предварително щеше да проучи нещата и щеше да знае, че от четирите апартамента на този етаж в три семейства живеят много отдавна, със сигурност се познават и веднага ще информират Виктор Петрович, независимо, че са дали обещания да мълчат. Той обаче е тръгнал да работи несериозно — типично руска черта. Е, нека сега жъне плодовете на безгрижието си. Човек не бива да смята, че е по-умен от другите, това е голям грях. Или ако се изразим не толкова помпозно — просто голяма грешка. Браво на Шувалов, бързо се ориентира: докато те се мотаят и се готвят за обиск, той ще изхвърли пистолета в някой водоем някъде извън града, пък нека го търсят.

Потънал в тези мисли, Шувалов се качи в колата и машинално си каза, че ще има да чака до второ пришествие обезщетението от госпожичката на име Селуянова. Като потисна първия си порив да отиде някъде наблизко, при Царицинските или Борисовските езера, той пое към Околовръстното и свърна към село Беседи. По моста през Москва река Шувалов напусна Околовръстното и пое по пътя към Литкарин. По този път, доколкото знаеше, имаше няколко места, където би могъл с колата да се доближи до самата река.

Когато се озова извън града, Виктор Петрович съвсем се успокои. Така му действаше природата, независимо от сезона. Щом изчезнеха потискащите го от двете страни на пътя каменни сгради, сякаш самата благодат го обгръщаше. С всеки километър, отдалечаващ го от огромния мегаполис, напрежението го напускаше, дори ръцете му, обикновено ледени, се стопляха. Когато видя удобно за осъществяването на замисъла си място, Шувалов дори не намали — там беше пълно с народ, две семейства с дечица се бяха разположили очевидно за пикник. Продължителните есенни дъждове бяха превърнали почвата в дълбоко кално тресавище и на Шувалов не му се искаше да ходи дълго пеш, така че търсеше място, където пътят минава максимално близо до вода. Като се наруга мислено, задето се бе обул

неподходящо — с обувки, а не с ботушите за риболов, той продължи напред. „Всъщност защо точно във вода? — хрумна му по едно време. — Какво съм се вманиачил по тази вода? От гледане на много филми тръгнах по отгъкания път... Наоколо са такива гори, че танк да скриеш — няма да го намерят, камо ли пистолет. Глупак, да бях обул ботушите, за да вляза в гората. С обувките не може, а по края на гората е опасно, движението по шосето е интензивно, минават много коли и непременно някой ще види, ако започна да заравям пистолета. Ще трябва да търся вода“.

След известно време разбра колко необмислено е решението му. Там, където пътят се доближаваше до реката и където му беше удобно да хвърли пистолета, от минаващите автомобили биха могли да го видят не по-зле, отколкото ако се захванеше да заравя пистолета в края на гората. Трябваше да зареже тази идея, да прежали обувките си и без да се притеснява, че ще затъне в калта до глезени, да влезе навътре в гората. Между другото, можеше и да не се отървава от пистолета, а просто временно да го скрие, да полежи някъде до по-добри времена. Опасността ще отmine, всичко ще се успокои и тогава той ще може да си го вземе. А от водата трудно ще го извади.

Като намери подходящо място, Шувалов спря до канавката, блокира волана и скоростния лост, премести пистолета от куфарчето в джоба си, заключи колата и направи няколко крачки към гората. И в същата секунда чу зад гърба си изскърцване на спирачки. Обърна се и разбра всичко. От две спрели коли към него тичаха петима души, двама от които той познаваше. Единият беше мъжът на оная глупачка Селуянова, дето го беше засякла на кръстовището. Вторият — онзи „участъков“ отпреди малко, капитан Доценко. Така значи... И онова пътнотранспортно произшествие не е било случайно. Какво пък, не му провървя. Макар да беше сигурен, че това никога няма да се случи.

— Сам ли ще ни дадете оръжието, или ще ни карате да ви обискираме? — попита мъжът на Селуянова.

Шувалов мълчаливо извади пистолета от джоба си и го хвърли на земята.

— Благодаря — учтиво му каза Доценко, като се наведе и взе оръжието, — ненапразно сме разчитали на вашето благоразумие.

— Не знам на какво сте разчитали — процеди Шувалов през зъби, когато закопчаха белезниците на ръцете му, — но ако пак търсите

наркотици в дома ми, ще си похабите времето напразно. А вие, Михаил Александрович, сте лош служител и лош актьор. Веднага схванах, че ме мамите.

— Това е добре — весело се усмихна в отговор Доценко, — тъкмо на това разчитахме. Вие схванахте несръчната ми измама, притеснихте се, уплашихте се и решихте да се отървете от оръжието. Нашата цел беше да го изнесете от къщи.

— Защо, обиските вече не са ли на мода? — ехидно запита Шувалов. — Доколкото си спомням, преди четири години претърсихте из основи и двата ми апартамента, и двете ателиета, и то по няколко пъти.

— Не сме ги претърсвали ние — обади се мъжът на Селуянова, като натърти на думата „ние“. — Да се качим в колата, Виктор Петрович.

— Е, значи са били други — какво значение има, все сте милиция. Една стока сте.

Той се стараеше да възстанови способността си да мисли логично. Намериха оръжието — това, разбира се, беше лошо. Но той ще настоява, че е намерил пистолета едва днес. Или вчера. Няма да лъже, че се е канил да го предаде в милицията: днес никой не вярва на такива лъжи — не, ще постъпи по-умно. Да, смятал е да присвои пистолета. Да, няма разрешение да притежава пистолет. Е, съдете ме за това. За пръв път ме привличат под наказателна отговорност, досега не съм се замесвал в нищо осъдително, уважаван човек съм, учен, живописец, с блестящи характеристики от работата си. За мен ще ходатайстват от университета и от Съюза на художниците. Всички ще се отнесат с разбиране към факта, че в нашето неспокойно време, когато бандитите са се разпасали, един човек е пожелал да има оръжие, за да се чувства защитен. А дето се е опитвал да скрие оръжието — това по никакъв начин не могат да го докажат. Слязъл е от колата, за да навлезе в гората да се изпикае, това е то. А пистолетът е бил в джоба му, защото нормален човек ще тръгне ли към гората сам и без оръжие? Та нали там зад всеки храст може да се крие някой маниак... С една дума, в неговия случай и дума не може да става за затвор. Добре че успя в момента на задържането да се овладее, не изпадна в паника, не се опита да избяга. Държа се като човек, който няма никаква вина, освен намереното вчера и непредадено в

милицията оръжие. А ако го подозират и за нещо друго, в милицията бързо ще се оправят, така че няма защо да се тревожи. Хем и ще му се извинят за незаконното задържане.

А може и наистина да няма никаква вина? Може всичко, което се случи, да е било само страшен сън? Подозират го в търговия с наркотици, но той няма нищо общо с това. Задържаха го като наркотрафикант, но намериха само нерегистрирано оръжие. И нищо друго не е имало.

ДОЦЕНКО

Михаил се връщаше в Москва заедно със Селуянов. Всичко стана така, както беше замислено, Шувалов се уплаши и реши да се отърве от пистолета. Сметките им бяха той или да реши да се отърве от оръжието, или временно да го скрие другаде, но при всяко положение да го изнесе от къщи, а вече вън от къщи всичко се подрежда по-лесно. Но вместо удовлетворение от добре изпълнената работа, съмнения гризяха Миша Доценко.

Намереният у Шувалов малък чешки пистолет „Ческа Збройовка“ стреляше с куршуми калибър 6,35, а тримата души, чиито убийства те разследваха сега, бяха убити с куршуми калибър 7,65.

ГЛАВА 11.

КАМЕНСКАЯ

Май пак удариха на камък. Да се скъсаш от яд. Хем всичко се подреждаше толкова добре, както се казва, по ноти: Шувалов имаше и мотив, и то не измислен, не преувеличен, а напълно разбираем, и най-важното — самият той бе направил нещо като „заявление за намерения“ още преди четири години. Освен това се държи подозрително, вечер се шляе из някакви места, дето са абсолютно неподходящи за учен и като цяло приличен човек. И на посещенията на мнимия участък реагира точно както реагират хора с нечиста съвест. И пистолета се втурна да крие. А освен това, наистина има пистолет!

И все пак излизаше, че не той е убил тримата. Във всеки случай те бяха застреляни не с чешката „Збройовка“, която господин Шувалов възнамеряваше да зарови в гората. Какво се получава в такъв случай? Той е оставял на местопрестъпленията чужди пръстови отпечатъци и бележки, написани от чужда ръка, убивал е жертвите си със свършено друго оръжие, а збройовката... какво пък, това е просто „Збройовка“ — малко спретнато пистолетче чешко производство, което стреля практически безшумно. Кой е казал, че Шувалов може да има само едно огнестрелно оръжие? Като нищо може да са били и две, и четири, и десет. Вече е скрил някъде пистолета калибър 7,65, може би не днес, а вчера или завчера. Тогава спокойно може да се предположи, че убиецът е Шувалов.

Настя почти физически усещаше как съзнанието ѝ се раздвоява и тече сякаш по успоредни русла. Едната част на мозъка ѝ разсъждаваше как да се докаже вината на Шувалов, какво още трябва да се провери, какво да се изясни, каква информация да се получи, за да бъде разобличен този хитър убиец с превъзходно самообладание и добра реакция. Може да опитат да намерят керамичните рибки: щом той оставя край трупите еднакви фигурки, значи има известен запас от тях. Къде е той? Да можеха да ги намерят, щеше да им олекне. Макар че може да е имал само три от тези фигурки и да е използвал всичките. Но виж, ако се намери поне още една? Ами ако успеят да открият друг

пистолет и калибърът му е 7,65? Ами ако сред обкръжението на Шувалов се намери човек, чиито пръстови отпечатъци съвпаднат със снетите от фигурките? Или човек със същия почерк... Абе поне нещичко, макар и дребно...

Другата част от мозъка ѝ пък се опитваше да разбере кой друг може да бъде убиецът Шегаджията, защото вече беше очевидно, че не е Шувалов. Но ако не е Шувалов, кой е тогава?

— Ало, гаражът — изведе я от размислите гласът на мъжа ѝ. — Спиш или си мечтаеш за нещо?

— Спя — тихичко промърмори Настя. — И да не си посмял да ме будиш.

— Тогава се махни от компютъра, остави ме да поработя. За сън впрочем човечеството е измислило диваните.

Тя неохотно стана иззад бюрото и се тръшна във фотьойла. Чистяков се настани удобно пред компютъра, извади от чантата си очила и кутия с дискети. „Сигурно именно това е щастието — лениво си помисли Настя, като гледаше Алексей, — да седиш вкъщи на любимия си фотьойл и да гледаш любимия си съпруг, който се занимава с любимата си работа. После да вечеряш в тясната, но не помалко любима кухня, да легнеш да спиш на любимото меко диванче, сутринта да изпиеш чаша... не, две чаши от любимото си кафе и да тръгнеш за тягостната си, изнурителна, мръсна, но все пак любима работа. В цялата тази идилична картина има само едно «но»: във всеки един момент — и преди година, и преди месец, и миналата седмица, и вчера, и днес — из града бродят някакви хора, които вече са убили и ще убиват други хора дотогава, докато аз не разбера кои са те и къде да ги търся. Има други престъпници и върху същите въпроси си блъскат главата други детективи, но има и такива, чиито жертви лежат на моята съвест. Днес не можах да измисля как да ги търся и утре ще умрат абсолютно невинни хора. Разбира се, далеч не всяка жертва на убийство е небесен ангел с крилца, който през целия си живот и на мравката път е сторвал. Всъщност моят личен опит, а той наброява вече над десет години, показва, че около осемдесет процента от всички убити са все хора, за които човек смело може да каже: търсили са си го. Сблъсъци между криминално проявени, сбивания, пиянски скандали и така нататък. Но каквито и да са, те са жертви, каквото и да са направили, никой няма право да им отнема живота. Дори държавата

няма това право. Затова, когато се опитвам да намеря престъпник и не успявам, а през това време той убива някого, аз се чувствам виновна. И именно това чувство за вина трови живота ми и разваля удоволствието от малките неща. Боже, къде се отнесох? Поток на съзнанието... Започнах от Шувалов, а свърших със заупокойни молитви“.

— Лъош, ще вечеряме ли? — предпазливо попита тя.

— Най-вероятно — отговори Чистяков, без да откъсва поглед от монитора.

— А кога?

— Когато кажеш. Ако искаш сега, ще трябва да сготвиш ти. Ако можеш да потърпиш — добре, ще си свърша работата и ще приготвя вечеря.

— Лъош, не мога да чакам — стеснително призна Настя. — Когато не мога да си реша задачката, ме напада страшен глад, нали знаеш. Не може ли да постигнем консенсус, както е модерно да се казва днес?

— Не може. На нашия консенсус му пораснаха крачетата и той тръгна да се разхожда надалече, през девет земи в десета. Ася, трябва да завърши доклада си и утре да го занеса в института. Така че хайде сготви ти, а?

— Добре. — Тя неохотно стана от фотьойла, разкопча маншетите на карираната си риза и започна бавно да ги навива. — Но ти се подлагаш на голям риск, професоре. Няма да можеш да изядеш това, което ще сготвя.

— Нищо, все някак ще се справя — промърмори той, докато чертаеше таблица на компютъра. — И по-лошо съм ял, но ето че още съм жив.

Нямаше как, Настя не успя да се подмаже на мъжа си и се затътри към кухнята. Какво ли да сготви, така че да се справи що-годе? За омлета май би могла да гарантира, но да храниш мъжа си с омлет на вечеря е върхът на неприличието. Във фризера има месо, но с месо определено не би се захванала: за тази работа са нужни навик и талант, а тя няма нито едното, нито другото. Вярно, някъде из къщи има готварски книги, би могла да прочете нещичко за месните ястия — в края на краищата, едва ли е нещо кой знае какво.

Тя се върна на пръсти в стаята и заоглежда рафтовете с книги. Готварските книги, цели две, бяха тук, тя помни това със сигурност. А

сега на тяхното място зее изразителна дупка. Пфу, ама нали даде и двете книги на Дашенка, на съпругата на брат си, още миналата година. Остава последната надежда — готварската книга, която донесе навремето от Рим. Донесе я впрочем като подарък за Чистяков, а ето че сега е принудена самата тя да я използва. Вярно, книгата е на италиански, но вероятно това няма да се отрази на правилността на рецептите. Като погледна крадешком своя вгълбен в работата си съпруг, Настя грабна дебелия том и се шмугна в кухнята.

Провървя ѝ почти веднага. Докато търсеше раздела за месните ястия, тя се натъкна на възхитително по простотата на приготвянето си ястие, наречено „Яйца по неаполитански“. Трябваша ѝ само ориз, яйца, масло и чесън. Но най-важното беше, че ако се съдеше по рецептата, това ястие ѝ гарантираше успех. Би могло да го сготви и бебе. На едното котлонче слагаме тенджерка с яйцата, те трябва да са твърдо сварени. На второто — втора тенджерка, в която сваряваме ориза в голямо количество вода, като за гарнитура. И това засега е всичко, може да си направим почивка, да изпушим една цигарка и още малко да помислим.

Трябва внимателно да се обискират ателието на Шувалов и гаражът му. Може би вторият пистолет си кротува там, докато детективите си блъскат главата. Пак там се намират и керамичните рибки. Или поне кутията, в която са били.

Разбира се, Шувалов не е човекът, когото търсят. Щом е достатъчно хитър и предвидлив да използва чужд почерк, чужди пръсти и чужд пистолет, той никога не би се издал толкова глупаво.

И после, изглежда, Виктор Петрович има дама на сърцето. Това още не е сигурно, но се чу нещо подобно. Трябва спешно да бъде открита, не е изключено нещата да се окажат много по-прости, отколкото изглеждат. И пръстчетата, и почеркът, и пистолетът да се намира в нейния шкаф.

Определено не е Шувалов. Дори първичната проверка на местонахождението му по време на телевизионния мост показва, че той изобщо не е бил в Москва. Ходил е в Петербург, за да посети гробищата по случай четвъртата годишнина от смъртта на близките си.

Не, той е достатъчно хитър, за да си осигури и фалшиво алиби. Неслучайно цялата тази история започна именно в деня на годишнината. Не току-така...

Телефонът иззвъня стряскащо като снаряд точно над ухото на Настя. Тя трепна и си изпусна цигарата.

— Е, естествено някои хора си почиват вкъщи, наслаждават се на вкусна вечеря — чу се ехидният глас на Селуянов, — а други се трепят като татко Карло, гонят убийци из Москва.

— Няма вечеря — тъжно констатира Настя, — седя си гладна и изтезвавам пресъхналия си мозък с глупави мисли. Казвай каквото си научил.

— Нищо не съм научил — въздъхна Коля. — Командирът ми нареди да ти звънна и да ти докладвам за Шувалов. Коров е като крепостна стена. Намерил бил оръжието, смятал бил да го присвои, съдете ме, граждани, за това дребно нарушение. И е непоклатим. Олшански го задържа, утре сутрин започваме да обискираме леговищата на нашето приятелче. Ася, знаеш ли защо се обаждам...

— Ами нали да докладваш — учуди се Настя. — Ти ми каза така, че Коротков ти наредил. Или ми се е счуло?

— Ех, че си и ти! Ася, порови се в твоя компютър за тая „Збройовка“, нещо ме гложди отвътре. Отговорът от куршумотеката и гилзотеката ще се забави, претоварени са с работа, опашката е огромна. А аз все си мисля, че тази играчка се е появявала някъде из нашите канали.

— Добре, ще го направя, само че по-късно, сега компютърът е зает, Чистяков го е окупирал. Коля, защо ти е неспокойно? Да не би да знаеш нещо и да си мълчиш?

— Всичко, което знам, е в твоя компютър. Но за разлика от мен, той пази това „всичко“ в паметта си и го вади, когато е нужно, а в моята глава е пълна каша. Знаеш ли, върти ми се из главата някаква муха, бръмчи, а не мога да я хвана. Затова съм неспокоен. С една дума, провери, а? И после веднага ми се обади.

— Ще бъде късно — предупреди го тя.

— Няма страшно.

— Много късно. Льошка има още много работа и докато не завърши доклада си, няма да ме пусне до техниката.

— Въпреки това ми се обади.

Оризът и яйцата май бяха готови. Настя постави тенджерката с яйцата в мивката под студената вода и се зае с ориза. В гевгира — да се изплакне, водата да се отцеди. Да се приготви голяма тавичка. Нещо

прекалено лесно се получава, трябва да надникне в готварската книга, може да е изпуснала нещо? Настя отвори италианския текст и още веднъж внимателно го прочете. Не, така си е, нищо не е пропуснала. Значи вземаме тавичката, изсипваме в нея ориза, добавяме маслото и чесъна. Да, между другото, трябваше да почисти чесъна. Интересно, колко скилидки? Настя помисли малко и реши, че чесънът е полезен за здравето и особено като профилактика срещу грип, така че колкото повече, толкова по-добре. Ще вземе например три скилидки. Не, четири. Добре де, пет. Да се почистят и счукат. Разбъркваш ориза с маслото и чесъна и го разпределяш и потупваш по тавичката, за да се получи изравнена повърхност. Обелваш яйцата, разрязваш ги на половинки и ги нареждаш по окръжността на тавичката с жълтъците нагоре. И запичаш във фурната за десетина минути.

„Ха, бива си я рецептичката — озадачено мислеше Настя, пъхайки тавичката във фурната. — И какво може да се получи от тази леснотия?“

— Професоре — извика тя от кухнята, — след десет минути вечерята ще бъде готова.

— Не вярвам — долетя от стаята гласът на Алексей.

След десет минути тя изключи фурната и извади тавичката. Мирише вкусно. И изглежда доста симпатично. Но пак не е ясно. Не може да бъде хем да е вкусно, хем да е лесно. Има нещо тука. Нали се случва да мирише приятно, а като го вкусиш — пълна гадост. Интересно, как ли се сервира това? Отделно в чинията ориза, заглаждане и по окръжността му — яйцата? Или всичко закуп? Тя отново надникна в книгата, но не откри указания по този въпрос. Добре, ще го направим, както ни подсказва въображението.

— Льош, хайде идвай де, изстива!

Естествено Настя не се стърпя и опита ориза. Хареса ѝ. Но тя по принцип не е капризна по отношение на яденето, понякога дори не забелязва вкуса на това, което яде. Виж, Льошка е нещо съвсем друго — той се отнася сериозно към готвенето, а към вкусовите характеристики на ястията — взискателно. Според Настя дори излишно взискателно.

— Е, как е? — плахо попита тя, когато мъжът ѝ седна на масата и започна да се храни. — Яде ли се?

— Дори много добре — доволно кимна Чистяков. — Две и половина години след сватбата откривам, че съм се оженил за лъжкия. Приятна изненада.

— Какви ги приказваш? — уплаши се Настя. — За какво съм те излъгала?

— Ловко се преструваше, че не умееш да готвиш, за да стовариш това бреме върху мен. Но сега лъжата ти е разобличена и от днес нататък аз се самоотстранявам от кухнята. Ще стоиш до печката като всички нормални жени. Между другото, какъв е този шедьовър, с който ме гощаваш?

— Яйца по неаполитански. Лъош, това беше чист експеримент, днес за пръв път в живота си прочетох тази рецепта. Е, виновна ли съм сега, че стана вкусно? Лъош, аз наистина не умея да готвя, честна дума... — примоли се Настя.

— Нищо не знам — завъртя глава Алексей — и не искам да знам. Аз ще съм напълно доволен всяка вечер да похапвам неаполитански яйца — дори ако ти не умееш да готвиш нищо друго. Значи решаваме така. С неделните обеди с месо, от мен да мине, ще се нагърбя аз, а вечерята в делнични дни поемаш ти.

Ето това е то. Много хора се присмиват над крилатата фразичка на онзи известен политик, обаче тя си е много правилна, напълно е годна да я издигнеш до ранг на афоризъм. Настя искрено искаше да се представи колкото може по-добре, а се получи, както винаги. С други думи, само си изпати. Впрочем от всяка ситуация може да се измъкне някаква полза, ако проявиш мъничко съобразителност.

— Готово — бодро отговори тя. — Но в замяна аз ще поискам редица отстъпки.

Чистяков вдигна вежди и направи твърде изразителна гримаса.

— Например? Между другото, не забравяй — ние не търсим консенсус, той още не се е върнал от разходка.

— Например сега ще ме пуснеш да седна на компютъра точно за петнайсет минути. Трябва да проверя нещо за Коля Селуянов.

— Върви, щом е тъй, изнудвачка такава — разсмя се мъжът ѝ. — Много ли те уплаших?

Настя седна зад бюрото, бързо намери своята директория и папката „Оръжие“ в нея. Търсенето на това, за което ѝ бе говорил Селуянов, не отне много време. Да, неслучайно е бръмчала муха в

главата на Коля, имало е защо. Когато събираха информация за първия от деветте убити наркомани, успяха да изяснят, че малко преди да загине, той е купил от някого пистолет марка „Ческа Збройовка“, но този пистолет е изчезнал някъде, никой не знаеше къде е, поне в дома на загиналия не го намериха. Така значи... Интересна история се получава с вас, господин Шувалов!

Тя бързо набра телефонния номер на Селуянов.

— Коля, ако смяташ, че си ми намерил убиеца, дълбоко се заблуждаваш — каза тя. — Аз ти го намерих.

ИРИНА

Денят от сутринта тръгна объркано и наопаки. Гришенка още през нощта започна да капризничи и Татяна, преди да тръгне на работа, помоли Ирочка непременно да заведе детето в поликлиниката. Ира се засуети: планът, който си бе съставила предната вечер, не предвиждаше поликлиника, защото още преди два дни за тази сутрин беше извикан майстор за поставяне на сателитна телевизионна антена, после трябваше да отиде на пазара за зеленчуци и прясна риба. От девет часа тя се опитваше да намери диспечера по телефона, за да отложи посещението на майстора за друг час, но когато най-сетне успя, беше почти десет и майсторът вече бе тръгнал. Гриша продължаваше да е все така кисел и Ира извика лекар вкъщи.

С телевизионния майстор също се отвориха цял куп проблеми — той трябваше да прекара антената през всички етажи над апартамента на Стасов, но на някои имаше метални врати, ограждащи апартаментите от асансьора, и нямаше кой да отвори една от тях: хората бяха на работа. Наложиха се да чакат да се появи някой — или да си дойде за обяд, или деца да се върнат от училище, или домакиня или пенсионер да се приберат от пазар. Майсторът беше весел и приказлив човек, Ира го черпеше с чай и го развличаше със светски разговор, но същевременно страшно се притесняваше, защото времето минаваше, а тя още не беше ходила на пазар, да не говорим за готвенето на обяда и вечерята.

Детската лекарка, която дойде, изрази остро си недоволство, че са я накарали да се разкарва за дреболии, детето било абсолютно здраво, а в участъка ѝ имало истински болни деца и вместо да се заеме с тях, тя била принудена да си губи времето за нервни мамички, които ги мързи сами да отидат до поликлиниката.

— Няма да ви дам болничен — строго каза лекарката. — Не разчитайте на това.

— Аз и не искам — сопна се Ирочка. — Аз не работя.

— А, естествено — върна ѝ същия тон и въздъхна лекарката.

И с тази въздишка изрази всичко, което мисли за такива като Ира. Не работят, увиснали са на врата на мъжете си, главите им са заети само с дрешки и дрънкулки, достатъчно е детето да кихне — и вече викат най-добрите професори по медицина на консилиум, нямат капчица съвест.

Поведението на лекарката се видя на Ира обидно и тя се разстрои. Майсторът продължаваше да седи в кухнята, като периодично проверяваше горните етажи, Ира беснееше, но нищо не можеше да направи.

И точно тогава се обади Татяна и ѝ стовари новината, че в седем часа у тях ще дойде журналист да вземе интервю. Това означаваше, че жилището трябва да бъде в идеално състояние. Господи, но откъде да намери време за всичко това!

— Просто не знам как да постъпя — съкрушено каза Ирочка на майстора. — Чака ме толкова работа, нямам време за нищо, а ние с вас седим тук и си бързим.

— Няма проблеми — весело отвърна майсторът, — аз ще си тръгвам, а вие довечера разпитайте съседите кой кога си е вкъщи или се разберете утре да не излизат, тогава се обадете във фирмата. Аз ще отбележа, че работата не е свършена, и ще дойда, когато ми кажете. Винаги така правим, вечно имаме проблеми с горните етажи. Вие сте пак добре, живеете нависоко, над вас има само пет етажа, но се случва да поставяме антени на обитатели на първия или втория етаж в осемнайсететажна кула, където на всеки етаж има врата. Там да видите какво става! Налагало се е да ходя по три-четири пъти.

Вариантът напълно задоволи Ира, но ѝ беше много досадно, задето той не предложи това просто решение още в началото и тя напразно загуби толкова много време. Настани хленчещото момченце в количката и хукна към пазара. Отдавна беше минало обяд и на щанда, откъдето тя винаги купуваше прясна риба, не беше останало нищо интересно. Наложил се да променя в движение кулинарния си план, при това установил, че всички продукти, необходими за рибното ястие, вече са набавени, а за променената програма на обяда и вечерята трябва да се купят съвсем други неща, за които парите явно няма да стигнат. След неприятния инцидент на пазара за дрехи благоразумната Ирочка започнала да носи със себе си пари точно колкото да ѝ стигнат за набелязаното, та ако нещо се случи, да изгуби по-малко. Като

мърмореше шепнешком за този лош ден, тя купи каквото можа и едва ли не на бегом се прибра. И добре че побърза: днес бе тъкмо такъв рядък ден, когато Стасов бе обещал да се прибере за обяд.

Разбира се, той вече си беше вкъщи и доста огорчено обикаляше из празната кухня. Ирочка виновно започна да обяснява, но забелязала, че Владислав няколко пъти погледна часовника си, млъкна и пригответи нещо на бърза ръка.

Уф! Да направим равносметката: Гришенка е нахранен, сложен да спи, пералнята е пусната, обядът мина, антената не е поставена. Какво друго? Да разтреби апартамента и да пригответи вечерята, като има предвид и журналиста, когото вероятно също ще трябва да поканят на масата. А колко време остава? За всичко това — два часа.

Ирина подготви някои неща за вечерята и се зае с разтребването, но и тук лошият късмет я преследваше. Отначало установи, че превъзходната течност „Мистър Мускуло“, с която тя бършеше огледалата и стъклата на библиотеката, се е свършила. Хем още сутринта, когато мислеше за пазаруването, Ира си знаеше, че трябва да купи, но после в бързината и ядовете забрави. Наложил се да използва стария начин със смачкан вестник, но това отне десет пъти повече време. После, докато оправяше банята, телефонът звънна и като се втурна към него, тя стъпи накриво и счупи високата стъклена чаша за четки за зъби, която в този момент беше извадила от кръглата ѝ поставка. Понеже беше наясно с общата тенденция на деня, Ирина дори не се учуди, когато, събирайки парчетата, усети остра болка в ръката. Абе просто щеше да е странно, ако не беше се порязала. От звъна на стъклото, строшено върху теракотения под, се събуди Гришенка и първата му работа беше да се втурне да търси Ира „за водичка“. Щом видя порязания пръст и бликналата кръв, той се разрева от страх. Ирочка просто се вцепени: от една страна, ревалото хлапе, което трябваше да успокоява и забавлява; от друга — порязаният пръст, от който силно течеше кръв и който трябваше спешно да бинтова, ако не и направо да се шие в поликлиниката; от трета — незавършеното чистене, което просто задължително трябваше да се довърши, защото съвсем скоро щеше да дойде журналистът. Всичко това беше наложително. А ѝ се искаше съвсем друго, искаше ѝ се да зарови лице в нечие стабилно рамо и да си поплаче.

Но Ира Милованова успя да надвие това неправилно желание. Тя преглътна сълзите, проми порязаното с кислородна вода, щедро го заля с йод, бинтова го, навлече върху превързаната си ръка гумена ръкавица и продължи с чистенето. Когато приключи с банята, извади прахосмукачката, но и тук лошият ден не отстъпи от задачата, която си бе поставил още от сутринта. Две минути след като тя го включи, уредът замлъкна и в отговор на всички опити на Ирочка да го съживи упорито се правеше, че не разбира какво искат от него. С една дума, повреди се.

Отново ѝ се доплака, но тя отново надви себе си и се втурна да звъни на съседа.

— Андрей Тимофеевич, миличък, спасете ме, само на вас се надявам — примоли се тя.

— Какво се е случило, миличка? — избоботи в слушалката басът на Котофеич.

— Прахосмукачката... Не знам какво ѝ стана, както си работеше, се изключи и не иска да тръгне. А аз трябва бързо да почистя, всеки момент очаквам гости.

След три минути съседът пристигна със собствената си прахосмукачка в ръце.

— Както разбирам, няма време за поправка, засега използвайте моята, а аз ще взема вашата и когато имам време, ще я погледна. Може сам да успея да я поправа.

— Задължена съм ви — горещо благодари Ирочка и веднага се захвана за работа.

— Какви гости очаквате? — поинтересува се съседът.

— Ами някакъв журналист трябва да дойде, ще взема интервю от Таня. В седем часа. А сега е вече без двацет — извика тя, за да заглуши бученето на прахосмукачката.

— Нима Татяна Григоревна си е вкъщи? — учуди се той.

— Но къде е?

— Още е на работа, трябва да...

Оказа се, че не трябвало. В същия миг телефонът звънна и сложи край на илюзиите на Ирочка. Следователят Образцова била на следствен експеримент, който се проточил много по-дълго от очакваното, така че щяла да се освободи най-рано след час и да си бъде вкъщи едва след два часа.

— Извини ме пред журналиста — помоли тя Ирочка. — Ако иска, да почака, ако не — да дойде утре.

Ирочка затвори телефона и объркано погледна Андрей Тимофеевич.

— Ето на... Сега и това... Таня ще закъснее, ще трябва аз да се разправам с журналиста, а ако той реши да я чака, да го забавлявам поне два часа.

— А Владислав Николаевич скоро ли ще се прибере? — попита съседът.

— Не, днес е зает до късно.

Андрей Тимофеевич се намръщи, но Ирочка не забеляза неговата угриженост, защото съсредоточено търкаше някакво петънце на пода.

— Ира, вие знаете ли името на този журналист?

— Не, защо? За какво ви трябва името му?

— Трябва не на мен, а на вас. Татяна Григоревна не ви ли каза името му и от кой вестник е?

— Не ми каза.

— Можете ли да ѝ се обадите и да я попитате?

— Не, тя не е на работното си място, навън е. Защо, защо трябва да я питам?

Беше принудена да вика, защото отново работеше с прахосмукачката. На Андрей Тимофеевич обаче този шум сякаш изобщо не му пречеше, във всеки случай той говореше почти без да напънга гласните си струни. Басът му наистина беше мощен.

— Скъпа моя — строго каза съседът, — просто съм смаян от лекомислието ви. Колко пъти съм ви повтарял, че в създалата се ситуация трябва да проявявате максимална предпазливост, а вие сте готова да пуснете в жилището първия срещнат, и то когато сте сама. Е, на какво прилича това? Някакъв непознат ще позвъни на вратата ви...

— Но нали е журналист — упорито възрази Ира. — Таня има уговорка с него. И специално ме предупреди. Значи не е непознат. Андрей Тимофеевич, мисля, че правите от мухата слон.

— А на вас не ви ли хрумва, че може Татяна Григоревна да има уговорка с един човек, а у вас да дойде не той, а убиецът? И изобщо, Ира, няма какво да обсъждаме. Довършете си чистенето, а аз ще остана с вас. Не мога да допусна да оставате насаме с непознат човек. Разбирате ли? Между другото, за какво ще бъде интервюто?

— Струва ми се, че за тези убийства...

— Какви убийства? Свързано ли е с онова телевизионно предаване, в което заплашиха Татяна Григоревна?

— Ами да.

Най-сетне чистенето приключи. Андрей Тимофеевич отнесе прахосмукачката си, а когато се върна, Ирочка вече се бе преоблякла и пудреше нослето си пред огледалото в антрето.

— А, чудесно — добродушно избоботи той, — успели сте с всичко. А се тревожете.

Журналистът на име Георгий Меншов дойде точно в определеното време и беше доста огорчен, задето Татяна я няма и нямаше да се прибере скоро. Но щом срещна доброжелателната усмивка на Ирочка, се ободри.

— Разбирате ли, аз искам да направя материал за това как се чувства човек, когато над него надвисва някаква абстрактна заплаха. Видях с очите си онова предаване по телевизията, когато се закахиха на Татяна Григоревна и нейната колежка, и ми е интересно, първо, възплътила ли се е тази закана в някакви реални действия, и второ, как реагира на това Татяна Григоревна. И как реагират членовете на нейното семейство. Затова засега можем да започнем разговора с вас, ако нямате нищо против.

Ирочка нямаше абсолютно нищо против, защото за пръв път някой искаше да интервюира лично нея — обикновено журналистите се интересуваха само от Татяна като авторка на популярни романи. Някои наистина се опитваха да вземат интервю от Стасов, като му задаваха абсолютно идиотски въпроси за това как се чувства като съпруг на известна писателка, но Стасов, който не беше твърде деликатен, интелигентно грубиянстваше и бягаше от отговор. На Ирина обаче никой не обръщаше внимание, понеже вероятно я смятаха за домашна помощница.

— И тъй — подзе Меншов, като включи диктофона, — доколкото знам, вече са убити двама души...

— Трима — веднага го поправи Андрей Тимофеевич.

— Наистина ли трима? — учуди се журналистът. — На мен пък ми казаха, че са двама. Сигурно сведенията ми са остарели. Извинете, а вие какъв сте на Татяна Григоревна? Баща?

— Съсед съм, живея в съседния апартамент. Третото убийство е извършено съвсем наскоро.

Ира изненадано погледна Андрей Тимофеевич. Каква памет, а! Вярно, вкъщи обсъждаха с Таня всяко убийство, но в присъствието на съседа това бяха само мимолетни недомлъвки. Виж го ти, как запомнял всичко!

— И тъй, извършени са три убийства. Знаете ли кои са жертвите, защо и при какви обстоятелства са били убити?

— Татяна ще ви разкаже всичко, което сметне за нужно — уклончиво отговори Ирочка, която беше инструктирана много отдавна и веднъж завинаги. — Не мога да обсъждам с вас неща, свързани с материали от следствието.

— Един момент. — Меншов вдигна ръка. — Доколкото ми е известно, Татяна Григоревна Образцова не е следователят, който води това дело. Така че забраната не се отнася за нея и за нейните близки.

Ирочка обаче остана непреклонна. Въпреки своята общителност и лек характер, тя изобщо не беше бърлива.

— И въпреки това... — отговори твърдо.

— Но нали Татяна Григоревна обсъжда тези въпроси с вас?

— Да, разбира се. И с мен, и със съпруга си.

— Ас вас? — обърна се журналистът към съседа.

— Отчасти — усмихна се той. — Но Ирина Павловна е права — без Татяна Григоревна ние не можем да говорим за тези неща.

— Кажете, не ви ли е страх? — рязко смени темата Меншов.

За миг Ирочка се смути.

— Мен ли? Ами не знам...

— За съжаление Ирина Павловна изобщо не се страхува — отново се намеси съседът. — Аз смятам, че това е неправилно и че тя се държи неправилно, и изобщо отношението ѝ към цялата тази история е абсолютно неправилно. Доколкото съм разбрал от разказите на Татяна Григоревна, става дума за страшен човек, който не би се спрял пред нищо и е способен да причини вреда дори и на някого от членовете на семейството. Това изисква всички да спазват определено поведение и на първо място — Ирина Павловна, която по цял ден е сама с малко дете. Но Ирина Павловна проявява поразително безгрижие и никакви мои съвети и увещания не помагат.

— Кажете... — Меншов замлъкна и въпросително погледна Андрей Тимофеевич.

Той отгатна неизречения въпрос:

— Казвам се Андрей Тимофеевич.

— Да, благодаря. Кажете, Андрей Тимофеевич, ето, вие сте съсед, живеете наблизо... — Отново замлъча, защото очевидно не знаеше точно на този етаж ли живее съседът или на друг. — На този етаж ли живеете?

— През една стена — потвърди съседът. — Вратите ни са една до друга.

— Тоест е напълно възможно да сте подложен на не по-малка опасност от съседите ви. Още повече че сте приятели и вие често идвате тук. Вас самия не ви ли е страх?

— Мен ли? — Съседът сякаш бе искрено изненадан. — Мен не, аз мога да се защитя. Ирина Павловна обаче не може, камо ли детето.

— Вие гледахте ли онова телевизионно предаване?

— Разбира се, нали в него участваше моята съседка, която познавам. Беше ми любопитно.

— И какво почувствахте, когато видяхте на екрана плаката със заканата?

Ира очакваше Андрей Тимофеевич да започне да обяснява как се е разтревожил за Татяна, колко неприятно се е развълнувал, но си спомни, че той не си беше вкъщи по време на телевизионния мост. Тя си спомняше това много добре, защото по време на предаването беше вкъщи сама, ужасно се уплаши и притесни, когато видя плаката, и веднага се втурна да звъни на съседа, за да сподели вълненията си. Никой не вдигна телефона, той не отвори и вратата. Защо тогава сега каза, че е гледал предаването? Тя си спомни също, че в деня на телевизионния мост съседът дойде у тях вечерта, както сам се изрази, да „окаже морална подкрепа“, но тогава сред бурното семейно обсъждане Ира не се сети, че по време на предаването той не си бе вкъщи. Излиза, че съседът беше излъгал? Защо?

ВТОРАТА СЪПРУГА НА УБИЕЦА

Втория път той взе предвид миналите си грешки и се ожени за аспирантка. Сега вече имаше гаранция, че жена му няма да се окаже неграмотна глупачка. Отчете си и друга грешка — за детето. Аспирантката беше младичка, само на двацет и пет години, затова той реши да форсира събитията, за да успее да направи от жена си това, което трябва, преди да създава потомство.

Когато се женеха, на нея ѝ оставаше да учи още година и половина, а дисертацията ѝ едва беше започната. Той се зае лично и ѝ помогна да завърши работата си в рекордни срокове. Не, Наташа, новата му избраница, никак не беше глупава — и сама щеше да се справи, той просто ѝ помогна да завърши дисертацията си не за година и половина, а за няколко месеца. Имаше ясен план, който смяташе да следва неотклонно. На двацет и шест години неговата втора съпруга трябваше да стане кандидат на науките, на трийсет — доктор, на трийсет и две — трийсет и три да получи професорско звание, а после би могла и да роди. За жена това не е късно и тогава, на около трийсет и шест, тя ще може активно да се заеме с професионалната си дейност и да продължи кариерата си.

Планът му изглеждаше съвършен и абсолютно изпълним. А най-важното — разумен. С първата съпруга не му провървя, но втората непременно трябва да стане достойна за високото звание член на семейство Данилевичи-Лисовски-Есен.

Планът, толкова разумен и съвършен, в началото се изпълняваше гладко и без проблеми. На двацет и шест години Наташа стана кандидат на науките и на защитата един от опонентите напълно сериозно заяви, че претендентката е проявила необикновени способности и работата е почти на нивото на докторска дисертация. Активната дейност, насочена към получаването на следващата научна степен, бе започната веднага след защитата на кандидатската дисертация. Но докторската се отличава от нея твърде значително. За да станеш кандидат на науките, трябва да докажеш способността си да водиш самостоятелни и грамотни научни изследвания, от които да има

поне малка полза. За да станеш доктор на науките обаче, трябва или да направиш откритие, или да изобретиш нещо принципно ново, или да основеш ново направление в науката. Това вече е друго ниво на мислене. И това ниво се удаваше на втората му съпруга с явни усилия.

Ситуацията се усложняваше и от обстоятелството, че Наташа учудващо лесно забременяваше. За такива жени казват, че им стига да сложиш до тях мъжки панталон, та след девет месеца да родят. Естествено планът не позволяваше да ражда преждевременно и процесът на създаването на докторската дисертация бе съпроводен със седем аборта. Наталия не роптаеше, тя боготвореше мъжа си, беше готова да направи всичко за него и априори смяташе за правилно всичко, което той казва или прави. И то се знае, беше готова да направи всичко, за да бъде достойна — както го изискваше той.

Нейният професионален ентузиазъм радваше мъжа ѝ и близките перспективи замисленото да се изпълни сгряваха душата му. Но всяка следваща стъпка изискваше все повече и повече усилия. Наташа имаше проблеми с теоретичното мислене и трудно разбираше това, което се опитваше да ѝ втъпни нейният учен съпруг. В края на краищата тя довърши дисертацията си буквално под негова диктовка и на защитата едва не се провали, защото не само не можа да отговори смислено на въпросите на членовете на научния съвет, но и невинаги разбираше тези въпроси. Положението спаси научният секретар, който на всеослушание заяви от място, че моли членовете на съвета да бъдат снизходителни към нея, защото тя, първо, е дошла на защитата с висока температура, а второ, много се вълнува. Всички присъстващи останаха напълно удовлетворени от това, защото самата работа, ако се съдеше по автореферата, беше блестяща. Наталия наистина беше с температура и не се чувстваше добре, защото буквално предишния ден бе направила поредния аборт и очевидно не съвсем сполучливо. Но това нямаше никакво отношение към процедурата на защита на дисертацията: тя наистина не разбираше голяма част от написаното в работата си.

Следващите три години бяха посветени на създаването на име на Наташа в научния свят. И тя, и съпругът ѝ се трудеха над тази задача с всички сили, но от ден на ден ставаше все по-ясно: тя явно не става за това. Солидната кандидатска дисертация се бе оказала върхът на интелектуалните ѝ възможности. И двамата не желаеха да се примирят

с това и упорито напредваха към целта: монография, научни статии, доклади на важни конференции, ръководене на аспиранти. Статиите и докладите оставаха незабелязани, редакционно-издателският съвет отклони монографията като нуждаеща се от коренно преработване, а от четиримата аспиранти трима не завършиха работата си под нейно ръководство, бяха им определени други ръководители, защото всеки път се оказваше, че уважаемата Наталия Сергеевна не споделя научните възгледи на своя подопечен и моли да я освободят от научното ръководство. Всъщност тя просто не ги разбираше, а ако ги разбираше, не забелязваше извънредно груби грешки, които един научен ръководител е просто длъжен да забележи. При такива грешки работата гарантирано се проваляше на защитата и именно това се случи с нейния първи аспирант.

Съпругът ѝ помагаше с каквото можеше, освен с едно: повече не написа и дума вместо съпругата си. Беше готов да обсъжда с нея научните проблеми от сутрин до вечер, да ѝ обяснява каквото тя не разбира, да ѝ търси най-дефицитната литература, да редактира ръкописите ѝ, но в никакъв случай — да твори нещо вместо нея. Изобщо не беше настроен да се самозалъгва и да залъгва околните, беше му достатъчна историята с нейната докторска дисертация. Да, тогава той дописа дисертацията вместо Наталия, понеже искрено желаше да ѝ помогне, но после се сепна. Какво прави? Кого се опитва да измами? Баба му почина. Майка му загина отдавна. Баща му е жив, здрав и пълен със сили, но неговите възгледи за семейните традиции са съвсем либерални, произходът му е работнически. Днес той, внукът на Николай Венедиктович Есен, е последният потомък на рода Данилевичи и трябва да направи всичко възможно този род да бъде продължен достойно. Той е лично отговорен каква ще бъде жената, която ще му роди наследник, способен да продължи и да поддържа семейната традиция. Така че, заменяйки Наталия в научната работа, той просто се самозалъгва, защото други контролиращи вече не останаха.

Той беше принуден да признае със съжаление, че отново е сгрешил. Наташа, въпреки всички старания, никога не ще може да се издигне на онази висота, която би я направила достойна. Наистина оставаше последната надежда — детето. По възможност — син. Но и дъщеря той би могъл да възпита така, че да не се срамува пред дедите

си. В края на краищата Наташа все пак е доктор на науките. Все е нещо...

Но и тук надеждите му не се оправдаха. Многобройните аборти, които бе принуждавал жена си да прави, като не ѝ бе позволявал да роди, бяха свършили работата си. Тя забременяваше все така лесно, но с това всичко приключваше. Един след друг се редяха спонтанни аборти — ту през четвъртата, ту през шестата седмица. Лекарите разперваха ръце, поклащаха глави и казваха:

— Какво искате, маменце, толкова аборти... По матката ви здраво място не е останало.

За осиновяване на чуждо дете и дума не можеше да става. Той трябваше да бъде сигурен в чистотата на родословното дърво, а при осиновяване изобщо не се знаеше с какви вродени пороци ще се окаже детето. И в края на краищата, трябваше да се запази кръвта на Данилевичи-Лисовски.

Той изпадна в ярост. Защо стана така? Та нали планът беше съставен безупречно, той бе направил всичко възможно и невъзможно за изпълнението му. Бе избегнал всички предишни грешки при избора на спътница в живота и майка на наследника. Бе работил къртовски, градейки и своята, и Наташината кариера. Е, защо тогава? В какво се провини? Защо съдбата отново го наказва?

Яростта, която се трупаше в душата му, с все сила се стоварваше върху жена му. Без да пести обидите, той ѝ обясняваше, че е интелектуално безплодна. С една дума, тъпанарка. Не може самостоятелно да си създаде име в науката. Не може дори дете да роди. Никаква полза от нея.

Той не разбираше и не желаше да разбере, че Наташа се крепи със сетни сили. Отчаяните опити да бъде „на нивото“ на неговите високи изисквания, постоянният страх да не би да разочарова любимия си съпруг, безсънните нощи, прекарани над книгите и списанията, и мъчителното, разяждащо душата чувство за собственото ѝ безсилие — всичко това я бе изтощило, бе погълнало всичките ѝ душевни сили. А и тази лекарска присъда: няма да има деца. И присъдата на съпруга ѝ: тя е безполезно създаване, негодно за каквото и да било.

Наташа си отиде от живота доброволно, като остави съпруга си в състояние на дълбоко недоумение. Нима предложението му да се разведат ѝ подейства така? Психопатка.

ГЛАВА 12.

ЗРУБИН

При третата жертва на Шегаджията нещата бяха малко по-различни от предишните две. И Надежда Старостенко — по прякор Надка Танцърката, и нееднократно осъжданият Геннадий Лукин — по прякор Лишея, бяха хора пропаднали, алкохолизирани, болни и изобщо — никакви хора. Третият убит обаче, Валентин Казарян, се оказа бивш колега, човек сравнително млад, с висше образование и никакви признаци за алкохолизиране. Разбира се, пийвал си е, както всички мъже, не е бил трезвеник, но все още не се е бил впиянчил.

Картината на неговата гибел беше все така неясна, но известно просветление бе настъпило, след като Андрей Чернишов заедно със Серьожа Зарубин бяха „отгъпали“ цялата местност около детския лагер и бяха разпитали всички бездомници, които се навъртаха наоколо. Разбра се, че Казарян е бил скромен човек и винаги е приютявал бездомниците. Те казваха добри думи за пазача и дори май искрено тъгуваха заради кончината му. Ала не можеха да кажат нищо за последните два дни от живота на добрия пазач.

— Но защо така? — ласкаво попита Зарубин. — Друго място за нощувка ли си намерихте?

— Ами наложи се да потърсим — отговори уклончиво бездомник на петдесетина години — мургав човечец с жълти от пушене зъби, приличащ на циганин.

— Защо? Валентин ли не ви пусна?

— Ами... нещо такова.

На мургавия клошар явно не му се обясняваше, но това никога не бе спирало Сергей, както впрочем не спираше нито един оперативен работник. Такава им беше работата — да намират, понякога да изравят, а понякога и с хитрост да изскубват информацията, която разпитваните не искат да дадат.

— Да не би нещо да сте обидили Казарян? Например да сте му откраднали бутилка водка или пари, затова на другия ден да не сте посмели да отидете при него, а? — предположи той.

— Нищо не сме крали — избоботи бездомникът. — Той ни беше оставил знак да не ходим там. Види се, не ни искаше.

Знак? Това вече е интересно. Защо ли гостоприемният и приветлив пазач Валя Казарян не е искал познатите му бездомници да го посетят, за да се стоплят и похапнат? Ясно е като бял ден — имал е гости. Убиецът? Напълно е възможно.

— Често ли ви оставяше такива знаци? — попита Зарубин.

— Случвало се е... Беше ни предупредил, че ако от града пристигне някое началство да инспектира лагера, ще окачи консервена кутия на определено място на оградата. И ние гледахме — щом няма кутия, значи можем да влезем, а ако има — вдигаме си чукалата, търсим си друго място.

— Значи един ден преди смъртта му на оградата е имало кутия?
— уточни Сергей.

— Тъхъ.

— А на другия ден?

— Не, на другия ден нямаше. Аз не отидох, но Биря отиде при пазача, трябваше му кибрит.

— И какво, пазачът даде ли му?

— Тъхъ. Нали това казвам, щом Биря донесе кибрит, значи не е имало кутия. А вечерта пак тръгнахме към лагера и току гледаме — кутия. Нямаше как, върнахме се.

— Добре. Кой е Биря? Я ми го покажи — помоли Зарубин.

Биря се оказа момче на около седемнайсет години, подвижно и чевръсто, с хитри дръпнати очи и жива мимика на плоското симпатично лице. Всъщност се казвал Биримбек, бежанец от Казахстан. Биря с лекота и удоволствие разказа безпътната си биография: израснал в детски дом, нямал никакви кръвни роднини. Преди много години го осиновило руско семейство, хубаво си живеел там, приемните му родители отглеждали и две свои деца, така че Биря не скучаел. Но когато в Казахстан започнали да дискриминират руските специалисти, цялото семейство се вдигнало и заминало за Русия. Отначало живеели в селище за бежанци, а после... За после Биря не знаел нищо, защото избягал. Омръзнал му този живот, още повече че в това селище живеели само руснаци, нямало нито един казах, а той в родния си град бил свикнал да се чувства като

представител на националното мнозинство. Станало му неуютно, скучно, затова тръгнал да търси приключения. Скитал вече три години.

В деня, когато късно вечерта убили пазача Казарян, Биря наистина отишъл при него за кибрит. Пазачът бил сам, нямал никакви гости.

— Как ти се стори той? — попита Зарубин. — Притеснен, уплашен или може би обратното — радостен, възбуден?

— Ми знам ли... — Биря се почеса с мръсен пръст по носа, което вероятно трябваше да означава, че мисли. — Беше си както винаги. Нищо такова...

— Не го ли попита защо предната вечер е окачил кутията?

Момчето поклати глава отрицателно.

— Ами окачил я, какво да питам. Той си знае. Отчет ли трябва да му искам? Началник, имаш ли цигарки?

Сергей извади цигара от пакета и му я подаде.

— Аха. А огънче?

Биря запали, дръпна дълбоко и като вдигна глава, изпусна дима през плътно стиснатите си зъби.

— Добре, значи взе кибрита. А за вечерта нищо ли не го попита? Дали например ще може да отидеш да пренощуваш.

— Попитах, че как.

— И той какво?

— Нищо. Сви рамене.

— И нищо не отговори? — не повярва Зарубин. — Я си спомни хубаво, Биря. Помъчи се. Нали разбираш, из тия места обикаля убиец, първо е пречукал пазача, после ще докопа и вас. Той вече е убил един бездомник, така че доста си пада по вашето племе.

Сергей наистина преувеличаваше, самият той не вярваше, че Шегаджията ще извърши ново убийство на същото място. Но постигна ефект, Биря веднага се замисли сериозно.

— За Лишея ли говориш? Чух да се приказва, когато бях на гарата. Тоя същият ли е убил Лишея? Слушай, началство, той може изобщо да мрази такива като нас, а? Да е убил Лишея, защото е бездомник, а пазача — задето ни пускаше. Що така не можете да го хванете? Ама че живот! — развика се хлапакът. — Ченгетата ни преследват, хората ни отбягват, като че сме заразни, а на всичкото

отгоре и някакъв маниак се намери, дето ни е обявил война. Няма място за нас на тази земя, на никого не сме потрябвали, горките ние...

— Кажи още, че сте и клетници — прекъсна тирадата му Сергей. — Тогава ще излезе съвсем жално. Биря, аз се отнасям с разбиране към твоите нещастия, можеш да ми вярваш. Но съгласи се, по-добре да бъдеш нещастен и жив, отколкото щастлив и мъртъв. Сега не е време да се жалваш, трябва да действаш. И вашето задружно братство трябва да се вдигне в стройни редици за своята защита. Защото вие сте много, а ние, милиционерите, сме малко. И ако не ни помогнете, този маниак ще ви гърми. Разбра ли ме?

Сергей и сам не знаеше защо изрече именно тези думи. Той изобщо нямаше дълбока психологическа подготовка, но пък имаше феноменална интуиция, която безпогрешно му подсказваше как трябва да разговаря с определен човек, та той да му повярва и помогне. При това тази интуиция се задействаше само когато Зарубин си имаше работа с хора нискообразовани или възрастни, или пък с такива, които е прието да наричаме „декласирани елементи“. С държавни служители например той не умееше да намира общ език и ужасно се разстройваше от това. За хората от сферата на бизнеса или изкуството пък и дума не можеше да става — той не можеше да се настрои на тяхното мислене и не усещаше реакцията им. Затова пък постигаше бързо взаимно разбирателство с бездомници и алкохолици.

Беше избрал верния тон в разговора с Биря — Зарубин веднага разбра това. Очите на момчето заискриха, то беше още достатъчно младо, за да се стреми към приключения и да жадува за нещо ново. Подреденият живот в семейство с ежедневното ходене на училище още не бе окончателно забравен и Сергей можеше да се надява, че Биря, макар и за кратко, ще се окаже способен на последователни действия и все още има чувство за отговорност.

Проумял важността на мисията, Биря напрегна паметта си и живо обрисова картината на последната си среща с Валентин Казарян. Пазачът, според него, изглеждал замислен и дори разсеян, сякаш непрекъснато обмислял нещо. На въпроса за вечерта отначало наистина само свил рамене, а когато Биря не се задоволил с този неопределен отговор, казал:

— Абе ще видим. Ако има нещо — ще ви обадя.

Казарян не казал нищо друго и по всичко личало, че не му е до Биря с неговия кибрит и натрапчиви въпроси. Биря не забелязал никакви признаци тук да се очакват гости. А вечерта бездомното братство отново видяло на оградата около детския лагер консервена кутия. Значи пак не можело да влязат тук.

— Може би в къщурката му е било необичайно чисто? — разпитваше Зарубин. — Да е разтребвал специално? А?

— Не, при Валка винаги беше чисто и подредено, той се грижеше. Винаги ни напомняше да не оставяме боклуци след себе си. Дори когато ни пускаше в банята, искаше после да я мием със сапун. И пода, и парилнята — цялата, до тавана. Строг беше Валка в това отношение.

— И защо тогава се мъкнехте при такъв досадник? — зачуди се Зарубин. — И да чистите след себе си, и да миете, че и не всеки ден можело да ходите. Да бяхте си намерили някой по-така, по-наш човек.

— А! — Биря махна с ръка. — Всички са еднакви. На кого му се ще да чисти след чужди хора? А пък ако намериш покрив без стопанин, там и вода няма, и лапачката няма къде да си стоплиш. Ние понякога се събираме тука у един алконавт^[1], той ни пуска, за да не пие сам. Заради покрива над главата и трите чисти чаши такива работи можеш да чуеш от него, че те сърбят ръцете да му откъснеш главата. Че нали, макар и пияница, бил човек, собственик, имал си къща и градина, а ние сме били дрипльовци, получовеци някакви. Ами ние нямаме ли си гордост? И ние сме хора, само че съдбата е била несправедлива към нас, ама какво сме виновни?

— А Казарян? Не беше ли такъв?

— Не, пазачът беше нормален човек. Никога не ни мачкаше. Разпитваше ни за живота ни, за разни работи. Бяхме му като равни.

Сергей разговаря с Биря повече от час. Момчето му хареса, беше умно и съвсем не пропаднало, просто според Зарубин още го владееше детинщината, макар да беше не на седемнайсет, както си бе помислил отначало оперативният работник, а на цели деветнайсет. Биримбек жадуваше за свобода, да се чувства зрял, да пътешества, да събира събития и впечатления — и Сергей можеше да му осигури почти всичко това само с предложението активно да наблюдава бездомниците — както от Подмосковието, така и московските. Задачата беше проста, но интересна: щом чуе нещо за нов познат от друга социална среда,

веднага да съобщи на оперативния работник. Когато се сбогуваше с Биря, Зарубин вече беше сигурен, че в най-близко бъдеще момчето ще стане негов надежден „източник“.

Когато се върна в Москва, Сергей се обади на Настя и ѝ предложи да се срещнат до зоологическата градина.

— Защо точно до зоологическата градина? — учуди се тя.

— Там наблизо живее бившата съпруга на Казарян — обясни ѝ той.

Вероятно нещо в тона му не хареса на Каменская, защото тя строго попита:

— Правиш се на тайнствен, а?

— Мъничко — призна Сергей. — Изненада, ще ти хареса. Чакам те в осем пред входа на зоологическата градина.

[1] Алкохолик, пиянде. — Б.пр. ↑

КАМЕНСКАЯ

Само изненади ѝ липсваха сега! Хубаво е да си млад: когато още нямаш трийсет, каквото и да се случи, не те напуска увереността, че животът е прекрасен и ще остане такъв завинаги. А тя е вече на трийсет и осем и все по-често я спохождат съмнения в благополучното бъдеще. Само за данъците на Льошка като си помислиш! Нима наистина ще трябва да продадат колата? То на нея ѝ е все едно, пътува с метрото, но за Льошка колата е спасение, без нея е за никъде.

Тя излезе от метрото на „Барикадная“ и след две минути се озова пред входа на зоологическата градина. Зарубин беше вече там и съсредоточено дъвчеше хотдог, отпивайки бира от кутийка.

— И каква е твоята изненада? — усмихна се Настя. — Ще ми покажеш маймунка, която е родила тигър ли?

— Нищо подобно — весело отговори той. — Ще ти покажа жива картина, озаглавена „Сватосването на хусаря“. Да вървим.

Той тръгна към улица „Красная Пресня“. Настя недоумяващо сви рамене и го последва. Кой знае защо, беше сигурна, че обещаната от Сергей изненада се намира именно в зоологическата градина. Излезе, че не е била права...

— Слушай, тайнствени ми друже, ако твоята изненада не се намира в клетка, защо ми определи среща пред входа на зоологическата градина?

— Ами така е по-романтично! — Той напъха в устата си последната хапка топло хлебче с кренвирш и шумно сръбна от бирата. — Но честно казано, просто се разхождах из зоологическата градина, докато те чаках.

— Връщане към детството, а? — присмехулно попита Настя.

— Глупости. „Към детството“ — заядливо я имитира Зарубин. — В зоологическата градина е събрана цялата световна мъдрост, ако искаш да знаеш. Законите на естествения подбор, на конкуренцията, на генетиката, на отглеждането на жизнеспособно потомство. И на политиката впрочем.

— Е, чак пък и на политиката — усъмни се тя. — Не се изсилвай.

— Вярно бе! Ето, ти сигурно сто пъти си чувала от разни праведници, че дори дивите зверове не убиват себеподобни, а несебеподобни убиват само когато са гладни, и само висшето същество, наречено „хомо сапиенс“, е способно на това.

— Чувала съм — съгласи се Настя. — И друго какво?

— Ами това, че уж най-благородните диви зверове, сиреч лъвовете, убиват себеподобни, и то в своето стадо. Млад лъв, който иска да стане водач, убива първо стария водач и после всички току-що родени негови лъвчета. И то не защото има нещо лично против тях, а изключително за да може на самките, лишени от рожбите си, да им секне млякото и отново да са готови за съешаване. За да утвърди лидерството си, младият лъв трябва възможно най-бързо да си направи колкото може повече деца. Ето такива нрави царят в дивата природа, а ние продължаваме да ахкаме, да се възхищаваме на нейната хармоничност и да проклинаме човечеството, което било измислило убийството.

— Сърцераздираща история — съгласи се тя. — И ти значи ходиш в зоологическата градина, за да наблюдаваш лъвовете?

— И тях. Както и слоновете. Един психиатър веднъж ми разказа, че при хората се среща така нареченият епилептоиден психотип. По характер тези хора приличали на слоновете. Те били едни такива бавни, спретнати, прецизни, умеели да обичат предано, силно и за цял живот. Но били страшно злопаметни. И безмерно жестоки, ако ги ядосаш. Да ги докараш до такова състояние не било лесно, по принцип те били спокойни и уравновесени, но ако някой го направи — трябва направо да си плюе на петите. Епилептоидният тип ще гази и помита като разярен слон всички по пътя си. И трябва да мине много време, за да се успокои. И изобщо, Павловна, до която и клетка да спреш, непременно ще видиш типаж, какъвто си срещала в живота. Или поглеждаш звяра и изведнъж разбираш какъв тип трябва да е престъпникът, когото издирваш в момента. Добре де, всичко това е лирика. Да ти разкажа ли за Казарян, или вече толкова те ядосах, че нищо не искаш да слушаш?

— Ядосах се — потвърди Настя, — затова по-добре разказвай, че ще се ядосам още повече.

— Ох, уплаши ме — изписка Сергей с тъничко гласче. — Та значи така, Павловна. Валентин Казарян е имал някакъв гостенин

вечерта преди убийството, при което този човек е бил негов личен гост, а не лагерно началство.

— Откъде знаеш? — прекъсна го Настя. — Факти или догадки?

— Догадки, но се доближават до факти. Казарян е имал една заветна консервена кутия, която окачвал на оградата, когато искал да каже на бездомниците, че не бива да идват в лагера. Обикновено я поставял, когато имал посещение от Москва — проверяващи или началници. Един ден преди убийството кутията била окачена и бездомниците отишли да ноцуват у познат алкохолик. На другия ден следобед млад бездомник на име Биря се отбил в лагера, за да изпроси от Казарян кибрит. Кутията я нямало, момчето взело кибрит, а на поставения пряко въпрос за възможността за вечерно посещение не получило ясен отговор. Сиреч, ще видим. И нито дума, че вчера е довтасало началство да проверява лагера. Нито дума! А вечерта заветната кутия пак цъфнала на оградата. Аз се върнах в Москва, намерих въпросните началници и те потвърдиха, че през последните дни не са ходили в лагера.

— Излиза, че предната вечер някой го е посетил и е обещал да отиде и на следващата, но Казарян не е бил сигурен, че той ще дойде — каза Настя. — Затова ние с теб сега отиваме при бившата му жена: да попитаме дали някой от познатите им не се е интересувал как може да намери Валентин. А тя къде живее? Защото ме водиш нанякъде, а аз нямам представа накъде.

— Не бой се, Павловна, аз карам зле мотоциклет, обаче с краката се придвижвам добре, няма да се загубим. О! Ето на, сега завиваме надясно.

Те свърнаха по „Малая Грузинская“ и Зарубин леко забави крачка.

— Слушай, да действаме ли сме тръгнали, или си правим разходки? — дръпна го недоволено за ръкава Настя. — Май не бързаш много, младежо.

— Мадам Казарян, която днес носи фамилното име Островерхова, ще си бъде въщи чак в девет. В осем и половина взема сина си от басейна.

Настя се опита да овладее обзелото я раздражение. Така де, защо се ядосва наистина? Разбира се, можеха да се срещнат не в осем, а в осем и половина, дори в девет без петнайсет. Можеха изобщо да не се

срещат, тя да чуе разказа за заветната кутия на Казарян по телефона и да остави Серьожа да се оправя с Островерхова, да не е малък случайно. А тя, Настя, можеше да се прибере вкъщи. Можеше... Но защо? Защо така, както се получи, да е по-лошо от онова, което би могло да стане? Изобщо не е по-лошо. Тя цял час ще обикаля улиците, вярно, тук не е парк или гора, въздухът в центъра на Москва е мръсен, но това пак е по-добре, отколкото да седи в помещение и да пуши до безкрай. Освен това ще има възможност лично да поговори с бившата съпруга на Казарян и да ѝ зададе въпросите, които сметне за нужно, вместо после да се ядосва и да упреква Серьожа, задето не се е сетил да попита или да си изясни нещо. И накрая всичко, което ще каже бившата съпруга, Настя ще научи веднага, а не утре сутринта. И това е плюс, дори голям плюс.

— А ето я и изненадата! — високо прошепна Зарубин.

— Къде е? — сепна се тя.

— Ами ето я, разтъркай си очите, Павловна! Пред теб е обещаното „Сватосване на хусаря“.

Настя се вкамени. На десетина метра пред нея стояха Миша Доценко с букет цветя и сияещата Ирочка. Явно тя току-що беше дошла, защото Миша ѝ поднасяше цветята буквално пред очите на Настя и Зарубин. После Миша елегантно прихвана Ира под ръка и двамата се скриха зад врата, над която грееше надпис „Международен салон“.

— Охооо — проточи Настя. — А ти откъде научи, че ще бъдат тук?

Зарубин хитро намигна и измънка:

— Не обиждай, не съм толкова тъп. Един оперативен работник научава нещата откъде ли не. Обаче оцени Мишаня, Павловна. Ирина изненада всички ни с познанията си за живописиста, така че той е решил да ѝ покаже колко е печен, поканил я е на изложба на млади художници. Искаш ли да се приобщиш към прекрасното? Имаме още половин час...

— А, без мен — поклати отрицателно глава Настя, — друг път. Да не притесняваме младежта. По-добре ме заведи на някое място, където дават кафе и сандвичи. Ти сигурно си хапнал, а за мен не си помислил.

— Не съм — призна Сергей и се огледа. — Но къде да те заведа, подполковничке? На тази улица имаме Музея на Тимирязев, завода „Рассвет“, общежитието на консерваторията, изложбената зала, от която ти гордо се отказа... Остават, както се казва в приказките, два пътя: или да се върнем малко, там има хлебарница, или да прескочим до корейския ресторант на онази малка уличка „Волков“.

Настя помисли и избра хлебарницата.

— Аз пък мислех, че професорските съпруги предпочитат ресторантите — подхвърли Зарубин, докато я водеше към мястото, където тя можеше да си купи сладка кифла.

— Професорските съпруги в наше време трябва да живеят скромно, за да спестяват пари за плащане на данъци — горчиво се усмихна тя.

Кифлите се оказаха съвсем пресни и вкусни и това донякъде примири Настя с липсата на кафе. Те стигнаха бавно до високия блок на малката уличка „Зоологическая“ и точно в девет и пет позвъниха на вратата на апартамента, където живееше сега с новия си съпруг бившата съпруга на убития Валентин Казарян.

СИНЪТ НА УБИЕЦА

На майка съм случил, което не мога да кажа за татенцето си. Мама винаги ме е разбирала и ми е най-добрата приятелка. Когато напуснала татенцето ми, аз съм бил съвсем малък и не мога да твърдя, че много добре разбирам какъв е бил той тогава. Татенцето, както покъсно научих, бил голям шеф в отбранителната промишленост, имал огромна заплата, така че ние с мама получавахме добра и редовна издръжка. Майчето ми е светица, никога не е казала лоша дума за тоя идиот, макар че сигурно би трябвало. С една дума, имах безоблачно детство. Както е прието да казват тия учени плъхове, безконфликтно.

Паричките от татенцето капеха ли, капеха и ние с мама си живеехме прекрасно. И изведнъж довтаса лично той. Бях вече на дванайсет години и отдавна не бях розово глупаче.

Няма да ви лъжа, татенцето ми направи силно впечатление. Облечен като герой от американски филм, с вносна кола, строен, красив (ако разбирам нещо от мъже, макар че не съм сигурен — от момичета определено разбирам повече). До момента на първото му появяване твърде отдавна и твърде задружно живеех с майчето, за да му се хвърля на врата с вик: „Татенцето е дошло!“. За разлика от мама, която го прегърна и разцелува по двете бузи, аз само учтиво кимнах. В този момент, макар че си бях хлапе, разбрах, че тя още обича тоя мизерник. И точно затова винаги говори само хубави неща за него. Но на мен тази мисъл не ми хареса и настроението ми моментално се развали. Че защо ще го обича? Няма ли кого другико да обича? Мен например...

С една дума, тогава не разбрах защо той изведнъж се домъкна у нас. Толкова години не бяхме му виждали очите. Те с мама дълго си говориха за нещо, след като ме изпратиха в другата стая. После татенцето се захвана с мен. Какви били оценките ми в училище, кои предмети ми харесвали най-много, какви книги съм четял, какво друго знам и умея, освен училищната програма. Направо същински разпит. В онези години още не бях се научил да се репча, задружният живот с майчето някак не предразполагаше към такова нещо, затова му

отговарях чинно, като някой глупак. Че нали, от всички предмети най-много ми харесва биологията, чета книги изключително за животни, а единственото, което умея и с което искам да се занимавам цял живот, е да се грижа за котки. Не се правех на интересен, честна дума! Наистина до полуда обичах тези загадъчни животни. Кучетата ми изглеждаха честни и доброжелателни и съответно прекалено прости, а виж, котките бяха нещо рядко интересно! Никой нищо не разбираше за тях и именно това ме привличаше. От малък прибирах от улицата болни изоставени котки, грижех се за тях, лекувах ги и това ми доставяше такова удоволствие, каквото не бих могъл да изразя с думи. У нас с мама постоянно живееха четири-пет котки, в някои моменти стигаха до седем. Ние ги обожавахме и вече излекувани, ги давахме в добри ръце, само на проверени хора, които щяха да се грижат предано за тях. Ако някоя котка беше вече стара и никой не искаше да я вземе, я оставяхме у нас до самата ѝ смърт. Хора от целия квартал ни носеха пухкави сладурчета за лечение или ги оставяха, докато отиваха на почивка, защото бяха сигурни, че в нашия дом те ще получават най-добрите грижи. Ние с мама приемахме всички, на никого не отказвахме, а вземахме чисто символично заплащане — колкото за храната или лекарствата. Самите грижи и наглеждане бяха безплатни, защото и мама, и аз просто се радвахме на тези необикновени същества и получавахме душевно спокойствие в тяхната компания. Колкото повече бяха те, толкова по-добре се чувствахме ние.

Колкото повече опознавах котките, толкова по-интересни ми ставаха те и вече към дванайсетгодишната си възраст знаех определено, че ще се грижа за котки професионално. Не като любител, който държи две котки и се занимава с тях в свободното си време, а истински професионалист, за когото котките са ежедневна любима работа. Имах мечта: да отворя приют и ветеринарна лечебница за котки. Майчето ме подкрепяше — и тя обичаше тези сладки пухчета.

С една дума, тогава аз на бърза ръка обясних на татенцето какво ми харесва, освен учението. Между другото, учението ми вървеше... доста добре. Вярно, бележникът ми не беше пълен с отлични оценки, но пък изобщо няха тройки. За такива като мен учителите казват: стабилен. Сега вече разбирам, че са ме уважавали заради грижите ми за котките, затова не са ми пишели тройки. Хем не само ме уважаваха, но и здравата ме използваша, когато през лятната ваканция напускаха

града. Виж, ние с майчето никога никъде не ходехме, а и да се случеше, правехме го един по един: ту тя ще прескочи за седмица на село при роднини, ту аз ще замина някъде. Заедно не ставаше: на кого можехме да оставим нашите пухчета?

Тате остана горе-долу доволен от училищните ми постижения. Кимаше със сериозна физиономия, когато му обяснявах за котките, а когато се поувляхох да му разправам за котешките особености, които бях установил лично и които не бяха описани в нито една книжка за тях, в очите му се мярна дори нещо като одобрение. Тогава ми хрумна една мисъл... Вярно, глупава, съвсем детинска. Помислих си, че може и той да обича котки и да даде пари за приюта, нали е богат. С една дума, въодушевих се и се засилих да му описвам мечтите си. Той покима, покима, после излезе от моята стая и пак се разприказва с мама. Искях да ги подслушам, но точно тогава милите ми котаранки започнаха да си подават сигналите: осем часът е, дай да хапнем. Заряха техния разговор и започнах да раздавам храната, рекох си, че мама и без това ще ми разкаже, ако са си говорили нещо интересно. Ако не ми разкаже, значи е било разговор без никакво значение. Тогава имах голямо доверие на майчето, нали вече казах, че тя ми беше най-добрата приятелка, никога не ме лъжеше.

Нахраних си сладурчетата, започнах да сресвам всички поред и татенцето ме свари точно насред това занимание. Погледна ме някак неразбираемо и каза:

— Виж какво, Александър.

Александър съм аз, ясно. Вярно, всички незнайно защо ме наричаха Саньока, дори майчето. Саньока това, Саньока онова. Бях свикнал, харесваше ми, в това име имаше нещо необичайно. Не Саша, не Шурик и дори не Саня, а Саньока. Но татенцето естествено не можеше да знае това, така че се обърна към мен строго официално.

— Ето какво, Александър. Смятам, че трябва да се преместиш в друго училище.

— Защо? — учудих се аз. — В това съм си добре.

— Трябва да учиш в училище с биологически профил. Нали искаш професионално да се занимаваш със зоология, значи трябва да учиш.

— Не искам със зоология! — възмутих се аз. — Искам да се занимавам с котки. Само с котки и с нищо друго. А по зоология трябва

да изучавам всички животни. Другите животни не са ми интересни. Аз обичам котки, а не някакви камили или слонове.

— Ти не разбираш. — Татенцето заприказва по-меко: — Никой не те кара да обичаш камили или слонове. Котки — добре, котки. Но всичко трябва да се направи като хората, за „шест плюс“, а не криволяво. Смяташ, че щом котката е домашно животно, за нея не са нужни специални знания ли?

Общо взето, точно това смятах, но не успях и да гъкна.

— Грещиш — продължи той. — Всеки жив организъм, дори обикновената дървеница или хлебарка, е много сложна система и за да работи човек с нея, трябва дълго и грижливо да я изучава. За да разбереш какво и как става в този организъм, трябва добре да знаеш химия, физика, биология. Дори математика, ако искаш да се занимаваш с лекарства и да лекуваш животни. Нещо повече, има една специална наука — зоопсихология, която изучава особеностите в поведението на животните. Трябва добре да си запознат и с нея, инак няма да можеш да се справяш с тях и да разбираш поведението им. Трябва да изучаваш генетика, за да се занимаваш с кръстосване и създаване на породи. В обикновено училище не можеш да научиш тези неща.

Дълго ми втъпява тия работи, но аз не можех и не можех да разбера защо. За какво ми е да знам всичко това? Аз и без тези сложнотии прекрасно си общувам с котките. Като почне само една да мърка, аз вече знам какво иска да каже. Имам добър слух, различавам всички тънкости на котешкото мъркане и мяукане и нямам никакви проблеми. А пък как съм се изпедепцал да им давам таблетки — викат ме във всички къщи, където има болни котки. Никой не може да го прави по-сръчно от мен, котките се мятат, изтръгват се от ръцете на всички, хапят, дращят и вресчат, защото таблетката е горчива, а и те, мъничките, се страхуват. Аз пък само за секунда и половина ѝ я мушвам в гърлото — котката дори не успява да разбере защо са ѝ отворили устата, така че не усеща никакъв горчив вкус. И толкоз. А той ми разправя за някакво си училище! Абе хич не ми е притрябвало такава училище.

Но не се захванах да споря на глас, не ми е в характера. Поточно, не ми беше. Сега вече разговарям с татенцето по моя си начин, а тогава още бях малък, не умеех да споря. Нали ви казвам, расъл съм в безконфликтна обстановка. Само гледах втрещено татенцето и мълчах.

А той си довърши тирадата и си тръгна. Накрая погали едно от моите котенца и каза:

— Ще се погрижа да учиш в специализирано училище.

Майчето затвори вратата след него и ме загледа. А аз — нея.

— Е, какво, сине? — пита ме тя. — Ще отидеш ли в новото училище?

Аз само завъртях глава. В смисъл — няма да отида. Майчето започна да ме уговаря със същите думи на татенцето. Че нали, трябва да уча, специализирани знания и тям подобни глупости. Господи, така се уплаших! Казах си: Нима и тя мисли като него? Любимата ми майчица, единствената ми близка душа — и тя ме предава. То се знае, ревнах. Целият се затресох, хлипам и си мисля: Не искам в това тъпо училище, аз и в моето едва кретам, само и само да не ми забранят да се занимавам с котките. Знам ги аз тия учители, за най-малкото нещо почват да се оплакват — ето на, вашия син само спортът го интересува, а не си учи уроците и разни такива. Ще дойдат при майчето и ще й крещят, че постоянно се занимавам с котките, вместо да уча география. Майчето ми го каза направо: нашите котенца са хубаво нещо, само да не вредят на оценките ти в училище. И аз се стараех с всички сили, защото мамината дума е закон за мен. И тогава беше така, и така е и до днес. Така че щом си представих, че в това специализирано училище ще трябва още повече да се напругам, ми идеше по-скоро да пукна. Или ще ме изгонят оттам за слаб успех, или майчето ще забрани котенцата. Изобщо седя на дивана и рева, а майчето стои до мен и ме гледа. И мълчи.

Помълча някое време, после седна до мен, прегърна ме, погали ме по главата и рече:

— Не бой се, сине, и не плачи. Няма да те дам в никакво специализирано училище. Щом не искаш да учиш — няма. Хайде, не плачи, съкровището ми. Котенцата ни са с нас, двамата сме живи и здрави, всичко ни е наред.

Веднага се успокоих и се притиснах до нея. Все пак моето майче е голяма работа!

Да, майчето ми е голяма работа, но с татенцето нещата не се оказаха толкова прости. Той се обаждаше по телефона всеки ден, през два-три дни идваше и ни тормозеше с това негово биологическо училище. Майчето се караше с него, доказваше му нещо, убеждаваше

го, но мен не ме въвличаше в тези спорове. Той уж миряса с това ново училище, но пак продължи да идва всяка седмица — в почивните дни, и проверяваше не само бележника, но и всичките ми тетрадки. Питаше ме какво ново съм научил за котките, какви книги съм прочел, накара ме да водя дневник с наблюдения. Е, за дневника идеята беше екстра, аз дори отначало не я схванах и не исках да го правя, после той ме накара и аз започнах неохотно, през куп за грош, да записвам всеки ден по нещо за всяка котка: какво е яла, как се е държала, колко пъти е пикала и акала, по какъв повод е мяукала. С една дума, всички подробности, както се казва, черно на бяло. Две седмици се мъчих, а после видях, че от дневника има полза. Една от моите писанки нещо се вкисна, спря да яде, взе постоянно да мяука едно жално — просто ти се къса сърцето. Погледнах в дневничето, а там си пише, че още преди три дни тя е започнала да яде по-малко, а преди два дни е престанала да ходи по голяма нужда. Надникнах в специалната книжка — и веднага цялата болест ми лъсна като на длан. Е, тогава вече оцених татенцето. Макар че е досаден, понякога е прав.

Двамата с майчето посвикнахме някак с тези отношения, свикнахме той всяка събота да идва да ме проверява. Имаше един филм за войната — „Проверка по пътищата“. Е, у нас тази проверка ставаше всяка седмица. Очевидно татенцето не се скъпеше за парите за мама, защото започнахме да живеем много по-добре, макар че тя нито веднъж не заговори за това, а на мен не даваше дори джобни. Може да се каже, че с него почти се сприятелихме, харесваше ми, че той с удоволствие слуша разказите ми за моите котараци и котки, с най-големи подробности ме разпитва какво ново съм прочел за тях или какво съм научил от собствен опит. Вярно, честичко намекваше, че щом съм отказал да отида в биологическо училище, поне да съм учел чужди езици, за да чета специални научни книжки, които не са преведени на руски, но аз не обръщах внимание. Ха, само езици ми липсваха! И бездруго трябва да се напругам, за да се справям с училищната програма.

Криво-ляво завърших училище. И тогава пак се започна!

— Трябва да учиш в Академия „Тимирязев“, трябва да получиш висше образование!

Притискаше и мама, и то всеки път с един и същ упрек:

— Ти си виновна за всичко, ти не си му внушила интерес към достоен живот. Ти си го пратила на училище с една година по-късно и в резултат момчето няма в резерв никакво време. Наесен ще го извикат в казармата и ако не влезе в института от първия път, още през ноември ще го вземат войник.

— Съжалих го — оправдаваше се мама, — толкова много боледуваше като малък, трябваше поне малко да укрепне.

— Още никой не се е пресилил от учене и знания — отсичаше тате, — а ти с твоето съжаление погубваш сина ни, вредиш му.

Аз изобщо не можех да схвана за какво ми е да уча в академия и да получавам висше образование. По котките и без това вече съм академик, а в живота не ми трябва нищо друго. Според баща ми излизаше, че трябва да завърша тази академия, после да започна аспирантура, да напиша дисертация, после някаква друга дисертация, да разработя нов метод за кръстосване на котки и за създаване на нови породи или в краен случай — нов метод за лечение на котешка болест, да си създам име в науката и изобщо да стана най-големият коткар на земята. Е, най-малкото в Европа. Боже, боже, Най-Големият Коткар. Абе за какво ми е потрябвало такова щастие? Аз виждах живота си просто и ясно: ще изкарам казармата, защото и без това отърваване от нея няма, ще се върна, ще започна някаква работа, ще събирам пари, за да отворя свой котешки приют. И после цял живот ще се занимавам с любимите си писанки и котанчовци, с моите пиленца, с любимите си пухкави момиченца и момченца, толкова независими, непослушни, строги, непонасящи фамилиарничене, неласкави, но... Абе не знам какво имаше в тях, но определено имаше нещо. Аз не просто ги обичах — бях луд по тях.

За разбиране — не разбирах защо тате ме тегли към науката, но от това не ми ставаше по-леко. Аз тъпо се опъвах, той отначало ме придумваше, обясняваше ми, после започна да настоява, после да ме заплашва и накрая направо взе да ми крещи. Майчето гледаше тези сърцераздирателни сцени с болни кучешки очи и тихичко въздишаше, но не вземаше открито моята страна. И чак когато татенцето се омиташе, ме галеше по главата и казваше, че трябва да живея както искам и да изживея своя собствен живот, а не чужд, измислен и натрапен ми от някого. Именно в разгара на тези околоинститутски битки между нас с майчето най-сетне се състоя онзи разговор, който

ми изясни нещата. Разбира се, бихме могли да поговорим за всичко това и по-рано, но аз не задавах въпроси, а майчето — като деликатен човек — не започваше първа. Когато татенцето се появи за пръв път, в моето котколюбиво черепче не изникна никакъв въпрос, затова и не питах защо толкова години той не ни е посещавал, а после изведнъж цъфна, и то така, че с нищо не можеш го премахна. Изобщо като малък аз не преценявах поведението на възрастните и не се опитвах да си го обяснявам, майчето ме отглеждаше като послушно, кротко дете, което възприемаше всяка дума, произнесена от възрастен, като указание, неподлежащо на обжалване. Нямам татко — значи нямам. Появил се е — значи така трябва.

И ето че сега, малко преди да получа повиквателната, ми обясниха всичко с прости думи. И за семейните традиции и честта на рода Данилевичи-Лисовски-Есен, и за неравния брак между мама тройкаджийката и гениалното ми татенце Ландау, и за това как той изцеждал докрай майчето ми, принуждавайки я да учи, а после чисто и просто я изгонил, за да не го позори пред академиците и разните там лауреати. Разказаха ми и за втората жена на татенцето. И тая история си я биваше, ще знаете... Толкова ми беше жал за тази нещастна лелка — чак очите ми се напълниха със сълзи. Тя толкова се стараела, толкова се стараела, буквално се съсипвала, а на него, на тоя гад, все не му било достатъчно!

На осемнайсет години вече изгубих безпрекословното си послушание и се научих да споря и да се карам, не виждах в това нищо лошо. Когато мама ми разясни какво иска от мен татенцето, направо освирепях. Какво излизаше значи — той се грижи не за мен, единствения си син, а изключително за себе си и за достойнството на своето лайняно семейство? Отначало изтормозил майчето, после, като видял, че тя не отговаря на изискванията му, я изгонил, а покрай нея и мен, и започнал да си търси нова жена, която да му роди ново дете. За мен направо забравил. А после, когато се издънил и с втората си жена, си спомнил, че някъде има син, когото може да опита да сложи в свой калъп, да го направи достоен продължител на рода. Излиза, че му е все тая какво искам аз, интересува го само какво иска лично той, така ли? Е с мен тоя номер няма да мине. Съсипал е живота на майчето, втората си жена направо е вкарал в гроба — и всичко това, за да угоди на някакви си там Данилевичи и Есен, дете хич не ги знам. И между

другото, не ща да ги знам. Аз обаче няма да му играя по свирката, ще има да взема!

Вярно, от моите бунтарски пориви ме възпираха чисто меркантилни съображения. Татенцето беше заможен човек, щедро ни даваше пари и дълбоко в душата си аз се надявах той да се запали по моите идеи за котешки приют и да помогне за него финансово. Така че аз трябваше трескаво да се ровя в хилавия си мозък, за да преценя и разбера какво искам повече: помощ или самостоятелност. Излизаше, че без паричките на татенцето наистина ще бъде трудничко, но с неговите пари и с живота, който той се опитваше да ми натрапи, май ще бъде още по-тежко. След разговора с майчето аз започнах да гледам на живота ѝ със съвсем други очи. Тя честно ми призна, че се стремяла да се омъжи за своя обожаван Ландау не толкова по любов, колкото от стремеж да се уреди по-уютно покрай едно заможно семейство. Каква ирония на съдбата! Ние имахме книга за Ландау, само че за истинския, написана от съпругата му Мая Бесараб, е, та в нея аз прочетох, че истинският Ландау обичал да казва: „Човек не нарича брака нещо хубаво“. А горката ми майчица от жалкото комунално жилище толкова се стремяла към този брак! Изобщо ние имахме много книги и до определен момент аз дори не се замислях — откъде? С тази мамина заплата и с нейните интереси... Оказа се, че в този апартамент някога е живеело моето скъпоценно татенце със своите родители, после неговата майка (тоест моята баба) умряла и те с баща си (моя дядо, както излиза) се преместили при баба му, която ми се пада вече прабаба. А покъщнината оставили, както си била — и мебелите, и библиотеката. Изобщо децата са странни същества, своенравни са също като котките. Аз открай време знаех, че имам баба — майката на майчето, тя често идваше у нас и ходехме заедно на село. Но както не се замислях за баща си, точно така не ми хрумваше и че тате, ако той съществува, също има родители и нейде по земята живеят и други мои роднини. Както се разбра, не съм имал баба по бащина линия: тя умряла, когато татенцето още ходел прав под масата, но нали и той е имал баща? Имал е. И къде е той? Но този дълбоко философски въпрос изскочи от недрата на черепчето ми чак когато станах на осемнайсет, след разговора с майчето, точно преди да ме вземат в казармата. Тъй като въпросът се появи, аз веднага го зададох. Майчето леко повдигна вежди и махна с ръка.

— Иии, Саньока, стига си питал! Той е такава голяма клечка, че къде ти ще се интересува от нас. Той и в Москва идва рядко, работи на своите секретни обекти.

— А има ли други внуци? — живо се заинтересувах аз.

— Не, само теб.

— Гледай ти, единствен внук — и нито капка интерес — бурно реагирах аз. — Не разбирам.

Тогава майчето се почуди, почуди, пък накрая призна, че дядо ми, бащата на татенцето, винаги се е интересувал от мен, но майчето и татенцето се били разбрали, че щом не питам много за баща си, по-добре да не ме травмират с дядо. Защото, ако дядо идвал често, можело да попитам защо той идва, а родното ми татенце — не. Ако съм поставел такъв въпрос, моята неуморна детска фантазия можела да поеме към обяснения, които нямали нищо общо с действителността. Детето можело или ужасно да се разстрои, задето родното му татенце, за разлика от дядо му, не го обича и не иска да го знае, или да измисли някаква приказна история и дълбоко да повярва в нея, което също било лошо, тъй като рано или късно всичко щяло да излезе на бял свят и приказката щяла да рухне, като причини на неукрепналата момчешка психика непоносими страдания.

— Дядо ти наистина идва много рядко в Москва, и то за кратко, но винаги ми се обажда по телефона и пита за теб. А когато ти беше малък, дядо ти идваше до училището, за да те види — каза майчето.

— Слушай — попитах, — а дядо също ли е такъв смахнат като тате? И той ли се бори за чисто родословие?

Майчето въздъхна и кимна:

— И той. Вярно, не е толкова упорит, произходът му е работнически, но това семейство го е развалило. Да можеше да му видиш физиономията, когато Ландау ме заведе да ме запознае с баща си и баба си! — Тя звънливо се разсмя и белите ѝ зъби заблестяха. — Те толкова се уплашиха от мен, сякаш видяха жаба. Нали знаеш какво е чувството: уж не те е страх, нали жабата няма да те изяде, малка е, но те е гнус да я пипнеш и те е страх да не я настъпиш. Е, те тогава ме приеха точно като жаба.

Именно в тази секунда аз окончателно разбрах, че не ми трябват парите на татенцето. Щом са се гнусили от моята майчица, да вървят на...

ГЛАВА 13.

КАМЕНСКАЯ

Тя почти никога не се оглеждаше, когато вървеше по улицата, нямаше такъв навик, най-малкото пък поглеждаше прозорците. Ето защо, когато приближи до своя блок, не обърна внимание, че нито един прозорец не свети. Тъмнината във входа Настя си обясни с постоянно строшените крушки, а неработещия асансьор — с обичайния си лош късмет. И едва когато влезе в апартамента и натисна с пръст копчето в антрето, схвана, че нещо не е наред. В целия блок нямаше ток.

Като пустосваше шепнешком, тя се събу, напипа пантофите си, пипнешком стигна до кухнята и запали газта на печката. „Пак добре, че печката ни е газова — помисли си тя, — ако беше електрическа, съвсем щях да я втасам. Нямаше да мога дори вода да кипна“. От горящите котлони в кухнята стана достатъчно светло, за да се ориентира в пространството и да не се блъска в острите ъгли на мебелите. Настя сложи чайника на огъня и се опита да състави що-годе приемлив план за действие за най-близко време, като се има предвид липсата на ток. На компютъра не може да работи, телевизор не може да гледа, книжка не може да почете — това е ясно. Може да си легне, вече е единайсет часът, днес Льошка ноцува у родителите си и няма да се прибере в Москва. Би трябвало да звъне един-два телефона, но всъщност е доста късно за това. И което е най-гадното, не може да вземе душ — в банята е пълен мрак, а вкъщи няма нито една свещ. Защо, защо тя никога не купува свещи? Ами че те се продават на всеки ъгъл...

Водата в чайника завря. Настя си направи кафе и сандвич с кашкавал и седна до масата. Какво интересно каза мадам Казарян-Островерхова? Ами практически нищо. Никой от бившите им общи познати не е търсил Валентин непосредствено преди убийството, нито пък седмица или месец преди него. Изобщо през последната година никой не го бил търсил, а и да го е търсил, бившата съпруга не би могла да каже нещо полезно, защото и самата тя не знаела къде е Валентин. И честно казано, не искала и да знае. На Настя ѝ се стори, че Островерхова изпитва някаква вина пред мъжа си, задето го е

изоставила в труден момент, затова инстинктивно иска да се престори, че в живота ѝ не е имало никакъв Казарян. Не иска да си спомня за него и не се интересува от сегашния му живот.

— Защо се е предал толкова лесно? — попита Сергей Зарубин. — Добре, с бизнеса нищо не е излязло, но това се случва под път и над път и хората обикновено се обръщат към приятели, роднини, бивши колеги с молба да им намерят друга работа или да им помогнат в бизнеса. А вашият съпруг, ако можем да ви вярваме, не е направил нищо такова. Какво, не е ли имал приятели?

— Приятели ли? — Островерхова леко повдигна красиво очертаните си вежди. — Приятели — цяла камара. Само че гордостта на Валентин беше много по-голяма. Арменска кръв, нали разбирате. Срам го беше да е неудачник. Срам го беше всички да разберат, че е започнал нов живот, а се е озовал на дъното. Страх от унижението — така се нарича това. А аз имах син на ръцете си, какво го засягаше него татковата му гордост, той трябваше да яде, разбирате ли?

— Валентин лесно ли създаваше познанства?

— Ами да. — Островерхова едва забележимо се усмихна. — Обичаше да побъбри, стига да има с кого. Общителен беше, душата на компанията.

Тя помълча известно време и изведнъж попита:

— Вие знаете ли кой ще го погребете?

Настя се учуди и отговори на въпроса с въпрос:

— Няма ли вие да го погребете?

— Какво приказвате — уплаши се бившата съпруга на Казарян, — аз нямам излишни пари, мъжът ми ми дава само джобни и за пазаруване. С другите пари се разпорежда сам.

— Ами поискайте му. Човекът е умрял — каза с укор Настя. — Не е чужд човек. Бившият ви съпруг е, бащата на сина ви.

— Той няма да ми даде. Какво, вие шегувате ли се? Той и досега ме ревнува от Валентин, все му се струва, че съм се омъжила за него само заради парите му, за да отгледам сина си, а всъщност обичам Валя. Не, той няма да даде и копейка за погребението на Валя. Какъв му е той? Дори не се познаваха.

— Но това не е правилно — продължи да настоява Настя, — синът ви трябва да има възможност да се прости с баща си. А как ще стане това, ако не поемете организирането на погребението? Ако не го

направите вие, с трупа ще се разпорежда държавата и вие дори няма да научите къде и кога ще го погребат... и дали изобщо ще го погребат.

— Моят син си има баща — надменно изрече Островерхова — и момчето носи неговото фамилно име. Настоятелно ви моля да не се месите в живота ни, той не ви засяга. Вашата работа е да разкриете престъплението и да търсите убиеца. И няма да ви позволя да травмирате детето ми.

В душата на Настя остана тягостно чувство от тази среща, май и в душата на Серьожа Зарубин.

— Виж ти, убиецът сякаш много добре е знаел каква е жената на Казарян — въздишаше той по пътя към метрото. — Оставил е пари за погребението.

— Може Казарян да му е казал — предположи Настя, — нали са се виждали два дни поред, сигурно са си говорили за много неща. И как всички близки роднини на Валентин са загинали при земетресението в Спитак. И въпреки това, не разбирам защо той прави това.

— Какво прави? — не разбра Зарубин.

— Оставя пари. Да не са му излишни?

— Може да е филантроп, да се занимава с благотворителност.

— Да бе, такъв филантроп, че направо е готов да убива хората, само и само да им остави пари за погребение. Не, Серьожа, нещо друго има предвид той. Да можехме да разберем какво е то, щеше да ни е полесно.

Да го разберат... Всъщност вариантите бяха само два. Или той оставя парите, защото това е важно за него, изразява някаква идея, или пък няма никаква идея, просто иска окончателно да обърка следствието и да избудалка всички. Същото може да е и с рибките. За какво са те? За да изразят мисълта, за която говореше Ирочка, или за да усложнят мозайката? Ако можеха да измислят идея, която да свързва керамичната рибка с пластмасовата кукличка и парите за погребение!

Рибките са еднакви, а кукличките — различни. За какво говори това? Ако Шегаджията се е подготвил предварително за замислените престъпления и е купил наведнъж няколко еднакви рибки, то е трябвало да купи и кукличките и най-вероятно те, както и рибките, щяха да бъдат еднакви. Но нещата не стоят така. Изглежда, сякаш вече

е имал рибките, а кукличките е купувал от различни места. Защо не всичките наведнъж? Явно се е страхувал, че мъж, купувач десетина еднакви куклички, може, ако не да пробуди подозрение, просто да бъде забелязан от продавачките. А Шегаджията се страхува от продавачки, определено, случаят със Старостенко го показва нагледно. Експертите твърдят, че рибките са произведени в Мексико, но е практически невъзможно да се установи дали са се продавали в Русия. Направени са запитвания до всички организации, занимаващи се с внос, но отговорите ще пристигнат кой знае кога, а при това не е напълно сигурно, че тези отговори ще бъдат изчерпателни. В митническите документи пише „Сувенири“, но какви конкретно? Дори някъде да пише „Сувенир Керамична рибка“, изобщо няма да е сигурно, че става дума именно за такива рибки. Да не говорим, че някой може просто да е докарал цяла опаковка рибки в куфара си и никъде да не ги е декларирал, защото ги е донесъл не за продажба, а за подаръци. Между другото, този някой може да е бил и Шегаджията.

Ха, но това е идея! Шегаджията да е ходил в Мексико — все е нещо. Макар и слабичък, но признак.

От стаята се чу, че звъни телефонът. Настя скочи, забравила, че е тъмно, и веднага при вратата се блъсна в Евереста от строителни материали. От объркване все не можеше да запомни кое къде е, телефонът звънеше и тя се страхуваше, че е нещо спешно и важно, а няма да успее да вдигне слушалката. Като направи две внимателни движения, тя се промуши между рулата тапети и кутиите с боя и в момента, когато ѝ се стори, че най-трудното е вече зад гърба ѝ, се спъна в натрупаните на пода первази и се плъосна върху тях. Отгоре ѝ нападаха тапетите и нещо прахообразно, изглежда, се бе скъсал чувалът с цимент. А телефонът не млъкваше. Настя с усилие се надигна, чувствайки остра болка в лявото коляно и дясната китка. Господи, но къде е този идиотски телефон? Звъни някъде съвсем наблизо, ама нали нищо не се вижда! Тя приклепна и започна да опипва с ръце пода, опитвайки да намери телефонния шнур. Ето го, май е той. Настя изтегли шнура към себе си, придърпвайки апарата.

— Ало — почти изстена тя, защото в бързината грабна слушалката с дясната ръка и едва не изпищя от болка.

— Ася? — чу тя разтревожения глас на мъжа си. — Какво се е случило?

— Паднах — жално изхленчи тя.

— Как падна? Защо?

— В тъмното. В целия блок няма ток, затичах се към телефона от кухнята и се блъснах в нашата ремонтна купчина. Ох, Льош, колко боли!

— Всичко ми е ясно — въздъхна Чистяков. — Да дойда ли?

— Какво говориш, слънчице, няма нужда. Вече е късно. Слушай, мисля, че тук някъде имахме фенер. Спомням си, че ти слизаше с него в гаража. Върна ли го горе случайно?

— Не, в гаража е, днес го видях там. Но ти сигурна ли си, че ще се справиш сама? Защото ще взема да дойда, нали си ме познаваш.

— Не ме заплашвай. — Тя се насили да се усмихне. — Много ме е страх от теб.

— Не те заплашвам, а ти предлагам помощ. А ти, глупаче, отказваш да я приемеш.

— Защото съм горда. А ти се опитваш да ме унизиш с помощта си, като че съм напълно безпомощна и глупава — пошегува се Настя.

— Това се нарича не гордост, а високомерие, малката — разсмя се Алексей. — А високомерието, както знаем, е голям грях. Смъртен, между другото. Откъде си насъбрала тези глупости?

— Ами днес разпитвах една свидетелка, та тя обвиняваше мъжа си, че от никого не търсел помощ, защото бил горд.

— Ясно. Питам за последен път: да дойда ли?

— Честна дума, няма нужда, Льошик. Вече си лягам. А на сутринта ще бъде светло.

— Добре, последствията остават на твоята съвест. А какво е станало с тока?

— Не знам, сигурно някаква авария.

— Какво значи „сигурно“? — възмути се мъжът ѝ. — Ти не попита ли където трябва?

— Не. Защо?

— Как така защо? За да знаеш какво се е случило и кога ще има ток.

— Какво значение има? Токът няма да дойде благодарение на моето питане. Нали така?

— Така е, но поне ще имаш някаква яснота. Може аварията да е толкова сериозна, че да няма ток и утре, и вдругиден. Тогава ще трябва

да се вземат мерки, да се уговориш с хора, у които да нощуваш, и така нататък. И поне ще знаеш със сигурност колко време няма да можеш да използваш компютъра. Ася, не може така! Като дете си, ей богу!

Настя въздъхна обречено. Льоша, както винаги, е прав. Той винаги е прав. Той е умен, трезвомислещ, спокоен и предвидлив. Да можеше и тя да стане като него...

— Прав си, слънчице — тъжно призна тя. — Аз съм глупава и за нищо не ме бива. Но вече не мога да стана друга, затова няма да тръгна да разпитвам за аварията. Лягам си.

Чистяков отново се разсмя и на Настя ѝ се стори, че от неговия смях дори утихва болката в ръката ѝ.

— Лека нощ, глупачето ми. Утре сутринта ще се обадя да питам за тока.

— Защо, ако няма ток, няма ли да се върнеш?

— Че какво ще правя вкъщи без електричество? Нали компютърът няма да работи.

— Излиза, че идваш тук само заради компютъра, така ли? — подкачи го Настя.

— Естествено, че не заради теб, глупава моя. Много си ми притрябвала. Между другото, ако до сутринта не пуснат тока, провери хладилника и извади всичко, което може да се развали.

— Къде да го сложа?

— Където искаш. Например изнеси го на балкона, навън е достатъчно студено. Вземи салама в службата си, ще го изядеш за обяд.

— Това ли бяха всички указания — ехидно подхвърли тя, — или има още?

— Засега толкоз. Лягай си. Целувам те.

Настя затвори телефона и седна на пода по-удобно, като подпря гръб на дивана. Коляното много я болеше и тя не смееше да се повдигне. Но нали не можеше да остане така до сутринта, трябваше да събере сили, да стане, да приготви леглото и да си легне. А на сутринта да се събуди и да разбере, че коляното се е подуло, китката на дясната ръка е отекла, из цялата стая е разсипан сух цимент. Няма що, приятно събуждане я очаква.

Може пък да се размине? И коляното да не се подуе, и ръката да ѝ мине. И да се окаже, че това с цимента просто ѝ се е сторило. Нали

може да се случи така? Може. Защо пък не?

А може ли на сутринта да се окаже, че няма никакъв Шегаджия и вече никой няма да убива бездомници и да заплашва Татяна? Не, това не може да стане. Жалко.

СЕЛУЯНОВ

Наближаваше Денят на милицията. Кой знае защо, Коля обичаше този празник повече от всички други. В отдела перманентно се съвещаваха на тема: как на 10 ноември да поздравят Колобок, та на началника да му стане приятно, как в болницата при него да отидат едновременно колкото може повече служители, и при това Гордеев да не им трие сол на главата, задето целият отдел не работи, а се занимава с глупости. Освен това всички прекрасно знаеха, че Колобок не прави разлика между празничните и делничните дни и разпитва при всички случаи еднакво придирчиво. Затова при съставянето на делегацията от поздравяващи трябваше да предвидят и този тактически важен момент. В болницата трябва да отидат само онези, които имат с какво да се отчетат. При това числеността на делегацията не бива да бъде твърде малка, защото е трудно да измамиш Колобок, той веднага ще се сети, че са се явили само „отличниците“.

— Коля, ти ще оглавиш церемонията — нареди Коротков. — При теб деветимата наркомани се разкриха, в момента ти си нашият герой.

— Но не бях аз — размаха ръце Селуянов. — Аска намери извършителя. Трябва да лъжа Колобок, така ли? Ами че той ще ме попита как сме провели разработката.

— Ще излъжеш нещо, да не си малък — отсече Юрий. — Не можем да пуснем при него Аска я, при нея с Шегаджията имаме пълен провал. Нашата подполковничка миналия път си тръгна от Колобок кажи-речи разплакана, направил я е на бъз и коприва.

Тези и подобни на тях разговори се водеха вече трети ден. Всички служители обичаха Колобок и искаха да му честитят празника, но и всички до един се страхуваха от „разбора на полетите“. Впрочем „страхуваха се“ беше слабо казано. „Разбор на полетите“ се правеше ежедневно на оперативните съвещания, всички бяха свикнали с тях и ги приемаха като нещо разбиращо се от само себе си, така работеха всички служби в милицията. Но едно е да ти четат конско в кабинета в обикновен делничен ден и съвсем друго — в болницата, където отиваш с цветя, подаръци, най-добри пожелания и празнично настроение. То е

като да вземаш всеки ден с мръщене и пъшкане горчиво лекарство, понеже знаеш, че това е необходимо и неизбежно, но когато ти дадат паста и в първата хапка откриеш същото горчиво лекарство, се чувстваш оскърбен и измамен. Никой не искаше да се чувства оскърбен и измамен в празничния ден. Защото е трудно да си представиш детектив, на когото всичко да му е в пълен ред при разработваните случаи. Това е невъзможно и никога не може да бъде възможно. Такава е аксиомата тук.

Селуянов изпитваше някакво дразнещо чувство — нещо като вина пред Настя Каменская. Тя търсеше своя престъпник, а намери съвсем друг, за издирването на когото щеше да се отчете той, Селуянов. Е, Николай ще се отчете, а Настя ще продължава да се мъчи със своя любител на маргинализирани хора. Той искрено искаше да помогне някак, но не знаеше как. Единственото, което можеше да направи, беше да се опита да изясни до последната подробност всичко около Шувалов. Ами ако се окаже, че той е убивал не само наркомани? Та нали има мотив, има, не е забравил той милиционерите, погубили сина му, не е забравил следователя Образцова. Или я е забравил? Не, не я е забравил, цялата вечер след арестуването му Костя Олшански го разпитва по този въпрос.

Както тичаше, Николай внезапно и рязко спря. Да, Олшански го разпитва, но нали Шувалов нищо не си е признал. Той се е съгласявал само с всичко, свързано с оръжието, но не е казал нито дума повече. Разбира се, Олшански му е задавал въпроси за следователя Образцова и за подробности около гибелта на сина му и Шувалов е отговарял на тях спокойно и обстойно, но нито веднъж не е показал, че изпитва към Татяна някакви особени чувства. Казал е точно толкова, колкото би казал всеки изгубил сина си баща на негово място.

Абсолютно очевидно е, че Виктор Петрович Шувалов е престъпник хладнокръвен и предвидлив, пресметлив и опасен. Олшански го задържа за седемдесет и два часа по подозрение в убийствата на бездомниците и изпрати оръжието за експертиза. Експертизата показва, че бездомниците не са били убити с този пистолет, и Шувалов скоро щеше да бъде освободен, тъй като законът не предвижда лишаване от свобода само заради незаконно притежание на оръжие. Именно в този момент изплува информацията на Аска за пистолета, който си купил и дянал неизвестно къде първият от убитите

наркомани, а дойде и заключението от гилзогеката: следите по изстреляните гилзи, получени по време на контролната стрелба с иззетия пистолет „Ческа Збройовка“, са идентични със следите по гилзите, намерени близо до трупите на наркоманите. Делото за убийствата на наркоманите се бе водило от друг следовател, именно той издаде ново постановление за задържане на Шувалов. За още три денонощия. А после ще видим.

Сега с Виктор Петрович се занимаваше следователят Пашутин — свадлив дядка, който бе започнал да работи май едва ли не по Сталиново време, с една дума, толкова отдавна, че хората дори и не живеят толкова дълго. Пашутин яростно мразеше демократичните промени и всички адвокати, взети заедно, и потреперваше от думите „оправдателна присъда“. Не знаеше жал към престъпниците и дори май не беше способен на обикновено човешко съчувствие. Но трябваше да му се признае, че бе необикновено педантичен. Беше безполезно да се подхвърлят на Пашутин каквито и да било съмнения от рода на „а може да не е той“, такива съмнения му бяха чужди, за сметка на това можеше да му се позвъни дори посреднощ с предложения като: „А защо не пробваме да го свържем с други престъпления?“. Никой не разбираше защо Пашутин още не се е пенсионирал, но всички бяха единодушни, че при днешната ситуация още един човек няма да бъде излишен, особено квалифициран кадър като него. По-добре да е свадлив и страдащ от обвинителен уклон стар следовател, който знае наизуст и официалното законодателство, и реалната практика, отколкото млад, неопитен абсолвент, който още не умее да работи и което е най-лошото — не иска да се учи. Дали защото смята, че е достатъчно грамотен, или пък защото изобщо не възнамерява да се заседава дълго в този кабинет.

Да, Пашутин със сигурност ще сподели съображенията на Селуянов. Кой е казал, че ако един човек извършва серия престъпления, не може да извърши и друга? Защо те от самото начало си втълпиха, че престъпникът, който убива бездомниците и получи прякора Шегаджията, и престъпникът, който застрелва наркомани, са различни хора? С оръжието работите не паснаха, така ли? Ами че той може да е имал два пистолета: с единия да е гърмял по наркоманите, а с другия — по бездомниците. Успял е да скрие единия пистолет, а с втория го хванаха. Защо това да е невъзможно? Възможно е.

И с мотива се получава логично, макар и сложно, но нали Виктор Петрович Шувалов е доста сложна личност. Убива наркомани, защото заради наркотици е изгубил цялото си семейство. Един учен от университет няма допирни точки с наркотрафикантите, не знае как и къде да ги търси, освен това наркотрафикантите много приличат на всички едри бизнесмени, тоест имат охрана и система за безопасност, дори за професионален килър не е лесно да убие такъв човек, камо ли пък за кротък интелегент. А виж, изгубили остатъците от интелекта си самотни наркомани се убиват много по-лесно. И Шувалов е тръгнал именно по този път, за да даде израз на омразата си към дрогата и към всички, които са свързани с нея.

А бездомниците Виктор Петрович убива изключително за да отмъсти на следователя Образцова, по чиято вина, както смята той, е загинал неговият шестнайсетгодишен син. Умишлено я държи в страх, като оставя бележки и показва, че не е забравил Татяна и с всяко ново престъпление се приближава към нея. Последната бележка, оставена край тялото на Валентин Казарян, беше твърде красноречива. Убийствата на бездомниците са едно внимателно обмислено перфидно отмъщение — жестоко, бавно и мъчително. Именно затова е избрано друго оръжие за тези убийства и самият стил на извършването на престъпленията е принципно друг. Оттук и чуждите отпечатъци, и чуждият почерк. Шувалов разбира, че за престъпленията, насочени срещу следователя Образцова, ще заподозрат именно него, и затова взема предпазни мерки. Затова държи оръжието по-далеч от себе си. А за убийствата на наркоманите никой никога няма да го заподозре. Едва ли някой би свързал две толкова различни една от друга серии убийства. Добре го е преценил, не ще и дума.

Идеите на Селуянов допаднаха на Пашутин. Той доволно потриваше сухите си ръчички и кимаше одобрително.

— Разбрахме се — приключи разговора следователят, — аз ще се заема с обкръжението на Шувалов, особено с неговичката, тя със сигурност му е съучастница или най-малкото е в течение. А ти започвай да действаш по своите канали. Да видим какво ще излезе.

След половин час Николай вече звънеше на всички нужни телефони, търсеше необходимите хора и съгласуваше провеждането на разработка по отношение на задържания Шувалов. Първият, на когото се обади, беше Сергей Зарубин.

— Серьога, знам, че ти си най-добрият приятел на всички бездомници от Москва и областта — бодро подзе той.

— И на проститутките — добави Зарубин. — Какво искаш?

— Човек в килия. С вид на бездомник и със съответното поведение.

— Може да стане. Виж, ако ми беше поискал съдържателка на публичен дом, можеше да имам проблеми. И какво ще искаш от моя човек?

— Искам да преслуша господин Шувалов по въпроса за отношението му към бездомниците и лично към Татяна Григоревна Образцова.

— Яснооо — проточи Сергей. — Загриза те съвестта, а?

— Не се прави на много умен, когато говориш с по-възрастни — парира го Селуянов.

ЗРУБИН

Човекът, когото Сергей Зарубин използваше за вътрешножилищни разработки във временния арест, имаше странния прякор Принтера. Модерната думичка му се беше лепнала преди три години, пръв я използва като негов прякор един млад компютърен специалист, задържан за изнасилване. Станало така, защото Принтера, който тогава се наричал просто Митка Сичов, почти на всяка реплика към него отговарял по един и същ начин:

— Дай една хилядарка за цигари.

— Аз парите не ги печатам.

— Дай една цигарка.

— Да не ги печатам случайно, и моите са малко.

— Какво дават днес по телевизията?

— Вестниците не ги печатам аз.

И така нататък. Сврхсексуалният компютърджия, който се озовал в една килия със Сичов, реагира бързо:

— Ей, ти, печатарска машина такава, ти принтер ли си?

И прякорът му остана веднъж завинаги. Принтера беше природно интелигентен и макар че искрено обичаше пийването, не губеше ясения си ум и силната си памет. Когато се отчиташе пред Зарубин след излизането от килията, предаваше диалозите си с другите задържани почти дословно, без да изпуска или преиначава нещо, което беше особено ценно. Защото човек като него в такава ситуация е единственият източник на информация, оперативните работници ще губят време и сили, за да я проверят, и е недопустимо всичко да отиде на вятъра само защото човекът си е измислил нещо.

Минаха три дни от момента, когато Зарубин изпрати Принтера да поработи с Виктор Петрович Шувалов. Принтера излезе от килията точно на 10 ноември, Деня на милицията, и подробно разказа на Сергей историята на взаимоотношенията си с Шувалов. Картината се подреждаше, от една страна, неразбираема, а от друга — повече от подозрителна.

Добре е известно, че човек, озовал се в килия за пръв път, обикновено се стреми към общуване със събратята си по нещастие. Най-мощният двигател на човешките постъпки е информационният глад. Чувство на тревога и неизвестност го гризе, той не познава местните порядки, нужни са му съвети как да се държи със следователя, иска да знае разрешени ли са срещи и колети. Общуването му е крайно необходимо, за да се избави от потискащата неопределеност. Ако попадналият в килия си мълчи и не търси контакт, това може да се обясни с няколко причини. Може да е бил в такава ситуация, тоест да има опит и да не се нуждае от съвети и разяснения. Може наистина да му е за пръв път, но да е гледал много филми и да е чел много книги, от които си е създал твърдото убеждение, че в килията всички до един са поставени да го дебнат, затова не бива да разговаря и споделя информация с никого. Или може да се окаже, че е просто необикновено силен психически човек, който претегля като на везни последствията от недостига на информация и своето непреодолимо нежелание да общува с когото и да било — и това нежелание натежава повече, защото той умее да се бори с информационния глад.

В килията Шувалов не се отличавал с особена общителност, но не бил и мълчаливец, отговарял на въпросите, а и задавал въпроси. Но щом се появил Принтера, Виктор Петрович сякаш станал друг човек. Принтера, облечен в изразително мръсни дрипи, с лекота се вписал в познатата среда и с гордост разказвал за осемте си присъди за скитничество и дребни кражби. („Още при съветската власт лежах шест пъти, имах си стриктен режим — година в затвора, половин година на свобода, година в затвора, половин година свобода. Тия гадове взеха, че премахнаха от кодекса члена за скитничество, и сега къде може да отиде честният човек, за да укрепи здравето си, да похапва три пъти дневно, да спи на топло под одеялце и на възглавничка? Сега се налага да пооткрадвам, присъдите не са големи, точно колкото да си почина и да събера сили. Да бе, гадовете превръщат честните хора в крадци!“) Втората лакърдия, която Принтера по указание на Зарубин бе донесъл в килията, беше една сърцераздирателна история за следователя Образцова, заради която той — по нещастно стечение на обстоятелствата — влизал в затвора вече трети път.

— Е, тази жена разбира нашата душа! Рядко се срещат такива! По-рано скитосвах из Питер, там тя ме прибира на топло два пъти. Първия път нищо не каза, само ме оформи и ме прати на съд. А втория, след около три години, щом ме видя, прихна да се смее. Какво, вика, Митя, май си се уморил от скитосване, за нарвете ти е домъчняло, та да си починеш? И не ми чете никакъв морал, че нали, трябва да работя, да живея като хората. Другите следователи ми направиха мазоли на ушите с нравоученията си, а Татяна Григоревна — ни дума, за две минути ме прати на съд. И виж само какъв късмет! Преместих се в Москва: тук хората са по-богати, по-често ти дават, като протегнеш ръка, и из кофите намираш по-хубави неща. И представи си — оказа се, че и тя е тук! Като ме видя, скъса се от смях. Не, представяш ли си? Размахва ръце и се кикоти. Ох, вика, Митя, няма отърваване от тебе, и на Северния полюс ще ме намериш. Светът е малък, вярно са го казали хората! Не, да знаете, Образцова е жена със златно сърце. И името ми помни, това е най-приятното. Ох, вика, Митя...

Какво би направил на мястото на Шувалов човек, който някога си е имал работа с Образцова? Естествено би подхванал разговор, първо би уточнил дали става дума за същата Образцова, която е познавал, и ако е същата, би разказал за впечатленията си от общуването с нея, би обсъдил нейните положителни и отрицателни черти, би се зарадвал, че е срещнал „колега по следовател“, както хората се радват на земляк, срещнат случайно далече от къщи. А какво би направил човек, който иска да скрие истинските си чувства, по-специално омразата си към Образцова и желанието си да ѝ отмъсти? Правилно, би си премълчал, не би влязъл в дискусия и би се престорил, че за пръв път чува името на следователя и то нищо не му говори. Именно така постъпил Виктор Петрович, макар че на разпитите при Олшански спокойно бе отговарял на въпросите, свързани с Татяна, и изобщо не се бе преструвал, че я е забравил.

И освен това, той явно странял от Принтера. Не го заговарял по никакъв повод, отмествал поглед, за да не вижда бездомника, а на въпросите му отвърщал кратко или изобщо не отговарял.

Цялото поведение на Шувалов говореше, че той се опитва да замаскира интереса си и към бездомника — като представител на социален слой, и към следователя Образцова. Излизаше, че Виктор

Петрович като нищо би могъл да се окаже автор не само на едната серия убийства, но и на другата.

Въодушевен от получената информация и направените от нея изводи, Зарубин хукна да търси Селуянов. Николай не беше на работното си място и Сергей се обади на Каменская:

— Имам новини. Ще излизаш ли някъде?

— Не, тук съм.

Гласът ѝ беше някак приглушен, а може би просто уморен, но Сергей не обърна на това ни най-малко внимание. Един служител на милицията може да има какъв ли не глас! Животът му не е лек, то е ясно.

Докато минаваше по дългия коридор към кабинета на Каменская, Сергей за всеки случай побутна вратата, където работеше Селуянов, но тя беше заключена. И Коротков го нямаше. „Сигурно са запразнили — със завист си помисли Зарубин, — нали е Денят на милицията. Само аз още търча като глупак“.

Виж, Настя си беше в кабинета. Въпреки сгъстяващия се здрач, в кабинета ѝ не беше запалена лампа.

— Защо седиш на тъмно, Павловна? — радостно се развика Сергей. — Честит ти светъл празник, подполковничке, желая ти всичко най-приятно.

— Благодаря, Серьоженка — вяло отвърна тя, — и на теб честит.

— А къде са всички? Половин ден не мога да намеря Селуянов. Сигурно вече празнуват? Без теб?

— Не празнуват. Тъщата на Коротков почина. Коля отиде с него, да помогне там и... нали знаеш. Останалите, които не са по задачи, отидоха в болницата при Гордеев, да му честитят.

— А ти защо не отиде? — учуди се Зарубин.

— Нали някой трябва да остане. Какво ново ми носиш? — Настя Павловна, имам все по-силни подозрения, че си намерила убиеца не само за случая на Селуянов, а и за своя. Направих килийна разработка на Шувалов и по всичко личи, че той е убивал и бездомниците. Разбираш ли, моят човек...

— По-кратко, Серьожа — тихо каза тя, — не е той.

— Какво? — не повярва Зарубин.

— Казвам, че не е Шувалов.

— Защо? Ти само чуй какво ми разказа моят човек...

— Не, ги ме чуй.

Тя запали настолната лампа и едва тогава Сергей видя листа на бюрото пред нея. Настя побутна листа към него.

— Прочети това.

Той се наведе, за да вижда по-добре, но пак нищо не разбра. Буквите бяха латински, но думите явно не бяха английски, а Зарубин не знаеше друг чужд език.

Come sta, cara signora?

Той недоумяващо вдигна глава.

— Какво е това?

— „Как сте, скъпа синьора?“ На италиански.

— Ха! Какво общо има тук италианският, не разбирам? Каква е тази бележка?

— Това, Серьожа, е четвърти труп. Намерили са го преди един час. А това е ксерокопие от бележката, приложена към покойника. Така че Шувалов няма никакво отношение към тези убийства.

— Но защо е на италиански? Какви са тия изгъзици?

— Защото, Серьожа, аз знам добре италиански и имах глупостта да кажа това в телевизионното предаване. Всичко това се върши не срещу Татяна. Насочено е срещу мен.

— И таз добра! — подсвирна Зарубин. — Ти пък какво си му сторила? Защо се е заял с теб? И изобщо имаш ли някаква представа кой е той?

Настя мълчаливо сви рамене и изведнъж беззвучно се разплака.

СИНЪТ НА УБИЕЦА

С една дума, тръгнах да изпълнявам дълга си в казармата. Провървя ми, и то много. Първо, не ме изпратиха на война, макар че имаше такава вероятност. Второ, командирът на танковата дивизия, в която „отбивах военната служба“, се оказа собственик на разкошна породиста котка, с която изобщо не знаеше как да се държи. Такива неща се случват често, виждал съм с очите си: на човек, който никога в живота си не е имал домашен любимец, подаряват коте или пък той прибира някое бездомно — няма значение как се появява котето, важното е, че човекът може моментално да се привърже към него от все сърце, а как да се грижи за питомеца си — не са го научили и всеки път, щом му се стори, че създанието е болно, изпада в паника, граничеща с припадък.

Та така, идва комдивът^[1] в нашата част и почва да наказва наляво и надясно. Офицерите се щурат, побелели от ужас, и съскат срещу нас да си правим сметката. Аз още бях заек, с жълто около устата, за пръв път виждах такова нещо, затова откровено се облецих и питам:

— Защо комдивът е толкова свиреп? Винаги ли е такъв?

И ми обясняват, че невинаги, а само когато котката му боледува. И ми разправят сърцераздирателната история как синът на нашия комдив, офицер подводничар, преди половин година подарил на баща си двумесечно коте с приложено родословно дърво, дълго три километра. А след няколко дни загинал при изпълнение на служебния си дълг. Нашият комдив бил разведен, нямал семейство, освен този син, който отдавна живеел отделно, и ето че сега останал само с тази котка, която била последният му спомен от неговия загинал син. Ясно е, че ако синът му бил донесъл някоя книга или писалка, комдивът е щял да трепери над тази вещ, защото нали, последен подарък все пак. А то — котка, живо същество, страда, когато го споходи някоя болестка. Е, викам си, голяма неприятност си има този човек, породистите котки са нежни същества, един микроб да вдишат от въздуха — и ето ти ги болни. Инак са здравички, имат добра наследственост, но никакъв имунитет, защото ги развъждат като

парникови цветя, за най-дребното нещо тичат при ветеринаря и тъпчат горкото животно с лекарства, затова организмът му не е приучен да се бори с никакви болести. По принцип това котенце на комдива е нормално да боледува веднъж на две-три седмици. Аз си знам, че това не са сериозни и опасни болести, а някои дори са нормални прояви, но тъй като комдивът не знае това, животът му се превръща във верига от страдания и страхове. Аз не се присмивам над това, напротив, изпитвам съчувствие, защото щом стопанинът страда заедно с котката си, значи я обича, а за мен това е по-важно от дипломата на академика или званието на героя.

В онзи момент и през ум не ми минаха користни мисли, просто от сърце ми дожаля за комдива, а и за котката се разтревожих: тоя човек от неопитност ще погуби невинното създание. И казах на когото трябваше, че ако другарят генерал желае, мога да го консултирам относно грижите за любимото животно. Безжичният телефон, както знаем, работи по-бързо от обикновения, особено когато не искаш да те наказват за щяло и нещяло, така че буквално на следващия ден ме извикаха и ме пратиха да видя писанката.

След месец станах пръв приятел на нашия комдив — е, то се знае, не в прекия смисъл, защото нали, той е генерал, а аз съм никой, заек в казармата, а в смисъл че той намери човек, който обича любимата му котка също толкова, колкото той самият. За един месец аз му изнесох пълен курс лекции за грижите за Филя (според родословието си тя се казваше Фелиция Тагердаун Леке Блю, но това не можеш да го изговориш и за сто години). Научих го правилно да я сресва, да ѝ почиства ушичките и да ѝ промива очичките, направих му разписание за храненето през седмицата и му съставих тридневна диета в случай на заболяване: един вариант при повръщане и диария, друг — само при повръщане, и трети — при диария. Но нашият генерал така и не можа да се научи на две неща: да дава таблетки и да изучава повръщаното на Филя, с цел да определи причините на заболяването. Повърнеше ли Филя (а това се случваше най-малко два пъти седмично), комдивът изпадаше в такъв ужас, че не го биваше за нищо, камо ли да преценява повръщаното.

С една дума, генералът вече не можеше без мен и двете години служба минаха тихо и спокойно. През тези две години аз най-внимателно наблюдавах Филя, изучавах особеностите на породата. Е, и

естествено бях „участъков лекар“ на всички дивизионни котки, които ми носеха съпругите и децата на офицерите.

Когато се върнах вкъщи след казармата, аз удържах поредното настъпление на татенцето на тема „ти трябва да учиш в институт и да станеш най-добрият в професията си“. Армейският живот ме беше научил на достойно поведение и коректност спрямо старшите командири дори ако те бяха абсолютно неправи, затова моята вродена учтивост ми стигна не за седмица, както беше по-рано, а все пак за цели три месеца. Безусловно бях съгласен, че трябва да бъда най-добър в професията си, но разбирах това така: щом се захващаш да правиш нещо, прави го от сърце и съвестно. Именно такова отношение проявявах в грижите си за котките и бях готов да го правя до края на живота си. Татенцето обаче имаше предвид да стана прочут учен фелинолог, а това никак не се вписваше в рамките на моите житейски позиции. Нямах намерение да селектирам нови породи и да изобретявам нови свръхмощни лекарства, аз исках да помагам и да облекчавам страданията на котките, които се бяха оказали ненужни никому и за които нямаше кой да се погрижи. Три месеца отбивах атаките на татенцето, като старателно си подбирах изразите и измислях нови и нови аргументи. Накрая разбрах, че не ме чува и моите доводи не го интересуват, неговата цел е да поддържа семейната традиция и да ме направи достоен за предците му. И тогава престанах да си меря думите и да сдържам тона си.

Позволих си това само един път, но този един път се оказа достатъчен, та татенцето да ми се махне от главата. Вероятно съм бил доста убедителен.

[1] Командир на дивизия (рус.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 14.

КАМЕНСКАЯ

Честит Ден на милицията, Анастасия Павловна. Честит четвърти труп. Да, празникът се получи супер. Значи все пак мишената не е Татяна...

Тя се срамуваше, но с всички сили се стараше да пропъди тази мисъл и да измисли още някакъв вариант, обясняващ поведението на престъпника. Защо толкова решително заяви на Зарубин, че търсеният убиец Шегаджията не е Шувалов? Само защото новото престъпление на Шегаджията е било извършено, докато Виктор Петрович беше в ареста. Банална ситуация, която се е случвала хиляди пъти в живота и е описвана в безброй книги. Но ако допуснем, че Сергей е прав и Шувалов има отношение към убийствата на бездомниците...

По дяволите, защо тях? Нима Надежда Старостенко е била бездомна? Не, тя е имала собствено самостоятелно жилище. Да, не е работела, да, много е пиела и е водела твърде разпилян личен живот, но местожителство е имала. Казарян? Можем да се съгласим, че той не е имал дом, както и регистрация. Живеел е в лагера, който е охранявал, но това е временна работа, от която всеки момент биха могли да го освободят, и тогава пазачът с пълно основание можеше да се смята за бездомник. Единственият истински бездомник е бил само Геннадий Лукин, или Лишея. По-правилно би било да кажем, че Шегаджията избира декласирани елементи. Впрочем възможно е Серьожа Зарубин да не е далеч от истината: Казарян да е загинал само защото е дружал с бездомници и ги е пускал да нощуват при него.

Но четвъртата жертва на Шегаджията пак изпаднаше от тази категория. Самотна старица, живееща от дълги години с четирите си котки, грохнала, почти безпомощна.

Вече, кажи-речи, нямала сили за нищо, стигали й само веднъж на няколко дни бавно да се дотътри до магазина, да купи храна за себе си и за котките. Не можела да прави нищо друго, включително и да почиства жилището си. Там така воняло, че милиционерите, които правели оглед на местопрестъплението, едва се сдържали да не повърнат. Този път Шегаджията не бил оставил пари за погребение,

ограничил се само с бележка и традиционната рибка с кукличка. Досвидяло ли му се е? Или парите му са свършили? Нещо е започнал да изневерява на себе си...

Потънала в размислите си и без да забелязва нищо наоколо, Настя стигна до дома си. Настроението ѝ беше толкова несприазнично, че тя дори не обърна внимание на апетитните миризми, изпълнили стълбищната площадка пред гарсонията. И едва когато отвори вратата, разбра, че е пристигнал Чистяков. И май не само той.

— Настенка!

От кухнята изхвъркна Даша и се хвърли на врата ѝ.

— Честит празник! Желаете ти всичко най-най и още повече! Бързо се събличай, чакаме те за вечеря!

Настя се насили да се усмихне и разцелува снаха си.

— Дашуня, ти продължаваш да хубавееш, като погазваш всички природни закони — пошегува се тя. — На петдесет години ще изглеждаш като първокласничка.

Съблече си якето, събу обувките и си проправи път до стаята. На масата до компютъра се кипреха неземно красив букет от някакви екзотични цветя и голям ярък пакет. Брат ѝ — Саша, клечеше пред видеото и нещо бърникаше в него. Настя отиде при брат си и ласкаво разроши косата му.

— Привет, какво правиш?

— Поправям тук. Нещо звукът не е в ред. Не си ли забелязала?

— Не. А къде е професорът?

— Изтича до денонощния, нямал въщи някаква съставка за соса. — Саша завинти нещо с отверката и включи плейъра. — Ето, сега е добре. Чувстваш ли разликата?

Настя не почувства разликата, тя просто не си спомняше какъв е бил звукът по-рано, но от учтивост излъга:

— Разбира се! Санка Златната ръчичка, това си ти.

Саша бавно се надигна, разкърши рамене и прегърна сестра си.

— Докато мъжа ти го няма, ще ти задам един неприличен въпрос. Може ли?

— Задавай — разреши тя.

— Какво е това?

Той с изразителен жест посочи издигащата се до стената камара строителни материали.

— Това ли? Това, Сашенка, е един незавършен ремонт.

— И откога е така?

— От август. Е, нали разбираш.

— Тоест практически три месеца — уточни Саша. — И как според теб се нарича това?

— Че как да се нарича? — учуди се Настя. — Юристите го наричат форсмажорни обстоятелства. Никой не можеше да предполага, че банките ще рухнат за нула време. Не разбирам какво те тревожи?

Саша седна на дивана и придърпа Настя за ръката, настани я до себе си.

— Каж ми, сестричке, да не би да си клето сираче? Нямах ли си роднини?

Настя се навъси. Тя разбираше защо брат ѝ подхваща този разговор и защо бърза да поговори с нея в отсъствието на Чистяков. Льошка нямаше да одобри обсъждането на този въпрос, тя го знаеше със сигурност, а и на нея тази тема не ѝ беше по вкуса.

— Саша, ама какво общо има тук...

— Общото е, че имаш брат, който ти е длъжник до края на живота си, а ти като последна егоистка не му даваш възможност да направи за теб каквото и да било, дори най-дребната услуга. Защо не си ми казала, че имаш проблеми с парите? Аз да не съм Гобсек^[1] според теб? За какво печеля тези пари?

Настя сви рамене.

— Откъде да знам? Сигурно за да се чувстваш богат и независим. За да издържаш жена си и сина си. За да плащаш голяма издръжка на бившата си жена и на дъщеря си. За да помагаш на родителите ни. Какво искаш от мен? Аз, между другото, днес имам празник, а ти ме занимаваш с глупости.

Каменски се разсмя и притисна сестра си до себе си.

— Това не са глупости, сестричке, това са нормални отношения между близки хора. А парите, ако искаш да знаеш, ги печеля, за да ми носят радост. Например радостта да направя за теб нещо приятно или полезно. Колко ще трябва, за да довършите този ремонт в рекордни срокове? Смятай, че това е моят подарък за Деня на милицията.

Тя отрицателно завъртя глава и стана от дивана.

— Недей, Сашенка, това е унижително за нас. Ще се справим някак сами.

Каменски се втренчи в сестра си, изразявайки пълното си неразбиране.

— Това е уни... Какво? У-ни-зи-тел-но? — произнесе той на срички.

— Да — твърдо повтори Настя. — Поне ние с Льоша мислим така.

— Такааа — проточи той и също стана от дивана, — значи ти смяташ, че да приемеш помощ е унижение?

— Не, не смятам така. Помощта си е помощ, но това означава, че си попаднал в ситуация, от която трябва да се измъкнеш, а не можеш да го направиш самостоятелно. Тогава можеш да приемеш помощ, това е нормално. Но ако попадаш в ситуация, която не е от катастрофален характер и от която след известно време ще излезеш сам, не е прилично да обременяваш хората, дори близките си, със своите проблеми и да ги караш да се втурват да ти помагат, забравяйки собствените си грижи. Какво, да не би да нямам къде да живея? Да не би покривът ми да тече, прозорците ми да са счупени, да има дупки по пода? Да не би да нямам вода? Нищо подобно. Да, жилището е в окаяно състояние, плочките са свалени, няма тапети и други разни подробности, да, наред стаята се мъдри купчина идиотщини, в която наскоро си ударих крака, пак добре, че не бе главата, но това изобщо не е смъртоносно. Разбираш ли ме? И аз не искам ничия помощ, спокойно мога да почакам, докато финансовото положение на нашето семейство придобие някакви ясни очертания, за да завършим ремонта. Жилище в такова състояние е нещо отвратително, но не е болка за умирање. Край, Сашенка, с дискусиите дотук, чуваш ли, Чистяков вече е до вратата.

Откъм входната врата наистина се чуваше стърженето на ключ.

— Добре — въздъхна Каменски, — от теб полза никаква. Ще си поговоря с мъжа ти.

— Опитай — позасмя се Настя, — ще чуеш същото, само че в по-груба форма.

Тя не сбърка. Около четирийсет минути след началото на празничната вечеря Саша Каменски отново подхвана разговора за материална помощ за семейството на сестра му, като този път адресираше аргументите си непосредствено към Льоша, но Чистяков се оказа по-дипломатичен от Настя и същевременно по-твърд. Той

дори не се опита да обясни позицията си, както го направи жена му, и не потърси разбиране, а просто заяви:

— Саша, благодаря ти за доброто отношение. Знам, че ни обичаш с Аска, и те моля да ми обещаеш: ако се обърнем за помощ към теб, да не ни откажеш. Нали няма да ни откажеш?

— Ама моля ти се, как ще ви откажа! — веднага отвърна Каменски.

— Е, прекрасно. И можеш да бъдеш сигурен, че непременно ще я потърсим от теб, когато наистина ни е нужна. Граждани роднини, предлагам да прием за нашата милиционерска дама, тя днес има празник и не бива да забравяме това!

Чистяков решително показа, че няма намерение да развива тази тема. Настя му беше благодарна, задето неприятният разговор секна, едва започнал. Тя не би могла да не участва в него, това би изглеждало неприлично, а не ѝ се искаше да участва. Не ѝ се искаше да участва в каквото и да било и Настя изпитваше смътно чувство на вина, задето ѝ тежеше общуването с близките ѝ хора. Саша и Дашуня искрено бяха искали да ѝ доставят радост, бяха ѝ купили цветя и подарък, бяха дошли да ѝ честитят празника, а на нея това не ѝ беше нужно. Не изобщо, а именно сега, в този ден, днес. Защото днес Шегаджията бе направил поредната стъпка напред. Към нея.

„Приближавам се към теб, скъпа“.

Беше я предупредил за това преди седмица. Нея, а не Татяна. А тя не бе разбрала, бе пропъждала тази мисъл, беше ѝ по-лесно да мисли, че Шегаджията не се обръща към нея. А днес той го заяви направо и любезно се поинтересува:

„Как си, скъпа?“

Ставаше все по-нагъл.

— Как си, скъпа?

Настя потрепери и изтърва вилицата, огледа се като подгонено животно. Но не ставаше нищо страшно — до нея седеше Дашенка и я гледаше със своята изумителна, огряваща всичко наоколо усмивка.

— Попитах те как си — повтори шепнешком тя. — От какво се уплаши толкова?

— А... Нищо... — Настя надмогна себе си и се постара да говори с нормален тон. — Бях се замислила. Просто се бях замислила. Всичко е наред, Дашунчик.

— Не ме лъжи — отново шепнешком отвърна Даша. — Можеш да излъжеш брат си, но не и мен. Надушвам те от цял километър. Неприятности ли имаш?

— Ъхъ — смънка Настя, като се престори, че избира от голямата чиния парче кекс. — Нищо особено, обикновени служебни неприятности. Не бери грижа. По-добре ми разкажи как е племенникът ми? Расте ли?

— Децата винаги растат — тихо и бавно каза Даша, — а ти не ме будалкай. Май не биваше да идваме днес, а? Ти не си в настроение, не ти е до нас, а и Саша с тези приказки за пари... Предупредих го, че ще се обидите, но той не ме послуша.

— Защо говориш така, Дашенка, лястовичке моя, страшно се радвам, че ви виждам, и ми е много приятно, че сте се сетили за моя празник и сте дошли да ми честитите. Наистина, честна пионерска!

Настя се стараяше думите ѝ да звучат колкото може по-искрено, дори се опитваше сама да си повярва, но не успяваше. И естествено и Даша не ѝ повярва.

— Дори не погледна подаръка ни — каза тя укорително. — А ние толкова се старяхме, цял месец го събирахме. Готвехме се...

— Господи, че какъв ще е този подарък, дете трябва да се събира цял месец? Да не е някой конструктор? — засмя се Настя и сама се изненада от способността си да се смее.

— Ако ти е интересно, иди и виж — обади се Алексей. — Аз например вече огледах това пиршество на интелектуалния труд.

— Да не си посмял да се присмиваш — тутакси пламенно реагира Даша, — какво, като на теб не ти харесва. Ти имаш друг вкус. А на Настя ще ѝ хареса, знам. Подаръкът е за нея, не е за теб.

— Ама моля ти се, Дашуня, нима се присмивам? Аз ридая. И ужасено си скубя косите. Не стига, че нашата детективка по цял ден се разправя с убийци и трупове, не стига, че мъкне от службата си вкъщи разни криминални книжа, не стига, че заедно с хартийките мъкне и мислите си, които предъвква по цяла нощ, ами сега ще имаме кървави сцени и смърт дори по телевизора. Моята крехка научна душа няма да понесе това.

Настя виждаше, че мъжът ѝ се майтапи, но очите му са сериозни. Нима наистина нейната работа с безкрайните си трагедии, смърт и ужас е толкова непоносима за него? Но не, какви ти ужаси, обикновена

ежедневна рутина, лудите манияци, които разчленяват трупове на дечица, или истински сложните убийци с неразбираеми, „заплетени“ мотиви — като сегашния Шегаджия, далеч не са толкова много, тя предимно си има работа с престъпници, които си делят власт или пари, което всъщност е едно и също.

Но Дашка е права, че Настя се държи неприлично. Трябва да се раздвижи, да се усмихне, да се включи в разговора и между другото да отиде да види подаръка и да му се порадва пред всички.

Тя се измъкна от масата и като стъпваше внимателно, стигна до стаята. В яркия пакет до букета имаше видеокасети. Точно десет. По етикетите личеше, че някои филми са преведени на руски, а други са на езика на оригинала — английски или френски. Настя бързо прегледа анотациите. Да, Саша и Дашенка знаеха как да я зарадват! Всички филми бяха криминални, но не екшъни за борбата срещу наркобизнеса или терористите, а трилъри за серийни убийци.

Тя отдавна беше стигнала до убеждението, че „всичко вече се е случвало някога“. Човешкият живот е богат и разнообразен в проявленията си, но броят на осите, на които се нанизват тези проявления, все пак е ограничен. Този брой не е чак толкова малък, но не е и нескончаем. И тъй като човечеството съществува от много хиляди години, всички тези оси са се проявявали по много пъти и са били описани и в документалната литература, и в художественото творчество. Осите — това са желанията, стремежите, подбудите, страстите. Осите са мотивите. А една стара истина гласи: намери мотива и ще намериш убиеца. Ето защо Настя изпитваше остър интерес към всичко, измислено от фантазията на творците, относно мотивите за убийства, особено относно патологичните мотиви. Тя твърдо знаеше: всяко престъпление, с което се сблъсква, има ос, вече описана някъде. И смяташе, че колкото повече знае за вече измисленото, толкова по-лесно ще ѝ бъде да се ориентира в това, което съществува в реалността.

— Благодаря ви, милички — каза тя искрено, когато се върна в кухнята, — направили сте ми страхотен подарък.

„Хем точно по темата — добави тя мислено, — защото Шегаджията много ми напомня луд сериен убиец“.

Но не биваше да казва това на глас: чувствителната Дашка, както винаги, щеше да се уплаши до смърт, а дейният ѝ брат Саша веднага

щеше да започне да предлага помощта си във вид на охрана, платена естествено от самия него. Все пак любопитна порода хора са богатите бизнесмени! Някои от тях, в частност Саша, си мислят, че парите могат да решат всеки проблем. По-точно, не е така: те си мислят, че още щом възникне проблем, веднага трябва да се предприемат опити той да бъде решен с помощта на парите. Нещо да се купи, плати, откупи и така нататък. А може и да са прави? Може парите наистина да могат да решат всичко и да разплетат всякаква ситуация? Не, от смъртта човек не може да се откупи.

Настя така и не успя да превъзмогне лошото си настроение и празничната вечер бе провалена. Беше ѝ неудобно пред роднините ѝ, мъчно ѝ беше заради труда, положен от Льошка, за подготвянето на празничната вечеря, но тя нищо не можеше да направи. В ушите ѝ постоянно звучеше нечий приглушен глас: „Приближавам се към теб, скъпа“.

На сутринта тя стана с натезжала глава, но напълно ясно съзнание, в което се откри мисълта: Виктор Петровия Шувалов има съучастник. Престъпленията са били измислени от Шувалов, но са били осъществявани от двама души. Именно затова четвъртото убийство на Шегаджията е било извършено, докато Шувалов се намираще в ареста. Този факт на пръв поглед навежда на мисълта, че Виктор Петровия не е свързан с тези убийства, и се е предполагало, че милиционерите ще се хванат на тази въдица.

„Ами бележката?“ — веднага се запита Настя. Бележката на италиански недвусмислено показваше, че втората серия убийства няма отношение към Татяна. Какво пък, ловък ход, за да се отклони вниманието на детективите и да се насочи към Каменская. Щом мишената е Каменская, значи не е Образцова. Щом не е Образцова — значи убиецът не е Шувалов. Хитро.

[1] Герой на Оноре дьо Балзак, нарицателно за скъперник. — Б.пр. ↑

ДОЦЕНКО

Неизвестно защо, той беше сигурен, че ако направи предложение на Ира Милованова, тя няма да му откаже. Е, как може да му откаже, като с просто око се вижда, че двамата са създадени един за друг? Тя да не би да е сляпа! Ето защо Михаил методично, доколкото му позволяваше работата, продължаваше да я ухажва, смятайки, че това е необходим етап, без който не може да се мине в едно прилично общество, и без нито за миг да се съмнява, че Ира е на същото мнение по въпроса. Разбира се, историята познава и други факти. Ето например Стасов е направил предложение на Татяна само седмица след запознаването им, вярно, отначало тя отказала, но след три седмици се съгласила. И през две от тези три седмици те живели заедно. Но Стасов и Таня са съвсем друго нещо, по това време Владислав вече се е бил женил веднъж, а Татяна преди него е била омъжвана цели два пъти. Те са хора опитни, при тях всичко става по-просто. А Михаил и Ирочка трябва да спазват установените правила.

От няколко дни на Доценко му стана навик да се обажда на Ира сутрин, още със събуждането, макар че не можеше да ѝ каже нищо съществено. Текстът беше горе-долу един и същ:

— Ириша, нямам никаква представа как ще се подреди денят ми, но ако имам възможност да се видим, ще ти се обадя.

Ира също отговаряше еднакво:

— Дори да нямаш възможност да се видим, просто ми се обади.

Това му беше достатъчно, за да лети цял ден като с крила. Тези крила го отвеждаха незнайно къде, а по-точно там, където трябваше в интерес на разкриването на поредното престъпление. Макар че, ако сме точни, Миша не забелязваше процеса на полета. Той знаеше, че преди час е бил на едно място, сега вече се намира на друго, но как се е озовал тук — изобщо не помнеше, защото през целия път бе мислил за своята бъдеща съпруга и за предстоящия им семеен живот, който, ако Доценко вярваше на интуицията си, обещавахе само радости и удоволствия.

Днес Миша се занимаваше с убитата предната вечер самотна старица, до чийто труп бе намерена поредната сложно замислена бележка на Шегаджията. Трябваше да намери отговорите поне на два въпроса: как Шегаджията се е запознал с нея и защо, нарушавайки създадената от него самия традиция, не е оставил пари за погребение. Ако трябва да бъдем точни, традицията беше доста неустойчива, защото и в първия случай, с Надежда Старостенко, нямаше такива пари. Но после на два пъти имаше и в това проличаваше определена логика: Надка Танцърката имаше приятели, които щяха да я погребат, както и някаква собственост, след чиято продажба това погребение би могло да се заплати. Макар че може би работата изобщо не беше там — просто идеята да оставя пари да е споходила Шегаджията вече след първото убийство. Но при всяко положение не беше ясно защо той не бе оставил пари за убитата абсолютно самотна, безпомощна и практически напълно безпарична осемдесетгодишна старица Серафима Антоновна Фирсова.

Съседите от блока говореха за покойната със съчувствие и топлота. Някои дори си спомняха, че май Фирсова навремето имала семейство, но това било отдавна, толкова отдавна, че сякаш никога не го била имала. Единственото, което знаеха със сигурност, беше, че е имала син, който преди петнайсет години умрял от пиене. Съпругата на сина ѝ го напуснала три години след сватбата, без да чака ежедневното пиене да се превърне в тежки многодневни запои, оттогава човекът така и не се оженил, живеел с майка си, някъде нещо работел, но повече се лекувал и отново се впускал в запои, като пропивал всичко, което намерел вкъщи. Накрая Фирсова изгонила сина си, дори го лишила чрез съда от правото му на дял от къщата. В най-близкия милиционерски участък изцяло потвърдиха пред Миша тези сведения. Колкото до съпруга на убитата, за него нямаше никаква официална информация — в това жилище Серафима Антоновна се настанила преди повече от трийсет години само със сина си.

Михаил Доценко търпеливо обикаляше апартамент след апартамент, задаваше въпроси и изслушваше най-различни отговори, ту кратки и пестеливи, ту пространни, придружени с дълги лирични отклонения за отдавна отминалите години и мърморене по повод на днешната финансова „разюзданост“, поради която старците, честно работили за държавата цял живот, дали ѝ здравето си, сега са

принудени да водят жалко съществуване с пенсийка, чиито размери нямат нищо общо с цените на продуктите и лекарствата. От разговорите с обитателите на хрущовското пететажно блокче се разбра, че Серафима Антоновна не била особено приветлива жена, никого не канела в дома си и била напълно доволна от компанията на четирите си котки. Но което си е вярно, онези съседи, които поне веднъж били рискували да влязат у самотната старица, изскачали от жилището ѝ като попарени и не предприемали нови опити за сближаване, защото там миризмата била наистина непоносима за несвикнал човек.

— Веднъж я срещнах на стълбището — разказа жена на около четирийсет години, която живееше над Фирсова. — Серафима Антоновна се прибираше от магазина. С такива усилия се качваше, че беше невъзможно да я гледаш, без да се просълзиш. Тогава ние бяхме нови в този блок, още не познавах съседите, та като видях старицата, предложих ѝ да ѝ помогна да занесе пазарската си чанта до апартамента. Тя ми се оплака, че едва ходи, а ето, приближава Великден и няма да може да занесе козунак до черквата, защото е далече. Когато дойде Великден, реших да зарадвам съседката, купих козунак и го занесох в черквата да го осветят заедно с моите. Влязох при нея, дадох ѝ козунака, тя ми благодари, а аз едва се сдържах да не си запуша носа. Не, естествено аз разбирам, жената е стара, самотна, няма сили да чисти вкъщи, но защо тогава държи котки? Попитах я внимателно: няма ли кой да дойде да ѝ помогне? Та тя можеше да се обърне към „Социални грижи“, оттам изпращат помощници на самотни старци, знам го със сигурност. А Серафима Антоновна ме стрелна с поглед, присви устни и рече: аз от памтивека не съм пускала чужди хора в жилището си, камо ли сега, на стари години, крадци са се навъдили, просто ужас, на никого не може да се вярва.

— Лелеее — учуди се Доценко, — а вие какво ѝ отговорихте?

— Предложих ѝ да направя генерално почистване — поне веднъж, безплатно. Не ме затруднява, жилището на Фирсова не е голямо, щях да свърша работата за половин ден.

— А тя?

— Отказа. И то с такъв тон, сякаш не аз ѝ предлагам, а обратното — като че ли искам тя да ми почисти. Знаете ли, после дълго мислих:

да не би да съм сторила нещо неприлично? Защото тя ме изглежда много злобно.

— Странна дама — въздъхна Доценко. — Не разбирам защо е реагирала толкова болезнено. А от разговора с нея не подразбрахте ли каква е причината? Дали наистина се е страхувала от крадци? Защото вие определено не сте крадла, вие сте съседка, а тя пак не е приела помощта ви.

— Именно, затова не разбирам — кимна в знак на съгласие жената. — Стори ми се, че Фирсова малко не е в ред.

Михаил се напрегна.

— Защо така? Нещо ви се видя странно ли?

— Не че странно... Стори ми се, че си говори сама. Разбирате ли, когато отказа предложението ми, промърмори нещо неразбираемо, нещо за някаква Нюрка. Затова си помислих, че не е в ред.

— Какво каза за тая Нюрка? Какво конкретно? — настояваше Миша.

— Че щяла да си намери майстора. Нещо такова.

— Ако обичате, много ви моля, възпроизведете цялата фраза.

— Е, не я помня...

— Ами колкото си я спомняте.

Жената се замисли, отмести поглед надясно, докато си припомняше.

— Сега... А тая кучка Нюрка ще си намери майстора.

— А коя е тази Нюрка? — попита Доценко.

— Та откъде да знам аз? — искрено се учуди съседката. — Затова точно си помислих, че тя нещо не е в ред.

„Нюрка, Нюра, Нюрочка...“ — тананикаше си мислено Доценко, докато се прибираше към „Петровка“. Когато влезе в кабинета си, първо звънна на Ирочка, размени с нея няколко дежурни фрази, веднага се развесели и отиде при Каменская.

— От подробните разговори със съседите се изясни, че старата Фирсова споменавала с лошо някоя си Нюра, тоест Ана, при това я е споменавала в контекст за пълна невъзможност да пуска в дома си чужди хора, защото непременно ще я оберат — весело докладва той.

Настя седеше зад бюрото си, вяла и равнодушна към всичко. Беше я притиснала незнайно откъде взела се апатия, която бе обвила

мозъка ѝ с плътна мъгла и като тежки вериги бе увиснала на ръцете и краката ѝ.

— Нюра ли? — тъпо повтори тя. — И коя е тя?

— Доколкото разбирам, бившата снаха на Фирсова — Ана Николаевна Фирсова. Наистина те вече двайсетина години не живеят заедно, откак Ана Николаевна се е развела със сина на Фирсова, но е напълно възможно да са поддържали някаква връзка. Но ако съдим по това колко топло и с каква обич е говорела Серафима Антоновна за снаха си, двете са били в сериозен конфликт и по всяка вероятност — немного отдавна. Поне има шанс Ана Фирсова да знае за свекърва си малко повече от съседите от блока. Анастасия Павловна, да не сте болна? — загрижено попита Доценко.

Тя с усилие вдигна глава и погледна Миша.

— Болна ли? Защо? Не, здрава съм.

— Не приличате на себе си. Случило ли ви се е нещо?

— Не, всичко е наред.

Гласът ѝ беше монотонен и неизразителен и по-ясно от всякакви думи говореше, че, разбира се, не всичко ѝ е на ред. Но Доценко не започна да я разпитва. Първо, това е неприлично, и второ... Второ, на него му беше много по-приятно и интересно да си мисли за Ирина.

ЗАРУБИН

Планът беше прост като описание, но далеч не лесен за изпълнение. Сергей Зарубин трябваше най-внимателно да проучи всички познати на Виктор Петрович Шувалов, докато на Миша Доценко бе възложено да намери максимално възможен брой хора от обкръжението на Валентин Казарян и Серафима Антоновна Фирсова. Тези два кръга трябваше да се пресекат някъде. Непременно трябваше. И тогава с цялата си пълнота и красота щеше да се очертае картината на връзката между двете серии убийства. Шувалов е наел човек, който да извършва престъпления от името на Шегаджията, този човек е още на свобода, напълно е възможно дори да не знае, че работодателят му е арестуван. В края на краищата дори Казарян, да не говорим за Надка Танцьорката и Лишея, може да е бил намерен случайно, но старицата Фирсова — в никакъв случай. Трудно е да се предположи, че някой злосторник обикаля улиците, заговаря хората и ги разпитва къде наблизко живеят самотни безпомощни бабички. А и със самата Фирсова, както излиза от думите на съседите, човек не може да се запознае просто така, в магазина или пред входа: Серафима Антоновна не е била доверчив човек. Човекът, който я е посетил, е трябвало да знае какво и как да ѝ каже, за да го пусне тя в жилището си. Но най-важното — той е трябвало да знае при кого и къде да отиде. Това означава, че или Шувалов, или неговият наемник Шегаджията имат източник на информация, който им е предоставил сведения за Фирсова. Така че кръговете трябва непременно да се пресекат.

Така погледнато, кандидатурата на Ана Николаевна Фирсова, бивша снаха на Серафима Антоновна, изглеждаше твърде перспективна. Само че я се опитай да намериш жена с такова „рядко“ име и незнайно каква настояща фамилия — та нали Ана може след развода да си е върнала моминското име, а може и отново да се е омъжила и да е взела фамилията на мъжа си.

Търсенията, въпреки очакванията, се увенчаха с успех доста бързо — Ана Николаевна Фирсова не бе променила фамилията си, макар да беше омъжена повторно. С това обаче всичко приключи,

защото тя живееше в град Челябинск вече от дванайсет години, за последен път била видяла бившата си свекърва на погребението на бившия си съпруг, тоест преди петнайсет години. Била съкрушена от страшната смърт на Серафима Антоновна, не казала за нея лоша дума и при това изглеждала напълно искрена. Така поне казаха служителите от местната челябинска милиция, на които бе възложено да намерят и разпитат Фирсова. Би могло Ана Николаевна да остане под подозрение за някаква неприятна връзка с убиеца, но ѝ задали въпрос, който веднага отхвърлил всички подозрения. Попитали Фирсова дали не знае коя жена на име Ана покойната може да е нарекла „кучката Нюрка“.

— Знам, разбира се — веднага отговорила Фирсова, — става дума за Ана Захаровна, тя живееше на първия етаж в същия блок. Свекърва ми я мразеше жестоко, впрочем Захаровна изпитваше същите чувства към нея.

— Някакъв конфликт ли са имали? По какъв въпрос?

— А, това не знам — поклатила глава Фирсова, — но, изглежда, беше нещо отдавнашно, още преди аз да вляза в семейството на Серафима. Откак имам спомени оттам, Серафима наричаше Ана Захаровна „кучката Нюрка“. При това двете общуваха постоянно — Серафима Антоновна се усмихваше на Ана Захаровна, ходеше ѝ на гости, канеше я вкъщи, а зад гърба ѝ... По-добре да не си спомням с какви думи я наричаше. Тежък характер имаше свекърва ми, какво да говорим.

След като получи сведенията от Челябинск, Зарубин хукна да търси Ана Захаровна. Тя вече не живееше в този блок, той го знаеше със сигурност, защото провери списъка, който му даде Миша Доценко. Може би е умряла? Но се оказа, че Ана Захаровна е жива и здрава, макар и на твърде преклонна възраст, и живее с децата и внуците си в просторна къща извън града, построена от нейния преуспяващ в бизнеса зет. Без да отлага, Сергей пое по Дмитровското шосе към Учинското водохранилище, където именно се намираше въпросната къща.

Ана Захаровна — жена с необятни размери и рядко жизнерадостна, седеше на остъклената веранда в широко меко кресло, увила раменете си с пъстър шал, бавно и с чувство редеше карти на масата.

— С пасианс ли се забавлявате? — попита Зарубин, след като се качи по стълбичките и застана на прага на отворената врата.

— Гледам си.

Ана Захаровна вдигна глава, примижа, бавно си свали очилата и веднага сложи на носа си други, които извади от скъп кожен калъф.

— Ами ти кой си? Познавам всички съседни. Затваряй вратата, че ще пуснеш вътре студа. Нали виждаш, тук електрическа печка гори.

Гласът ѝ беше мек и кадифен, сякаш възрастта бе решила да се отрази изключително на фигурата и лицето ѝ, като остави на мира всичко останало. Когато чу този глас, Зарубин се намръщи вътрешно. Беше се готвил за разговор с простодушна бабичка, която трудно се ориентира в настоящето, но пък помни добре далечното минало, а май се натъкна на душевно млада бивша актриса. С нищо друго, освен с театрално минало, не можеше да си обясни този запазен дивен глас. Ей че късмет! Творческата интелигенция беше далеч от профила на Серьожа, не умееше той да разговаря с такива.

— Аз съм от милицията, Ана Захаровна. Добър ден. Може ли да вляза? — учтиво каза той и затвори вратата след себе си, но остана на прага.

— Влизай. Какво така милицията се интересува от нас? Нещо с внуците ли? Или на любимото ми зетче нещо не е чиста работата? Казвай, не се притеснявай, аз отдавна съм готова за всичко, чета вестници, гледам телевизия.

— И какво казват по телевизията?

— Казват, че с честни пари къща като нашата не може да се построи. Ти как се казваш?

— Сергей. Всъщност съм старши лейтенант от милицията Зарубин, Сергей Кузмич.

— Майчице! — ахна Ана Захаровна. — Да не си момчето на Кузма Зарубин? Дядо ти Федосей ли го викаха?

Зарубин радостно си помисли, че май беше избързал да си прави изводи от говора — старицата беше точно каквато си я бе представял. Познаваше и дядо му, и баща му, така че разговорът сега щеше да тръгне по-лесно. Не, каквото и да приказват, и детективите понякога имат късмет.

— Защо „го викаха“? И сега още го викат Федосей Евграфович — усмихна се Сергей.

— Ама мигар е жив?

— Жив е — потвърди той — и се радва на добро здраве. Значи сте се познавали?

— Че как иначе! В нашия театър той отговаряше за декорите.

— В какъв театър?

Доколкото Сергей знаеше, дядо му никога не бе работил в театър, професията му беше стругар. Нима сега ще се разкрие грешка и ще се окаже, че нямат никакви общи познати с Ана Захаровна? Жалко! А разговорът беше започнал да се подрежда толкова добре... На всичкото отгоре се разбра, че тя все пак е работила в театър. Абе като не върви, не върви!

— Как в какъв театър? В самодейния. Ти гледал ли си филма „Музикална история“?

— Където играе Лемешев ли?

— За него, за него говоря. Е, в този филм се разправя за точно такъв театър. В онези времена беше модерно, всички се заплесваха по това — кой поставяше драми, кой комедии, кой опери. Твоят дядо Федосей отговаряше за декорите, това вече го казах, а аз пеех Графинята в „Дама пика“. Защо се смееш? Аз сега изглеждам такава, ама преди половин век цели сюрии мъже тичаха подире ми. Дядо ти впрочем, и той тичаше — хитро се усмихна Ана Захаровна. — Казвали ли са ти, че сега си точно копие на Федосей на млади години? И той беше такъв дребничък, чевръст, живичък. Водеше баща ти, Кузма, на нашите репетиции. Федосей много се ядосваше, че няма глас: и той мечтаеше да пее в спектакли, изобщо обичаше театъра, щом си изкараше смяната в завода — тичаше на репетиция. Доколкото си спомням, нито една не пропусна. Случвало се е водещи изпълнители да пропускат, но дядо ти — нито веднъж! Дори когато нямаше нужда от декори, ще дойде, ще седне в залата и — слуша ли, слуша. Знаеш ли, вика, Нюрочка, мечтая си синът ми Кузма да стане певец, да пее на оперна сцена като Шаляпин или Собинов. Е, та как е баща ти? Стана ли артист?

— Не — разсмя се Зарубин, — метнал се е на дядо, няма глас. Завършил е автотранспортния институт, инженер е.

— Ех, жалко — въздъхна Ана Захаровна, — красиво хлапе беше, спомням си го, ако беше станал артист, момичетата щяха да вехнат по него. Ама ти явно не си се метнал на него, а на дядо си — с това остро

носле, дребничък... Впрочем това вече го казах. Е, та какво те води при мен, Сергей Кузмич?

— Спомняте ли си Серафима Антоновна Фирсова?

— Сима ли? Че как, помня я! Толкова години живяхме в един блок. Та какво за нея?

— Почина.

— Ох, тъй значи... — проточи старицата. — Какво пък, време й беше, дето се вика, да не е в първа младост. С три години по-голяма от мен беше, аз съм на осемдесет и пет, значи тя е била на осемдесет и осем. Добре де, Сима е починала, а милицията какво общо има с това?

— Ами не е починала сама. Убили са я.

Ана Захаровна бавно поклати глава и събра в колода картите от масата.

— Ясно. Намерила си е майстора Симка. Сто пъти съм я предупреждавала... Всичко ли са взели?

— В какъв смисъл „всичко“? — попита Зарубин и се напрегна като ловджийско куче. Изглежда, не бе дошъл тук напразно.

— Ами парите, дрънкулките, какво още имаше там... не знам точно.

— Че какви пари, Ана Захаровна, какво говорите! Тя е била бедна като църковна мишка, едва е свързвала двата края.

— На тебе пък как ти хрумна това?

— Та то се вижда. По всичко си личи. И съседите казват...

— А ти не им вярвай!

С тези думи Ана Захаровна тропна с юмрук по масата, и то доста силно — чак стъклата потрепериха. Въпреки възрастта, у нея бяха останали доста сили, пък и теглото й беше солидно.

— Не вярвай! — повтори тя вече по-спокойно. — Хората може всичко да говорят. Какво знаят те? Симка беше богата, само че стисната до безумие. От младини копейката на две цепеше, все избираше да купи най-евтиното. Тръгнеш ли за салам от магазина, преди това цял час пресмяташе колко грама трябва да купи, за колко сандвича, та — не дай си боже — да вземе повече. Знаеш ли, че изгони от къщи родния си син?

— Знам — кимна Сергей, — казаха ми, че го изгонила, защото пиянствал.

— Е, това вярно са ти го казали, само че не беше работата в самото пиянство, ами защото синът беше започнал да пилее наследственото си богатство. Ако само пиеше, Сима нямаше да го закача. Ама той посегна на парите ѝ, това вече тя не можа да го понесе.

— Но откъде е имала пари, Ана Захаровна?

— Ами че Симка беше от търговски род. След революцията, щом замиришало на експроприация, баща ѝ набързо продал собствеността си и я обърнал в бижута. Скрил ги добре, престорил се на средняк, пожертвал една шепа дрънкулки за болшевиките: ето значи, давам ви всичко, което имам, за изграждането на светлото бъдеще. Повярвали му, дори го назначили на някакъв пост, да управлява завод. Ама оная шепа била само капка в морето, останалото той заровил и го предал по наследство на любимата си щерка Симочка.

— Нищо не разбирам — отчаяно разпери ръце Зарубин. — Да имаш такова богатство и да живееш в нищета! Не ми се побира в ума. Може би е похарчила за нещо това наследство?

— Хайде де! — тросна се Ана Захаровна. — Похарчила го е, как пък не! Нали ти казвам, беше толкова стисната, че не можеш да си представиш. Нощем вади съкровищата си и ги разглежда, докосва ги едно по едно. Дори на сина си не казваше за наследството, страх я беше той да не се разприказва, а приятелчетата му да се съблазнят и да оберат жилището. Или някоя безсрамница да се полакоми за богатството. Симка бе направила из целия апартамент скривалища и беше изпокрила в тях бижутата. Синът ѝ случайно открил едно скривалище, взел два пръстена, продал ги, пропил ги и тя се разбърза да го изсели, да го лиши от жилище като алкохолик, докато не е намерил останалото. Да беше чул как се вайкаше за тези пръстени! Че уж мъжът ѝ подарил единия за сватбата, а другия — за раждането на сина ѝ, че ѝ били единственият спомен от него, пазела ги за черни дни. Лъжеше като дърта циганка, само и само синът ѝ да не се сети, че някъде из апартамента има и друго. Това ставаше пред очите ми, затова говоря.

— А защо Серафима Антоновна ви е намразила? — попита Зарубин направо, като реши да мине без заобикалки.

— Че защо пък да ме обича? — отговори тя на въпроса с въпрос. — Нали знаех за наследството, та всеки ден ѝ опявах да не се мъчи да мизерува, да продава малко по малко и да живее човешки. За кого пази

всичко това? За кого го къта? Сама като кукувица, синът ѝ умря, не ѝ родиха внуци. Ще умре — и всичко ще отиде у държавата. А тя — не, та не, тези дрънкулки ѝ топлеха душата, не можеше да се раздели с тях. Аз, Серьоженка, съм човек весел, винаги съм обичала да се шегувам, а и сега не се отказвам. Виках на Сима, че ако не започне да си харчи парите, ще ѝ пратя бандити. То се знае, на шега ѝ виках така. А тя, изглежда, повярва. Взе да страни от мен, после спря и да ми говори. С нея по-рано всеки ден пиехме чай по съседски — ту у мен, ту у нея, дори бяхме дружки като по-млади. А после — раз и край.

— Как мислите, дали някой, освен вас може да е знаел, че Фирсова има пари?

— Разбира се. Щото тя отначало и не криеше, че е богата. Дори се гордееше, казваше, че живее скромно, трепери над всяка копейка, за да се справя само със заплатата си, а от наследството няма да вземе нищо, всичко ще остане за внуците, та да споменават баба си Сима с добра дума. После постепенно взе да става предпазлива, да се страхува от крадци. А след това, което се случи със сина ѝ, съвсем ѝ се разхлопа дъската. У всеки срещнат виждаше враг, престана да общува с хората, никого не канеше вкъщи, а дойдеше ли някой, не го пускаше понавътре от антрето. Колко пъти съм ѝ говорила, че нали, престани, Сима, да се страхуваш от всички: онези, които знаеха за богатството ти, отдавна са забравили за това, толкова години се правиш на сиромашкия, че никой не помни за твоите дрънкулки.

— И тя какво?

— А тя ще те погледне така, че да ти прилошее, ще присвие устни и вика: „Нали ти не си забравила, е, значи и другите, дето се интересуват, не са“. Така си говорехме, когато тя започна да страни от мен. Хем какви приятелки бяхме навремето!

— И един последен въпрос, Ана Захаровна: вие самата говорили ли сте на някого за богатството на Фирсова?

— Аз ли? Ха, че как! Още тогава, преди много години, съм казвала, че нашата Симка не е в ред, седи върху пари, а поминува с хляб и картофи. На всички разправях.

— А напоследък?

— На никого. Напоследък няма и с кого да си говоря за Симка. Децата и внуците ми не я познават, не им е интересно да слушат за съседката ми, а и на мен, честно казано, не ми е потрябвало да си

спомням за нея. Сега повече обсъждаме новините: кой какво казал на еди-кого си в Думата, па кой фраснал еди-кого си по муцуната, па колко дават днес за долар...

— А в блока, където живеехте с Фирсова, има ли хора, които са знаели за наследството?

— Откъде да знам? — Старицата сви могъщите си рамене. — Мисля, че вече никой не остана, всички се изпопреместиха, старците измряха. В тоя блок ние се нанесохме през шейсет и осма, а някъде към осемдесет и пета ние със Сима, спомням си, пиехме чай и брояхме на пръсти кой още живее тук от предишните. Излезе, че освен нас и още двама, всички други са нови.

— А кои са тези двама — спомняте ли си?

— Спомням си, че как! Лебедеви и Стороженко.

Зарубин извади от джоба си бележник и надникна в списъка, който бе взел от Доценко. В него нямаше нито Лебедеви, нито Стороженко. Значи и те се бяха преместили. Какво пък, излиза, че ще трябва да се проверяват и познанствата на всички бивши обитатели на блока. Може някой още да не е забравил за богатството на старата Фирсова и тази информация да е стигнала до Шегаджията. Затова и не е оставил пари за погребение — понеже е знаел, че убитата не е бедна. Дааа, работа до гуша.

— Зададе ли си всички въпроси, Сергей Кузмич? — попита Ана Захаровна.

— Така мисля.

— Тогава хайде да пием чай. А може би си гладен? Сготвила съм, само да стопля яденето. Какво ще кажеш?

Зарубин си погледна часовника. Трябва да се обади на Олшански да обискират жилището на Фирсова, да се изясни има ли там скривалища с бижута, или са останали само скривалищата, или пък няма нищо такова, включително скривалища, а огромното наследство е само мит, измислен от самата Серафима Антоновна. Инак, че е гладен, гладен е, свечерява се, а през целия ден, освен сандвича сутринта, е пил само една чаша чай.

— Имате ли телефон?

— Върви там, в хола е.

— Тогава с ваше позволение ще се обадя в службата, а после с удоволствие ще хапна с вас.

ИРИНА

Беше петък и Ира от рано сутринта, както обикновено преди почивни дни, се захвана с печивата. Млиновете и пирожките с два вида плънки и задължителната торта влизаха в неотменната програма на съботния обяд, а към петъчната вечеря десертът беше малки пастички. Това правило бе създала самата тя и го спазваше безпрекословно.

Към обяд, като огледа отрупаната със сладкарски шедьоври маса, Ирочка реши, че не е хубаво да се стиска. Млиновете и пирожките пак станаха много, вечерта в петък и на обяд в събота семейството не може да ги изяде, а до неделя тестото вече няма да е вкусно. Но това не е страшно, когато си имат такъв прекрасен съсед като Андрей Тимофеевич, който хем харесва печивата на Ирочка, хем има добър апетит.

Ира подреди пирожки и пасти в голям поднос, покри го с искряща от чистота кърпа и позвъни на вратата на съседния апартамент. Моментално ѝ отговори басовият лай на черния дог Ахат, но Ира така и не дочака стъпките на стопанина, който бърза да отвори вратата. В един момент ѝ се стори, че чува звуци от вътрешността на апартамента. „Може би спи? — помисли си младата жена. — Звъненето ми може да го е събудило, но той да не е разбрал защо се е събудил“. Още два пъти старателно натисна звънеца, но безрезултатно.

Вече затваряйки своята врата, Ира чу как телефонът на съседа звънна. Още второто иззвъняване секна по средата — очевидно някой вдигна слушалката. Или се беше задействал телефонният секретар, който Андрей Тимофеевич включваше понякога при излизането си от къщи. Ира остави подноса с почерпката в кухнята и решително набра номера му. Съседът вдигна веднага и гласът му съвсем не беше сънен:

— Ало, кой се обажда?... Ало... Не ви чувам, позвънете отново.

Ира бързо затвори и забеляза, че незнайно защо ръцете ѝ треперят. Стана ѝ неприятно. Андрей Тимофеевич си е вкъщи, но не отваря. Защо така? Дама ли има в дома си? Но тогава нямаше да вдига телефона. Впрочем какви са тези глупости? Може при него наистина

да има жена и той да не отваря, защото двамата не са съвсем облечени, но това изобщо не му пречи да вдига телефона.

Ирочка сви рамене, опита се да изхвърли всичко това от главата си и се захвана с домакинската си работа, но мислите ѝ постоянно се връщаха към странния съсед и ставаха все по-тревожни.

Защото съседът наистина беше странен. Просто, когато не мислиш за нищо лошо, ти не забелязваш странностите или ги забелязваш, но не им придаваш никакво значение. А когато има от какво да се страхуваш, неволно ставаш и по-внимателен, и по-предпазлив, и по-наблюдателен. Ето например апартаментът на съседа. Колкото пъти бе влизала там, Ирочка бе виждала само кухнята и едната стая. Вратите на другите две стаи винаги бяха плътно затворени, нещо повече, имаха ключалки, Ира ги беше виждала с очите си. Защо? Какво крие там Андрей Тимофеевич? И най-важното — от кого? Нали живее сам.

Неволно в паметта ѝ взеха да се връщат и други странности в поведението на съседа. Понякога той изчезваше за по два-три дни, като вземаше със себе си и кучето, а когато се върнеше, през смях отговаряше на разтревожените въпроси, че е ходил или за риба, или на лов. На лов с дог! Направо смешно. И нито веднъж — нито веднъж! — не нагости съседите нито с риба, нито с дивеч. Дори не се похвали с улова. Истинските рибари и ловци не се държат така. Веднъж Ира видя през прозореца как съседът тръгва за някъде. С костюм и дипломатическо куфарче в ръка, Андрей Тимофеевич се качи във волгата си и настана Ахат на задната седалка. Върна се след три дни и съобщи: „Ходих за риба!“. За риба — с костюма и дипломатическото куфарче вместо с въдици?

Тогава Ирина си премълча, защото беше човек възпитан и тактичен. В края на краищата съседът беше красив мъж, не кой знае колко стар и вдовец, с други думи — свободен. Сигурно бе прекарал тези три дни с жена и кой би могъл да го упрекне, задето не е казал истината? Да, онзи единствен път Ира знаеше със сигурност, че Андрей Тимофеевич ги излъга, но намери напълно приемливо оправдание за лъжата. Сега обаче, като се порови в паметта си, стигна до извода, че това не е бил единственият път, когато съседът е лъгал. Лъгал е за отсъствията си винаги, той не е никакъв рибар или ловец. Просто си има приятелка и тази жена присъства в живота му отдавна,

вероятно от някой момент след смъртта на съпругата му, която починала преди две години, а може да я е имало и още докато съпругата е била жива. На съседа не му се иска да казват за него: „Едва беше погребал жена си — и си хвана друга“, затова крие. А може тази дама да е известна, например прочута актриса, чието лице е познато на всички, затова Котофеич не иска съседите да знаят за нея.

Като стигна до този извод, Ирочка облекчено въздъхна. Ето на, не биваше да подозира човека и да си съчинява какво ли не. Всичко е нормално, всичко е напълно обяснимо.

Вече бе успяла да се разходи с Гришенка и да Маринова месото за вечерята, когато подозренията отново се размърдаха в главата ѝ. Ами стаите? Защо ги заключва? Защо нито веднъж не показва на Ира целия апартамент, както обикновено правят всички домакини? Спомни си също, че той на няколко пъти бе я гонил, когато му се обаждаха по телефона. Е, не че я гонеше грубо, не. Той вдигаше слушалката, казваше: „Един момент“, после се обръщаше към Ирочка и мило се усмихваше с думите:

— Да ви изпратя, скъпа?

Да, да, именно така, с въпросителна интонация, която не оставяше пространство за маневриране. Какво би могла да отговори на такъв въпрос? Вариантите бяха само два. Или:

— Да, да, разбира се, всичко хубаво, благодаря за чая.

Или:

— Ама моля ви се, не се затруднявайте, ще намеря пътя до апартамента си.

Трети вариант нямаше. Нали не можеше да отговори:

— Не, разговаряйте си, не се притеснявайте, аз ще поседя и ще послушам.

В такива случаи учтивата Ира използваше първия вариант и си тръгваше. Какви такива тайнствени разговори водеше Котофеич? Впрочем, ако наистина става дума за жена, е разбираемо. Нали в присъствието на Ирочка не може да си гука с любимата, връзката с която така грижливо крие.

Сред ритмичното бучене на прахосмукачката (поправена, между другото, от сръчния съсед) подозренията отново избледняха, но остана неизяснен въпросът със заключените стаи. Ах, да можеше Ирочка да измисли логично обяснение за тези врати с ключалки, начаса щеше да

й стане леко и радостно. Не й се искаше да подозира в нещо лошо симпатичния възрастен съсед — той е толкова мил, винаги е готов да се притече на помощ. Но обяснение така и не се намираше и това донякъде развали настроението на Ира.

ГЛАВА 15.

КАМЕНСКАЯ

Никой не беше очаквал това. В самия разгар на оперативката, която провеждаше Коротков, вратата се отвори и на прага застана лично полковник Гордеев. Самият той. Видът му не би могъл да се нарече цветущ, но той не изглеждаше и болен, определено.

— Картината на Репин „Неочакван“ — шепнешком коментира Доценко, приведен към Настя.

— Ти знаеш по-добре — усмихна се тя, — нали сега си нашият голям специалист по живопис.

— Защо бе?

— Защото. Не само ти си детектив тук.

Настя дори не забеляза, че за пръв път, откак работеха заедно, се обърна към Михаил на „ти“. Изглежда, и той не забеляза това, защото беше изцяло погълнат от размислите си как ли Каменская е научила, че е осъществил това културно мероприятие — посещението на изложбата по живопис.

Колобок постоя няколко секунди до вратата, като внимателно оглеждаше присъстващите, после доволно кимна.

— Продължавайте. Няма да ви преча. След съвещанието моля при мен да дойдат Коротков, Каменская и Доценко.

Той излезе, но съвещанието така и не продължи. Като огледа служителите, Коротков попита:

— Някой да знае какво се е случило? Защо Гордеев е тук?

Отговорът беше хорово боботене на гласове, от което се разбираше, че за всички това явление е било пълна изненада.

— Може да са го изписали? — предположи някой.

— Не може — отрицателно завъртя глава Юрий, — снощи разговарях с него, не стана и дума за изписване.

— Може просто да не те е предупредил — каза Настя. — Знаел е, че днес ще го изпишат, но нарочно е премълчал, та да ни свари неподготвени и да види какво правим сутрин.

— Добре, всички са свободни. Миша, Ася, напред да си получим ордените.

Тримата влязоха в кабинета на Колобок и застанаха мирно пред вратата, въпросително втренчени в началника. Вярна е тая приказка, с мрачна вътрешна усмивка си каза Настя: човек трябва да побърза още сутринта да си получи конското от началника, та после цял ден да се чувства свободен.

Седнал зад бюрото си, Гордеев преглеждаше книгата. Хвърли бърз поглед на подчинените си и отново се взря в някакъв документ, като подхвърли кратко:

— Седнете. Да си поговорим.

Те мълчаливо насядаха около дългата маса. Не очакваха нищо добро. И очакванията им се оправдаха напълно.

— Искам да чуя подробен и последователен отчет за работата по убийствата, свързани с телевизионното предаване — изрече строго Гордеев. — Тази сутрин ми се обади генералът и учтиво се поинтересува кога ще мога да му докладвам резултатите. Надявам се, разбирате, че когато въпросът е поставен така, отговорът може да бъде само един: днес. От престъпленията се интересува пресата, случаят получи широка гласност, от Образцова вземат интервюта, цял поток са публикациите, които вие естествено не четете, защото сте толкова ужасно заети — изловили сте всички убийци из Москва, докато боледувах. От всичко, което ми разказвате, когато идвате в болницата, произтича тъжният извод: няма нищо за докладване. Аз не мога да изрека пред генерала тази интересна мисъл. А сега ви слушам.

Докладваха поред — отначало Коротков, после Настя, последен Миша Доценко. Гордеев почти не ги прекъсваше, само от време на време задаваше уточняващи въпроси и постоянно нещо си записваше.

— Печално — направи равносметка полковникът, — мина повече от месец, през това време вие едва не задържахте невинен човек, заловихте убиеца на наркоманите и направихте извода, че вашият Шегаджия най-вероятно е свързан по някакъв начин с Шувалов. Казано на нормален руски език, по случая не е направено нищо. Ни-щич-ко — натърти той. — Как да разбирам това, моля? Дали причината е, че Коротков не се справя с ръководенето на отдела? Или че вие го заблуждавате, като използвате дългогодишното си приятелство с него, и не работите, а се занимавате с глупости в работно време?

— Виктор Алексеевич — подзе Настя, — не сте справедлив, Коротков е добър ръководител и старото приятелство няма нищо общо.

— Тогава каква е причината?

— Причината е в престъпника. В Шегаджията. Той не е лесен, невъзможно е да го открием бързо, с жертвите не го свързват лични отношения...

— Не ми изнасяй лекции! — избухна Гордеев. — И аз знам кое е лесно и кое е трудно! Не съм питал защо Шегаджията още не е заловен. Попитах защо е направено толкова малко и с какво ще се отчета пред генерала след един час. Половин месец разработвахте Горшков и се оказа, че не сте били прави. Още половин месец хвърлихте за Шувалов и интуицията отново ви подведе. Какво сега, за вашата безполезна интуиция ли да разправам на генерала?

— Но, Виктор Алексеевич, ние още не сме приключили с Шувалов, аз съм сигурна, че той има съучастник...

— Всички сте свободни, освен Каменская — прекъсна я Колобок. — Вървете. Работете, дявол ви взел, ако още не сте отвикнали да го правите.

Коротков и Миша Доценко мигновено се изпариха от кабинета. Гордеев си свали очилата, хвърли ги на бюрото и се заразхожда зад гърба на Настя. Тя търпеливо чакаше продължението, разбирайки, че няма да дочака нищо приятно. Най-сетне полковникът се спря и седна срещу нея на масата за съвещания.

— Какво става, Стасенка? — тихо попита той. — Наистина ли си толкова уплашена?

Тя мълчаливо кимна и усети как сълзи набъбват в крайчетата на очите ѝ. Дано да не се разплаче, само това липсваше!

— На вас сякаш някой ви е затворил очите — продължи Гордеев, — с всички сили се опитвате да нагодите всяка информация към версията, че престъпленията на Шегаджията са насочени срещу Образцова. Добре, готов съм да разбера това, ако ставаше дума само за теб. Ако основната цел на Шегаджията не е Татяна, значи си ти. На теб тази мисъл ти е неприятна, тя те плаши и ти се стараеш да се отървеш от нея. Това не е правилно, но поне е разбираемо. Но къде гледа Коротков? Ами Селуянов? Ами Доценко? Ами това момче от окръжното, Зарубин? Поне те трябва да преценяват по-трезво, по-отстрани, защо обаче и те нищо не виждат?

Настя се постара да се усмихне, макар че никак не ѝ беше до усмивки.

— Сигурно ме жалят — каза тя.

— Откъде пък се намериха такива жалостиви бе! Ами за хората, които Шегаджията изби през това време, не им ли дожаля? И тебе си те бива обаче, колко време мина, откак си говорихме с теб в болницата — нали тогава ти казах на ясен руски език да не се отплесваш към Татяна, а да търсиш свой враг. А ти? Зарадва се, че ти попадна Шувалов, който може да има зъб на Татяна, и превключи цялото си внимание към него. Разбирам, страх те е, разбирам, не ти се иска да мислиш, че всичко това се върши срещу теб, но кой, моето момиче, в този живот се интересува от какво се страхуваш ти и какво ти се иска на теб? Никой. Никой! Дори аз не се интересувам. Аз съм началник, включително твой началник, и мен ме интересува работата, с която се занимава моят отдел, да се върши добросъвестно и резултатно. А емоциите — там — махна с ръка той към прозореца, — емоциите — вкъщи, колкото щещ. Искаш ли да ти кажа какво е станало? Или си го знаеш?

— Не знам. Кажете ми.

Тя беше сигурна, че сега Колобок ще ѝ разкаже цялата история на престъпленията на Шегаджията, както тя се е подредила в неговия мозък след техния доклад, и според него историята ще изглежда съвсем различно от тази, която си представя тя. Гордеев винаги умееше да вижда ситуацията нестандартно.

— Ами ето какво е станало. В дома на Коротков бавно умира тъща му и неговите мисли постоянно се връщат към разните проблеми, свързани с нейната смърт. Например той си мисли от кого да вземе пари за погребението и помена, как да купи гробно място и на кое гробище, да я погребете ли, или да я кремира. Дори допускам, че вечер дълго разговаря с жена си по този въпрос и тези разговори завършват с поредния скандал. Селуянов се занимава със серията убийства на наркомани, не е имал никакво отношение към твоя Шегаджия, докато случайно не е възникнала връзката. Мишка Доценко се е влюбил в роднината на Образцова и търчи по срещи с нея. Такава е била диспозицията. А ти, моето момиче, си си позволила разкоша да се уплашиш, оставила си се на този страх и си решила, че мисълта е нещо веществено. Тоест решила си, че ако човек много силно пожелае нещо,

то ще се случи. Много силно си пожелала Шегаджията да преследва Образцова, а не теб, че именно на нея, а не на теб от самото начало той е предложил да отгатне къде ще се състои срещата със смъртта, че именно към нея той се приближава с всеки нов труп, а не към теб. Толкова силно си пожелала това, че си престанала да бъдеш детектив и си се превърнала в обикновен талмудист, който подправя фактите в угода на желанието резултат. А нашите момчета послушно са те последвали, първо, защото ти си старша по звание, второ, защото винаги си била за тях генератор на идеи и те са свикнали с това, и трето, поради горепосочените причини. Всеки си има свое главоболие и колегите ти са се възползвали от идеята, че ти мислиш заради тях, а те просто изпълняват, като през това време си мислят за своите работи. Просто са те последвали, понеже не критикуват идеите ти, а теб това те радва. Е, какво, прав ли съм?

Тя се срамуваше и не ѝ се искаше да признае, че началникът е прав, но не беше възможно и да не признае. Самата тя вече отдавна разбираше, че позволява на слабостта и страха да я ръководят, но не можеше да намери у себе си душевни сили да оправи нещата. Толкова е удобно да бъдеш слаба...

— Да — събра тя в белите си дробове повече въздух и бавно го издиша, — да, Виктор Алексеевич, прав сте.

— Значи ще се разберем така.

Той стана и седна на обичайното си място, в началническото кресло с високата облегалка, където му бяха подръка телефоните.

— Върви и започвай да работиш нормално. Направи най-сетне това, което отдавна съм ти поръчал: прегледай всички хора, които си разследвала, помисли си, подбери най-подходящите кандидатури за ролята на Шегаджията. Състави план за разработването им. Свържи се с психолозите, предай им всички материали — нека помислят върху психологическия портрет на престъпника. Не разбирам защо това не е направено досега! Разпасали сте се невероятно!

Настя излезе от кабинета на Гордеев и внезапно почувства, че главата я боли толкова силно, че още малко — и ще започне да се задушавя. Не ѝ достигаше въздух и като преодоляваше гаденето, тя слезе по стълбището във вътрешния двор. Студеният влажен въздух я обгърна като мокър парцал, побиха я тръпки, но ѝ полекна. Като постоя на пронизващия вятър, тя дойде на себе си. Гордеев е прав,

непростимо се е отпуснала. Ако не беше се поддала на страха, ако веднага, от самото начало, сериозно бе допуснала мисълта, че Шегаджията играе срещу нея, може би вече щеше да е успяла да измисли нещо, нещо такова, което би го спряло. Нима от четирите му жертви поне една не лежи върху нейната, Настината, съвест? Тази мисъл е непоносима, но не бива да я пропъжда повече и да се преструва, че всичко случващо се не я засяга. Засяга я. Не кого да е, а именно нея.

Успя, макар и с доста усилия, да се настрои за работа. Привечер пред нея вече лежеше списък от четирима души, от които тя би могла да очаква толкова необичайни действия.

УБИЕЦЪТ

— Ако едни от нас умираха, а други — не, щеше да бъде крайно досадно да се умира — позасмя се баба.

Аз гледах с тъга нейното сбръчкано, уморено от непрестанната болка лице, от което дори тежката болест не бе успяла да заличи благородния ѝ произход, и за пръв път в живота си помислих, че тя ще ми липсва. Само двама души останаха в живота ми — баща ми и баба ми, жена ми не влизаше в сметката, прекалено млада и глупава беше, за да означава нещо за моята душа. А баща ми и тази силна стара жена бяха двете главни опори, на които се крепях. Баща ми беше за мен пример за служене на Родината и истински Мъж, по когото бях длъжен да се равнявам. Докато баба беше образец на устойчивост, непоклатимост и безстрашие. Тя наистина от нищо не се страхуваше. И както се оказа, дори от смъртта. Оставаха ѝ броени дни, тя прекрасно знаеше това и все пак имаше куража да се шегува.

— Колко трябва да живее човек на този свят, за да стигне до такъв извод? — попитах я, като се стараех да не показвам колко ми е мъчно.

— Не знам, скъпи. Един мъдър човек е стигнал до него на четирийсет години, а аз само го повтарям. Но го повтарям, трябва да призная, с чувство на абсолютно съгласие.

— И кой е този мъдрец?

— Лабрюйер. Жан дьо Лабрюйер. Той е живял във времето на Луи XV и е бил възпитател на внука на принц Конде. А ти, потомъкът на рода Данилевичи-Лисовски, е срамата да не знаеш това. Сега инжекцията ще подейства и аз ще заспя, а ти вземи томчето на Лабрюйер и го прочети, ще ти бъде от полза. То е на рафта с френските философи.

Тогавя не знаех, по-точно, не почувствах, че това е последният ни разговор. Инжекцията подейства, баба заспа и повече не се събуди. Тя спеше и умираше, а аз седях до нея в дълбокото кожено кресло и четях: „Животът и смъртта са разделени от продължително боледуване очевидно за да изглежда смъртта като избавление и за онези, които

умират, и за онези, които остават“. Потреперих от тази фраза, тя ми се стори безкрайно цинична и жестока. Но още в следващия момент събрах сили, надникнах в себе си и разбрах, че това — при цялата си циничност — е истина. Аз не исках баба да умира. Но и не исках да седя край постелята ѝ през цялото си свободно време. Исках баба да е здрава и изпълнена със сили, а безпомощна и умираща, тя се бе превърнала в бреме за мен. Трябваше да довърша докторската си дисертация и да правя безброй експерименти в различни лаборатории.

Въпросът за съответствието между живота и смъртта, който бе ме измъчвал след убийството на мама, получи от този ден нови оттенъци. Смъртта е неизбежна и човек трябва да се примири с това. Лабрюйер се бе изказал и по този въпрос: „Неизбежността на смъртта отчасти се смекчава от обстоятелството, че ние не знаем кога тя ще ни застигне; в тази неопределеност има нещо от безкрайността и от онова, което наричаме вечност“. Тук обаче аз не бях съгласен с френския философ. Просто категорично не бях съгласен. Той, през неговия седемнайсети век, вероятно си е мислил, че вечността и безкрайността са понятия божествени и затова неподдаващи се на разума, а щом е така, трябва да приемаме това като благодат небесна и да се радваме, че не знаем кога ще умрем. За мен обаче, който бях израснал през двайсети век и бях получил висше техническо образование, понятията вечност и безкрайност бяха разбираеми и близки, дълги години се бях занимавал с тези понятия ежедневно и не виждах в тях нищо дадено „свише“, „от бога“. Не знаем кога ще ни сполети смъртта? Така е. Но именно това е лошо. Мама не е знаела и какво излезе? Каква смърт заслужи тя? Чудовищна, мръсна, непристойна. Смърт, недостойна за нея самата и за живота, който бе изживяла. И нищо, никакви представи за вечното и безкрайното не могат да ме примирят с това, както обещава личният гувернант на малкия наследник — принц Конде.

Казват, че човек е господар на съдбата си. За мен това означаваше, че съм господар не само на живота, но и на смъртта си. Защото смъртта също е съдба, част от нея, крайна точка, завършващ акт — точно както препинателният знак „точка“ е неотменна част от изречението. И щом се старая да живея така, че да бъда достоен за своя род и своите предци, значи трябва и да умра достойно.

Не мислете, че разбрах всичко това отведнъж, в един момент, седейки в креслото край моята умираща баба. Докато стигна до този извод, минаха години. Смешно ли ви се вижда? Вероятно е така. Дълги години да пътуваш към нещо, което може да се изкаже за две минути... Впрочем всички научни открития могат да се изложат за две минути, а колко години отиват за тях! „Да отстъпиш на природата и да се поддадеш на страха от смъртта е много по-лесно, отколкото да се въоръжиш с доводите на разсъдъка, да влезеш в битка със себе си и с цената на непрекъснати усилия да преодолееш този страх“. И това впрочем го е казал Лабрюйер. Чичката не е бил по-глупав от нас. Да се въоръжиш с доводите на разсъдъка, да признаеш, че смъртта е неизбежна, абсолютно неизбежна, и нищо не може да се измисли срещу нея. Това е първият етап. Да се бориш със себе си и с цената на непрекъснати усилия да преодоляваш страха от смъртта. Това е вторият етап. И за всеки са нужни време и душевни сили. Много време и много сили. Но аз успях, направих го. Престанах да се страхувам от смъртта.

ИРИНА

Ира постоянно се улавяше, че мисли за Миша Доценко. Но в миналото ѝ бе имало толкова несполучливи връзки, сълзи и горчиви разочарования, че тя се страхуваше да се довери и на самата себе си, и на новия си кавалер. И през ум не ѝ минаваше, че Доценко изобщо не смята себе си за обикновен кавалер и ухажор, а намеренията му са твърде сериозни. Тя виждаше, че Миша търси всякакви поводи да ѝ се обади по телефона и използва всяка, дори и най-малка възможност да се срещнат, това я радваше, но тя не мислеше за нищо по-голямо. Миша много ѝ харесваше. Много.

Ето защо Ира прие възторжено поредното предложение на Михаил, макар че то звучеше доста необичайно.

— Ириша — каза той по телефона, когато ѝ се обади към обяд, — спомняш ли си деня, когато ви бяхме на гости със Серьожка Зарубин? Тогава Татяна беше ходила при някакъв специалист по котките.

— Така беше — потвърди Ира.

— Би ли попитала Татяна за неговия адрес и телефон?

— За какво ти е? — учуди се тя. — Коте ли смяташ да си купуваш?

— Никога! Разбираш ли, Ириша, тук неотдавна убиха една стара госпожа, съвсем самотна, нямала си е никого, освен четири котки. Сега тези котки останаха безстопанствени, съседите ги прибраха временно, но ни предупредиха, че ще ги държат само няколко дни, а какво ще става с тях после — никой не знае. Та си помислих дали да не взема тези котки и да отидем с теб при онзи специалист, да се посъветваме. Той може да знае адреса на някой котешки приют. Какво ще кажеш за това предложение?

Ира прие предложението положително: ставаше дума да отидат при специалиста по котките вечер, след като Миша приключи работа, а това беше удобно и за нея. Вечерта ще си бъдат къщи и Татяна, и Стасов, така че няма да съществува проблемът „на кого ще оставя

Гришенка“. Тя обеща да попита Татяна за телефонния номер и дори пое ангажимента да се свърже с „коткаря“ и да уговори среща с него.

В осем вечерта Ирочка вече беше пред входа, грейнала с красиво гримираните си очи. Михаил позакъсна, но тя се отнесе към това с разбиране. Трябвало да намери отнякъде специална чанта за пренасяне, да прибере котките от милостливите съседи, да вземе кола. Трудно е да се прецени времето с точност до минута. В осем и петнайсет пред блока спря бяла волта. Зарадвана, Ира тръгна към колата, но когато вратата ѝ се отвори, от нея слезе не Михаил, а съседът Андрей Тимофеевич. Стори ѝ се, че като я видя, той побърза да затвори вратата. Направи го дори много припряно. И физиономията му изглеждаше недоволна.

— Добър вечер, скъпа — поздрави той както обикновено, но на Ира ѝ се стори, че гласът му бе леко напрегнат. — Чакате ли някого?

— Миша. Здравейте, Андрей Тимофеевич.

— Среща, а? — позасмя се той някак неприятно, както се стори на Ира.

— Не е толкова среща, колкото по работа. Четири нещастни котки са останали без стопанин и с Миша се разбрахме да отидем при специалист, който може да ни посъветва какво да ги правим.

— Котките ли какво да правите? — каза съседът и с неочаквана злоба отговори: — Отнесете ги на бунището, там им е мястото. Впрочем — неочаквано се усмихна той — не ми обръщайте внимание, аз така си мърморя. Моят Ахат не може да понася котки, вероятно от него съм се заразил с тези чувства. А иначе те са забавни същества, много са мили. Е, всичко хубаво, скъпа. Да не изстинете на този вятър.

Той влезе във входа и Ира се загледа недоумяващо след него. Виж ти, излиза, че добрият съсед Котофеич бил способен на зловни нападки. А наглед е толкова симпатичен... Симпатичен, симпатичен, обаче си заключва вратите вкъщи.

Отново ѝ стана неприятно и тревожно, но в този момент с такси пристигна Михаил.

ДОЦЕНКО

Когато Ира каза адреса, на който трябваше да закарат котките, Доценко се поядоса, без да го показва. „Коткарят“ живееше в центъра на Москва, в същия район, в който бе живяла и Фирсова, буквално на съседната улица. Как можа така да се случи, че той взе котките оттук, после пътува толкова далече, чак до Бутово, за да вземе Ира, та сетне да се върне на същото място! Защо постъпи така глупаво — не попита веднага Иришка за адреса, на който живее този специалист! Можеха да се разберат съвсем другояче — и време да спестят, и пари. Михаил не беше стиснат, но милиционерската заплата, както знаем, не предразполага към излишни харчове.

Специалистът по котките Александър Казаков ги посрещна приветливо и радушно.

— Влизайте, влизайте, сега ще видим вашите котки — забърбори той и взе от Доценко специалната чанта. — Може да са болни и тогава отначало ще ги оставя при мен, ще ги излекувам, а после ще помислим при кого да ги настаним. Ау, каква си красавица, хайде, ела при мен, ела, милинка, ела, пухкавичката ми. Ето така!

Той ловко извади от чантата едната котка, а другите останаха вътре. Доценко понечи да извади и тях, но Казаков го спря с жест.

— Не мога да рискувам, преди да ги видя — поясни той. — Нека засега останат под карантина, защото вкъщи имам не само мои котки, а и чужди, отговарям за тях.

Жилището на Казаков беше малко, но уютно. Доценко обърна внимание на огромната библиотека — книгите заемаха цялото пространство, като оставяха само минимално необходимите кътове за мебели. Мебелите, между другото, не бяха нови, макар че не бяха и стари. Във всичко се усещаше здравата ръка на домакина — грижовна и обичаща реда. Кой знае защо, този дом дори изобщо не миришеше на котки.

Прегледът на първата котка мина бързо, момичето се оказа здравичко, макар и не в първа младост. Когато взе в ръцете си втория

питомец на Серафима Антоновна — един огромен охранен котарак, Казаков го постави на масата под лампата и подсвирна:

— Ама ние се познаваме с теб, приятелче. Ето това твое разкъсано ушенце лично съм го шил още когато ходех на училище, а ти тогава беше шестмесечно котенце. Леле, какъв огромен си пораснал, нямаше да те позная, ако не беше ухото. Я почакайте — обърна се той към Доценко и го изгледа с остро подозрение, — откъде имате този котарак?

— Защо? — с невинен вид попита Михаил. — Някакви проблеми ли има?

— Този котарак е на баба Серафима, прекрасно си го спомням. Как е попаднал при вас? И останалите котки... Откъде са?

— От Серафима Антоновна, не грешите. Разбирате ли, Саша, Серафима Антоновна почина и аз се опитвам да настаня котките ѝ. Защо, вие познавахте ли Фирсова?

— Ами че аз познавам котките от целия район — разсмя се Казаков, — както и стопаните им съответно. Още когато бях дете, всички ми носеха своите питомци — кой за лечение, кой за гледане, докато стопаните пътуват някъде.

— Серафима Антоновна често ли ви посещаваше? — попита Доценко.

— Честичко. Тя е много бедна, та не съм ѝ вземал пари, а тя трепереше над котките си, нали е самотна, никого си няма, освен тях, така че идваше при мен по всякакви поводи. Много се страхуваше да не ги сполети някоя сериозна болест, та да трябва да харчи за лекарства, за операция, защото нямала пари. Смешна старица!

— Защо „смешна“?

Казаков говореше, без да прекъсва прегледа. Ловко отваряше устата на котката, разглеждаше зъбите и езика, проверяваше лапите, опипваше корема, разравяше козината.

— Ами защото разправят, че имала много пари, а се правела на бедна. Не знам, може наистина да е била бедна, а това за парите да е просто клюка. Но аз винаги обслужвах безплатно нейните котки, изобщо никога не вземам пари от старци, за тях котката е единствената радост — ако трябва да плащат за лечението, с техните пенсии ще започнат да икономисват и няма да лекуват болестта.

Така, рижав бандит такъв, и с теб всичко е наред, хайде, поразходи се сега. Следващият, моля!

Доценко чакаше с нетърпение Казаков да завърши прегледа на котките на Серафима. Наистина животът е на черни и бели периоди: отначало не му провървя със зле съставения маршрут, но пък сега му излезе късметът, появи се още един свидетел, който можеше да знае нещо за Серафима Антоновна. Докато Казаков се занимаваше с котките, в стаята надникна симпатична жена на около четирийсет и пет години, стройна и светлокоса.

— Саньока, предложи ли чай на гостите?

— Още не съм, майче — отвърна Казаков, — преглеждам пациентите.

Чай... Това е добре, помисли си Доценко, ще поседим в топла семейна атмосфера, ще си побъбрим. Да го видим това толкова младо и красиво майче, сигурно има безброй почитатели и на някого от тях като нищо може да е харесало златото на старата Фирсова. Някой да не е можел да го вземе, а да е разказал на друг. Щом в това семейство се е говорело за богатството на Серафима Антоновна, трябва внимателно да се провери кой друг е участвал в тези разговори.

— Предложете ни чай, моля — бързо каза Михаил и обаятелно се усмихна.

Ирочка, която стоеше до него, го ръгна с лакът в хълбока и прошепна укорително:

— Стига, Миша, не е удобно така.

— Удобно е, удобно е — веднага реагира Казаков, като демонстрира прекрасен слух. — Майчето обича да черпи гостите с чай. Тя изобщо обича гости.

— Но ние не сме гости — упорито възрази Ира, — дошли сме по работа.

— Това няма значение. Нали и без това трябва да обсъдим какво ще правим с котките на Серафима, та покрай чая ще си поговорим. А вие какво, нейни съседи ли сте?

— Не, ние... — подзе Ирочка, но Доценко не я остави да довърши.

— Да, живеем в един блок със Серафима Антоновна. По-точно, аз живея там — веднага се поправи той, — а Ира живее на друго място.

Доценко улови възмутения поглед на Ирина, леко докосна ръката ѝ и кимна. Казаков обаче се оказа човек внимателен, малкото недоразумение не се изплъзна от слуха му. Той отново хвърли остър поглед на Ира и Михаил и поклати глава.

— Нещо се оплитате, уважаеми господа, но както и да е — весело се усмихна той, — ваша си работа. И моята годеница понякога се обърква, нощува у нас през ден, та когато я попитат къде живее, посочва ту своя, ту моя адрес.

Така, помисли си Доценко, нещата няма да се ограничат до почитателите на майчето, нашият герой има и годеница, а по-рано сигурно са се отбивали и други момичета. Какво пък, момчето е представително, красиво, има необичайна професия, нищо чудно, че момичетата го харесват.

— Вие по професия ветеринар ли сте? — попита Миша.

— Аз ли? — Казаков подхвана последната котка на Серафима Антоновна под предните лапички и я пусна на пода. — По образование аз съм никакъв. Училище, после казарма, това е цялото ми образование.

— Ами котките? — учуди се Ира. — На изложбата в Соколники ви препоръчаха като известен специалист, затова мислехме, че сте учили за това.

— За кое? За грижите за котките ли? Аз съм се учил на това през целия си живот, но не в институт, а от практика. Чел съм книги, вярно, но предимно съм научавал всичко от собствен опит. Колкото до изложбата... — Той се засмя, вдигна от дивана пухкав бял котарак, притисна го до рамото си и започна ласкаво да го гали. — Кой ме препоръча? Някой от клуба ли?

— Н-не — стъписа се Ира, — май беше някой от посетителите.

— Именно. Членовете на клуба не ме признават, защото не се увличам по чистотата на породата, не се занимавам със селектиране и не се интересувам от изложби. Обичам котките заради самите тях, на мен една изоставена от стопанина си бездомна котка ми е по-скъпа от най-породистата, защото е нещастна и се нуждае от помощ. Хората от клуба не разбират това, смятат ме за шарлатанин. И после, има още един нюанс. Човекът, който развъжда животни, трябва да продаде котенцето, така че говори на купувача на изложбата какво ли не. Някои хора са си патили от това — купуват котка, която са им продали като

безпроблемна, спокойна и всеядна, а след месец става ясно, че тя не яде това, не яде онова, а иска всеки ден сурово месо, пълни къщата с косми, трябва да ѝ се правят ваксинации, да се вземат мерки при разгонването, да се пазят цветята, да не се отварят прозорецът и балконската врата, а в жилището е задушно и горещо, трябва да се поставят мрежи или да се харчат луди пари за климатик... С една дума, грижите и главоболията са повече от удоволствието. Аз редовно ходя на тази изложба и на два пъти се е случвало продавач да разговаря с купувач в мое присъствие. Аз слушам отстрани, после каня този купувач навън и му обяснявам всичко, както си е, та той да знае какво го чака и да купува котето с отворени очи. Този купувач си записва телефона ми, в случай че му възникнат още въпроси, после го предава на някого и така сега моят номер върви от ръка на ръка. Постоянните посетители, които не купуват, а само гледат, ме познават и ме препоръчват на начинаещите. Та такава ми ти история. Е, какво, ще прием ли чай?

Те отидоха в другата стая, по-просторна и подредена, макар и обзаведена със същите стари мебели от петдесетте години. Докато малката стая, от която излязоха току-що, повече напомняше кабинет с книжни рафтове, другата приличаше на истински хол с големия старинен полилей, висящ над кръглата маса в средата, и портретите и снимките по стените.

— Запознайте се, това е майка ми.

— Елена — приветливо каза стройната блондинка и подаде ръка на Михаил.

— Много ми е приятно, аз съм Михаил, а това е Ирина, моята годеница.

Ира му хвърли уплашен поглед, после не се сдържа и прихна.

— Ама моля ви, не се смущавайте — весело каза Елена, — и Саньока има годеница. Сега това не е модерно, сега първо се запознават, а после се женят или веднага, или никога — и в единия, и в другия случай момичето няма време да стане годеница. А вашата сватба кога ще бъде? Скоро ли?

— Скоро — бързо отговори Доценко. — Ето, ще настаним котките на Серафима и после — право в гражданското. Нали, Ириша?

Ира зашеметено мълчеше и Михаил отначало си помисли, че е направил грешка: не биваше да говори пред чужди хора за тези неща и

да ги представя за решени. Но после видя, че Ира изобщо не се е обидила, и се успокои. Така дори стана по-добре. Сам сигурно още дълго щеше да събира мислите си за официално предложение, а така всичко се получи леко и непринудено.

Покрай чая разговорът течеше плавно, Михаил без усилия успяваше да го насочи в нужното му русло, още повече че основна тема, така или иначе, трябваше да бъдат котките на Серафима, а значи и самата Серафима Антоновна. Не биваше нищо да си записва и трябваше да се напруга, за да запомня имена, фамилии, адреси, та утре сутринта да започне да наблюдава хората, които са знаели за наследството на Фирсова. „Ама че съм глупак — каза си няколко пъти Доценко, — ако знаех как ще потръгнат нещата, щях да си взема диктофона“.

КАМЕНСКАЯ

Вкъщи на компютъра тя провери всички данни за четиримата, които бе подбрала през деня. Да, паметта ѝ не я бе подвела — всички те бяха сега на свобода, двамата вече бяха освободени, а другите двама тя така и не бе успяла да закара до подсъдимата скамейка. И четиримата са били регистрирани някога в Москва, за сегашното им местопребиваване данните бяха непълни, просто не бе възниквала необходимост да се проверяват. Дълбоко в душата си Настя не вярваше, че някой от тях може да се окаже Шегаджията — твърде добре си спомняше всекиго от тази четворка и знаеше, че по особености на мисленето и характера си те, разбира се, бяха напълно способни да замислят и осъществят такава сложна гадост с много ходове, но същите тези особености на характерите им говореха, че е изключително малко вероятно да пожелаят да ѝ отмъщават или да си разчистват сметките с нея. Всички те бяха разумни хора, с добър интелект, всички разбираха, че Настя си върши работата и в процеса на тази работа не е направила по отношение на тях нищо, което не биха заслужили. Не, тя не вярваше, че е някой от тях. И затова не се бе захванала да ги проверява, когато Гордеев първия път ѝ нареди да го направи. Но след повторната заповед вече не можеше да не го стори. Какво пък, машината бе задействана, започнаха да ги разработват. Да видим какво ще излезе.

Тя изключи компютъра, седна във фотьойла и започна да преглежда пакета с видеокасетите, подарени ѝ за Деня на милицията. Главата продължаваше да я боли, макар и не толкова силно, както сутринта, но неприятно и тягостно. Таблетката саридон не помогна и Настя си помисли, че е по-добре да не гледа непреведен филм, защото няма сили да се напряга и да възприема чуждата реч. Ще избере нещо, преведено на руски. Бързо сортира касетите по език, зачете анотациите и изведнъж потрепери като от токов удар. На една от кутиите ѝ се наби в очи репродукция от картината на Бош „Божието око наблюдава извършването на седемте смъртни гряха“. Или ѝ се стори? Но не, не можеше да има грешка, тя бе разглеждала тази кръгла картина много

пъти, след като Ирочка си спомни за рибата, изяждаща човек. Настя доближи кутията до очите си и се зачете в набраната със ситен шрифт анотация: „... полицейско разследване на серия кървави убийства, извършени от маниак. Всяко убийство «наказва» жертвата за определен смъртен грях. В Библията са описани седем такива греха...“ Такова е и заглавието на филма — „Седем“. Настя обърна кутията и видя списъка на греховете: Чревоугодие, Алчност, Леност, Високомерие, Гняв, Похотливост, Завист. По дяволите! Нима си има работа с точно такъв маниак?

Стоп, не бива да си правим прибързани изводи, нека видим какво имаме налице. Надежда Старостенко, бивша балерина, сега пропаднала пияница. Какъв е нейният грях, за който може да я е наказал Шегаджията? Вероятно похотливост. Сведенията, получени от Серьожа Зарубин, говорят за това достатъчно красноречиво. Геннадий Лукин. Три пъти осъждан за хулиганство и грабежи. В списъка няма такива грехове. Няма да му припишем алчност я. Не, разбира се, извършените от него престъпления говорят по-скоро за глупост и избухливост — фраскаш по муцуната първия, който ти попадне подръка, и грабваш първото, което е лесно за крадене. Кой, кой е грехът на Лишея?

Настя скочи от фотьойла и пак включи компютъра. Отново прегледа сведенията за убийството на Лукин. Преди смъртта си вечерял обилно. А ето и списъка на ястията, който Серьожа Зарубин е съставил на око, след като е посетил ресторанта, където трийсет минути преди смъртта си е вечерял Лукин. Да, „вечерял обилно“ е меко казано. Ако не ставаше дума за покойник, би могло да се каже „натъпкал се е“. Изглежда, грехът на Лукин е чревоугодничеството. Но звучи нагласено, доста нагласено... Мигар може да се каже за бездомник, който събира остатъци от храна по кофите, че е чревоугодник? Глупости! Той постоянно е бил полугладен. Виж, убиецът явно го е провокирал, дал му е пари, завел го е в ресторанта, казал му е: „Яж каквото ти душа иска“. Душата на Лукин е поискала много, но нали го е поискала от вечен глад, а не от лакомия. Значи Шегаджията не е наказвал горкия Лишей, а само го е използвал за демонстрация на картинката, която толкова му е трябвала. Какъв гад! Ако беше честен маниак, който си е въобразил, че е палач и учител на човечеството, пак добре. Но да действаш така е цинизъм.

По-нататък какво? Валентин Казарян. Ако се вярва на това, което е разказала за него бившата му съпруга, тук става дума за горделивост и високомерие.

Серафима Антоновна? Алчност.

Какво остава? Леност, гняв и завист. Още поне три жертви, всяка от които ще демонстрира един от тези грехове. И нейната задача сега е да се постарее да разбере как и къде ще търси той хората, чрез чиято смърт ще демонстрира наказание за тези грехове. Как и къде Шегаджията ще решава задачата с търсенето на ленивия, гневливия и завистливия?

Но тук има още един момент: той е използвал символа на Бош, за да подсказе на Настя в какво се състои неговият замисъл. Гледал е този филм и е използвал неговата идея. Остава въпросът: защо? Защо го прави? След като е гледал филма, е разбрал, че идеята му е близка, и е решил да я осъществи в собствено изпълнение и на територията на Русия. До това място всичко е логично, макар и да намирисва на психопатология. Но защо оставя рибката и кукличката? Нали именно благодарение на този символ Настя обърна внимание на касетата с филма. Ако не беше той, Настя вероятно никога нямаше да съпостави характеристиките на убитите със списъка на седемте смъртни гряха. Той ѝ го е подсказал. Защо?

Отговорът дойде от само себе си и беше толкова зашеметяващ, че не ѝ се искаше да повярва в него. Шегаджията иска да я сплаши. Думите му, че се приближава, не са празни приказки. Ще има още две убийства — заради гнева и завистта, а после той ще убие и нея. Заради леността ѝ. Та нали тя самата, идиотка такава, спомена за този свой недостатък в пряк ефир. Разбира се, в Библията ставаше дума за съвсем друг грях, греха на безделието, а никой не би могъл да нарече Настя Каменская безделница. Виж, че е ленива, две мнения няма, а Шегаджията вече показва, че няма намерение твърдо да следва духа на Библията, напълно са му достатъчни буквите. Та нали Генадий Лукин не е бил чревоугодник, а е умрял именно заради това, поточно, за да демонстрира този грях.

Оставаха само три убийства, две от които Настя ще види. А третото — вече не.

Обзе я такъв ужас, че тя скочи и запали всички лампи в жилището, дори в банята и в тоалетната. Незнайно защо ѝ се струваше,

че ако е много светло, страхът ще си отиде. Дано поне Льошка си дойде по-скоро, но днес той ще закъснее, още сутринта я предупреди. „Трябва да изгледам филма — каза си тя, — това ще ме разсее. И после, може да намеря в него някоя и друга идея“.

Настя постави касетата във видеото и седна във фотьойла, като се уви с топло карирано одеяло. Филмът „Седем“ ѝ направи странно впечатление, сигурно защото тя не можеше и не можеше да погледне собствения си живот отстрани, да го види просто като художествено произведение. Каквото и да ставаше на екрана, тя го сравняваше с престъпленията на Шегаджията и със своите и на колегите си действия. Финалът на филма я удари като че с чук по главата: последната жертва на маниака беше самият той. Със собствените си действия той умишлено провокира полицаия, като уби неговата млада бременна съпруга: убий ме, каза той, защото моят грях е завистта — аз завиждах на теб и на живота, който водиш. Какво пък, щом във филма седма жертва стана не страничен човек, а лице, „включено“ в ситуацията, напълно логично е във веригата от престъпления на Шегаджията седма жертва също да стане не някой от улицата, случайно намерен от убиеца, като например Лишея, а „включен“ човек. Кой е включен в процеса на търсенето на убиеца? Самият убиец и оперативните работници. Вариантът с убиеца е използван във филма. А в живота ролята на седмата жертва е подготвена за някого от служителите на милицията. За някого... Няма какво да се преструва, че това не я засяга. Не за някого, а за нея, за Настя.

Всичко съвпада. Шегаджията ѝ обясни позицията си пределно ясно.

ГЛАВА 16.

ПЕТАТА ЖЕРТВА

Това няма край. И няма да има. Докога ще мога да живея с чувството на вина? Лекарят се старее с всички сили, занимава се с мен по два часа всеки ден, аз му кимам в отговор, придавам на лицето си някакво подобие на усмивка и се преструвам, че се вслушвам в неговите съвети. Но не му вярвам. Не вярвам, че може да се живее така, както живея аз. Не вярвам, че човек може да се примири с това, което се случи.

Смятат ме за луда. И то защо? Защото исках да се самоубия. Исках да си отида от живота тихо, незабележимо, защото не можех повече да понасям чувството за вина. Спасиха ме. Защо? Молила ли съм ги? Защо го направиха? А сега ме смятат за луда. Лекарят надълго и нашироко ми обяснява, че у здравия човек е силно развит инстинктът за самосъхранение, който го кара да оцелява каквото и да се случва. Ако този инстинкт замлъкне, значи човекът е болен. О, господи, нима могат да ме разберат? Какво общо има тук инстинктът за самосъхранение? Всеки човек се стреми да облекчи собствените си страдания, да се избави от болката. Нима това е ненормално? Аз не мога повече да понасям тази болка. А те ме карат да я понасям. Да живея и да я понасям. Защо е нужно? Защо?

Не чувам нищо, освен кръсъка: „Чие е това дете?!“ Защо аз не чух как синът ми вика за помощ? Как допусна, Господи, да не чуя гласчето му? Защо ми запуши ушите и отклони погледа ми? Насилвам се да си спомня, затварям очи и извиквам в паметта си онзи страшен ден, онзи красив слънчев ден на южния бряг на Испания. С момченцето ми отидохме там за две седмици, мъжът ми ни изпрати сами, трябваше да дойде пет дни по-късно. Сякаш се озовах в друг свят, приказен и великолепен, нереален и зашеметяващ. За пръв път почивах в чужбина, преди това не бях виждала нищо друго, освен шестстотинте квадрата на нашата вила, мръсната краймосковска рекичка и когато имахме повече късмет — Черно море, мътно и облепващо тялото с фасове и огризки от ябълки или пък ледено и гъмжащо от медузи.

Омъжих се съвсем млада, полакомих се за парите и импозантната външност на мъжа ми. Бях четвъртата му съпруга, хората ме съветваха, предупреждаваха ме, че нищо добро няма да излезе от този брак, но аз не слушах никого, струваше ми се, че съм вече достатъчно зряла и умна, за да се оправям сама в живота. Ухажването беше кратко и стремително, цветята — с цели наръчи, шампанското — с литри, украшенията — с шепи. Естествено мъжът ми направи всичко възможно да регистрираме брака си само за седмица. Той веднага ме накара да напусна работа и да си остана къщи. Почти веднага забременях, мъжът ми пърхаше над мен, размахваше криле — витамини, лекарско наблюдение, режим, диета, разходки. После се роди детето. Синът ни.

Почти не излизах от къщи. За домакинството мъжът ми нае домашна помощница — тя пазаруваше, переше, готвеше, чистеше огромния ни апартамент. Понякога ми нареждаха да се облека, да си направя прическа, да се накича с украшения. Извеждаха ме сред обществото. На приеми или на банкети по случай приключването на преговори. Вземаха ме горе-долу така, както човек взема със себе си златна табакера. Имах чувството, че ме обличат, както човек облича преди излизане официален костюм или пък си слага златен часовник. Мъжете ми обръщаха внимание, но на мен ми беше строго забранено дори не просто да кокетнича, а и да разговарям с тях, разбира се, ако не ставаше дума за общ разговор между няколко души. В общ разговор ми разрешаваха да участвам. Веднъж си позволих да танцувам с някакъв мъж, след което съпругът ми вдигна ужасен скандал. Не, той не ревнуваше, той дори не можеше да допусне мисълта, че ще го заменя с друг. Но за него беше важно никой — разбирате ли, никой! — да не си помисли, че флиртувам. Той смяташе, че това хвърля сянка върху него и го превръща в очите на околните едва ли не в рогоносец.

Ето така живях пет години. И изведнъж — какво щастие! — заминаваме на курорт. Естествено от самото начало не се предвиждаше да заминем поотделно, трябваше да летим всички заедно, но буквално вечерта преди заминаването се разбра, че на мъжа ми не му достигат дни във визата. Той имаше едногодишна многократна виза за Шенгенската зона със срок на пребиваване от три месеца, много пъти беше ходил в чужбина и се бе объркал в сметките. Беше сигурен, че му остават петнайсет дни, точно колкото му бяха нужни за курорта. В

деня преди заминаването започнахме да подготвяме багажа и документите и той реши още веднъж да провери датите на влизането и излизането от Испания, за да преброи дните отново. И тогава се разбра, че му остават не петнайсет, а само осем дни. И се получи така, че ние със сина ми отлетяхме сами, а той трябваше да се присъедини към нас за останалите осем дни.

Аз се озовах в Испания. Сама. Без надзирател. Облечена в невероятни дрешки, подстригана в най-скъпия салон, с бански костюми, които струват колкото вечерна рокля от Живанши. Млада, неопитна, жадна за впечатления, дълго тъгувала по обикновено женско кокетство, по мъжко внимание. Искаше ми се да ме харесват, да ме забелязват, да флиртуват с мен. Нямах намерение да изневерявам на мъжа си, бях напълно доволна от сексуалния живот в семейството си и не мечтаех за нищо повече. Но нали за да се чувстваш жена, не е достатъчно само да знаеш, че съпругът ти те желае.

Зави ми се свят. Вечерта с поредния си ухажор седях в един бар на крайбрежната улица. Свиреше музика, ние танцувахме, пиехме някакъв вкусен свеж коктейл, той нежно ме галеше по ръката и надничаше в очите ми и на мен ми се искаше тази приказка никога да не свършва. На другия ден трябваше да пристигне мъжът ми и аз разбирах, че това е последната вечер от моята свобода. Може би пих прекалено много. Може би музиката беше прекалено силна. Може би прекалено се бях увлякла... Не знам какво се случи. Не знам как се случи. Нищо не виждах и не чувах, нищо не помнех и не мислех, освен за това, че има истински нормален красив живот, който съдбата ми е подарила за пет дни, а по-нататък отново ще бъда в затвор. В клетка, макар и златна.

„Чие е това дете?!!“

Този вик и досега звучи в ушите ми. Защо не бях забелязала как момченцето ми е избягало от бара и е слязло на плажа? Защо не бях усетила това? Защо не бях чула как то вика за помощ? Забелязал го беше някой от посетителите на бара и се бе развикал. Вцепених се. Мъжете се втурнаха към морето. Но закъснях.

На другия ден пристигна мъжът ми. Той оформи всички документи, взехме тялото на сина ни и се върнахме в Москва. През цялото време той разговаря с мен само веднъж. Попита ме как се е случило. После, знам, е намерил хора, които същата вечер са били в

бара, и ги е разпитвал. Досещам се какво са му разказали. Оттогава той се затвори в себе си. Дори не се опитваше да сподели мъката ми. Сякаш само той загуби син, не и аз. Сякаш всичко това нямаше връзка с мен.

Мълча три месеца. После започна да говори. О, господи, по-добре да беше продължил да мълчи! Наричаше ме тъпа уличница, която е изгубила остатъците от срама си, щом е видяла чужди мъже. Обвиняваше ме във всички грехове. Нима самата аз не знаех, че съм виновна? Нима се самобичувах по-малко? Той не искаше да вижда колко ме боли. После разбрах, че е виждал, но е смятал, че тази болка не е достатъчна за мен. Искал е да ме боли още повече.

Опитах да се самоубия. Разрязах си вените. За нещастие домашната помощница дойде по-рано от обикновено. Спасиха ме. И ме натикаха в болница. Лекарите ме убеждаваха да се примиря, обясняваха ми, че моята смърт няма да промени нищо в този живот и няма да възкреси сина ми. Защо, защо не разбираха, че аз не се стремя да променям каквото и да било в живота си, той вече е такъв, какъвто стана. Просто не го искам. Нека той си тече без мен. Не мога повече да понасям тази болка.

В болницата ме държаха половин година. Всеки ден идваше мъжът ми, носеше ми храна, лекарства. И говореше. Аз се стараех да не чувам, но нищо не излизаше. След половин година ме изписаха. Натъпкаха ме с някакви препарати. Болката остана, никъде не изчезна. Все така не ми се живееше. Промени се само едно: разбрах, че нямам сили самостоятелно да прекратя всичко това. Половин година ме лекуваха с хипноза и накрая постигнаха своето. Сега няма да мога да сложа край на живота си по собствено желание.

Излизах навън и си мечтаех да ме прегази камион. Или да ме убие бандит. На няколко пъти се опитвах да изскоча на платното, стоях на тротоара и изчаках момент, когато потокът коли ще бъде най-плътен, и в последната секунда разбрах, че няма да мога. Проклети да са тези хипнотизатори! Те не убиха болката ми, не убиха душата ми, а ме лишиха от възможността сама да избягам от непоносимото страдание.

Но днес ще дойде краят на това. Ще дойде съвсем скоро. Днес срещнах Него. Срещнах го случайно, на улицата. Той ме заговори,

попита ме как съм. Усмиваше ми се с разбираща и съчувствена усмивка. Отговорих му, че се чувствам превъзходно.

— Разбирам ви — каза той. — Това беше глупав въпрос, жена във вашето положение едва ли чувства каквото и да било, освен една всепоглъщаща болка.

— Откъде знаете?

— Аз знам всичко. Нима още не сте разбрали?

И тогава всичко се изля от мен. Видях пред себе си човек, който е способен да ме разбере. Който няма намерение да ме обвинява. Говорех, говорех и не можех да се спра, струва ми се, че при това плачех, защото после открих в ръката си съвсем мокра носна кърпичка. С него вървахме нанякъде, но аз не виждах накъде, беше ми все едно. Важното беше, че можех да говоря, без да се страхувам, че отново ще ме тикнат в лудницата.

— Искате ли да ви помогна? — попита той, когато аз най-сетне млъкнах.

— Искам.

Не го попитах какво има предвид и как смята да ми помогне, просто се нуждаех от помощ, нуждаех се отчаяно, бях готова да стоя на кръстовището и да крещя: „Убийте ме, хайде, нека някой да ме убие!!!“ Кой знае защо, бях сигурна, че той не е лекар и неговата помощ няма да се състои в лечение или поредното хипнотизиране. Повярвах му веднага, от първата минута, още щом видях очите му. Повярвах, че той знае всичко, защото... Защото той трябваше да знае всичко. Нямах логично обяснение за това. Просто така го чувствах.

— И сте готова да тръгнете с мен?

— Да.

— И не ме питате закъде?

— Все ми е едно. Искам да ми помогнете.

— И можете да тръгнете с мен веднага?

— Когато и да е. В момента или утре...

— А кога е по-добре за вас?

— Най-добре — веднага. Не мога да търпя повече. Няма да го понеса.

Той ме погледна внимателно и леко ме погали по бузата.

— Да, вие сте напълно готова. Сега го виждам. Какво пък, да вървим.

И ето че пътуваме. Не знам къде ме води той, но знам, че скоро ще настъпи краят. Олеква ми, болката сякаш се притъпява, аз разбирам, че ми остава да търпя съвсем малко. Съвсем малко.

УБИЕЦЪТ

И тъй, аз престанах да се страхувам от смъртта. И после какво? Когато живееш в гората, можеш да заставиш себе си да не се страхуваш от дивите зверове, но това изобщо не означава, че зверовете няма да те нападнат. Като изкорених от душата си страха от смъртта, аз реших само половината от задачата. Втората половина се състоеше в това да умра достойно.

Според моите тогавашни представи достойната смърт беше смърт в собственото легло или в добра болница, по възможност насън, за да не се мъчиш и да не разбираш какво става. Но това беше, тъй да се каже, теорията. Защото на практика всичко изглежда не съвсем така, както ти се иска. За да умреш „идеално“, трябва да нямаш никакви сериозни заболявания, освен слаба сърдечна дейност — тогава има реален шанс да си отидеш тихо в съня си в собственото си (в краен случай — в болнично) легло. Човек може да се стреми към това и съществува доста голяма вероятност да постигне желаното. Трябва да води здравословен начин на живот, да спортува, да не пие и пуши, да се храни разумно и да си оставя разтоварващи дни, да следи теглото си, редовно и добросъвестно да си прави профилактични прегледи в поликлиниката, без да се опитва да се отървава от лекарите с късичката фраза „нямам оплаквания“, а вместо това да им казва за всякакви прояви на физическо неблагополучие, та да улови навреме зараждащо се заболяване и да не го остави да се развие в хронично.

Това решение ми се видя просто и надеждно и няколко години аз свято изпълнявах всичко необходимо за неговото реализиране. Докато веднъж, след като честно се оплаках на лекаря от периодично появяващи се болки в стомаха, ме приеха в болница за гастроентерологични изследвания. Тези две седмици, прекарани в болничното легло, ми бяха достатъчни, за да внеса корекции в представите си за достоен финал на живота ми. Първо, разбрах, че не може да става и дума за смърт в болница. Дори в най-добрата болница. Аз не съм член на ръководството на страната и не мога да разчитам на действително добри условия, а всички останали варианти по никакъв

начин не отговарят на понятието „достойна кончина“. Мръсни тоалетни, воня, мизерия, полупияни санитарки, неграмотни лекари, недостиг на лекарства, липса на медицинска апаратура, лежащи и разнасящи смрад болни от съседни легла и по коридорите, оскъдна и безвкусна храна — ето участта на тези, които са имали нещастieto да се разболеят, без да са се докопали до върховете на властта. И на всичко отгоре — витаеща във въздуха аура от мъка, болка и страх. Вярно, аз не искам да кажа, че в болницата на военното ведомство беше именно така, не, обстановката там беше много по-прилична, но дори там се чувствах зле. Давах си сметка, че при този живот и тази смърт, които си бях планирал, ще умирам като престарял пенсионер и тогава ще ме сложат не тук, а в обикновена градска болница, на каквито бях се нагледал, когато се бе случвало да посещавам лекуващи се роднини и познати. Но най-важното — с очите си бях виждал болести, свързани със старостта. Представях си за миг, че може да се парализирам и тогава ще трябва да изнасят подлогата ми и онзи, който би го правил, ще се мръщи от отвращение и ще иска по-скоро да умра. Кой ще бъде той? Съпругата? Синът ми? Далечен роднина? Или пияна санитарка? Който и да е, не исках такъв край за себе си.

Ето защо следващият етап в борбата ми за достойна смърт беше идеята за евтаназия. Ако на мен, вече тежко болен и безпомощен, ми дадат възможност сам да взема решение да напусна живота и ми помогнат да го направя леко и безболезнено, такъв финал би ме задоволил напълно. Започнах да чета специална литература, прерових купчини вестници и списания, в които се повдигаше въпросът за евтаназията, и за свое прискърбие се убедих, че тази прекрасна идея няма да се възприеме в нашата страна. Искрено недоумявах: защо? Защо човек може да се хвърли от прозорец или под кола, да се обеси, удави или застреля, но не може да разчита да му направят безболезнена инжекция, от която да заспи и да не се събуди? Това е варварство! Да, когато човек още може да се движи самостоятелно, той решава съдбата си сам. Но ако е прикован към леглото, ако не само не може да излезе от къщи, но и да стане, защо е нужно да го обричат на мъчително и неопределено дълго угасване, при което той страда и физически, и морално, и причинява страдания на близките си?

Исках да имам гаранции за бърза и лека смърт в случай на внезапно заболяване, което би ме лишило от самостоятелност и би ме

направило безпомощен и изцяло зависим от околните, на които ще бъда в тежест. Добре би било заболяването да се развива постепенно: тогава, предвиждайки приближаващата безпомощност, аз бих успял сам да взема и осъществя последното решение, но ако то ме удари внезапно, като инсулт например? Или ако ме блъсне кола и бъда прикован към леглото осакатен? Тогава ще трябва да разчитам на милостта на лекарите, а тази милост много има да я чакам...

Мина още известно време, докато разбрах, че въпросният проблем по никакъв начин не бива да се оставя на самотек. Болестите и нещастията са много, природата е била щедра на разнообразни начини за изтръгване на човека от нормалното битие, тихата смърт от сърдечен пристъп насън е шанс само едно на хиляда и на мен, доктора на техническите науки, не ми приляга да се надявам на този шанс — все пак друго може би не, но да изчислявам вероятности ме бива. А и моят приятел Лабрюйер ме подтикваше: „От гледна точка на милосърдието хубавото на смъртта е, че слага край на старостта. Една смърт, предхождаща грохването, е по-своевременна от смърт, която го приключва“. Той е прав, не бива да чакам грохнала немощ, трябва да поема ръководството на живота и смъртта си в свои ръце.

Друга страна на същия въпрос беше смърт от ръката на престъпник. Казват, че бомба не пада два пъти на едно и също място — ако някой в семейството е загинал от ръка на убиец, това вече не грози другите членове на семейството. Може би... Но животът показва, че това не е така. Знаех истории за семейства, в които едно и също нещастие е сполетявало двама или дори трима техни членове. И нещастieto далеч не е било болест (точно в това пък нямаше да има нищо учудващо, защото съществуват закони за наследствеността), а престъпление, катастрофа или нещастен случай. В някакъв вестник дори прочетох за едно абсолютно невероятно от житейска гледна точка съвпадение: двама братя поред били прегазени от кола на едно и също място, при това зад волана и в двата случая седял един и същ човек. Да станеш жертва на пропаднал алкохолик, маниак или наркоман? Да умреш от ръката на тъпи, безмозъчни бандити, готови да разстрелят тълпа заради стотина долара? Да загинеш под колелата на кола, карана от разлигавен идиот, който не знае правилата за движение? Нима това е достоен край за един представител на рода Данилевичи-Лисовски-Есен? Като човек, който умее да преценява вероятностите, аз си давах

сметка, че с правилно, безопасно и грамотно поведение мога да сведа риска от такава смърт до минимум. Но този минимум в крайна сметка ще се окаже не чак толкова миниатюрен, че да мога да го пренебрегна. Можеш да го направиш нулев само ако се затвориш в собственото си жилище, без да излизаш и без да отваряш вратата на никого. Това не е решение на проблема.

Оставаха само два пътя, които биха позволили да избегна недостойна за мен смърт. Първият — да се самоубия веднага, без да чакам да ме сполети нещастен случай или тежка болест. След зрял размисъл отхвърлих този път. Първо, не мога да отнема живота си със собствените си ръце. Абе не мога — и толкоз! Инстинктът ми за самосъхранение е развит нормално. Второ, самоубийството (и примерът с моята втора съпруга Наталия го показва ярко) предизвиква у хората, които са те познавали, не само недоумение, но и силни подозрения, че си бил психически непълноценен, а аз не можех да го допусна. Само това липсваше — да говорят за мен, че съм изпаднал в депресия и съм откачил! Аз! Не, никога няма да стане.

Но има и втори път...

КАМЕНСКАЯ

Всички стени в кабинета ѝ бяха покрити с големи листове кадастрон. На тези листове Настя записваше с молив по определена схема данните за Виктор Шувалов и неговото обкръжение, за Серафима Антоновна Фирсова и нейните съседи и познати, за фелинолога Казаков и неговите връзки, за пазача Валентин Казарян, както и за четиримата, които тя бе набелязала като възможни (макар и малко вероятни) кандидати за ролята на Шегаджията, Като ще проверява версиите, ще го прави наред, а няма да се съобразява със собствените си вкусове и желания, Доценко, Серьожа Зарубин и включеният в работата Коля Селуянов носеха на Настя тези сведения и тя търпеливо и методично ги нанасяше в схемите и таблиците с надеждата някога някъде тези сведения, ако не се пресекат, поне да се доближат едно до друго.

Същевременно Настя, изпълнявайки нареждането на Гордеев, подготвяше подробна справка за психолозите. Е какъв ден от седмицата е извършено убийството, къде, по какъв начин, характеристиката на потърпевшия, описание на местопрестъплението и оставените улики, снимки на фигурките, ксерокопия на бележките. Когато стигна до убийството на Фирсова, Настя се замисли дали трябва да приложи към материалите видеокасетата с филма „Седем“. От една страна, всичко това може да се окажат нейни собствени смътни идеи, които нямат никакво отношение към престъпленията на Шегаджията, и това само да обърка специалистите, но от друга страна, ако Шегаджията наистина е повлиян от този филм, психолозите трябва да го видят.

Колкото повече напредваше съставянето на схемата толкова повече фактите намираха местата си и Настя се чудеше защо не ги бе подреждала по този начин по-рано. Не ги е подреждала, защото не е искала. Защото ужасно я е било страх да повярва, че играта се води срещу нея, а не срещу Татяна. И много ѝ се е искало да ги интерпретира по друг начин. Никой не обича да си признава неприятни неща, а когато тези неща са не просто неприятни, а

плашещи — още по-малко. Тя винаги толкова се бе гордяла със своята рационалност, със способността си да се абстрахира от емоциите и да разсъждава ясно и последователно, а се оказа, че е обикновен човек, с развит инстинкт на изтласкването. Онова, което буди тревога, се изтласква от съзнанието и се замества с различни оправдания, измислени обяснения или изкуствени факти.

— Юра, към някой конкретен психолог от нашите, на „Петровка“, ли ще наредиш да се обърна, или ти е все едно? — попита тя Коротков, когато справката най-сетне бе завършена.

— Няма значение — отговори той. — А ти имаш ли предвид някой по-добър от нашите?

— Ларцев.

Коротков вдигна към нея учуден поглед, помълча, извади цигара от пакета и запали.

— Не се ли страхуваш?

— Юрочка, човек не може да се страхува до безкрай. И двамата с теб знаем, че Володя е добър психолог, освен това той разбира нашата работа и нашите затруднения. А и ние нямаме вина за това, което се случи. Той сам отиде там и сам се подложи под куршумите.

— Но ние го провокирахме — каза Коротков. — Нали си спомням. Гордеев го подмами със стръв като риба и го накара да направи това, което той направи.

— Не е вярно — възрази Настя. — Колобок го принуди да влезе в контакт с престъпниците, вярно е, но никой не го е карал да търси адреса на Наталия Дахно и да отива в дома ѝ. Нашата вина беше само в това, че научихме истината за Ларцев и не пожелахме да се примирим с нея. Нима мислиш, че още ни има зъб за това? Минаха пет години.

— Добре, да допуснем — предаде се Коротков, — но ти сигурна ли си, че той още се занимава с психология?

— Занимава се. Питала съм. Откак го пенсионираха по болест, е завършил специален курс в университета и се занимава с консултиране на различни фирми по въпросите на подбора и разпределянето на персонала.

— Ами ако те изгони? Имай предвид, той беше ранен в черепа, след такива травми хората стават избухливи и неуправляеми. Нима ще рискуваш?

Настя се засмя:

— Разбира се, бих могла да кажа, че ще рискувам, и ти щеше да започнеш да ме уважаваш за моята безумна смелост. Но няма да те лъжа, вече му се обадох по телефона.

— Сериозно? — кой знае защо, се зарадва Коротков. — И как е той? Виждах го, струва ми се, преди около две години.

Ето това е, тъжно констатира Настя. Работиш с един човек рамо до рамо, делиш с него и опасности, и радости, и неприятности, а после той си тръгва, ти още известно време поддържах връзка с него, но това не трае дълго. С всеки месец си звъните все по-рядко и по-рядко, защото не работите заедно и сякаш няма и какво да обсъждате. И настъпва момент, когато се опитваш да си спомниш кога за последен път си му се обаждал, и излиза, че това е било преди две години.

— Юра, как мислиш, само ние с теб ли сме загубили човешкия си облик с тази наша работа, или всички хора са такива? — попита тя.

Коротков размърда рамене — сякаш от студ, отиде до прозореца и отвори отдушника. Наля вода от каната в електрическия чайник, включи го в контакта и със съсредоточен вид започна да вади чаши от бюрото си.

— Ще пиеш ли кафе?

— Ще пия, Юра, и ти зададох въпрос — настойчиво повтори Настя.

— Само, ако обичаш, не се прави, че ти е необходим моят отговор — раздражено отвърна Коротков. — Сега с теб ще започнем да се занимаваме с морализаторстване и да се вайкаме колко сме лоши и безчувствени, забравили сме Володка, а нали той остана с малка дъщеря на ръцете, че и болен на всичко отгоре. Ще ти дам примера с тъща ми: на погребението дойдоха петдесетина души, от тях през всичките години, докато боледуваше, само трима-четирима се обаждаха редовно и питаха как е, от тези трима-четирима само един е предлагал помощ. А останалите откъде се взеха? Някога са работили заедно, виждали са се всеки ден, разговаряли са, вършели са една и съща работа. А после, когато се парализира — направи изразителен жест и щракна с пръсти той, — фюйт! Изгубиха се в небитието. Но ето че дойдоха да се простят с нея, така че не стоварвай всичко върху нашите глави и нашата работа. С всички е така.

Водата в чайника завря, Юра направи кафето и побутна към Настя чашка със затрогваща розичка, увита с небесносини листенца. Самият той пиеше от висока чаша, на която беше изобразен свирепо изглеждащ дог.

— Ти какво, по полов признак ли раздаваш съдините? — попита Настя, скептично разглеждайки картинката на чашата си. — На момчетата — розички, на момчетата — служебни кучета.

— Ако не я искаш, може да си ги разменим — парира я той. — За мен е без значение от каква чаша ще пия. Ти кога ще ходиш при Ларцев?

— Днес. Изпивам си кафето и тръгвам.

— Ще му предадеш ли поздрав от мен?

— Давай си поздравите, само че ги опаковай както трябва — пошегува се Настя.

Известно време мълчаливо пиха кафе. Коротков крадешком оглеждаше Настя, тя чувстваше погледа му, но не реагираше. Обикновено в такива ситуации започваше да се ядосва, защото не можеше да понася мълчанието, по време на което те оглеждат, но днес с учудване разбираше, че това ни най-малко не я засяга. Какво значение има? И да я разглежда, и да не я разглежда, пак ще получи още два чужди трупа, а после и трети, нейния. На мястото на острия страх, който бе преживяла, докато гледаше филма „Седем“, бе дошла някаква безчувственост, някакво ледено спокойствие. Настя знаеше колко е опасно това спокойствие, то притъпява вниманието и остротата на възприятието и човек в такова състояние често сам върви към собствената си смърт. Не защото я желае, а защото не вижда опасността, макар че би трябвало да я вижда.

— Ася, защо не искаш да те охраняват? — внезапно попита Коротков, сякаш прочел мислите ѝ. — Ако си сигурна, че Шегаджията смята да те убие, ти се държиш чудовищно лекомислено.

— В неговия план фигурират други две убийства, за греха гняв и за греха завист. Когато ги извърши, тогава ще дойде време да ме охранявате. Знаеш ли — бавно изрече тя, като остави чашата, — струва ми се, че полудявам. Да знаеш, че ще загинат двама души, абсолютно невинни и нищо неподозиращи, и да нямаш възможност да ги спасиш — това е тежко бреме. Няма да го понеса. Този Шегаджия, кой знае защо, иска да ме убие, като предварително ме накара да загубя

разсъдъка си от страх и от очакването на смъртта, и за целта му е нужно да унищожи известен брой хора. Замисли се само, Юра: за да ми отмъсти, той убива други хора. Ако погледнем тази картинка от друга страна, излиза, че аз съм направила нещо лошо, заради което ми се полага страшно отмъщение, и като резултат ще бъдат унищожени шест души. Четирима вече загинаха, на двама това предстои. Всичките тези шест смърти лежат на моята съвест. Ако не съм направила онова лошо нещо, заради което Шегаджията си разчиства сметките с мен, тези хора щяха да бъдат живи.

— Но нали ти никога не си вършила нищо, освен работата си. А всичко, което си направила като служебно задължение, е било правилно, защото такава е твоята работа, такъв е дългът ти — много сериозно отговори Коротков. — Държавата ти плаща заплата за това. А възможно ли е държавата официално да разрешава и да плаща заплата на хората, за да вършат нещо „лошо“, за каквото говориш ти? Престани да се самобичуваш, Ася, не бива така.

Тя седеше на стола и се люлееше, вперила немигащи очи в края на поставения в ъгъла на стаята сейф.

— Не мога, Юра — промърмори тя едва чуто, — не мога да престана да се упреквам. Постоянно чувствам вината си.

— Глупости! — рязко я прекъсна той. — Такива са особеностите на нашата работа, нейните дефекти, ако щеш. Всички живеят така. И всички работят така. Не си мъти главата, по-добре върви при Ларцев, може той да ти каже нещо умно.

Настя знаеше, че Коротков изобщо не е безсърдечен или тъп, че прекрасно разбира всичко, което тя му каза. Но той ѝ е началник и трябва да се държи като началник, а не като задушевен приятел, каквото беше за нея от дълги години. Началникът няма право да се разчувства заедно с подчинените си, когато те са се скапали, той трябва да се престори на железния Феликс и да мобилизира личния състав за подвизи или в краен случай — за добросъвестна ежедневна работа.

Тя не беше виждала Ларцев от пет години, от времето, когато комисията го освободи заради инвалидност, понеже беше ранен сериозно, но на няколко пъти си беше говорила с него по телефона. „Интересно, как ли изглежда?“ — питаше се мислено Настя, докато се качваше с асансьора, и същевременно ясно разбираше, че това изобщо

не ѝ е интересно. Сега май почти нищо не ѝ беше интересно, освен две неща: Шегаджията и нейната собствена смърт.

Отвори ѝ красиво шестнайсетгодишно момиче — дъщерята на Ларцев — Надя.

— Здравейте, лельо Настя, влизайте, татко сега ще дойде — каза тя.

— Няма ли го? — учуди се Настя. — Нали се разбрахме с него...

— Отиде до магазина за касета, нямаше празна — поясни Надя с такъв тон, сякаш Настя непременно трябваше да разбира за каква касета става дума и защо е нужно да се купи толкова спешно, преди тя да дойде. — Исках аз да изтичам, но трябва да наглеждам млина във фурната, а татко не умее. Непременно щеше да го изгори.

Настя влезе в хола, докато Надя се скри в кухнята. Да, откак Настя бе идвала тук за последен път, се бяха променили много неща. Практически всичко. Други мебели, други тапети, дори подът беше друг. По-рано имаше измъчен от многократно циклене паркет, а сега под краката ѝ пружинираше мек пухкав мокет. Ларцев не бедства, това е добре. Може би е истина, че каквото и да направи Бог — все е за добро? Напускането на милицията явно се е отразило добре на благосъстоянието на Володя, а сега той може да прекарва и повече време с дъщеря си.

Но когато Ларцев дойде, Настя се усъмни в правилността на мислите си. От полза — да, само че... Володя беше напълно побелял, дълбоки бръчки набраздяваха лицето му, той вървеше силно прегърбен и което беше най-ужасно — ръцете му трепереха и главата му ситно се тресеше. Очите му обаче искряха от веселие и живееха сякаш отделно от съвършено болния, разрушен от тежкото раняване организъм.

— Здравсти, Настюха! — радостно се развика той, когато влезе в стаята и прегърна Настя. — Ако знаеш колко се радвам, че те виждам! Е, какво като е по работа, а не по любов — ужасно се бях затъжил за теб. Надюшечка! Какво става с чая и млина? Здравата съм огладнял!

На Настя ѝ олекна. Ларцев си е все същият, не се е озлобил, не се е затворил в себе си. Макар че, ако се съди по външния му вид, сигурно не се чувства твърде добре.

— Дъщеря ти е голяма кулинарка — похвали я Настя, след като изяде малко парченце млин.

Ларцев неопределено изхъмка, а Надя се изчерви и смути.

— Не съм аз — призна момичето. — Тестото е готово, от магазина, а плънката е обикновен конфитюр — баба ни праща всяка есен. На няколко пъти опитвах да направя тестото сама, но нищо не излиза. Татко казва, че за това е нужен талант.

— Вярно е — съгласи се Настя, — и моят мъж казва същото. Не ми разрешава да готвя месо, защото ще го похабя — дори много да се старая. Знаеш ли, в това има една странна закономерност: ако нямаш талант за готвене, колкото повече се стараеш, толкова по-лошо става.

— А какво работи мъжът ви? — поинтересува се Надя.

— Работи професор — пошегува се Настя. — Занимава се с математика.

— Нима професор по математика готви вкъщи? — ужасено плесна с ръце момичето. — Не може да бъде! Сигурно се шегувате с мен, а, лельо Настя?

— Може, може — намеси се Ларцев и си отрязва трето парче от млина. Изглежда, болестите му не бяха се отразили на апетита. — Лично аз неведнъж съм наблюдавал това сърцераздирателно зрелище. Вярно, тогава той още не беше съпруг на Настя. Край, Надюшечка, нахранихме се, благодаря ти, дъще. Ще отидем да поработим, а ти не ни разсейвай, става ли?

— Добре, татко. Ще прибера всичко. А може ли после да изляза да се поразходя?

— С кого? — строго попита Володя.

— С Никита.

— Къде ще ходите?

— Ами... Не знам... — смути се тя. — Където ме покани. Сигурно в парка.

Ларцев примижа ядно, сега в очите му танцуваха лоши пламъчета.

— В парка? В такова време? Когато е вече тъмно? Не, не разрешавам.

— Е, татко...

— Не. И недей да спориш. Ако искаш да бъдеш с Никита, той да дойде вкъщи. Ще го почерпиш с млин. Ще гледате някой филм на видеото.

— Татко, но...

— Казах вече — не! — отсече Ларцев с такъв тон, че дори Настя не би рискувала да му възрази. — Обади се на Никита по телефона и го покани на гости. Не разрешавам да излизаш.

Те се върнаха в хола, част от който беше обзаведена като кабинет. Голямо писалище със стол за домакина и два фотьойла за гости създаваха доста удобна обстановка както за делови разговор, така и за приятелско бърбене. Ларцев се настани в един от фотьойлите „за гости“ и с жест покани Настя да седне срещу него.

— Ау, много си строг — каза тя полугласно и през смях. — Държиш момичето като в менгеме, не му даваш да въздъхне.

— Държа не нея, а тоя Никита — строго отговори Володя. — Инак тя е добро момиче, след онзи случай... е, ти разбираш за какво говоря, Надя добре запомни, че трябва да слуша баща си, той няма да ѝ даде лош съвет. Ако баща ѝ иска да я предпази от нещо, значи наистина съществува опасност и това не са празни приказки или глупави родителски страхове. Но Никита е нещо съвсем друго. Той е момче, има друго възпитание. Не мога да разчитам на него. Затова по-добре да са пред очите ми, отколкото да се шляят из парковете.

— Сигурен ли си, че това е правилно? — усъмни се Настя.

— Не ме интересува правилно ли е или не, за мен е важен резултатът. А резултатът е налице: Надя израсна като добро момиче, послушно, главата ѝ не е пълна с разни глупости. Ти знаеш ли, че в техния клас повече от половината деца вземат наркотици? Хем това е най-обикновено училище, не е някакво специално за превъзпитаване на трудни деца. Щом изгърва Надюшка от влиянието си, веднага някой друг ще заеме мястото ми. Както знаеш от пословицата, свято място празно не остава. Е, разказвай своята страшна история.

— Донесох ти справката. — Настя бръкна в чантата си за папката.

— Остави справката, ще я прочета, когато си тръгнеш. А сега ми разкажи със свои думи и свои коментари. Ще включа диктофона, имаш ли нещо против?

И като улови учудения ѝ поглед, Ларцев добави:

— Нали виждаш какво става с ръцете ми. Така се тресат, че не мога да държа писалка. Затова не записвам на хартия, а използвам диктофон.

„Това било значи — помисли си тя, — сега разбирам за какво му е била нужна нова касета. Горкият Володка!“

— След раняването ли стана така? — внимателно попита Настя.

— Това с ръцете ли? Да, след него. И ръцете ми треперят, и главата се тресе — като на грохнал старец. На моите четирийсет и пет приличам на сто и петнайсет годишен, нали? Побелял, сбръчкан... Красота!

Той разкърши рамене, протегна се и весело намигна на Настя.

— Знаеш ли какво ѝ е хубавото на науката психология?

— Това, че помага да разберем хората.

— Нищо подобно, Настюха! Изобщо не помага да разбираме хората. Няма начин да разбереш друг човек — именно защото е друг, разсъждава по друг начин, чувства по друг начин, а ти се опитваш да го разбереш според своите мерки. Хубавото на психологията е, че ти позволява да разбереш самия себе си и да се избавиш от собствените си комплекси. Да приемеш ситуацията такава, каквата е, и да не откачаш, задето не е такава, каквата ти се иска на теб.

— Шегуваш ли се? — недоверчиво попита Настя.

— Аз ли? Естествено, че се шегувам — отвърна той през смях.

— Но ако говорим сериозно... Разбира се, би ми се искало да бъда красив млад офицер, да направя успешна кариера в нашата детективска работа, да се издигна до полковник и началник, да бъда щастлив съпруг и баща на две деца и така нататък. А какво имам аз налице? Стар болен инвалид, изгонен от органите поради здравословното си състояние с чин майор, вдовец, изгубил жена си и едното си дете и едва не изгубил и Надюшка. Нещата не се подредиха така, както съм искал и мечтал. Буквално нищо не се подреди! А аз продължавам да водя нормален живот, работя и впрочем добре печеля, славя се като добър специалист, грижа се добре за дъщеря си. И знаеш ли кое е най-странното?

— Кое? — послушно попита тя.

Ларцев сниши гласа си до драматичен шепот и направи страшна физиономия:

— Най-странното е, че жените продължават да ме харесват. Нямам мира от тях. Като се погледна в огледалото, просто недоумявам: какво намират в мен? А като си спомня, че съм психолог, си задавам друг въпрос, правилния: за какво съм им аз? И намирам отговора на

този въпрос лесно и просто. Добре, Настюха, това са лакърдии. Дай да говорим по същество.

Той включи диктофона и Настя започна да разказва. Говори дълго и през цялото време само веднъж посегна към папката: Володя я помоли да му покаже снимката на керамичната рибка с пластмасовата кукличка, пъхната в устата ѝ. Всичко останало възпроизведе по памет. С крайчеца на ухото си дочу как хлопна входната врата, от антрето до тях достигна приглушен момчешки глас — значи Надя бе постъпила, както ѝ каза баща ѝ, и бе поканила приятеля си вкъщи. Ларцев я слушаше, без да се разсейва и без да показва с каквото и да било, че също чува звуците зад вратата. Настя вече почти бе привършила разказа си, когато звънна телефонът. Ларцев вдигна слушалката.

— Да, слушам... А, здрасти, Юрка! Радвам се, че те чувам. Донесе ми, донесе ми твоите поздрави, не ги е изгубила. — Той хвърли хитър поглед на Настя. — Да, разбира се.

Той ѝ подаде слушалката.

— Тебе търсят. Коротков е.

Лошо предчувствие се размърда у нея. Нима пак се е случило нещо? Нима Шегаджията продължава да безчинства?

— Ася, вземи лист и молив, ще ти продиктувам нещо — чу в слушалката гласа на Юра.

— Ще го запомня — машинално отговори тя, като си пое дъх с облекчение. Май се размина. Засега нищо не се е случило.

— Няма да го запомниш. — Гласът на Коротков стана сърдит. — Направи каквото ти казах.

— Добре. — Притискайки слушалката с рамо към ухото си, тя посегна за лист и молив. — Диктувай, готова съм.

— Ен, о, ен, празно, си...

— Какво е това? — прекъсна го Настя. — Какви са тези глупости?

— Латински букви. Произнасям ги според английската азбука. Хайде пиши. Си, ар, и, ди, и, празно...

Настя автоматично записваше, като още от първите няколко букви разбра, че това отново е италиански текст. Значи все пак се е случило...

— ... ар, ай, ти, ей, въпросителна. Записа ли?

— Да — с мъртвешки глас отговори тя.

— Какво се получи?

— Non crede, cara ma, che sarebbe ora d'ammettere la ma superorta?

— И какво означава това?

— „Не намираш ли, скъпа моя, че е дошло време да признаеш моето превъзходство?“ — преведе Настя. — Юра, откъде се взе това?

— Оттам — ядно тръсна Коротков. — Откъдето и всичко останало. Няма да миряса тоя идиот. Вие там скоро ли ще приключите?

— Да, вече разказах всичко на Володя, сега той ще мисли.

— Ще дойдеш ли с мен на местопроизшествието?

— Не.

— Както искаш, тогава ще се видим утре.

Тя и сама не разбираше защо отказа да отиде с Коротков на мястото, където бе намерен петият труп. Отказа инстинктивно, без да се замисля, отказа така, сякаш предварително бе решила, че няма да отиде, ако отново се случи нещо. Може би именно това е проявата на онова ледено спокойствие, което е толкова опасно и коварно? А може Шегаджията да е прав — наистина да е дошло време да признае неговото превъзходство, да престане да се мятта в безплодни опити да го изчисли и намери, да се предаде, да отстъпи и тъпо да чака смъртта?

ГЛАВА 17.

КАМЕНСКАЯ

Тя имаше чувството, че всичко това вече се е случвало в някакъв друг живот, преди много векове. Че точно така е вървяла по дългите заплетени коридори на Останкинский телевизионен център, без да разбира къде я водят и как ще излезе после. А нали това наистина се бе случвало, само че не в друг живот, а само преди месец и половина, в средата на октомври. През този месец и половина Настя сякаш изживя цял един живот.

— Първо при гримьорите — каза ѝ младата администраторка и отвори вратата на гримьорната.

Настя се намръщи. Настроението ѝ никак не бе подходящо за гримиране.

— Задължително ли е? — попита тя.

Момичето я погледна учудено и неодобрително.

— Разбира се. Там осветлението... Нали не искате да изглеждате мъртвешки синкава. И лицето ви ще лъщи.

„По дяволите, нека съм синкава, нека да лъщи“ — помисли си Настя, но послушно влезе през отворената врата. Няма да настоява за нищо, пак добре, че ръководството на един от водещите телевизионни канали се съгласи да обслужи на Управлението за криминални разследвания и прие да запише обръщението ѝ. Разбраха се да пуснат записа в ефир три пъти — в седем вечерта, в десет и после в полунощ.

Тя седна, притвори очи и започна да си повтаря наум текста на обръщението. Отпускаха ѝ само четирийсет секунди, за тези четирийсет секунди тя трябваше да успее да каже всичко, което смяташе за нужно, при това да се постарее да подейства на този изрод. Гримьорката полагаше фон дьо тен на лицето ѝ, а Настя още се колебаеше как да се обърне към него — на „ти“ или на „ви“. Разбира се, би било по-правилно на „ви“ — щом ставаше дума за признаване на превъзходство, трябваше да демонстрира уважение към противника. От друга страна, в обръщението на „ти“ има нещо интимно, адресирано лично към близък човек. Може той да клъвне на това?

— Готово. — Гримьорката свали късата синтетична пелерина от раменете на Настя. — Можете да вървите в студиото.

В студиото я настаниха зад ниска масичка и прикрепиха микрофон към ревера на униформената ѝ куртка. Това беше съвет от Ларцев — да излезе по телевизията с униформа. Всеки, който гледа това, трябва да разбере, че Настя е офицер от милицията, а не случаен човек, а самият Шегаджия, ако имат късмет да види обръщението, да оцени цялата сериозност на този акт. Тя говори не като частно лице, а като представител на държавна структура.

— Готова ли сте?

— Да.

— Когато светне червената лампичка, започвайте. И гледайте в камерата.

Лампичката светна и Настя заговори:

— Обръщам се към човека, който уби петима абсолютно невинни хора. Получих вашето послание. Не ми беше лесно да се реша на това обръщение, но аз признавам вашата правота. Признавам вашето превъзходство, вие наистина сте по-умен от мен, аз не съм в състояние да схвана вашата логика и да разбера вашия начин на действие. Вие сте необикновен човек. Предавам се. И ви моля само за едно: моля, не убивайте никого повече. Вече всичко ми доказахте и не е нужно да плащаме за това такава страшна цена. Знам, че смятате да убиете още двама. Моля ви, не ги лишавайте от живот. Благодаря ви, че ме изслушахте.

Червената лампичка угасна.

— Трийсет и пет секунди — каза режисьорът. — Ако искате, можем да повторим записа, ще имате възможност да добавите още една фраза.

— Не е нужно, казах каквото исках.

— Добре, ще излъчим това още днес. Люся ще ви изпрати. Ще направим въведението към обръщението ви, както се разбрахме, ще напомним ситуацията с телевизионния мост, ще се позовем на интервютата на Образцова, ще споменем вашата длъжност и звание.

— Благодаря.

Докато следваше администраторката Люся по дългите, зле осветени коридори към изхода, Настя отново се връщаше към изказването си и мислеше дали не направи грешка, като каза: „Знам, че

смятате да убиете още двама. Моля ви, не ги лишавайте от живот“. По-правилно беше да каже: „Знам, че смятате да убиете още един човек, а после и мен. Моля ви, не ни лишавайте от живот“. Беше мислила за това вчера и днес преди записа, но бе решила, че щом признава неговото превъзходство, трябва да бъде достоверна. Щом казва, че той е по-умен, трябва да го покаже на дело. Че не се е сетила, че на нея е определена ролята на седма жертва. Нека Шегаджията смята, че тя не е толкова умна, че наистина не разбира и не схваща неговия замисъл. Може би това ще го накара да съжали поне шестия. Тези разсъждения й изглеждаха разумни, но сега тя отново започна да се съмнява. Правилно ли бе изградила изказването си? И изобщо беше ли права да захваща тази история с обръщението към Шегаджията по телевизията?

На улицата я чакаше Коротков. Не й се искаше да пътува с униформата в обществения транспорт и Юра бе предложил да я закара.

— Е, как стана? — попита той, когато Настя се качи в колата.

— Не знам. Довечера ще видим какво се е получило.

Тя запали цигара, пръстите й трепереха.

— Мислиш ли, че ще помогне?

— Не знам — повтори Настя. — Но нали трябва да се прави нещо. Юра, имаш ли познат нотариус?

— Нотариус ли? Трябва да помисля. За какво ти е?

— Искам да се консултирам относно завещанието.

Коротков леко намали скоростта и я изгледа смаяно.

— Какво завещание?

— Моето.

— Не те разбрах...

— Ако с мен се случи нещо... Искам да кажа, ако Шегаджията извърши замисленото докрай, не бих искала Льошка и родителите ми да имат проблеми с моето жилище. Знам, че е ужасно тягостна процедура, събиране на безброй документи, за да докажеш, че имаш право да наследиш и няма други наследници. И да чакаш шест месеца, докато се открие наследството. Ще се започнат разправии и със спестовната каса.

— Парите ти в спестовната каса ли са?

— Че къде другаде да бъдат? Ето, хонорарите на Льошка бяха в Инкомбанк, сега се късаме от яд. Знаеш ли кое е най-гадното? Той си откри сметка в Инкомбанк изобщо не заради по-високите лихвени

проценти. Много по-лесно му беше да си държи парите в спестовната каса, защото тя има филиал в съседния блок. Откри си валутна сметка там, за да му превеждат хонорарите от чужбина, а парите ги няма и няма. Той изпрати запитване до Чикаго, защото оттам трябваше да му преведат двайсет и пет хиляди долара, а от Чикаго отговориха, че парите отдавна са преведени, и му изпратиха по факса копие на платежното нареждане. Льошка изтърча в спестовната каса, показал им платежното, а там свиват рамене — не знаем нищо, викат, трябва да търсите. И какво, мислиш, става? Минават още два месеца, от Чикаго му се обаждат и съобщават, че парите са се върнали при тях. Тоест някакъв гад от спестовната каса не е начислил парите на сметката на Льошка, а ги е въртял почти половин година, спечелил е от това, а после по „най-честния“ начин ги е върнал: видите ли, не можем да намерим бенефициента. Чистяков заряза тая спестовна каса и си откри сметка в Инкомбанк. И там парите постъпиха още на втория ден. Ето ти го сега резултата. — Тя въздъхна. — Хората вече не смеят и да се доближат до търговските банки. Пестим, колкото можем, събираме за плащането на данъците. Льошка има своя сметка, в Жуковски, аз — своя, в Москва.

— А защо са ви две? — не разбра Коротков.

— За да ни е по-удобно да внасяме. Който има време, той отива. И после, аз имам отделна сметка за плащане на комуналните услуги. Знаеш ли, много е удобно за забравяни като мен. Откриваш си сметка, влагаш пари в нея и поръчваш всеки месец да превеждат еди-колко си за жилището, еди-колко си за телефон, еди-колко си за електричество. Защото аз вечно забравям да платя навреме. Като нищо могат да ми изключат телефона, ако закъснея. Спомням си, че когато откривах тези сметки, там имаше и една бланка, на която можеш да напишеш на кого завещаваш влога си. Тогава само хвърлих един поглед и се засмях вътрешно — че нали, това не ме засяга. И не написах нищо. Глупаво съм постъпила. Трябва да прескоча да попитам как може да се оформи това. Имам и още един проблем със спестовната каса: там държа сейф. В него са подаръците от Льошка. Нали си спомняш, гривната с изумруди, обиците — изобщо всичко, което ми е подарявал. Ако ни оберат или избухне пожар, поне за тях да не берем грижа. Ако... е, нали разбираш за какво говоря, тогава Льошка няма да може да вземе тези неща от сейфа просто така. Всичко се прави със завещание.

Коротков спря колата до тротоара и се обърна към Настя:

— Ти сериозно ли го говориш всичко това?

— Абсолютно.

— И не те е срам?

— Защо трябва да ме е срам?

— Защото вярваш, че Шегаджията ще се докопа до теб, а ние няма да те защитим.

— Но той ще се докопа — спокойно възрази Настя. — Ако не му подейства това, което днес ще излъчат по телевизията, съвсем скоро ще имаме шести труп. Тогава вече и моят няма да закъснее. Защо спря? Да вървим.

— А, не, драга ми приятелко, никъде няма да вървим, докато не си поговорим и не се разберем. Ти какво, не вярваш ли, че ще те опазим?

Настя опита да се усмихне, погали Коротков по рамото.

— Юрочка, у теб сега говори началникът, който няма право да се съмнява в подчинените си и трябва да поддържа у тях увереност и сила на духа. Ти действаш напълно правилно. Но не е нужно да зальгваш точно мен, достатъчно е, че аз се самозальгнах почти месец и половина. И после, цялата тази история със завещанието няма пряко отношение към Шегаджията и към твоята способност да организираш защитата ми. Шегаджията е само повод, подтик да помисля за възможността да умра. Изобщо не е задължително да стана седмата жертва на тази отрепка. Напълно достатъчно е да ме сгази кола, да ме удари ток, да се отровя от лоши консерви или да попадна при недобросъвестен зъболекар и да се заразя със СПИН. Всеки от нас може да умре във всеки един момент, Юра. Това е неприятна мисъл, ние я пропъждаме от съзнанието си, защото тя прави живота ни непоносим и го лишава от перспектива, но като пропъждаме мисълта, начинът, по който е подреден животът, не се променя. Той е такъв, разбираш ли? Човекът е крехко създание, организъмът му може да бъде разрушен вследствие на много причини, такива ни е създала природата и никой от нас няма право да бъде сигурен, че ще доживее до дълбока старост. Защо хората смятат, че е прилично да мислят за завещание не по-рано от седемдесетгодишна възраст? А много хора не мислят за него и на деветдесет. Когато разбрах, че Шегаджията се кани да ме убие, очите ми сякаш се отвориха. Изведнъж ясно си представих, че

наистина може скоро да умра. Може. Скоро. Да умра — повтори тя бавно, сякаш се вслушваше в думите си. — От една страна, трябва да се постарая да предотвратя това. Но от друга, трябва да направя всичко възможно, та моята смърт, ако все пак тя ме сполети, да причини на близките ми колкото може по-малко грижи и тревоги. Би било идеално да си купя и гробно място или ниша в колумбарий, та Льошка да не се занимава с това. Да знаеш случайно как се прави това?

Коротков седеше с посивяло лице и хлътнали очи. Той гледаше Настя с такъв ужас, сякаш пред него стоеше оживял покойник.

— Какви ги приказваш бе? — каза, като подбираше думите с усилие. — Поне чуваш ли се какви ги приказваш?

— Чувам се, Юрочка. Слухът ми е наред.

— Главата ти не е наред на теб! — избухна той. — Защо се погребваш? Съвсем ли откачи?!

— Юра — укорително проточи Настя и се усмихна, — пфу, колко грозно разговаряш с дама, и то със своя подчинена, употребяваш такива груби думи.

— Охо, и още какви ще употребя, ако не престанеш да откачаш! Ще те... Ще те... — Той се задавяше от ярост. — Ще те заключа у дома ти и никъде няма да те пусна, докато не заловим Шегаджията, разбра ли?

— А той ще взриви блока, от него може да се очаква — спокойно възрази тя.

— Ще поставим охрана около блока.

— Хайде бе! И кой ще ти го позволи? Аз да не съм министър на отбраната? Или президент на страната? И после, би могъл да забележиш, че нашият Шегаджия е човек твърде целеустремен и изобретателен. Знаеш ли какво ще направи той в отговор на твоята охрана? Ще понаблюдава блока, ще си хареса някой подходящ човечец, ще се запознае с него и ще го помоли срещу солидно заплащане да внесе във входа една чантичка. И ще му изпее при това такава песничка, че човекът нищо няма да заподозре. Твоята прехвалена охрана няма как да не пусне в блока негов обитател. Няма да преравя и чантите. Това е цялата история. Стига, Юра, достатъчно си ми чел морал на тема вечен живот, да вървим на работа.

Коротков запали колата и по целия път до „Петровка“ мрачно мълча.

УБИЕЦЪТ

Вторият път, който би позволил да избегна смъртта, която смятах за недостойна, беше гибел от ръката на враг. Не какъв да е враг, какъвто може да стане и някой престъпник, а истински враг, който се опитва да нанесе вреда на моята Родина. За друго може би не бих го казал, но Родината си аз умеех да обичам. На това ме научи баща ми, който е беззаветно предан на интересите на своята (и моята) страна и винаги е бил готов да ѝ служи до последната си капка кръв. Самата дума „Родина“ беше свещена за мен, а фразата „ако Родината поиска“ изобщо не беше празен звук.

Още от дете слушах от баща си, че нашата страна е най-хубавата, най-справедливата, най-добрата и най-красивата и аз трябва да се гордея, че съм се родил и живея в нея, и да бъда щастлив, задето съдбата ми е подарила възможността да направя нещо по силите си за благо на своята Родина. И аз не изпитвах и най-малки съмнения в думите на баща си. Баба естествено не споделяше тези възгледи, но аз научих това едва когато станах голям. Виж, в детството и в младостта си нито веднъж не чух и дума за това, че страната, в която живеем, не е чак толкова добра и справедлива, както е прието да се смята според официалния морал. Единственият път, когато имах случай да се запозная с бабиното мнение по този въпрос, беше въпросният ѝ разговор с баща ми, в който тя го молеше да промени местоработата си, да се премести в Москва и да бъде по-близо до сина си, тоест до мен. Но този разговор, първо, тя проведе в кабинета си насаме с татко и смяташе, че аз нищо не чувам, а второ — той не остави у мен и най-незначително впечатление за бабината антипатриотична позиция, защото основното в този подслушан от мен разговор беше информацията за татко. Тогава научих, че той изобщо не копае канали и не е хамалин, а е заслужил учен, който се занимава с разработване на нови видове въоръжение, и това изпълни моята десетгодишна момчешка душа с такава радост и гордост, че всичко останало мина покрай ушите ми. Баба, въпреки сложния си характер, беше човек несъмнено мъдър и ясно разбираше, че щом все пак се налага аз да

живея в тази страна, не бива да пълни главата ми с мисли и чувства, които ще попречат на успешното ми адаптиране към омразната за старата дворянка действителност.

Адаптирането ми наистина беше успешно, дори повече от успешно. Аз искрено обичах Родината си и от все сърце исках да ѝ бъда полезен. Въпреки всичко, въпреки смяната на властта и отмяната на старата система от морални ценности, въпреки икономическите и политическите перипетии, които явно поставяха под съмнение идеята, че „ние сме най-най“. Както казват англичаните: My Motherland, right or wrong. Права или не, но това е моята Родина. Аз я обичам и се гордея с нея. И никакви икономически или политически сътресения не могат да изкоренят или разклатят това ми твърдо убеждение.

Та така, както вече казах, аз разбрах, че достойна смърт би била гибелта от ръката на враг, посегнал на интересите на моята Родина.

По това време афганистанската война вече бе завършила безславно, но бяха започнали въоръжени конфликти в „горещи точки“. Аз не можех самоволно да отида там, защото внушената ми от баба и баща ми дисциплина, която годините служба във военното ведомство бяха затвърдили, не ми позволяваше това. Обикалях кабинети и писах безброй докладни записки, в които говорех, че непременно трябва да поживея в бойни условия. Но кой знае защо, това беше ясно само на мен. Отказвах ми с обяснението, че аз умея добре да правя оръжие, но не и да го използвам. На война е нужно пушечно месо, а не специалисти по отбраната, които могат да бъдат използвани прекрасно в мирно време. Разбира се, не ми го казваха направо, но човек трябва да е пълен идиот, за да не го разбере. Постепенно конфликтите угасваха, от местата, където бих могъл героично да отдам живота си в името на Родината, останаха само Чечня и Таджикистан. Освен това самото понятие „в името на Родината“ някак странно се трансформира. Аз бих могъл да си затворя очите за това, като остана пламенен и предан патриот, отдаден изцяло на Отечеството, ако не бяха вледеняващите подробности за гибелта на много наши момчета. Можеха да ме убият коварно, в гръб, или да ме отвлекат и след месец да ме подхвърлят с отрязана глава и без гениталии. И тогава никой никога не би ме идентифицирал, биха ме заровили в незнаен гроб, а още по-лошото е, че биха ме сметнали за минал на страната на противника. За такава смърт ли мечтаех? Не, не и не.

Месеците мъчителни размисли донесоха плодовете си. Най-сетне измислих как да напусна живота, като спазя всички необходими ми условия. Това трябва да стане красиво. Трябва всички да го запомнят и аз да не изчезна в небитието. Нещо повече, то трябва да накара хората да се замислят за собствената си смърт и за подготовката си за нея. Това трябва да стане скоро, докато съм още относително здрав и не съм се превърнал в зловонен безпомощен боклук. И най-сетне — най-важното — това трябва да стане в името на моята Родина, по нейна воля и нейно желание. Само от нейните ръце съм готов да приема смъртта. И само в този случай смъртта ми ще бъде достойна.

ДОЦЕНКО

Петата жертва на Шегаджията беше жена на име Светлана Ястребова, двайсет и пет годишна. Убиецът отново бе оставил рибка с кукличка и бележка, но пари за погребение и този път нямаше. Впрочем нищо чудно: Ястребова беше омъжена за доста заможен бизнесмен — все за едно погребение щеше да намери средства. Изглежда, Шегаджията беше приключил с бедняшката класа и бе преминал към премахване на далеч не бедни хора. Отначало старицата Фирсова, сега съпругата на бизнесмен.

— Слушай, а може да изповядва псевдокомунистически идеи? — изказа предположението си Серьожа Зарубин. — Че не бива да има нито бедни, нито богати... Нещо от този сорт.

— Ама че го каза и ти! — разсмя се Доценко. — Дори най-комунистическите комунисти не са стигали до такъв апотеоз!

— Но нали той е маниак — настоя Зарубин. — Знае ли човек как се е пречупило това в болния му мозък. Защо се смееш? Нали трябва да има някаква логическа верига. Трима бедни, двама богати. Спомняш ли си, като деца имахме една книжка — „Проверете своите способности“ от Айзенк^[1]. Там имаше всякакви задачи, включително редица от числа или букви, която трябваше да продължим. Тогава се получават два варианта. Или трима бедни и трима богати, или трима бедни, двама богати и един по-различен. Е, ние трябва да измислим какъв именно ще е той.

Те бавно се разхождаха из втория етаж на скъпия московски магазин „Бритиш Хаус“. Михаил имаше уговорка с Ирина да се срещнат пред входа на разположения на „Нови Арбат“ магазин: за Деня на милицията бе получил солидна премия и беше намислил да започне купуването на подаръци за Нова година, докато има пари, а Ира според неговия замисъл трябваше да му бъде консултант за подаръците, предназначени за жените. Със Серьожа Зарубин Доценко се срещна един час преди срещата с Ира, за да обсъдят сведенията, събрани във връзка с петата потърпевша — те стигнаха заедно до „Нови Арбат“ и стояха на уговореното място, решили да обсъдят

служебните си въпроси, докато дамата дойде. Но Ира не дойде навреме, разтревоженият Доценко ѝ се обади по телефона вкъщи и Татяна, която вдигна, дълго му се извинява и му обясни, че Ира е излязла от къщи буквално преди четвърт час, тъй като тя, Татяна, закъсняла, а Гришенка не може да остава сам.

— Имам да чакам поне четирийсет минути — съобщи Доценко, когато се върна при Сергей, който за всеки случай бе останал пред входа на магазина, та евентуално да не изпусне Ирочка. — Какво решаващ — ще си тръгваш ли, или ще останеш с мен?

— Ще остана — решително отговори Сергей, — хайде още да се поровим в подробностите. Само че тук е кучешки студ. Защо не влезем? А след четирийсет минути ще излезем.

— Прав си — съгласи се Михаил.

Първият етаж на магазина не ги въодушеви, там се продаваха облекло и обувки, а те не влизаха в плановете на Доценко за новогодишни подаръци. На втория етаж им се видя много по-интересно.

— Я виж какво нещице! — възхитено подсвирна Сергей и завъртя в ръцете си малката дървена круша, излъчваща екзотичен мирис. — За какво е това? Ухае невероятно!

— Нямам представа. Я дай да погледна.

Доценко посегна и взе ароматния предмет. Вдигна го до лицето си, вдиша няколко пъти и блажено се усмихна.

— Дааа, ароматът е супер. Девойче — извика той на продавачката, — какво е това?

Продавачката, която отдавна се бе простила с възрастта, на която е прилично да те наричат „девойче“, снизходително се усмихна. По лицето ѝ с огромни букви беше изписано всичко, което тя мислеше за ей такива купувачи, които влизат в скъп магазин незнайно защо, без дори да имат представа какво се продава в него.

— Това са ароматни топчици за шкафове — поясни тя, загледана някъде настрани, сякаш двамата младежи ѝ бяха абсолютно безинтересни, — поставяте ги на рафта с бельо и то се ароматизира.

— Ооо! — въодушеви се Михаил. — Това е страхотно! Виж, Серьога, тук има най-различни, сигурно и миризмата им е различна. Хубав подарък, нали?

С ентузиазма на избягали от час ученици те започнаха да ровят сред дървените форми с различни размери, изпълнили големи кошници, и да пробват ароматите им.

— Я помириши този...

— А този, ау, чуден е...

— За този пък... просто нямам думи...

Удовлетворени от своите одорологични експерименти, те продължиха към отдела, в който на щандове бяха подредени домакински съдове. Своята гениална мисъл за „последователната редица: трима бедни — двама богати — един по-различен“ Зарубин изказа в драматичния момент, когато Доценко разглеждаше големите бели чинии за супа с бледозелен релефен орнамент.

— Прекалено умен си за възрастта си, Серьога — поклати глава Михаил, докато разглеждаше чинията от всички страни, сякаш се опитваше да съзре в нея нещо необикновено. — Как мислиш, ако се ожения, такъв сервиз ще бъде ли подходящ за сватбен подарък?

— Зависи за коя ще се ожениш — разумно уточни Зарубин.

— За Ирка.

— Ако е за Ирка — става, тя е добра домакиня, ще го оцени.

— Добре тогава, ще го купя, като му дойде времето. Е, та като се върнем към нашия Шегаджия, ще отбележа между другото, че когато проучвахме петата покойница, изплува един любопитен факт. Светлана Ястребова половин година се е лекувала в психиатрична клиника заради опити за самоубийство. И лекарят, който я е наблюдавал след изписването, днес ми каза, че с усилията на медиците в процеса на лечението е била блокирана нейната способност да си причини вреда, камо ли да се самоубие. Но самият ѝ стремеж да не живее повече така и не бил коригиран. Да ти го превода ли на руски?

— Не съм чак толкова тъп — обидено избъбри Зарубин. — С други думи, тя не иска да живее, а не може да умре. Правилно ли те разбрах?

— Нали ти казах, твърде умен си за възрастта си — измънка Доценко. — А знаеш ли защо не е искала да живее?

Докато Доценко разказваше на Сергей горестната история на Светлана Ястребова, те успяха да огледат всички налични съдове и плавно преминаха в отдела с аксесоари за баня.

— Само погледни, Серьога, каква гъба! Да ти е жал да се къпеш с такава. Тя е направо за музей, а не да си я слагаш в банята. Та значи, приятелю мой Серьога, аз си поразмърдах мозъка и опитах да си представя как е станало така, че тази прилична във всяко отношение госпожа Светлана Ястребова е тръгнала незнайно накъде с непознат мъж? При това не е била пияна, съдебните медици не откриха никакви следи от алкохол. Леле, я виж какви пешкири!

— Абе зарежи сега пешкирите — ядоса се Зарубин, — дай да си говорим за работата.

Доценко остави кърпата и заразглежда четките с дървени дръжки.

— Хубаво нещо — каза одобрително. — А ти още имаш жълто на устата. Виж, когато намислиш да се жениш, тогава ще ме разбереш. Ще те видя как ще търчиш из магазините като луд. Да се върнем към мадам. Защо е тръгнала с Шегаджията? Отговаряй, момко.

— Защото са се познавали.

— Може. Други варианти?

Зарубин се замисли, като се стараеше да не се оглежда наоколо, защото великолепното изобилие от предмети за домашния бит отвлечаше вниманието му и нахално го съблазняваше да помечтае за възможни и невъзможни неща. Например за собствена двуетажна къща...

— Освен това той трябва да е бил в течение на нейните проблеми. Знаел е как и за какво да разговаря с нея, знаел е, че не ѝ се живее. Между другото, изобщо не е задължително тя да го е познавала. Дори най-вероятно той не е бил сред нейните познати, защото иначе би било лесно да го открием. А той ни е предпазлив гражданин, не върши явни глупости.

— Нали ти казах, умен си — подкачи го Доценко. — Правилно, и аз имах такова чувство. А сега, Серьога, ето ти най-важния въпрос: откъде той може да е знаел всичко това? Отговаряй бързо, защото по моите сметки Ирка след три минути ще е вече долу.

— Да вървим тогава — въздъхна Зарубин. — Не е удобно да я караме да чака.

— Измъкваш се, а? Не знаеш отговора и затова се правиш на учтив? — не удържа злорадството си Доценко.

Зарубин го погледна бегло и се извърна. Те почти бегом слязоха с ескалатора на първия етаж и изскочиха навън. Ирина вече стоеше пред входа и тревожно оглеждаше сновящата по улицата тълпа.

— Ириша, тук сме! — извика я Михаил.

Ира се втурна към него и увисна на врата му.

— Ох, колко хубаво, Мишенка, страхувах се, че не си ме дочакал и си си тръгнал. Здравей, Серьожа.

— Здравсти. Е, аз ще се прибирам. А на теб, годенико, на сбогуване ще ти кажа: Шегаджията е знаел за нещастieto на Ястребова, защото е бил там, когато то се е случило. Трагедията е станала пред очите на много хора и Светлана не е познавала лично повечето от тях. Освен това, годенико, приеми моя сватбен подарък: трагедията със сина на Ястребова е станала в Испания, а в Испания се говори на същия език, както в Мексико. Те поддържат търговски връзки и дори, мисля, много солидни. Позволете да целуна ръчицата ви, мадмоазел.

Ира, която нищо не разбираше, покорно му подаде ръката си и Зарубин я целуна доста елегантно. Помаха на Михаил, обърна се и се скри в навалищата.

Доценко, загледан подир него, поклати глава.

— Абе казах го аз — за възрастта си е много умен.

[1] Ханс Юрген Айзенк (1916–1997 г.) — световноизвестен английски психолог, роден в Германия, работил в областта на теорията на личността, интелигентността, поведенческата терапия и др. — Б.пр.

↑

ИРИНА

— Ако обичаш, повтори отново какво е пишело в бележките — помоли Ира.

— Защо? — учуди се Михаил.

— Хайде де, много те моля.

— И пак не разбирам. Ти какво, да не си следовател? Ириша, с теб смятахме да се заемем с толкова приятна работа, да се разходим из интересен магазин, да изберем подаръци, а ти разваляш всичко. Допреди малко два часа си говорихме за това със Серьожка, а сега и ти искаш...

— Моля те! — твърдо повтори Ира.

— Е, добре — предаде се Доценко.

Той извади бележника си, прелисти го и прочете текстовете на бележките, оставени от Шегаджията при трупове на Казарян, Фирсова и Ястребова.

— Доволна ли си сега? — сърдито попита той и прибра бележника.

— Благодаря — кратко отговори Ира.

— Сега ми обясни защо поиска това.

Обясни... Мигар тя може да обясни? Той ще ѝ се присмее, ще я нарече доморасъл Шерлок Холмс или недоразвита мис Марпъл. Именно така я наричаха Стасов и Татяна, когато миналата зима даде воля на своите страхове и подозрения. Как се превиваха от смях! Вярно, честно казано, и самата Ира се смееше с тях.

Тогава наистина се получи забавна история. За зимно време денем беше твърде топло, температурите на въздуха се вдигнаха над нулата, а къщи отопляваха така, сякаш навън беше поне минус петдесет. В жилището не можеше да се диша, а в новите стъклопакети, кой знае защо, не бяха предвидени отдушници. Ира беше отворила широко прозореца в кухнята, където при включена печка бе просто невъзможно да се стои, и готвеше. Внезапно силни гласове откъм апартамента на съседа привлякоха вниманието ѝ. Чуваше се добре,

явно съседът, с когото Ира още не се познаваше, също не беше издържал жегата и бе отворил прозореца.

— Как смеете! — гърмеше мъжки глас. — Как може да сте толкова нагъл, че да ми предлагате такова нещо!

Отговори му друг глас, също мъжки, но не толкова звучен, така че Ира не можа да различи думите.

— Вън оттук!... Забранявам ви дори да мислите за това!... Мерзавец!

И отново в отговор потекоха нечии неразбираеми думи. После всичко утихна буквално за няколко секунди и изведнъж се чу грохот, сякаш тежко тяло се стовари на пода като безволев чувал. След още няколко секунди се затръшна врата и догът на съседа истерично се разлая.

Ира се притесни. Избърса набрашнените си ръце в престилката, внимателно откряна външната врата, погледна към стълбищната площадка и се вцепени от ужас. От вратата на съседа до вратата на асансьора се бяха проточили кървави следи. Кръвта беше прясна, незасъхнала. Сърцето ѝ така се разтупка, че ѝ пречеше да мисли. Какво се е случило? Да не са убили съседа? Или той е убил гостенина си, който е имал дързостта да му предложи нещо страшно? Или го е осакатил, но не смъртоносно?

Без да му мисли, Ира се втурна към вратата на съседния апартамент, като се стараяше да не стъпи върху кръв, и с всички сили натисна копчето на звънеца. Кучето продължаваше да лае, но никой не отвори. Тя продължи да звъни, като си мислеше, че може съседът да е само ранен, че той сега ще събере сили и ако не отвори, поне ще каже дали се нуждае от помощ. Поради силното лаене тя, колкото и да напрягаше слуха си, не можеше да разбере има ли в жилището някой, освен кучето. След десет минути безрезултатни опити Ира се върна вкъщи и в паниката си се обади най-напред на Татяна, после на Стасов, след това — за всеки случай — на Настя.

— Случи се нещо страшно! — задавяйки се, крещеше тя в телефонната слушалка. — Някой уби нашия съсед! Цялото ни стълбище е в кръв! Направете нещо.

Пръв дотича Стасов, неговата вносна кола се движеше по-бързо от вехтата жигула на Коротков, който предложи да закара Настя. Стасов остави Ира вкъщи и за всеки случай звънна на съседската

врата. И за пълно негово изумление, вратата се отвори. Съседът застана пред него по стар анцуг, жив и здрав, с мокър парцал в ръцете.

— Вие за кръвта ли? — веднага попита той. — Сега ще измия стълбището, не се тревожете.

Ира не бе издържала, бе се промъкнала до входната врата и слушаше, затаила дъх.

— Аз не че се тревожа — отговори Стасов, като се постара незабелязано да проникне по-навътре в жилището на съседа и огледа наоколо, — но разбирате ли, човек може и да се разтревожи, когато от едно жилище се носят викове, после пада тяло, а сетне цялото стълбище е в кръв. Съгласете се...

Оглушителен смях прекъсна тирадата му. Съседът се смееше така, че дори изпусна парцала. На Ира този смях прозвуча като зловещо ехо от преизподнята. „Той е маниак — мислеше си тя, потрепервайки от ужас, — убил е човек и сега, сякаш нищо не се е случило, бърше кръвта. Че и се смее отгоре на всичко! Весело му е! О, господи, той ей сега ще заколи Владик, а после и мен“.

— Извинете, как да ви наричам? — попита той, след като се поуспокои.

— Владислав Николаевич.

— Много се радвам. Аз пък съм Андрей Тимофеевич. Драги Владислав Николаевич, поднасям ви искрените си извинения, задето с несдържаното си поведение съм ви обезпокоил. Разбирате ли, при мен беше дошъл един младеж, който неизвестно защо бе решил, че ми е много задължен. Аз наистина му бях помогнал, но не беше нищо повече от обикновено човешко дружелюбие. Той очевидно е на друго мнение и смята, че трябва да ми се отблагодари. И в качеството на такава благодарност ми бе домъкнал от лова си част от туловище на лос, току-що одран. Влиза, разбирате ли, в дома ми, стоварва увитата в полиетилен торба с месо на кухненската маса и започва да ми говори колко ми е благодарен и колко много съм направил за него. И моли да приема в знак на вечната му признателност окървавеното съдържание на тази торба. Естествено избухнах. Защо, много силно ли виках?

Стасов се почуди малко — нали не беше чул тези викове, но тогава Ира подаде глава.

— Много — каза тя предизвикателно. — Трябва да ви кажа, че се създаде доста страшно впечатление.

Съседът изглеждаше толкова огорчен, че Ира поомекна.

— Значи вас съм разтревожил? Съжалявам, честна дума, не предполагах, че се чува толкова.

— А какво падна? — продължи да разследва Ира, на която разпитът ѝ хареса. — Приличаше на човешко тяло.

— Скъпа моя, това месо от лос тежеше повече, уверявам ви. Както сама виждате, аз не съм хилав, доста съм силен физически, още повече когато съм ядосан. Просто грабнах тази торба от масата, запокитих я на пода и казах на гостенина да се маха, докато не съм го пребил. Да, да, признавам — отново оглушително се разсмя той, — заплашвах го, изказах намерения. Но не се стигна до осъществяването им. Той си взе торбата и се изнесе по живо по здраво.

— А защо не ми отворихте, когато ви звънях? Защото аз си помислих, че са ви... — Тя се запъна. — Е... че нещо ви се е случило.

— Бях сигурен, че този мерзавец се е върнал с някакъв друг подарък, затова не отворих. Отговорих ли на въпросите ви, мила?

— Ами кръвта? — все още с подозрение попита Ира. — Откъде беше тази кръв?

— Скъпа моя, когато животното е прясно одрано, е нормално от него да тече кръв. Така, разбирате ли, е наредила природата. Защото торбата отначало беше увита с полиетилен, но когато в яда си я запокитих на пода, полиетиленът се разви, а моят гостенин толкова се уплаши, че сметна за добре да не губи време да я увива и повлече трофея си с торбата, от която капеше кръв.

Тогава Ира се почувства неприятно от обръщението „скъпа моя“, но бързо забрави за това впечатление, защото изглеждаше в очите и на съседа, и на Стасов извънредно глупаво и мислите ѝ бяха заети предимно с това. Докато пристигнат Настя и Коротков, ситуацията напълно се разясни, а когато дойде и Татяна, всички заедно със съседа вече седяха в апартамента на Стасов, весело се майтапеха с Ирочка и пиеха чай с нейните прочути пирожки. Именно тогава семейството се запозна с Андрей Тимофеевич.

Впоследствие съседът стана симпатичен на Ира и тя вече не обръщаше внимание на обръщението му „миличка“ или „скъпа“, свикна с тях. Добре де, човекът си има такъв навик, какво толкова. Има ли значение в края на краищата? В това няма нищо обидно, просто е малко необичайно.

Сега обаче тя разсъждаваше по съвсем друг начин. Там е работата, че човекът е свикнал да се обръща към хората така, толкова е свикнал, че сам не се чува и не забелязва какво говори. И какво пише.

Докато тя държеше Михаил под ръка и си бърбеше с него за приятни дреболии, една част от съзнанието ѝ постоянно ѝ повтаряше откъслечи от фразите, съдържащи се в бележките, оставени от убиеца:

„Приближавам се към теб, скъпа...“

„Как сте, скъпа?“

„Не намираш ли, скъпа...“

ГЛАВА 18.

КАМЕНСКАЯ

Май за пръв път в живота си Настя започна да се оглежда наоколо. Вероятността скоро да умре пробуди у нея интерес към всичко, което ставаше извън рамките на обичайната ѝ любима работа. „Мен няма да ме има — мислеше си тя, крачейки бавно от зданието на «Петровка» към станцията на метрото «Чеховская», — а в кинотеатър «Пушкински» ще продължават да прожектират премиери на нови филми, в казиното всяка вечер ще идват любители на играта и всеки ден някой ще си тръгва оттук разорен, а друг — окрилен от неочаквания си късмет. И този магазин ще работи, в него ще получават нови и нови стоки, ще влизат нови и нови купувачи. Само че аз вече няма да видя тези стоки и няма да вляза да купувам“.

Обръщаше внимание на автомобилите, на елегантно облечените хора, на витрините на павилионите, у нея се пробуждаше жаждата да види и научи нещо, което не е виждала и не е знаела, защото довчера това не ѝ е било интересно. Какво изпитва жена, когато влиза в скъп бутик да си избира нова рокля или бельо? Когато облича разкошната дреха и тръгва с мъжа си за нощен клуб? Когато разхожда кучето си? Когато пътува към вилата си и когато копае лехите там?

„Аз съм на трийсет и осем години — казваше си тя, докато пътуваше в метрото, — а какво съм видяла от този живот? Училище, университет, работа. Кабинети, трупове, лица на потърпевши, свидетели, престъпници. Метрото. Собственото ми жилище. Вече се примирих, че може би скоро ще умра, но ужасно ми е жал да умирам, без да съм видяла и почувствала маса неща, които са ми напълно достъпни, но които винаги съм отлагала «за после», защото съм си пестяла времето. Вярно, вече няма да успея да си почина из курортите край Маями, а и това не ми е по джоба, и в Лувъра няма да вляза, но пак има неща, за които може и да ми стигне времето. Например да изгледам няколко хубави спектакъла по театрите“.

Тя не подозираше, че изпитваните от нея чувства се наричат жажда за живот, само искаше поне отчасти да утоли тази жажда.

Когато се прибра, тя делово погледна часовника си — до идването на Чистяков оставаше половин час. Настя решително отвори гардероба. Боже мой, колко дрехи ѝ бе надонесла майка ѝ от своите безкрайни командировки в чужбина! И от цялото това изобилие тя бе използвала май само този сив костюм, когато се омъжваше, и тесния черен панталон — само веднъж. Всичко останало така си и виси като ненужно. Поне да успее да поноси едно-друго...

Погледът ѝ се насочи към пригответените, но неизползвани строителни материали. Колко ли още ще лежат така? А после Льошка ще трябва да се трепе с ремонта. Защо ли не плюе на принципите си и не поиска пари от брат си? Тогава биха могли бързо да ремонтират жилището, та да не остават за мъжа ѝ след нейната смърт и тези грижи. Какво друго остана? Трябва да седне и да помисли какви неща има за уреждане или довършване, та после те да не бъдат бремене за близките ѝ.

Докато Чистяков се прибере, Настя успя не само да избере дреха, но и да се гримира.

— Какво значи това? — Ужасен, Алексей се спря на прага на стаята.

— Льошик, хайде да излезем някъде на вечеря — помоли тя.

— Защо?

Той се закашля, болезнено сбърчил нос.

— Искам да кажа: по какъв случай?

— Просто така. В хладилника няма никакви продукти...

— Аз донесох — прекъсна я Алексей. — Отбих се до пазара, купих храна за цяла седмица.

— Не искам сега да се захващаш с готвене. Хайде, моля ти се, слънчице, нека да отидем някъде.

Чистяков бавно съблече якето си, извади от джоба очилата, сложи ги и започна внимателно да оглежда жена си.

— Защо ме гледаш така? Не ми ли отива? — тревожно попита Настя.

— Отива ти. Добре ти стои.

— Тогава какво има?

— Аз искам да те попитам какво има. Когато си в нормално състояние, човек с нищо не може да те примами в ресторант, а да те

накара да се облечеш прилично — и дума не може да става. Гледам, дори си се гримирала.

— И червило съм сложила — добави Настя.

— Именно, затова искам да знам какво става. Да не би да имаме някаква годишнина, за която благополучно съм забравил?

— Не.

— Случило се е някакво събитие, което искаш да отпразнуваш?

Събитие ли? Да, може да се каже. Нима промяната на отношението към собствения ти живот не е събитие? Случва се рядко, и то далеч не на всекиго. Още по-малко пък промяна на отношението към собствената ти смърт. Но нима може да обясни това на Льоша? Не, не че не може, но дали трябва? Той ще се изплаши, ще започне да се тревожи. От друга страна, не може и да не му обясни: ако обичаш един човек, не е хубаво да го смяташ за глупак и да го държиш в неведение. Но от трета, това е сериозен и дълъг разговор, не може да се започва ей така, набързо, както той е застанал на прага.

— Да, Льошенка, стана едно събитие, за което бих искала да ти разкажа. Но не с две думи. Хайде да отидем някъде на вечеря и тогава всичко ще ти обясня.

Чистяков въздъхна и седна във фотьойла, скръсти ръце.

— Асенка, високо ценя порива ти да излезеш сред обществото, но честна дума, хайде да го отложим за друг път. Първо, нямам настроение. Второ, тази вечер очаквам да ми се обадят по телефона поне трима души, вече съм се разбрал с тях и съм им обещал да си бъда вкъщи. Това са делови обаждания и не мога да ги пренебрегна.

Очите на Настя угаснаха, раменете ѝ се отпуснаха. Естествено тя трябваше да предвиди това — нима Льошка е длъжен да се нагажда към нейните непредсказуеми пориви? Не само тя се уморява от работата си, и другите хора не си клатят краката. Колко жалко... Какво пък, и утре няма да е късно. Шегаджията тепърва трябва да намери и убие шестата си жертва. Ако не се откаже, като види днешните новини.

— Добре — каза тя вяло, — днес няма да стане, значи няма. Ще отида да измия козметиката.

Настя съблече тъмнозеления копринен костюм с дълга пола и отиде в банята. Като пусна водата, искаше само да си измие лицето, но реши друго и застана под душа. С настървение търкаше лицето си с малката кръгла гъба, напоена със специален гел, и си мислеше, че щом

все пак трябва да умре — скоро или не, — как да направи така, че колкото може по-малко да разтревожи роднините и приятелите си. Ето го и първия въпрос: ако иска да промени начина си на живот в близките няколко дни, може ли да го направи, като не съобщава на Алексей своите траурни планове? Отговорът е очевиден: не, не може. Льошка не е идиот и изобщо е човек педантичен — никога не би направил нещо, без да разбира защо е нужно то. Да измисли някаква правдоподобна лъжа? Може да се опита и да скрои история, но прилично ли е да мами мъжа си за такива сериозни неща? И после, Льошка въпреки всичко ще се досети, той е проникателен и умен, знае и майчиното мляко на жена си, не току-така са заедно вече... Да, двайсет и три години. За двайсет и три години дори пълен глупак ще изучи характера и навиците на близък човек, камо ли Льошка... Въпроси, въпроси, само дето отговорите им са трудни.

През шума на леещата се вода тя чу как зазвъня телефонът. И буквално след половин минута — още веднъж. Сигурно бяха хората, които Чистяков бе очаквал да се обадят, помисли си тя. Жалко, ако знаеше, че те ще се обадят толкова скоро, можеше да не се съблича и мие и все пак да се опита да замъкне мъжа си на вечеря. И какво толкова я прихвана да ходят на ресторант? Всъщност Настя знаеше защо тази идея толкова се натрапва в главата ѝ. Тя много пъти беше чувала как хора, на които не им се занимава с готвене, ходят на ресторант в най-обикновени делници, а не само в празник или по случай някакви тържествени събития. Имаше чувството, че тези разкази и тези хора са от някакъв друг живот, не московски, не руски и определено не от живота на държавните служители, каквито бяха и тя, и съпругът ѝ. Нейната участ беше да живее в режим на строги икономии, особено след като се създаде тази чудовищна ситуация с изгубените хонорари и необходимостта да плащат данъци за тях. Но изведнъж толкова ѝ се прииска да опита поне една вечер да поживее такъв живот! Просто от любопитство.

Настя се избърса с голямата хавлиена кърпа, загърна се в топлия халат и излезе в стаята. Чистяков седеше във фотьойла пред включения телевизор и слушаше новините. По-точно, отначало ѝ се стори така. Защото след секунда разбра, че Льошка нищо не чува. Той седеше с мъртвешкибледо лице и се взираше някъде в ъгъла.

— Какво се е случило? — разтревожено попита тя. — Лоши новини ли?

Алексей трепна, премести поглед към нея и изключи телевизора с дистанционното.

— Ти би могла да ми кажеш — тихо произнесе той.

— Какво да ти кажа?

— За изявлението ти по телевизията. Или смяташ за нормално да науча това от съвсем чужди хора? Обадиха ми се двама — двама! — и ми казаха бързо да си пусна телевизора, защото там говорят за жена ми. Пуснах го и успях да видя твоето обръщение. Но ти, кой знае защо, не сметна за нужно да ми кажеш нещо по въпроса.

— Льоша, аз...

— Какво „Льоша“? — Той повиши глас. — Цялата ти работа мина пред очите ми, ти работиш в милицията повече от десет години и през всичките тези години нито веднъж не си се обръщала към издирван престъпник по телевизията. Какъв извод трябва да си направя аз?

— Льошенка, само не си прави прибързани изводи — колкото можеше по-спокойно каза Настя. — Обръщението по телевизията е мое ноу-хау, опит за внедряване на нови технологии в работата по залавянето на престъпник, нищо повече. Ако искаш да кажеш...

— Да — кресна Чистяков, — именно това искам да кажа! Ти говориш за убиец, който вече е премахнал петима души и смята да убие още двама, а след това си обличаш елегантна рокля, гримираш се и молиш да те заведе на ресторант. Какво, да не смяташ, че съм идиот без капка мозък? Че можеш да ме водиш на въженце като сляпоглухоняв овен? Аз съм ти съпруг и имам право да знам какво става.

Тя приседна на облегалката на фотьойла до Алексей с надеждата той да я прегърне, както ставаше винаги, но Чистяков леко се отдръпна.

— Така си се разкрецял... — подзе тя.

— Извинявай — промърмори той и сниши глас, — но се съгласи, че си го заслужи.

— Не ме прекъсвай. Така се разкреця, че ми е абсолютно ясно: ти и без моите обяснения знаеш какво става. Льошенка, та ти си ми умничък, нима не разбираш, че ми е трудно да говоря за това. Трудно, болно и страшно. Не мога да произнеса всички нужни думи, защото не

искам да те плаша напразно. Може всичко да се размине, а ти ще се съсипеш от тревога и косата ти още повече ще побелее. Щом и бездруго всичко си разбрал, не ме карай да говоря за това на глас.

Чистяков помълча известно време, сякаш обмисляше чутото. Най-сетне леко се премести към Настя и я прегърна. Тя разбра, че мирът е възстановен.

— От какво си направила извод, че той смята да те убие? — попита той със съвсем делничен тон, сякаш питаше откъде ѝ е хрумнало, че в хладилника имат масло, след като то е свършило още преди два дни.

— Гледах един филм, за който той ми намекваше, и в този филм маниакът убива шестима души, които олицетворяват шест смъртни гряха, а после провокира полицая да убие него, защото самият той е носител на седмия грях.

— И какво? Защо реши, че това има отношение към твоята смърт?

Той говореше все така спокойно и делово, точно както Настя неведнъж го бе чувала да разговаря с аспирантите, които идваха при него да се консултират за дисертациите си. Тя разбра, че Чистяков е отхвърлил емоциите и е пристъпил към нормално обсъждане на проблема, абстрахирал се от тягостната мисъл, че всъщност става дума за възможната смърт на жена му. Настя винаги бе ценила у него това качество, от което самата тя бе лишена: в критичен момент да запазва пълно хладнокръвие и способност за спокойно логично осмисляне на задачата. Тя слезе от облегалката на фотьойла, премести се на дивана и се обърна така, че да вижда лицето на мъжа си.

— Разбираш ли, Льошик, този човек — ние го наричаме Шегаджията — всеки път оставя до трупа керамична рибка с пластмасова кукличка, пъхната в устата ѝ. Искях да кажа, в пастта — поправи се тя. — Аз дълго не можех да разбера защо го прави и какво означава тази рибка, докато Ирочка Милованова не се сети, че това е един от любимите образи на Бош. Ние пак нищо не разбрахме: какво общо има тук Бош? Но го запомнихме. И ето че ми попадна американският филм „Седем“ и аз...

— Разбрах — прекъсна я Алексей, — гледал съм този филм, нали Саша и Даша ти го подариха. Имаш предвид оформлението на кутията ли?

— Ами да — разгорещи се Настя, — и оформлението на кутията, и самото съдържание на филма. На кутията има картина от Бош, тоест със своите рибки той се е опитвал да привлече вниманието ми към филма.

— Съмнително — поклати глава Льоша. — Откъде може да е бил сигурен, че ти ще разбереш толкова сложен ход? Първо, трябва да се сетиш, че рибката с човечето имат отношение към Бош. Второ, ти трябва поне веднъж да вземеш в ръце тази касета, а никой не може да гарантира това. Може да не си почитателка на този жанр и изобщо никога да не гледаш такива филми. А може да нямаш видео и да не проявяваш интерес към видеокасети. Трето, трябва да обърнеш внимание на оформлението на кутията и да разбереш, че в него се съдържа препратка към Бош. Четвърто, трябва да се сетиш да изгледаш самия филм. И пето, след като видиш филма, да го интерпретираш правилно. Не са ли твърде много условията, Асенка? Човек, който иска по някакъв начин да управлява поведението ти, трябва да бъде сигурен, че ще чуеш командата. А в тази схема има доста препятствия, поради които командата може да не стигне до теб. Нещо не си доизмислила. Или си разбрала нещо погрешно. Хайде да опитаме да разсъждаваме спокойно.

Настя наведе глава и се замисли. Ами да, той е прав — прекалено много са условията. За да се съгласи човек с тях, трябва да се поставят още няколко, вече съвсем невероятни. Престъпникът трябва да се погрижи поне един човек от обкръжението на Настя да познава творчеството на Бош и да има възможност да обсъжда убийствата, извършвани от Шегаджията. Трябва да направи така, че да има, макар и минимален достъп до Саша и Дашенка. Прекалено е сложно, така не става. Ако признаем, че всичко е било именно така, трябва да отидем и по-далеч и да признаем, че Шегаджията е човек от нейното обкръжение, човек, който се познава и с Ирочка, и със семейството на Саша Каменски. Вероятно и със самата Настя. Приятен извод, няма що.

— Льоша, но нали това не може да бъде някой от нашите познати, а? — попита тя, изненадана, задето гласът ѝ незнаяно защо прозвуча жално.

— Защо да не може? — позасмя се Чистяков. — Нима нашите познати са много специални? Ти хиляди пъти си ми втълпявала, че

престъпниците са абсолютно същите хора като всички останали, ходят в същите училища, четат същите книги, гледат същите филми по телевизията, купуват вестници от същите будки, а хляба и захарта — от същите магазини, от които ги купуваме и ние, и те получават главоболие като нас, и те като нас си купуват аналгин от аптеката. Това са твои думи, нали?

— Мои са — съгласи се тя.

— Но ако престъпниците са като всички останали хора, защо изведнъж да не се окаже, че са сред нашите познати? От гледна точка на теорията на вероятностите е възможно, възможно е и от гледна точка на статистиката. Тук няма никакво противоречие. Друг е въпросът, че ти е неприятно да разсъждаваш така. Но това далеч не означава, че самата мисъл е неправилна. На мен обаче ми допада друга логика.

— А именно? — с надежда попита Настя.

— Повече ми допада да смятам, че твоят Шегаджия не е от нашето обкръжение. А това неизбежно означава, че всички онези предположения са неправилни. А щом е така, значи, че и твоите изводи са грешни. Той изобщо няма намерение да убива теб. И не е имал предвид никакви филми.

Настя се усмихна, изведнъж ѝ стана спокойно и уютно. Какво щастие, че съдбата ѝ подари Льошка! Толкова стабилен, толкова уверен, човек, зад когото можеш да се скриеш като зад каменна стена и за нищо да не се тревожиш. Какви ги беше съчинила тя? Ако се случи това или другото, ще стане еди-какво си, второ, трето... При сериозните хора няма толкова много „ако“, а Шегаджията несъмнено е човек сериозен. Не е възможно да е разчитал на толкова количество случайности и съвпадения, а това означава, че наистина не възнамерява да я убие. Ама защо, защо мозъкът ѝ е подреден така идиотски? Ту отхвърля страшните мисли, ту изведнъж се втурва в другата крайност и започва да съчинява кой от кой по-ужасни кошмари. Не може той да работи в режим на златна среда, хладнокръвно и ритмично като мозъка на Льошка. Разкошен е този негов мозък, не току-така, не заради красивите си очи е получил той всичките си научни титли.

— Льош, да отидем да пийнем чай, а?

— Че защо пък само чай? — шеговито отговори той и стана от фотьойла. — Донесъл съм какво ли не. Но ще получиш всичко това само ако отмениш погребението си.

Тя понечи да каже нещо весело в отговор, но не успя. Като на пожар прогърмя звънецът на вратата. Някой натискаше копчето непрекъснато. Алексей погледна Настя въпросително.

— Очакваме ли някого?

— Аз — не — бързо отговори тя.

Чистяков тръгна да отвори.

— Аска вкъщи ли е? — чу тя познат глас.

В жилището нахълта запъхтияният Селуянов.

— Какви реакции обаче има той тип! — с усилие си пое дъх той. — В новините в седем за пръв път излъчиха твоето обръщение, а в десет вече получихме шестия труп.

Краката на Настя се подкосиха и тя се отпусна обратно на дивана.

— Как?... Вече?... — само това можа да изрече.

— Аха, вече. Професоре, моля ти се, налей ми водичка, че ще умра в движение. Асансьорът ви не работи, трябваше да тичам нагоре пеша. И защо дотърчах ли? Поднесъл ни е трупа тук наблизо, на „Байкалска“. Благодаря, професоре. — Той буквално изтръгна чашата от ръцете на Чистяков и я пресуши до дъно. — При трупа има бележчица, експертите веднага я грабнаха, но аз я преписах за теб. На, прочети я.

Николай подаде на Настя лист хартия, изписан с неговия едър, силно наклонен почерк.

— Цяло послание. Нещо се е разпуснал днес, виж колко много е писал. Днес изобщо е бил в настроение: и рибката, и кукличката, и парите за погребение — целият джентълменски комплект.

Настя се зачете в бележката.

„Ти си умна и проникателна, няма спор. Не си тщеславна, това ме радва. Харесва ми да работим с теб, скъпа. Следващия път ще се доближа до теб още повече. Това е последният ти шанс да ме погледнеш в очите. Ще ти

стигнат ли интелектуалните способности, за да не го изтървеш? Постарай се, скъпа, иначе ще съжаляваш“.

— Е, какво ще кажеш за това? — попита Селуянов, който вече бе успокоил дишането си.

— Я дай тук.

Чистяков взе бележката от Настя и бързо я прочете.

— Няма да кажем нищо добро — сухо отговори той.

— Чакай, Льоша — спря го Настя. — Кой е потърпевшият този път?

— Даун.

— Кой, кой?

— Младеж, страдащ от синдрома на Даун. На двацет и шест години, живеел с хронично болната си майка, която първо го дала в специален интернат, а когато момчето пораснало, не го настанила в дом за инвалиди. Кой знае защо, искала да живее с нея. Между другото, тя прие смъртта му спокойно.

— Защо? — учуди се Чистяков. — Толкова ли е луда и не разбира какво се е случило?

— Абе не, изобщо не е луда — поясни Селуянов, — има хронични заболявания на сърцето, на бъбреците и някакви други... Просто хората със синдрома на Даун не живеят дълго, дори двацет и шест години е твърде много за тях. Майката отдавна е била подготвена, че синът ѝ може да умре всеки момент. И ето че той умира. Дори си мисля, че е изпитала известно облекчение — и без това е болна от главата до петите, а е трябвало да се грижи и за сина си. Откъде да вземе сили? Добре, хора, аз ще тичам обратно, там Олшански къса и хвърля, ръководи процеса. Едва го придумах да ме пусне за двацет минути, за да ти донеса бележката. Утре в петнайсет нула нула нареди да се явиш при него.

— Между другото, утре е събота — недоволно отбеляза Алексей.

— Ха, пука му на него — махна с ръка Селуянов. — Затворете след мен. Чао!

Вечеряха мълчаливо, за половин час си размениха само две-три реплики от рода на: „Подай ми солта, ако обичаш“ или „Имаме ли майонеза?“. Настя се страхуваше да започне първа и се чудеше защо и

Льоша не продумва. Когато приключиха с вечерята, тя изми чиниите, прибра донесените от мъжа ѝ продукти в хладилника и безпомощно погледна Алексей.

— Ще си лягаме ли? — попита предпазливо.

— Хайде.

Все така мълчешком те разгънаха дивана и го застлаха. Настя бързо съблече халата, мушна се под одеялото и се притисна до стената, свита на кълбо. След няколко минути от банята излезе Алексей, угаси лампата и също си легна.

— Ася, не съм бил прав — тихо каза той.

— Знам — едва чуто отговори тя.

— Изразил е задоволство от това, което ти каза по телевизията в обръщението си. Значи постъпваш и мислиш така, както иска той.

— Да.

— Значи правилно си разбрала намека за Бош и за филма.

— Да — повтори тя.

— Значи остава още едно убийство, седмото.

— Да — за трети път се съгласи тя.

— Седмото и последното.

— Да. Лека нощ, слънчице.

— И това е човек, който те познава.

— Да. Колкото и тъжно да е да си го признаем. Нека да спим, моля те.

УБИЕЦЪТ

Решението беше взето, но засега само на теория. Открит оставаше въпросът: кога? Аз имах работа, която обичах и в която бях направил блестяща кариера. Бях още относително здрав, поне нямаше никакви признаци, че внезапно може да ме повали тежка болест. Оставаха непредвидените случайности, които не зависят от здравословното състояние, но те можеха да се случат всеки момент и това беше минусът, който трябваше да сравнявам по тежест с двата, вече съществуващи плюса. Първият — работата, която ми доставяше радост и която беше нужна на моята Родина. Вторият — синът ми от първия брак, във връзка с когото все още хранех някакви надежди. Вярно, бях пропуснал възпитанието му през първите години от неговия живот, но може би не всичко бе загубено и аз бих могъл да направя от него наследник на традициите на рода Данилевичи-Лисовски-Есен.

Момчето, както ми се стори в началото, имаше заложи и това дори ме изпълваше с гордост. Кръвта на нашия род си проличаваше въпреки неправилното възпитание, по-точно, липсата на такова от страна на първата ми съпруга. Самата тя така си и остана малограмотна лекомислена глупачка и аз не без основание се опасявах, че лошото ѝ влияние ще се отрази на Александър. Но при първата ни след дългото прекъсване среща моят син ми хареса: имаше увлечение, напълно оформен стабилен интерес и при такива прекрасни заложи от него би могъл да излезе превъзходен специалист, уникален и широко известен, от когото аз не бих се срамувал пред дедите ни. Наистина Александър категорично отказа да започне ранна специализация и да се прехвърли в училище с биологически профил, това ме огорчи, но надеждата не ме напусна. В края на краищата, и аз завърших не физико-математическа, а немска езикова гимназия с изучаване и на втори чужд език, но това не ми попречи да вляза от първия опит в технически университет и да го завърша блестящо.

Строго контролирах развитието на сина си, проверявах успехите му не толкова в учението, колкото в избраната специалност, и в

продължение на няколко години имах чувството, че всичко трябва да се получи. И въпреки това, въпреки всички положени от мен усилия, Александър не пожела да продължи образованието си и дори не се опита да кандидатства във висше учебно заведение. Отиде в казармата, а аз събрах търпение и очаквах завръщането му. Бях сигурен, че службата ще го научи на ум и разум и ще избие глупостите от главата му, той ще се върне вкъщи по-зрял и ще осъзнае необходимостта да учи. Две години напразни и глупави илюзии... Синът ми наистина се върна по-зрял, но това се изразяваше само в начина, по който разговаряше — рязко и грубо. Много скоро разбрах, че няма да успея да го прекърша, че и той е умствено ленив като майка си и също като нея не проявява интерес към систематизирани задълбочени знания и към собствена кариера.

Разочарованието беше болезнено, бях похабил за сина си години и усилия, които не дадоха резултат. Ако можех да предвидя това, нямаше да свързвам с него толкова надежди, а щях да опитам да си намеря друга съпруга, която да ми роди дете, и тогава не бих оставил на когото и да било да възпитава това дете. Но отново сбърках.

Завръщането на Александър от казармата и моето скъсване с него съвпадна по време с намаляването на мащабите на научните изследвания в областта на новите технологии. Конверсията засегна не само отбранителното производство, но и научните разработки. Моята лаборатория бе съкратена отначало с трийсет процента, после с още петдесет и накрая я закриха напълно. Аз, с всичките си знания и опит, се оказах ненужен на Родината си, а толкова я бях обичал и продължавах да я обичам.

Отначало дори не осъзнах мащабите на катастрофата. Трудностите ми изглеждаха временни и несериозни, но от ден на ден все повече се убеждавах, че моето научно направление се закрива поради ненужност и няма никакви перспективи то да се възроди. „Е, какво пък — утешавах се, — мога да сменя специалността си, мога да намеря ново поприще, на което да бъда полезен на Родината“. Но се оказа, че не е толкова лесно да смениш специалността си, колкото си бях мислил в началото. Науката свиваше мащабите си навсякъде и хората, които бяха успели да се вкопчат и да останат в нея, далеч не жадуваха да ми отстъпват местата си. И после, аз си имах своя научна гордост. В своя отрасъл бях достигнал големи висоти, бях си създал

име, признато не само в нашата страна — е, какво сега, трябваше да се отрека от всичко това само заради къшея хляб ли? Или да започна да кроя интриги, да задействам връзки и познанства, за да си спечеля място, равно на онова, което бях загубил? Или да се съглася да заема длъжност на младши научен сътрудник? Всички тези варианти са недостойни за представител на нашия род. И освен това аз изобщо не умеех и не исках да работя нещо, което нямаше да ми е интересно.

Пари имах, и то доста, така че можех да не се замислям за проблема с къшея хляб. Замислих се за друго. Докъде стигнах? Научната ми кариера приключи и нямам никакви шансове да я възобнова, без да погазя принципите си. За Родината си се оказах ненужен, но тя не е виновна за това. Просто така се случи. Сега няма да мога да завърша дните си с ранга на достоен продължител на традициите на рода Лисовски. И не можах да направя нищо, та моите потомци да поддържат с чест тези традиции. От сина ми нищо не излезе, а да започвам днес всичко отначало, да си търся жена и да отглеждам още едно дете — вече е късно. Докато то порасне, аз ще остарея, няма да успея да си тръгна от живота навреме и тогава ще ме издебне онази недостойна смърт, която толкова искам да излъжа.

Мина почти година, докато напълно ясно осъзнах: време е. Няма защо да чакам повече, трябва да се заема с подготовката на смъртта си.

Какво е смъртта? Как изглежда? Какво означава? Тези въпроси дълго време ми бяха изглеждали празни и безсмислени — нали бях възпитан в строго материалистичен дух. Но дългите години и огромният опит от работата ми с техника ми подсказваха, че втълпеното ни материалистично учение не е нищо повече от мит, който не може да обясни огромното множество явления, но който, сблъсквайки се с неразбираемото и необяснимото, издига това в ранг или на научна и експериментална грешка, или на строго секретни сведения, пазени от многобройни грифове. Мисълта за неизбежността на смъртта се бе оформила в моето съзнание преди въпроса: а какво всъщност представлява смъртта? Но след като въпросът възникна, аз трябваше да получа отговора му, преди да пристъпя към изпълнението на взетото решение.

Снабдих се с безброй книги и се задълбочих в изучаване на проблема. Четях трудове на Лаврин и Уотсън, на Доброхотова и Мууди, на Ландсберг и Файе. С учудване и удовлетворение разбрах, че

не съм сам в своите възгледи и опасения. Особено ме зарадва следният пасаж:

„Когато се каните да тръгнете на пътешествие, вие непременно го планирате, проверявате всичко ли е наред с билетите и настаняването, имате ли подходящи за пътешествието дрехи. По ирония на съдбата повечето хора изобщо не се подготвят за най-важното и неизбежно пътешествие в живота си — към смъртта. Липсата на такава подготовка, в чиято основа лежи страхът от смъртта, е характерна за повечето хора от западната цивилизация. В източните и африканските култури, където смъртта е предшествана от грижлива подготовка и съществува школа за умиране, която дава възможност да научиш какво да очакваш, хората не познават танатофобията“.

Какво пък, бил съм прав — мисълта, че напускането на живота не бива да се оставя на самотек, има много привърженици. Но техният брой е песъчинка в пустинята в сравнение с броя на хората, които панически и неосъзнато се страхуват от смъртта и съответно не желаят да мислят за нея, а още по-малко — да се подготвят за срещата с кончината си. От всичко прочетено най-силно впечатление ми направи преразказът на „Тибетска книга на мъртвите“. Разбрах, че смъртта „не е нищо повече от миг в безкрайния поток на опита от «преди раждането» до «след смъртта» и че ако човек запази спокойно и ясно съзнание по време на умирането, опитът на смъртта може да се окаже духовен и освобождаващ, а скръбта на приятелите и близките хора затруднява умирането, защото забавя отпътуването на душата и пречи на духовното освобождаване“.

Следователно, за да напусна живота правилно, трябваше да спазя три условия.

Първото: трябваше да усвоя науката на „осъзнатата смърт“ според Гулд, така че да съумея да се удържа в съзнание в течение на целия процес — смърт — преход — възраждане. Ако човек следва това учение, под възраждане трябва да се разбира възникване на съзнанието отново на по-високо ниво на съществуването. По време на „прехода“ интелектът е подложен на разлагане и е необходимо да имаш дълбока подготовка, за да не се окажеш зашеметен и несъзнателно пренесен в новото си раждане. Гулд е смятал, че именно различията в нивото на подготовка обясняват защо едни хора, изпадали в състояние на клинична смърт, са способни да изживеят някакъв опит и после да

разкажат за него, а други — не. Аз намерих трудовете на Гулд на английски и немски и най-внимателно ги изучих, като грижливо и педантично изследвах предлаганите от него методики за такава подготовка.

Второто: за да мога да запазя яснотата на ума си в критичния момент, смъртта не бива да бъде неочаквана. Аз трябва точно да знам часа на срещата си с нея.

И третото: трябва да избегна скръбта на приятели и близки, събрали се около смъртния ми одър. Или около ковчега ми.

Като изведох за себе си тези три условия, аз започнах да съставям план, който да ми позволи да ги спазя. Най-сетне планът беше готов. Оставаше само да подбера изпълнителите в този спектакъл и да чакам подходящия момент.

КАМЕНСКАЯ

Чак до сутринта Настя и Алексей старателно се преструваха, че спят, като гледаха да се въртят по-малко, за да не събудят другия. Към шест сутринта Чистяков все пак заспа. Когато чу равномерното му дишане, Настя внимателно се измъкна изпод одеялото, извади от гардероба поредния необличан костюм и на пръсти се прокрадна до кухнята. Затвори плътно вратите на стаята и на кухнята, набързо изпи две чаши кафе, изпуши три цигари, облече се, гримира се и като се стараеше да не шуми в антрето, излезе.

В седем сутринта в събота улиците бяха съвсем пусати. Дъждът, който бе ръмвял през целия вчерашен ден, бе спрял, облаците лека-полека се разпръсваха и градът напомняше още ненапълно разбудено дете, което е заспало в сълзи, но на сутринта е забравило за снощната си мъка и едва отворило очи, се готви да се усмихне на всички с подпухналото си от плач лице. Настя вървеше без ясна представа накъде е тръгнала, но знаеше, че трябва да стигне до метрото.

„Ето, и това никога не ми се беше случвало — мислеше си тя, бавно крачейки по улицата, — в ранна съботна утрин аз не спя в леглото си и не тичам за работа с дънки и маратонки, а бавно се разхождам с прилични дрехи и обувки с токчета. Колко хубаво се диша след дъжд, докато колите са още малко и не са успели окончателно да отровят атмосферата! Струва ми се, че от хиляда години не съм дишала такъв въздух“.

До нея спря страховит наглед черен джип.

— Красавице, да те закарам донякъде?

Настя се извърна и видя седналите в джипа трима млади мъже, приличащи на бикове.

— Благодаря, ще стигна пеш — миролюбиво се усмихна тя.

— От работа ли се прибиращ? — поинтересува се човекът зад волана.

— А, не, за такава работа вече съм стара — засмя се тя. — Обратното, отивам на работа.

— Е, ти си знаеш, ама ако искаш, ще те закараме. Ние сме яки момчета, възрастта не ни пречи. Защо не ни дадеш телефончето си?

Тя отрицателно завъртя глава, отново им се усмихна и продължи пътя си. Джипът още известно време бавно се движи до нея, момчетата се опитваха да я заговорят, после шофьорът натисна два пъти клаксона за сбогом и изфуча напред. „Я виж ти — с иронична усмивка си помисли Настя, — излиза, че още мога да привличам нечие внимание, когато изглеждам прилично“.

В осем часа Настя излезе от метрото в центъра на Москва, на станция „Площад на Революцията“, и бавно тръгна да прекосява Червения площад към Големия Москворецки мост. Измина го, свърна по Кадашевската крайбрежна улица, после по Големия Каменен мост се върна на Кремълската крайбрежна и пое покрай библиотеката „Ленин“ към хотел „Национал“, после по „Тверская“ стигна до Пушкинския площад. Още десет минути — и ще се озове на „Петровка“, в сградата, където работи. Но днес тя няма да влезе там. Днес тя просто се разхожда, безсмислено и безцелно, разхожда се именно за да се разхожда, да върви нанякъде, осъзнавайки, че изглежда добре, и от време на време улавяйки заинтересовани мъжки погледи, за чието съществуване вече някак е забравила.

Точно в девет влезе в една телефонна будка и се обади на Ларцев. Гласът на Володя беше сънен — явно в почивни дни той не си правеше труда да става рано.

— Може ли да дойда? — попита Настя.

— Тъхъ — неясно смотолеви Ларцев. — Ранобудница такава... За закуска ли да те очаквам?

— Очаквай ме, ще бъда при теб след двайсет минути.

Когато й отвори, Ларцев беше още по халат, но гладко избръснат и с влажна от душа коса.

— Охо, бива си те! — ахна той, като видя Настя. — Тъкмо се бях посъвзел от смайването, че си станала толкова рано, а сега направо ме шокира с вида си. Какво ти става?

— Нали си психолог — позасмя се Настя и съблече плътния шлифер с кожена гарнитура, който също някога й бе донесла майка й и който бе висял непотърсен на закачалката почти две години. — Е, тогава си отговори сам на въпроса.

— Когато една жена рязко променя външния си вид, това означава, че тя се готви коренно да промени отношението си към живота, това всеки го знае.

— Е, значи се готвя. Къде е обещаната закуска?

— Хайде в кухнята. Днес сме на самообслужване. Надюшка замина с класа си на тридневна екскурзия по Златния пръстен^[1].

Тя отдавна не беше пила кафе с такава наслада. Сутрешната разходка бе пробудила у Настя здравия ѝ апетит, а историята с момчетата от джипа все още я развеселяваше.

— Представяш ли си, Володя, още в ранни зори три млади мутри се опитаха да ме свалят — съобщи тя, докато палеше цигара.

— Разбирам ги, днес изглеждаш страхотно. Новини ли имаш, или ще работим със стария материал?

— Имаме шести труп с рибка, пари за погребение и бележка. Запознайте се, сър. — Тя му подаде бележката, която Селуянов бе донесъл предната вечер.

Ларцев внимателно прочете бележката и поклати глава.

— Всичко е ясно, Настася. Тежък случай, но бързам да те зарадвам: това не е патология. Той е абсолютно нормален. Е, странен е, това е очевидно, мисленето му е толкова своеобразно, че не може да бъде вкарано в обичайните стереотипи. Но доколкото мога да преценя, няма психично заболяване. И между другото, не е нужно ти да се готвиш за промени.

Настя вдигна глава и го погледна тревожно.

— Какво искаш да кажеш?

— Само това, което казах. Нали миналия път ми съобщи, че се готвиш да станеш седмата жертва на тоя идиот. Това ми заяви, нали?

— Вярно, казах го.

— Е, успокой се. Той не смята да те убива. И през ум не му е минавала такава глупост. Той е много по-умен, хитър и изтънчен. Какъв човек е шестата жертва?

— Младеж със синдрома на Даун.

— Възраст?

— Двайсет и шест.

— Охооо, с такава диагноза може да мине за старец на преклонна възраст — поклати глава Ларцев. — Почакай, ще ида да си

взема твоите бележки, ще надничам в тях, за да не се оплета в имена и факти.

Той излезе от кухнята и след минута се върна със справката, подготвена от Настя, в ръцете.

— Ето какво имаме. Първата жертва — Надежда Старостенко, никому ненужно пропило се създание, в миналото красавица, балерина, кумир на много мъже. Втората жертва — многократно осъжданият в миналото Геннадий Лукин, без определено местожителство и без каквито и да било средства за съществуване, болен, самотен и също никому ненужен. Третата жертва — Валентин Казарян, фалирало бивше ченге, полакомило се за феерични доходи, а получило среден пръст и шамар по физиономията, нещастник, живеещ с оскъдната заплата на пазач и също никому ненужен. Четвъртата жертва — Серафима Фирсова, осемдесет и осем годишна, стара, болна и отново никому ненужна. Петата жертва — нещастна млада жена, красива и обезпечена в социално отношение, но преживяла страшна трагедия и мечтаеща единствено да умре. За нея, забележи, Настася, не може да се каже, че е била никому ненужна. Тя има съпруг, има родители, братя и сестри. И накрая, шестата жертва — неизлечимо болен по рождение младеж, който не разбира кошмара на своето съществуване, но превръща в кошмар живота на своите близки. Той има ли роднини?

— Има — майка. Вече на възраст и с безброй хронични болести.

— Ето, виждаш ли, нещата се подреждат точно. Честно казано, майка му само е била облекчена от неговата смърт.

— А какво ще кажеш за греховете? — попита Настя. — Похот, чревоугодие, горделивост, алчност — тези той ги отработи. Колкото до Ястребова, тя демонстрира греха на безделието, тоест леността. Не работи вече дълги години, живее с парите на мъжа си. Отначало си мислех, че леността олицетворявам аз, но явно Шегаджията смята да ми вмени завистта. А още по-вероятно — гнева. Вече ме докара до бяс, всеки момент може да изпадна в истерия. Но какъв е грехът на това нещастно момче?

— Абе какво общо имат тук греховете?! Забрави за тях. Ти ми постави задача да нарисувам психологическия портрет на човека, който е извършил пет... вече шест убийства. За целта трябва да разбирам на какви хора посяга.

— На хора с грехове — упорито възрази Настя.

— Слушай! — Ларцев започна да се ядосва. — Не беше ли тъкмо ти тази, която винаги е твърдяла, че ако поне едно явление не се побира в схемата, причината не е, че явлението е неправилно, а че схемата е невярна. Човек със синдрома на Даун по правило не може да съгреша, защото нищо не разбира и не може да различава добро от зло. Щом сред жертвите на Шегаджията има такъв човек, значи работата не е в греховете.

— А в какво е?

— В смъртта, Настенка. Общото у тези хора са не техните грехове, а единственият и неопровержим факт, че са умрели. И ще бъдат погребани по достоен начин, а не захвърлени в моргите и непотърсени. Твоят Шегаджия е маниак на тема смърт. В своите престъпления той я разглежда от различни страни. Да речем, Казарян — въпреки че е човек приличен във всяко отношение, ако той умре, никой няма да заплаче за него и няма да даде пари за погребението му. Или пропилата се Танцърка, при която всичко е останало в миналото ѝ — и славата, и красотата, и мъжкото внимание, и бохемският живот. Нищо не я очаква в бъдеще; вярно, има цял куп приятели, другари по чашка и любовници, но на кого е потрябвал такъв живот? Да вземем и съвсем ненужния Генка Лишея — и него, както и приличния Казарян, няма кой да го погребее и никой няма да заплаче за него. Или напълно достойната бабичка Фирсова, макар и алчна, но не и пропаднала — и нея обаче няма кой да я погребее. Ако умре, ще изгние в жилището си, докато я намерят. Виж, съвсем друг феномен е Светлана Ястребова. Тя иска да умре, иска доброволно да си отиде от живота, а не ѝ дават, принуждават я да се лекува, подлагат я на хипноза, тоест пречат ѝ да направи това, което тя иска. Тази жена има право самостоятелно да реши съдбата си, но никой не ѝ признава това право. Справедливо ли е това? И ето, най-накрая, младежът със синдрома на Даун. За какво да живее той? На никого не доставя радост, напротив, пречи на всички, бремене е. Нещо повече, на него и без това не му е оставало много да живее. Може ли майката да реши съдбата му? А той самият? С една дума, твоят Шегаджия с убийствата си ви представя различни образци на ситуации, свързани с края на човешкия живот. Сега разбираш ли?

— Но защо? Защо го прави?

— Е, Настасюшка, нали си гледала филма, дори на мен донесе касетата, а сега ми задаваш въпроси.

— Но филмът е за убийства заради грехове...

— Абе остави ги на мира тези грехове! — развика се Ларцев, после се смути и се извърна. — Извинявай, след онова раняване съм станал раздразнителен, понякога си изтървавам нервите. Да, филмът е за убийства заради грехове, но в него има една страхотна фраза, която ти си изпуснала. Всъщност заради тази фраза се е започнало всичко. Шегаджията е искал ти да я чуеш и разбереш. А ти не си я чула, мислела си само за греховете.

— Каква фраза?

— „Ако искаш хората да те чуят, не е достатъчно просто да ги потупаш по рамото. Трябва да ги халосаш с чук“.

Да, Настя си спомняше тази фраза, но наистина не ѝ бе придала значение. Тогава ѝ изглеждаше важно съвсем друго нещо. Нима Володя е прав и цялата работа изобщо не е в греховете, а именно в тези думи?

— И какво трябва да чуят хората?

— Още не знам, прекалено малко информация имам, за да се досетя. При всяко положение е ясно, че Шегаджията е обладан от някаква идея, която той се опитва да ни разясни по този толкова страшен начин.

— Добре, ще помисля. А защо все пак си сигурен, че аз няма да стана следващата жертва?

Ларцев се разсмя:

— Настюша, ти страдаш от мания за величие! За какво си му притрябвала ти? Той си има собствен проблем и по никакъв начин не може да го реши с помощта на твоята смърт.

— Но нали той се съгласи, че правилно съм отгатнала хода на неговите мисли. Аз казах в обръщението си по телевизията, че този човек смята да убие още двама, и той го призна. Нали прочете бележката му? — не се предаваше Настя.

— Прочетох я — съгласи се Ларцев. — И видях в нея само едно: той наистина смята да убие още двама и с това всичко ще свърши.

— Какво ще свърши? — не разбра тя.

— Всичко. Ти или ще го заловиш, или не. След седмата жертва той няма да убие никого повече.

— Дори да не го заловя ли?

— Именно.

— Тогава не разбирам!

Тя отчаяно обхвана главата си с ръце и замижа.

— Не разбирам защо той прави всичко това! Не разбирам! Ако беше маниак, който убива, докато се доберат до него — както и да е, това поне мога да го разбера. Но да си набележиш седем убийства, за да докажеш нещо на някого, да ги извършиш и да спреш, без да си сигурен, че целта е достигната и че си успял да докажеш каквото си искал — аз не разбирам тази логика. И след всичко това ти ми казваш, че той е нормален?

— Абсолютно. Абсолютно нормален. Настюша, все пак е очевидно като бял ден. Той иска да го заловите. И това трябва да направи не кой да е, а именно ти. А ако не съумееш да го направиш ти, той не би искал да го заловят. Или ти — или никой.

[1] Туристически маршрут, обхващащ обикновено осем старинни руски града, съхранили уникални паметници на историята и културата, средища на народните занаяти. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 19.

ИРИНА

Позвъняването на Настя Каменская я свари неподготвена. В този съботен ден, вече към обяд, след като бе изпратила Стасов, Татяна и малкия Гришенка на дълга разходка, чак до вечерта, тя се готвеше за среща с Миша Доценко.

След посещението при фелинолога Саша Казаков те обсъждаха въпроса за сватбата си като нещо отдавна решено. Михаил напълно сериозно правеше сметки кога е най-добре да отидат в гражданското, та бракосъчетанието да се падне в удобен ден, в никакъв случай през периода на Великите пости, а най-добре — на Томина неделя. Ира се съгласяваше с всичко, но не смееше да повярва окончателно, макар да чувстваше, че е влюбена в Доценко като хлапачка. Вече бяха близки, но за днешната среща, освен интимни радости, Миша бе планирал и поредния етап в обсъждането на датата на сватбата, както и най-важното — психологическата подготовка на Ирина за запознаването ѝ с нейната бъдеща свекърва. Доценко искаше то да стане на рождения ден на майка му — в началото на декември.

Естествено Ира не прие обаждането на Настя като пречка за личния си живот: двете се познаваха твърде отдавна и твърде добре, за да се стесняват една от друга, но все пак неочакваното желание на Настя да намине у тях, за да си поговорят, пробуди у нея леко недоумение. В събота? Когато Татяна я няма вкъщи? Странно.

Видът на Настя буквално я смая — колкото и да се мъчеше, Ира не можеше да си спомни Настя да се е обличала така без някакъв тържествен повод.

— Да не си тръгнала на гости? — попита тя. — Или на театър?

— Не, просто експериментирам върху себе си — отговори уклончиво Настя. — Кога ще дойде Мишка?

— Разбрали сме се за обяд, към два часа. Защо, той ли ти трябва?

— Засега не знам, може би не. Ирочка, ще ти задам един въпрос, който може да ти се стори странен, но повярвай ми, това е много важно. Така че се постарай да погледнеш сериозно на него, нали?

— Господи, плашиш ме! — плесна с ръце Ирина. — За какво толкова страшно ще ме питаш? Чакай, преди да започнем разговора, ми кажи искаш ли кафе?

— Искам — кимна Настя, — и то по-силно, защото буквално заспивам в движение. Цяла нощ не съм мигнала.

Ира свари кафе, поднесе го в красива изящна чаша, седна срещу Настя и подпря с длан брадичката си.

— Е, сега задай страшния си въпрос.

— Откъде познаваш толкова добре творчеството на Бош?

Ира остана като гръмната. Всякакъв въпрос беше очаквала, но не и такъв.

— Какво общо има Бош?

— Ти първо ми отговори, после ще ти обясня.

— Ами... — Тя се позачуди, но не от смущение, а понеже се опитваше да формулира отговора си колкото може по-точно и без излишни приказки. — Аз по принцип обичам живописиста, но традиционната: портрети, натюрморти. Открай време колекционирам албуми, обичам да гледам репродукции. Когато живеехме в Питер, много често ходех в Руския музей, в Ермитажа. А тук веднъж се заприказвахме със съседа, Андрей Тимофеевич, сигурно го помниш...

Настя мълчаливо кимна.

— Заприказвахме се за живопис — продължи Ирина — и той ми се присмя, но без да прозвучи обидно, приятелски, каза, че вкусът ми не е развит, и започна да ми говори за Бош. Знаеш ли, много интересно разказваше, просто се прехласнах! И ми показа два албума, подробно ми обясняваше всичко за всяка картина. А неотдавна ми подари и албум на Бош.

— По какъв случай?

— По никакъв. Просто така, взе, че ми го подари. Какво толкова? Та това е албум с живопис, не са диаманти...

— И кога стана това?

— Ами... някъде в средата на октомври.

— Тоест след телевизионния мост?

Ира се замисли. Да, май че беше след онова предаване. Да, да, случи се на следващия ден след историята с пазара. Котофеич се отби при нея следобед, донесе красиво опакования като за подарък албум и каза, че живописиста е най-доброто лекарство срещу стрес.

— Да — уверено отговори тя, — след телевизионния мост.

— Сега втори въпрос. Спомняш ли си брат ми — Саша Каменски?

— Разбира се — учуди се Ира. — А каква е връзката между Бош и брат ти? Нещо не схващам.

— Чакай, Ириша, остави ме първо да си задам въпросите, после аз ще отговоря на твоите. Ти много ли общуваш със съседа си?

— Може да се каже, че много. Особено напоследък, след като се случи тази история с телевизионния мост. Той много се загрижи за моята безопасност и настояваше да бъде предпазлива и при нужда винаги да търся неговата помощ.

Настя се навъси.

— Помощ от какъв характер?

— Например да не отварям на чужди хора. Той искаше всеки път, когато на вратата звъни непознат, предварително да му се обаждам по телефона. И изобщо... Настя, не разбирам какво точно обсъждаме с теб. Можеш ли да говориш по-открито?

— Мога, само че първо имам още един въпрос, последния. В разговорите ви със съседа някога да е ставало дума, че той се познава с брат ми?

— Не — твърдо отговори Ира. — Щях да обърна внимание. Това беше последният ти въпрос, сега ми обясни: защо беше всичко това?

Тя много се старееше да изглежда спокойна, сякаш нищо не разбира, но тревогата, която периодично я гризеше напоследък, все повече се засилваше. Ето, сега и Настя заговори за Котофеич. Нима подозренията ѝ не са безпочвени?

— Разбираш ли — неуверено подзе Настя, — ние съвсем се оплетохме с този Шегаджия и започнаха да ни хрумват какви ли не шантави идеи. Аз в никакъв случай не бих искала да хвърлям сянка върху уважаван човек, затова просто ще споделя с теб някои свои съображения. Не ги вземай за окончателно решение, става ли?

— Добре.

— Та така, в резултат на дълги размисли аз стигнах до извода, че престъпникът трябва да се познава едновременно и с теб, и с моя брат. Или с неговата съпруга. Затова се опитвам да намеря такъв човек. Ти какво знаеш изобщо за съседа си?

— Той е пенсионер — бързо започна Ира, — вдовец, жена му е починала преди две години, има син...

И засече. Всъщност с това нейната информация за съседа се изчерпваше. Едва сега тя се сети, че дори не знае фамилията му име.

— А какво е работил, преди да се пенсионира?

— Не знам. Той не ми е разказвал, а аз не съм го питала. Настя, аз... на мен... Не ми се смей, моля ти се, ще ти разкажа нещо.

— Че защо трябва да ти се смея?

— Защото веднъж вече ми се смя, помниш ли? През зимата, когато вдигнах всички накрак заради онези крясъци и кръвта. Тогава всички ми се смяхте. Отдавна исках да си поговоря с теб и Таня за това, но ми се струваше, че съм пълна глупачка и правя от мухата слон. Но щом ти заговори за Котофеич, и аз ще ти кажа нещо.

Тя събра смелост и подробно разказа за всичко, което я тревожеше. За странните отсъствия на съседа и явните му лъжи за риболова и лова. За постоянно заключените врати. За това, че той често не отваря, макар че си е вкъщи. За това как недвусмислено я отпращаше, когато звъннеше телефонът му. За неговото неразбираемо, но настойчиво желание да бъде в течение на всичко, свързано с разследването на престъпленията на Шегаджията, за това как той наостря уши за всичко, казано от Татяна или Стасов в тази връзка, и нищо не изпуска и не забравя. За това колко често употребява обръщението „скъпа“. И дори за това как на два пъти излъга, че е гледал онова предаване, макар Ира да си спомняше със сигурност, че тогава той не си беше вкъщи.

— Сигурна ли си, че го нямаше вкъщи? — строго попита Настя.

— Ира, моля те, не бързай да твърдиш нещо голословно, това е много важно.

— Сигурна съм — нетърпеливо повтори Ирочка, — защото тогава толкова се притесних, че имах нужда да поговоря с някого за това. Стасов беше на работа, Таня — в телевизията, ти също, не можех да ти се обадя, затова се втурнах към съседа — все пак е жива душа. Звънях му и на вратата, и по телефона. Нямаше го, със сигурност.

— Но нали сама ми каза, че понякога си е вкъщи, но не отваря — възрази Настя.

— Не отваря вратата, но винаги вдига телефона. А тогава не вдигна и телефона. И после, аз го чух, когато се прибра. Това винаги се

чува, защото кучето му лае силно от радост, когато стопанинът му се прибира. То усеща още когато Котофеич влиза във входа и започва да лае. После пристига асансьорът, а накрая изтропва вратата. Настя, ти смяташ, че Котофеич е въпросният убиец, така ли? — попита тя без заобикалки. — Кажи ми честно, така ли мислиш?

И самата Ира не знаеше какъв отговор би искала да чуе. От една страна, беше ѝ неприятно да мисли, че отново изглежда като свръхмнителна идиотка, готова да вижда във всичко проява на престъпни намерения. Но от друга — да признае, че нейният симпатичен, толкова приятен, винаги готов да се притече на помощ съсед Котофеич е жесток убиец...

Настя отмести чашата и уморено подпря чело на ръцете си.

— Вече не знам какво да мисля, Ириша. Лутам се в различни посоки като сляпо коте, опитвам се да направя нещо, но нищо не излиза, а хората загиват един след друг. И през цялото време чувствам, че съм виновна за смъртта им, защото не мога да заловя този Шегаджия. А аз не мога да го заловя, защото не мога да го разбера. Безсилна съм пред неговата логика, не разбирам какво иска. Тази сутрин бях при психолога, на когото показах всички материали за престъпленията на Шегаджията. Знаеш ли какво ми каза той? Че Шегаджията иска аз да го заловя. Но как мога да го заловя, ако не разбирам смисъла на действията му? Принудена съм да го търся по традиционния начин, да го търся така, както всички търсят убийци — чрез разработване на връзките им, чрез проследяване на движението на информацията. И аз го правя, но постоянно чувствам, че от това няма полза. Няма! Трябва да го търся по друг начин. Впрочем извинявай, че те натоварвам със своите служебни проблеми, ти не си длъжна да се задълбочаваш в тях.

Тя си погледна часовника.

— Един и половина. В три трябва да бъда в прокуратурата, при следователя. Твоят съсед вкъщи ли си е сега?

— Не знам. Може да му се обадя...

— Хайде да му отидем на гости. Ако го няма, аз ще си тръгна.

— Но нали подозираш, че той е убиецът — ужасено каза Ира. — Как ще влезеш в дома му?

— Че какво толкова? — Настя се усмихна и угаси цигарата си. — Като е убиец, и на гости ли не може да му иде човек? Той е убиец само

когато стреля по човек, а през останалото време е обикновен съсед. Ти нали си ходила при него?

— Да...

— Ето на, и нищо не ти се е случило. Хайде, ще опитаме направо, без предварително да му се обаждаме. Да видим какво ще излезе.

Ира се притесни. Разбира се, много пъти беше ходила у Котофеич, но тогава за нея той не беше престъпник, а това е нещо съвсем друго. Впрочем защо да е друго? Може би Настя е права: ако не знаеш, че един човек е убиец, можеш спокойно да общуваш с него като с обикновен човек. Нали на челото му не е написано... И все пак ѝ се искаше сега Котофеич да не си е вкъщи.

Но той си беше вкъщи.

КАМЕНСКАЯ

Развълнуваната и добре възпитана Ирочка реши непременно да остави на вратата бележка за Миша Доценко, ако той дойде, докато те са у съседа. Грабна лист хартия и започна да пише, а Настя излезе в антрето и бодро пъхна нозете си в обувките. Болката се оказа толкова остра, че дори ѝ притъмня пред очите. Отвикналият от тесния нос и високия ток крак категорично отказваше да влезе отново в модната обувка. „Сама си си виновна — сърдито си каза Настя, — забрави старото правило: ако имаш проблеми с обувките, не бива да ги сваляш, докато не стигнеш до вкъщи. Защото свалиш ли ги, оставиш ли крака да си почине, после не можеш да ги obuеш повторно. Е, и какво ще правиш сега? Ясно какво: ще търпиш“.

— Ира, имате ли вкъщи лепенки? — със страдалчески глас попита тя, като разглеждаше тъжно пурпурночервеното си подпухнало стъпало, чийто чудесен цвят не можеше да скрие дори чорапогащникът.

— Разбира се.

Ирочка с готовност затърси в аптечката, но Настя внезапно реши друго:

— Чакай, засега не е нужно. Е, готова ли си? Написа ли посланието си до своя ненагледен?

— Да, да вървим — обречено въздъхна Ира и веднага уплашено изохка, като видя, че Настя стои боса, хванала обувките си в ръце. — Ти какво, така ли ще вървиш?

— Така ще вървя.

Като взе свалената от хладилника магнитна плочка във вид на апетитно парченце кашкавал, Ирина отвори вратата и позвъни на съседа.

Андрей Тимофеевич им отвори веднага. Строен, атлетичен, с красиво побеляла коса и грижливо подстригана брада, той приличаше на актьор, който играе роли на благородни бащи.

— Какви гости! — радушно възкликна той, щом видя Ира, но когато забеляза застаналата зад нейния гръб Настя, усмивката му леко

поувехна. — На какво дължа това внимание? — сдържано попита той.

С незабележимо движение Настя отстрани Ирина и излезе напред.

— Много моля да ни извините за безпокойството, имаме много глупав въпрос. Да знаете на кой телефон можем да извикаме такси, та колата да дойде не след цял час, а по-бързо? — каза тя смутено.

— Двеста трийсет и осем — десет — нула едно — без да се замисля, отговори съседът. — Аз винаги ползвам техните услуги, много бързо пращат кола и изобщо фирмата е стабилна, не закъсняват. Казва се „Московско такси“. Защо, някакви проблеми ли имате?

— Уви! — жално каза Настя и протегна напред обувките. — Толкова ми убиха, че не мога да вървя. Ето, виждате ли?

Като се престори, че никога по-рано не е чувала и дума за добро възпитание, тя вдигна крака си и показа на Андрей Тимофеевич изразителните следи от обувните мъки.

— О, лоша работа! — проточи съседът. — Ами лепенки? Трябва да си сложите лепенки!

— Нямам у себе си.

— А вие, Ира? Нима вкъщи нямате лепенки?

Ирочка безпомощно разпери ръце, признавайки своето аптечно-домакинско нехайство.

— Сядайте — с нетърпящ възражения тон нареди съседът, — сега ще потърся, мисля, че трябва да имам. Заповядайте в хола.

Докато Ира, излязла на площадката, прикрепваше с магнита адресираната до Доценко бележка, Настя бързо се огледа наоколо. Да, явно Иришка не грешеше — от просторното антре врати водеха към три стаи и на две от тях ясно се виждаха секретни брави. Само към една от стаите вратата беше широко отворена и Настя влезе.

— Ако искате, обадете се за такси — дочу се откъм кухнята гласът на Андрей Тимофеевич. — Телефонът е до дивана.

Настя се възползва от предложението и докато разговаряше с диспечера, внимателно разглеждаше стаята. Нищо особено, обикновено жилище на самотен мъж, умерено разтребено. Книгите бяха съвсем малко: събрани съчинения на Чехов и Толстой, приказките от „Хиляда и една нощ“ в осем тома и двацетина отделни издания на съветските писатели Белов, Астафиев, Распутин, Богомолв,

Василиев... На рафтовете с книги зад стъкла — няколко любителски снимки.

— Ира, кои са тези хора на снимките? — попита шепнешком Настя.

— Не знам — също шепнешком отговори Ирочка, — на едната, мисля, е покойната му съпруга, а за останалите не съм питала.

Неочаквано лицето ѝ се напрегна, веждите ѝ се свиха. Тя се приближи до един от рафтовете и втренчено заразглежда една снимка на него. От мястото, където бе седнала, Настя не виждаше какво точно е привлякло вниманието на Ирина. Понечи да я попита, но не успя — в стаята влезе Андрей Тимофеевич с кутийка с лепенки в ръката.

— Ето, намерих! — тържествуващо възкликна той. — Вземете. Извикахте ли такси?

— Да, благодаря. Да вървим, Ириша, ще си облепя краката.

Настя стана и взе от ръцете на Андрей Тимофеевич лъскавата картонена кутийка, като се стараеше да я държи само с нокти, и то така, че той да не забележи.

— Какво ви интересува толкова, скъпа? — недоволно попита съседът, когато забеляза, че Ира стои неподвижно пред рафта и не откъсва очи от него.

— Каква красива жена. Коя е?

— Ами... една позната.

Съседът явно не беше предразположен към обсъждане на въпроса, личеше, че иска колкото може по-бързо да отпрати неканените си гости. Настя и Ирина горещо благодариха на Андрей Тимофеевич за услугата и побързаха да си тръгнат. Когато се върнаха в апартамента на Стасов, Настя започна бързо да събува чорапогащника си, за 1 да си сложи лепенки. Изтърси лепенките на масата и внимателно прибра кутийката в найлоново пликче, което сложи в чантата си.

— Е, какво? — с треперещ глас попита Ирочка. — Как ти се стори той?

— Никак. Човек като човек. Нали ти казах, на челото на престъпниците не е написано, че са такива. Обикновен съсед.

— Защо тогава ходихме при него? Щом на челото му не е написано, какво искаше да видиш тогава?

— Исках да видя как ще реагира, като ме види. Исках да огледам обстановката, в която живее.

— Е, видя ли я?

— Видях я. Ти каква снимка разглеждаше там? Стори ми се, че съседът се ядоса. Това явно не му хареса.

— Там... Настя, само не мисли, че съм мнителна, че постоянно ми се привиждат разни ужаси.

— Няма да си мисля нищо подобно. Казвай. Не протакай, Ирка, таксито ще дойде след пет минути.

— На онази снимка имаше жена, много млада, на около двацет и пет. Знаеш ли на кого прилича тя?

— На кого?

— На майката на специалиста по котките, при когото ходихме с Миша да настаняваме онези писанки.

Охо, и тая си я биваше! Нима съседът се познава с това семейство? Тогава е ясно, че може да е имал информация за старата Фирсова и нейните несметни съкровища. Нима мозайката се подрежда? И Бош, и Фирсова, и странностите в поведението му. И дори вечното му обръщение „скъпа“. Засега е рано да се правят изводи, сега тя ще отиде при Олшански, ще му даде кутийката от лепенките — експертите да видят пръстовите отпечатъци.

— Сигурна ли си за снимката? — строго попита тя Ирина.

— Не съм сигурна. На снимката тя е на около двацет и пет, нали ти казвам, а всъщност тази жена има син на тази възраст. Просто има някаква прилика. Настя, аз... Страх ме е. Ти сега ще си тръгнеш, а аз ще остана сама. А ей зад тази стена има убиец.

— Първо, всеки момент ще дойде Миша, така че не си сама. Второ, нищо не те заплашва. За какво му е да те убива? Нали ще го хванат за две минути. Изхвърли тези глупости от главата си.

Настя изобщо не вярваше в това, което говореше. Ако Володя Ларцев е прав, Шегаджията иска именно да го хванат. Нещо повече, последното послание на този мерзавец съвършено отчетливо ѝ даваше да разбере, че могат да го хванат едва при седмата жертва. Значи в качеството на такава той си е набелязал човек, когото Настя познава. Защо този човек да не може да бъде Ира? Само защото никак, по никакви показатели не подхожда на поредицата от предишни жертви? Но нали Настя още така и не е разбрала закономерността, залегнала в

основата на тази поредица. Може пък тъкмо Ира да е подходящата мишена...

Тя напъха нозете си в обувките и неволно се смръщи. Болката в облепените ѝ пети бе понамаляла, но цялото стъпало я болеше жестоко. Какво да се прави, трябваше да си тръгне, преди да дойде Доценко. Настя искаше да го изчака долу, за да си поговорят в отсъствието на Ирина. Надяваше се той да не закъснее много и тя да успее да отиде навреме при Олшански.

Провървя ѝ. Таксито още не беше пристигнало, а с Михаил се сблъска в самия вход.

— Анастасия Павловна? — изуми се Миша. — У Ира ли сте били?

— Мишенка — припряно заговори Настя, — имаме промяна в обстановката. Първо, останете с Ира и никъде не излизайте, докато не се приберат Стасов и Татяна. Дори те да се приберат много късно. Не оставяйте Ира сама в никакъв случай. Второ, когато отидете при нея, веднага се обадете на Коротков, за да даде команда да съберат максимално възможните сведения за съседа ѝ.

— За Котофеич ли?! Какво говорите, Анастасия Павловна!

— Мишенка, по-добре да се презастраховаме, отколкото да ни направят на глупаци, съгласен ли сте? Ира ще ви обясни всичко, тя е в течение. Аз тръгвам за Олшански, ако има нещо — търсете ме там.

Несполуката с обувките и краката бе уравновесена от още един добър късмет: таксиметровият шофьор се оказа възрастен чичка, потънал в дълбок размисъл. Той не се опита да заговори пътничката си и което беше най-важното — не слушаше радио. Сред тишината Настя успя да се съсредоточи.

Как го каза Ларцев? Шегаджията им представя различни ситуации, свързани със смъртта и погребенията. Той ясно даде да разберат, че е запланувал само още едно убийство. Остава само една жертва, която трябва да представлява последното звено в една логическа верига от разсъждения. Това първо. Останала е жертва, която Настя има възможност да отгатне, това второ. Какво пък, да започнем всичко отначало, като се опираме на предположенията на Ларцев.

Надежда Старостенко, или Надка Танцьорката — всичко най-добро в живота ѝ е останало в миналото, пред нея има само пиянство и

безсмислен разврат. Може да си тръгне. Танцърката ще бъде погребана с чисто нови дрехи, а не с мръсни дрипи.

Генадий Лукин, по прякор Лишея — в живота му, изглежда, не е имало нищо хубаво, жалко съществуване на бездомник, който се рови в кофите край околните блокове. Спокойно може да поеме към отвъдното. И Лукин ще бъде погребан в приличен вид.

Валентин Казарян, бивш служител на милицията, от лъжлива (или не лъжлива, а истинска?) гордост скъсал всичките си връзки със своето обкръжение и вече озовал се почти на дъното. Достатъчно млад, все още здрав, но поради характера си — без перспективи. Може би му е време да си тръгне още сега, без да чака да се срина до живота на Генка Лишея? Защото е сигурно, че това ще стане.

Серафима Антоновна Фирсова, самотна пенсионерка, в чието жилище при грижливия обиск са били намерени бижута и златни монети за огромна сума — животът е изживян, занапред ще става само по-зле и по-тежко. Защо да се протака? Парите не са облекчили старостта ѝ, но ще ѝ осигурят достойно погребение.

Светлана Ястребова, съпруга на бизнесмен, загубила при трагични обстоятелства и по собствена вина малкия си син — тя изобщо не иска да живее, защо трябва да ѝ се пречи?

Младеж със синдрома на Даун, Настя още не знае името му, понеже Селуянов снощи не ѝ го каза — той и без това ще умре, а майка му страда и се измъчва. Тя едва има сили да обгрижва себе си, а и парите не ѝ стигат... Нещастното момче е изживяло краткия си живот в щастливо неведение и ще бъде погребано както трябва. Шегаджията е оставил пари за това.

Шест ситуации, оправдаващи преждевременната смърт. Да умреш, защото всичко добро е останало в миналото. Да умреш, защото е трудно да живееш. Да умреш, когато все още се търпи, без да чакаш да стане съвсем зле. Да умреш, защото сега положението ти е лошо и по-нататък само ще се влошава. Да умреш, защото не ти се живее. Да умреш, защото с психичното си заболяване си в тежест на семейството си.

Оставаше още едно „да умреш“. Какво е то? Отговорът изникна веднага и се стори на Настя толкова очевиден, че тя дори се учуди как не е могла да разбере това по-рано. Седмата жертва трябва да стане инвалид, но не с психично, а със соматично заболяване.

Инвалид, когото Настя може да предвиди. Когото познава.

Терехини... Три сестри и малкият им брат. Четири нещастни деца на нещастна майка, която не можа да се примири с мисълта, че техният баща — неин любовник, е извършвал върху тях медицински експерименти. Майката изхвърли децата от прозореца на деветия етаж и самата тя скочи след тях, само най-голямото момиче намери сили да се изтръгне и да избяга. Другите останаха осакатени, но живи. Всички са инвалиди. Кой от тях?

УБИЕЦЪТ

Подготвих се дълго и грижливо. За замисления от мен спектакъл бяха нужни статисти и един главен изпълнител. Подбирах статистите, като събирах информация от най-различни източници, както и просто разхождайки се из града. За това отидоха месеци, но в резултат уловът се оказа доста добър. В мрежите попадаха и конкретни хора — като Светлана, чиято трагедия аз наблюдавах с очите си в Испания, когато почивах там миналата година (между другото, оттам си донесох и керамичните рибки — видях ги в едно магазинче за сувенири и купих десет, защото много ми харесаха), и старата Фирсова, и други случайни хора. Например намерих няколко души със синдрома на Даун и чрез обикновени наблюдения научих къде живеят. Помотах се из гарите и разбрах, че нужните за моя план бездомници мога да намеря всеки момент без проблеми — и мъже, и жени, на всякаква възраст и от всякакъв вид. Разходките из града ми дадоха много полезни знания, в частност и за алкохолиците, които бяха безброй в районите със старо застрояване. Трябваша ми и алкохолици. В моите мрежи попаднаха и съвсем непредвидени хора, но аз реших да не ги пренебрегвам: можеха да ми потрябват. Такъв беше например Казарян — информация за него получих, когато обикалях из Подмосковието, за да търся местата с висока концентрация на алкохолици и бездомници. Защо се заинтересувах от покрайнините ли? Аз предвидливо се запасях с различни варианти, защото не знаех кой ще бъде моят главен изпълнител. Когато го избира, тогава ще стане ясно кои статисти от дългия си списък ще въведа в спектакъла.

По-сложно беше търсенето на човек за главната роля. Човек не може да го намери, като се разхожда из Москва. Не може също открито да прави справки. Но има едно забележително явление: медиите. В продължение на няколко месеца аз редовно, всеки ден без изключение, гледах предавания с криминални новини, в тях често давах интервюта служители от следствието и милицията. Вглеждах се в тях, вслушах се в думите им, разсъждавах за смисъла на тези думи, следях техните мимики и жестове, търсейки човека, който би могъл достойно да

изиграе главната роля в моя спектакъл. Четях във вестниците и списанията материали за престъпления с все същата цел — да открия него, достойния. Понякога намирах напълно подходящи кандидати, явно умни, с хитри очи, с добре поставена и доста осмислена речева култура. В края на краищата в моя списък на претендентите за главната роля влязоха дванайсет души, след дълго мислене и преценяване останаха само двама и трябваше да реша на кого от двамата да заложа. Единият от тях беше следовател с огромен стаж, другият работеше в милицията, в отдела за тежки престъпления, и ми направи впечатление на оригинална личност. Погрижих се да помисля как да събера за всекиго от тях допълнителна информация, която би ми позволила да взема окончателното си решение.

И не щеш ли...

КАМЕНСКАЯ

— Терехини ли? — недоверчиво попита Константин Михайлович Олшански. — Откъде си сигурна, че са те?

— Защото тогава за тях писаха много вестници. И това беше единственият случай, който се оказа публично свързан с моето име. Никога повече името ми не се е мяркало в пресата — поясни Настя. — Ако той иска да убие инвалид, когото аз познавам лично, този инвалид може да е само някой от семейство Терехини.

— Е, добре, да допуснем — кимна следователят. — Да допуснем, че си права. Ами седемте смъртни греха, с които ми мътеше главата? Къде се дяха смъртните грехове?

— Разбирате ли, Константин Михайлович, този Шегаджия има странни приумици — той иска да го заловя именно аз, но при това да докажа своята интелектуална състоятелност. Бош е бил измамен ход. Шегаджията се е опитал да ме заблуди, да ме вкара в задънена улица. По-просто казано, да ме провери за въшки. Много заплетено ли се изразявам?

— Абе — измънка той и оправи очилата си, — би могла да се постарая да говориш по-ясно. Почакай малко, трябва да звънна на криминалистите.

Олшански вдигна слушалката, за да се обади на експерта, когото преди половин час бе помолил да прегледа донесената от Настя кутийка от лепенки.

— Още не е готов — избъбри недоволено, когато завърши разговора. — Обещава за след двамайсет минути. През това време ти говори.

— Най-общо казано, Шегаджията е вманиачен по идеята смъртта да настъпва тогава, когато човекът сам я пожелае. Вероятно я е пожелал за себе си, но при това е имал още една цел: всички ние да научим за неговата идеология. Не да ни я обясни шепнешком, а да я изкрещи с цяло гърло. Не знам защо в качеството на марионетка е избрал именно мен. Когато го заловим, ще можете да го попитате за това. Но първо е искал да се убеди, че аз съм достоен противник и

може да играе тези игри с мен. Изобщо не е бил сигурен, че ще схвана символа на Бош и че в ръцете ми ще попадне филмът „Седем“. Но не е и държал да бъде сигурен, разбирате ли?

— Не, не разбирам — ядоса се Олшански. — Бъди така добра да се изразяваш по-ясно.

— В онова телевизионно предаване стана дума, че знам пет чужди езика. Каква може да бъде реакцията му? Аха, много си била образована значи? Е, ако наистина е така, тогава — освен своята милиционерска наука — трябва да имаш огромен обем от знания, трябва да познаваш литературата, историята, живописата, философията, географията и така нататък. Ако познаваш живописата, ще разбереш за Бош, ако ли не, значи само се мислиш за много образована. По-нататък. В предаването казах, че човечеството не може да изобрети нищо в психологическо отношение, защото всичко вече е изобретявано някога, и то по много пъти. Не е възможно да се извърши престъпление, каквото никога не е било извършвано. То може да бъде оригинално по техническото си изпълнение, но по мотивация ще бъде старо като света. Какво може да се каже в отговор на това? Аха, много си била умна бе! Но ако наистина мислиш по този начин, а не го изрече ей така, за по-ефектно, тогава трябва и да действаш в съответствие с тази заявка. Трябва да четеш много криминални романи и да гледаш филми за престъпления, за да имаш пълния списък на възможните мотиви и психологически изкривявания. Значи непременно ще гледаш филма „Седем“, а може вече да си го гледала. Това е много известен филм, всички познавачи на жанра са го гледали. А ако не си запозната с този филм, значи просто говориш неща, които не мислиш. А щом си необразована бърбровка, разбира се, няма да ме заловиш, но аз не го и искам. Аз държа да ме залови достоен противник, от когото не е срамота да изгубя играта. Ако успееш да ме заловиш, ако се окажеш такава, каквато изглеждаш, тогава съм готов да ти се оставя. Ето така е разсъждавал. Ние с Льошка снощи много мислихме, мъчихме се да разберем защо Шегаджията съзнателно е поставил толкова много условия, при всяко от които можеше да стане провал. Аз да не се сетя за Бош, да не гледам филма и така нататък. И стигнахме до извода, че това трябва да направи някой от моето обкръжение, който има възможност да проконтролира ситуацията. Затова днес отидох при Ирина — да я питам откъде познава живописата на Бош, сама ли я е

открила, или някой ѝ е подсказал. А сега мисля, че за Шегаджията не е задължително да бъде в моето обкръжение и да контролира ситуацията, защото ситуацията се контролира сама, разбирате ли? Ако аз съм достойният противник, ще го заловя, а ако не съм — той не иска да го заловят. Ще се укроти за известно време и ще измисли някаква друга комбинация, ще си избере нова марионетка и ще я проверява за въшки. Тоест, исках да кажа — за интелект. Той е фанатизиран по идеята си и ще я прилага в живота, каквото и да му струва това. В този смисъл съседът на Ирка напълно подхожда за тази роля, не мислите ли? Той е знаел за телевизионния мост няколко дни предварително: беше у Стасов, когато ние с Татяна обсъждахме как и какво ще говорим. По време на предаването не си е бил вкъщи, така твърди Ира. Постоянно в разговор употребява обръщението „скъпа“, както и в своите бележки. Държи се дистанцирано от съседите си, не ги допуска в живота си, не си разказва биографията, не показва стаите в жилището си. Те дори не знаят фамилното му име!

Телефонът иззвъня и прекъсна монолога ѝ. Олшански мълчаливо изслуша това, което му казаха, и се намръщи.

— Благодаря. — И затвори телефона. — Не е той.

Настя не повярва на ушите си.

— Как така не е той? Сигурно ли е?

— Експертите понякога грешат, вярно — позасмя се Олшански, — но не и по такива елементарни въпроси. По кутийката няма отпечатъци от пръстите на Шегаджията.

Пак провал... Е, докога? От яд ѝ се доплака. Безсънната нощ си казваше своето, а и краката я боляха нетърпимо. А може би те все пак са сбъркали?

— Почакайте, Константин Михайлович, спомняте ли си как разсъждавахме за Шувалов? Че е убивал наркоманите лично, а за другите убийства е наел човек, който е пишел бележките със своя почерк и е оставял отпечатъците си по фигурките. Ами ако Шегаджията е постъпил именно така? Може и да не е наемал никого, а да е правил всичко сам: сам да е убивал, но да е оставял на местопрестъплението бележки, написани от чужда ръка, и фигурки с предварително получени чужди отпечатъци? Тогава никакви експертизи не са опасни за него.

Следователят неодобрително поклати глава и погледна Настя с укор.

— Слушай, Каменская, ти май прекалено усложняваш нещата. Прекалено заплетен сценарий ми описа, а слабите места в него са повече от логичните връзки. Между другото, ти така и не ми обясни за греховете.

— За греховете всичко е просто — вяло отвърна Настя. Изведнъж изпита такава умора, че дори ѝ беше трудно да говори. — Ако аз гледам филма и видя на кутията илюстрацията от Бош, не може да не обърна внимание на списъка на седемте смъртни гряха. Ако съм по-глупава, отколкото му се иска на Шегаджията, ще започна да търся тези грехове у всяка от вече падналите жертви и ще мисля, че следващите убийства също ще бъдат свързани с греховете. Ще започна да предвиждам предполагаемите бъдещи потърпевши и ще тръгна по неверен път, на който вече със сигурност няма да заловя Шегаджията. Ако пък се окажа по-умна и отговарям на изискванията му, ще се сетя, че работата е друга. Той нарочно убива момчето със синдрома на Даун, за да ми покаже, че греховете нямат отношение към жертвите му. Постоянно, ми подхвърля лъжливи примамки и гледа дали съм се хванала на въдицата или не. А аз всеки път се хващам. Имам чувството, че Шегаджията постоянно ме изпитва. Константин Михайлович, може ли да си тръгвам? Вече нямам сили.

— Ще потърпиш — отговори Олшански, както обикновено, без да се старае да бъде излишно учтив. — Къде е Коротков?

— Сигурно е на работа. Той всяка събота идва на работа. Както и в неделя.

— Хммм — измуча той, загледан някъде в пространството, — добре, Каменская, да направим равносметка. Казваш, че Шегаджията е вманиачен по идеята за съвременната смърт?

— Така ми се струва — предпазливо отговори Настя.

Тя вече изобщо не смееше да настоява за каквото и да било, защото постоянно излизаше, че греша.

— Казваш, че сега се е насочил към семейство Терехини?

— Така ми се струва — повтори тя. — Но може и да греша. Може да има и други инвалиди, които познавам, но още не съм си ги спомнила.

— Казваш, че съседът на Татьяна Образцова е подозрителен?

— Така ми се стори.

— Ох, мама му стара, колко предпазливо се изразяваш, Каменская! Отпусни се, не си на разпит.

— Но все пак съм в кабинета на следовател — слабо се усмихна Настя.

— Е, щом съм следовател, тогава нека твоето приятелче Коротков да получи от мен задача и да осигури бързото ѝ изпълнение.

Задачата, която следователят Олшански постави на отдела за тежки престъпления, беше формулирана пределно ясно.

1. Да се осигури денонощна охрана на семейство Терехини: Ирина и Наталия, живущи на... Олга и Павел, намиращи се в болницата на адрес...

2. Подполковник Каменская да представи изчерпателен списък на лицата, които познава лично и които имат физически недъзи или тежки соматични заболявания, причинили трайна загуба на трудоспособност.

3. Да се събере информация за обитателя на апартамент... в блок номер... на улица... Да се изяснят паспортните данни, професията, източниците на доходи, да се провери доколко има отношение към убийствата на Старостенко, Лукин, Казарян, Фирсова...

4. Да се проверят средствата за масова информация на тема участници в дискусии по следните проблеми: погребения, държавна подкрепа за инвалидите и хората на преклонна възраст, самоубийства, евтаназия.

ГЛАВА 20.

КАМЕНСКАЯ

Тя не беше идвала тук две години, дори малко повече — откак бе приключила историята с отвличането на Наташа Терехина. И причината за това далеч не беше, че Настя е забравила това невероятно семейство и наистина невероятните хора — Ирина Терехина, сестра ѝ Наташа, годеника на Наташа Мирон. Тя не ги забравяше и често мислеше за тях, но все не намираше време да прескочи до тях, а как живеят, Настя редовно научаваше от Стасов. Именно в този блок Владислав бе живял някога с първата си съпруга — Рига, която и до ден-днешен живееше тук, и тъй като постоянно се виждаше с дъщеря си, Стасов се отбиваше и у Терехини всеки път, когато ходеше в Соколники. Те бяха добре, Наташа се бе оказала наистина много способно момиче и учеше задочно в престижен технически университет, Ирина все така работеше неуморно, макар че с появяването на Мирон в живота им те получиха голямо облекчение във финансов смисъл. Просто Ира Терехина беше така устроена, че не можеше да не работи, колкото и зле да се чувства. Те още не бяха събрали сумата, необходима за лечението на малкия Павлик в чужбина, но не губеха надежда. Всъщност именно надеждата и вярата в бъдещето беше стожерът, на който се крепеше цялото семейство. Стасов казваше, че Наташа Терехина е станала още по-красива и дори фактът, че е прикована към инвалидната количка, не помрачава тази красота. Мирон я обича безумно и тъй като Наташа съвсем наскоро навърши осемнайсет, те всеки момент ще регистрират брака си, буквално тези дни.

Настя отиде у тях направо от прокуратурата, макар че, когато седеше в кабинета на Олшански, имаше чувството, че е в състояние само да стигне до дома си, да рухне в леглото и да заспи. В момента, в който разбра, че не за самата нея се отнася участта да стане седмата жертва на Шегаджията, напрежението, държало я във форма, отстъпи и тя се чувстваше като надуваема играчка, от която въздухът бързо излиза. Ала още щом тръгна навън от сградата на Кузнецкия мост, тя реши, че ще отиде в Соколники у Терехини. „Пак ще трябва да взема

такси — с досада си помисли Настя, — моите крака няма да ме заведат. Буквално се разоравам с тази работа! Впрочем не съм права, както винаги. Работата няма нищо общо, това стана заради моята глупост. Не беше нужно да се издокарвам и да обувам обувките на токчета, можех да изляза както винаги — с маратонки и дънки, сега щях да се чувствам човешки“.

Отвори й Мирон и разцъфна в радостна усмивка.

— Анастасия Павловна! По какъв случай? — възкликна той шепнешком, грабна ръцете на Настя и буквално я завлече вътре.

— А защо шепнеш? Гърлото ли те боли? — поинтересува се Настя.

— Натка спи.

— Ясно. — И Настя сниши глас. — А Ирина къде е?

— На работа, къде другаде ще е.

— Добре е, че никой не ни чува. Мирон, трябва да поговорим.

— Да отидем в хола, там е удобно, хем и Натка няма да ни чуе, ако случайно се събуди — с готовност отговори младежът.

Обстановката в жилището коренно се бе променила от времето, когато Настя бе идвала тук. Тогава Наташа, както и двете по-малки деца, се намираще в болницата, в това семейство още нямаше никакъв Мирон и Ирина, най-голямата от четиримата, живееше в малката стаичка, а другите две даваше под наем, за да спечели някоя и друга копейка. След отвлечането Наташа не се върна в болницата, при тях се премести Мирон и беше твърдо решено в това жилище никога да не идват никакви външни хора. Малката стая си остана за Ирина, средната заеха Наташа и нейният годеник, а голямата бе превърната в общ хол. Дори с невъоръжено око се виждаше колко сили и труд бе вложил през двете години Мирон в това жилище — съвсем сам го беше ремонтирал напълно и бе реставрирал мебелите, които още можеха да бъдат реставрирани, а останалите бе заменил с нови. Дори пердетата на прозорците бяха нови, с красива кройка.

— Колко хубаво е станало у вас! — не сдържа възхищението си Настя.

— Стараем се — с гордост отвърна Мирон. — А Натка сама уши пердетата. Аз пообиколих магазините, където шият завеси, изкопирах идеи, а Натка ги скрои и уши на машината. Купих й хубава машина, сега тя шие дрехите за всички нас. Да знаете колко е талантилива Натка,

Анастасия Павловна! Каквото и да похване, прави го — дали е математика, дали шев! Може онова нейно татенце и да е било отрепка, но пък Натка вероятно затова е станала такава.

— Но нали не може да ходи — предпазливо каза Настя, — а това пак е благодарение на него. Едва ли си струва да му се благодари за това.

— Нищо подобно! — разпалено възрази Мирон. — Тя не може да ходи, защото майка ѝ я е хвърлила от деветия етаж. Впрочем защо ли разравяме стари неща... Нали сте дошли по работа.

Тя спокойно и подробно разказа на Мирон за своите опасения, без да се тревожи, че той ще се уплаши и ще изпадне в паника. Момчето вече бе доказало, че на него може да се разчита, във всеки случай, когато освобождаваха Наташа от лапите на похитителите, той демонстрира забележителен интелект и устойчивост, фантазия и умение да търпи и да чака. Мирон я изслуша, без да я прекъсва, само от време на време угрижено потриваше бузата си.

— Анастасия Павловна, нашето най-слабо звено е Ирина — каза той, когато Настя завърши разказа си. — Децата са в болницата, те няма да могат да отидат никъде с престъпника, а той няма да ги убие в самата болница — нали вие казахте, че прави това без свидетели. Нали така?

— Така е — съгласи се Настя.

— Е, Натка винаги си е вкъщи, а навън не излиза сама. Вярно, може да отвори вратата на външен човек, когато вкъщи няма никого, но това е лесно поправимо. Аз ще си взема компенсациите от службата, натрупали са се много за празничните дни, и ще остана при нея. А Ирина работи и това не може да се проследи. Значи така или иначе ще трябва да говорим с нея и да ѝ обясним всичко. Разбира се, не ми се иска да я тревожа, но не виждам друг изход.

— Приятно е човек да си има работа с теб — искрено каза Настя. — Рядко се срещат такива разумни хора.

Но те не успяха да съставят план за разговора си с Ирина — точно в този момент тропна входната врата. Най-голямата Терехина си дойде от поредната работа, а тя имаше три: сутрин — чистачка, следобед — разносвачка на продукти и напитки на пазара за дрехи, а вечер — миячка на чинии и чистачка в ресторант. При вида на Ирина сърцето на Настя се сви. Тя изглеждаше много по-зле отпреди две

години, беше станала съвсем прозрачна, само огромните циреи, причинени от заболяване на кръвта, ярко аленееха по тънката ѝ бледа кожа. Очите ѝ обаче грееха, устремени към една видима само за нея цел: да излекува брат си. По-рано бе имала две цели: освен лечението на Павлик, поставянето на паметник на гроба на баща ѝ — не на онзи, биологичния ѝ баща, който бе правил експерименти с децата, а на човека, който беше съпруг на майка ѝ и ги бе отглеждал с любов и грижа, искрено заблуден, смятайки и четиримата за свои родни дечица. С усилията на Мирон този проблем бе решен и сега Ира Терехина още по-силно вярваше, че ако се труди и надява, без да се пилее в отчаяние и тревоги, всичко ще се нареди. Тази вяра ѝ даваше сили да живее, макар че — според всички медицински показатели — вече не би трябвало да е жива.

Ира изслуша Настя и Мирон външно спокойно, но само така изглеждаше. Просто тя вече не можеше да пребледнява — лицето ѝ и бездруго беше обезкръвено.

— Господи — само това можа да промълви тя в отчаянието си, — защо, защо все на нашето семейство се стоварват всички нещастия? На кого сме попречили? Та ние не правим зло никому, от никого нищо не отнемаме. Защо става така?

Мирон веднага скочи и я прегърна, сякаш се опитваше да я защити от всекиго, който би посмял да я доближи.

— Недей, Ирочка, недей, не бива така, всичко ще се оправи, всичко ще бъде наред — заговори ѝ ласкаво той. — Ние няма да позволим на никого да ни стори зло, дори не си мисли за нищо лошо. Анастасия Павловна ни предупреди, сега ще бъдем готови и никой не може да ни свари неподготвени.

— И после, никой няма да ви остави сами в това опасно положение — добави Настя. — Следователят вече се разпореди за вашата охрана. И всички наши ще бъдат покрай вас, можете да разчитате на тях. Най-важното, Ирина, е ти да бъдеш внимателна и предпазлива. Ние правим всичко възможно да разберем кой е този човек и може би ще успеем да го задържим, преди той да се доближи до вашето семейство. Само не се притеснявай.

Тя си кривеше душата, защото нещата не бяха толкова прости. Щом Шегаджията използва чужди отпечатъци на пръсти и чужда ръка за писане на бележките, не могат ей така да отидат и да го арестуват. У

него може и да не намерят оръжието, с което убива, и тогава по никакъв начин няма да го свържат с шестте убийства. Ето защо, дори да знаят със сигурност името и адреса му, ще трябва да чакат, докато той пристъпи към изпълнението на плана си по отношение на семейство Терехини. Ако изобщо е имал предвид именно това семейство, като каза, че седмия път ще се доближи до Настя съвсем плътно. Ами ако е говорел за други хора? Те ще охраняват Терехини и ще причакват Шегаджията, а той може да убие съвсем друг човек. Именно такава беше една от задачите, поставени от Олшански: Настя да си спомни и изброи всички възможни кандидати за ролята на седмата жертва.

Настя решително отиде при телефона и се обади на Коротков.

— Юра, ако обичаш, ела у Терехини — каза тя. — Трябва да разработим план и строго да инструктираме Ирина и Мирон. Да, ще те изчакам. И друго, Юра. Имаш ли ключ от моя кабинет? Моля ти се, иди там, под шкафа стоят старите ми обувки, едни черни, грознички... Аха. Вземи ги, моля те. Това е, чакам те... Сега ще дойде Юрий Викторович — бодро заяви в старанието си да разведри обстановката. — Помните ли го?

Ирина и Мирон помнеха Коротков много добре и по лицата им се изписа явно облекчение. Много естествено, сега ще дойде истински милиционер, мъж, и всичко ще се оправи. Настя разбираше, че при цялото си уважение към нея тези чудесни младежи не вярват, че една жена може да бъде „истински“ оперативен работник. Какво пък, много хора не вярват, това е положението. Няма да се обеси заради това я.

Събуди се Наташа, която всички дружно решиха да не тревожат с лошите новини, и чак до идването на Коротков общуването помежду им приличаше на приятелска среща между много близки приятели, които обаче не са се виждали отдавна.

Както обикновено в такива случаи, разговорът постоянно се въртеше около общи познати, сред които основното място заемаха Стасов и неговата дъщеря — Лиля, както и първата му съпруга.

— Не разбирам начина, по който Маргарита Владимировна отглежда детето си — нескрито осъдително каза Ира. — Понякога я виждам, когато се прибирам от работата в ресторанта. Това е в един през нощта, представяте ли си? Как може да скита до толкова късно, когато знае, че момиченцето е само вкъщи! Тия дни срещнах Лиля и тя

ми каза, че е искала да си вземе котенце, защото ѝ било много самотно у дома.

— А защо „е искала“? — учуди се Мирон. — После се е отказала, така ли? Или майка ѝ не е разрешила?

— Не, Маргарита Владимировна разрешила, но после някой казал на Лиля, че котето няма да я спаси от самотата, трябвало ѝ кученце, което щяло да ѝ стане истински приятел. И тя сега се измъчва, не знае какво трябва да си вземе — кученце или котенце — обясни Ира.

— Аз пък четох някъде, че има котки, които по характер били като кучета, а грижите за тях били като за котките — оживи се Наташа, вдигайки очи от ръкоделието си — докато разговаряха, тя плетеше за по-голямата си сестра дълъг дебел пуловер за зимата. — Трябва да си спомня как се казваше тази порода и да кажа на Лиля. Тя ще бъде точно каквото ѝ трябва.

Коротков нахлу в тихата обител като ураган, хвърли се да стиска ръката на Мирон и да целува момичетата, които не без основание смяташе за свои кръщелници. Проницателната Наташа се опита да задава въпроси за причините за това толкова внезапно посещение на милиционерите, но Коротков, когото Настя бе предупредила, с гръмовен смях заразказва как поради служебни задължения довечера трябвало да бъдат в района на Соколники, но кога и къде — още не се знаело, трябвало да им се обадят и да им съобщят допълнително, така че — ако домакините нямали нищо против — щели да поседят тук, докато нещата се изяснят напълно. Домакините нямаха нищо против.

Пръв се обади Серьожа Зарубин, на когото Коротков беше оставил телефонния номер на Терехини със заръката да позвъни веднага щом се получи каквато и да било информация. След като поговори с него, Юрий озадачено погледна Настя.

— Със съседа сме били на грешен път — потиснато каза той. — Андрей Тимофеевич Казаков бил уважаван човек, голям учен в областта на стратегическите въоръжения, в момента наистина бил в пенсия, но продължавал активно да работи, често го викали ту за консултации, ту за изпитания. Хора, които го познават, казали, че имал една фикс идея: секретността. Винаги много старателно изпълнявал инструкциите за работа със секретни документи и изобщо... По времето, когато започвал работа, хората от отбранителния отрасъл

дори не можело да намекуват къде и като какви работят, с какво се занимават. Можело направо да ги тикнат в затвора за такова нещо. „Бъбривецът е находка за шпионина“ — спомняш ли си, имаше такъв един лозунг. Казаков свято спазвал всички правила, искрено вярвал, че единствената голяма мечта на акулите на империализма е да откраднат от нашата клета Родина отбранителните ѝ тайни. И такъв си останал и досега.

— Ясно. И заключените врати намериха своето обяснение — коментира Настя, на която ѝ полекна от мисълта, че Ирочка Милованова не е заплашена от опасност. Или все пак е заплашена? — И отсъствията му, които той прикривал с приказки за някакъв риболов. Но строго казано, Юрик, тази информация обяснява странностите в поведението му, но не сваля от Котофеич подозренията за убийствата. Кой е казал, че един известен учен от отбранителния отрасъл не може да стане убиец? Шувалов е ярък пример за това. И той е учен, наистина социолог, но какво променя това? Убивал е като едното нищо.

Тя помълча, докато режеше в чинията сварените от Ирина кренвирши. Някаква мисъл ѝ пречеше да се съсредоточи, натрапчиво изскачаше на преден план, но щом Настя се опиташе да я улови, изчезваше.

— Юра, а как беше фамилното име на онзи фелинолог, когото Доценко разработва?

— Що е това фелинолог? Не употребявай нецензурни изрази, тук има млади момичета.

— Специалист по котките. Струва ми се, че се казваше Казаков. А? — предпазливо попита тя, все още не повярвала, че най-сетне е уловила тази коварно изплъзваща се мисъл.

— Казаков е — потвърди Юра. — Малко ли Казакови има из Москва, почти колкото Иванови.

— И се казва Александър Илич — замислено продължи Настя.

И изведнъж като попарена скочи от масата и се втурна към телефона. Дано Зарубин си е вкъщи, само да не е хукнал нанякъде, след като се обади тук, за да докладва!

— Серьожа — бързо заговори тя, когато Зарубин се обади, — бързо намери Иля Андреевич Казаков. Спешно е, Серьожа! Година на раждане — около началото на петдесетте. Не знам нищо повече за

него, освен че той трябва да има баща Андрей Тимофеевич и син Александър Илич. Само че много внимателно. И непременно снимка. Ще ми я донесеш в Соколники, запиши си адреса.

Зарубин дойде, когато вече приближаваше полунощ. Очите на Настя се затваряха, но тя смело се бореше със съня. Ирина беше отишла на поредната си вечерна работа в ресторанта, заедно с нея за всеки случай бе отишъл и Мирон, чието присъствие в ресторанта беше обичайно и не би предизвикало подозрения у никого — той често бе идвал към края на нейната смяна, за да я заведе вкъщи. Коротков дежурно флиртуваше с красивата Наташа, а Настя, свита на кълбо в ъгъла на дивана, мъчително се опитваше да не заспи.

— Ето. — Сергей ѝ подаде ксерокопие на образец номер едно, получено от паспортния отдел на един от милиционерските участъци. — Иля Андреевич Казаков, както поръчахте.

Сънят моментално се изпари. Образец номер едно се попълва от собственика на паспорта собственоръчно. Ето я характерната буква „д“, а ето я и гърбавата запетая. И грижливо изписаните заоблени букви, отделени една от друга.

Настя дълго се взира в красивото лице с правилни черти. Снимката явно беше скорошна — Иля Андреевич, както е по закон, бе поставил нова снимка в паспорта си на четирийсет и пет години. Сега беше на четирийсет и осем.

— Ето какъв си бил, Шегаджия — промърмори тя полугласно. — Или пак съм сгрешила и това не си ти? Ти си разговарял с баща си точно в деня, когато аз бях на гости у Татяна и се подготвих за телевизионното предаване. Баща ти може да ти е казал за нас. И ти си бил предупреден за нашето участие в телевизионния мост. Имал си възможност да се подготвиш. Може ти да не си любител на живописта, но баща ти е голям почитател на Бош и при него си можел да прелистваш албуми и да избираш въдици, на които да ме ловиш. Ти си син на баща си и е съвсем естествено да си възприел някои негови навици, в частност да се обръщаш към жените с думата „скъпа“. Ти си общувал със сина си и може да си знаел за ценностите на старата Фирсова. Нещо повече, може дори да си се запознал с нея у сина си, затова тя да те е пуснала в жилището си, макар че е била крайно мнителна и недоверчива към всички непознати. Но защо, бих искала да знам, си избрал мен? Или все пак Шегаджията не си ти?

Те дочакаха благополучното прибиране на Ирина от работа. Днес никой не се бе опитал да се запознае с нея и можеха да си починат до утре. Като ѝ показаха за всеки случай снимката на Иля Андреевич Казаков и я помолиха да запомни физиономията му, Настя, Коротков и Зарубин си тръгнаха от жилището на Терехини.

Неделята премина в мъчително очакване. Доценко и Селуянов сновяха по редакции на вестници и списания, търсейки имената на хора, писали статии или писма до редакцията на тема погребения, инвалиди, бедни хора и по проблемите на самоубийствата и евтаназията. По нареждане на Коротков Зарубин дълго се опитва да осъществи най-простата комбинация за негласно дактилоскопиране на Иля Андреевич Казаков, но така и не успя: Казаков изчезна от Москва. Ирина Терехина ходеше на своите три работи, като сянка я следваше Мирон, който старателно оглеждаше всички приближаващи се към нея мъже. Не успяха да изпълнят заръката на следователя: Олга и Павлик Терехини да бъдат охранявани в болницата, но се надяваха, че Шегаджията все пак няма да ги нападне там. Наташа Терехина си стоеше вкъщи в компанията на една позната — Зоя Ташкова, която по молба на Настя пристигна уж за да навести приятелското семейство.

Но нищо не се случи. И Настя отново започна да се съмнява: правилно ли го е предвидила? Правилно ли е определила посоката на седмия удар, който е смятал да нанесе Шегаджията? На правилното място ли го очакват? Правилния човек ли очакват? Колкото и да се мъчеше, тя не можа да си спомни нито един друг инвалид, когото да познава лично. Освен Соловьев, своя бивш възлюбен. Но като направи справки, научи, че Соловьев вече от половин година живее в Швейцария, лекува се в някаква клиника. Значи оставаха само Терехини.

В понеделник сутринта Коротков написа официално нареждане за организирането на външно наблюдение над Казаков. Отговориха му, че не достигат хора и могат да задействат „външните“ не по-рано от два дни. Юра се ядоса и се опита да използва неформалните си връзки, след което получи обещание работата да започне още днес, но вечерта.

Към девет вечерта на „Петровка“ се върна Коля Селуянов с дългия списък на участниците във вестникарските дискусии.

— Това е всичко, което успях да открия — уморено каза той и постави списъка пред Настя. — Това са само трийсет и две издания.

Сега започвай, а аз утре ще продължа.

От напрегнатото седене в опушения кабинет очите на Настя толкова я боляха, че тя не можа да прочете дори първите пет имена — веднага ѝ потекоха сълзи.

— Коля, фигурира ли тук името Казаков? — само попита тя, като притисна до лицето си носна кърпа.

Селуянов взе списъка и бързо го прегледа.

— Фигурира.

— Иля Андреевич ли?

— Не знам, приятелко. Някакъв И. А. Може да е Иван Александрович.

— На каква тема е писал?

— Фигурира като автор на две писма по проблемите на евтаназията. Едното от тях е било дори публикувано в рубриката „Мнения на наши читатели“.

— Значи е Иля Андреевич. Това е, Коленка, отбой, утре можеш да не ходиш никъде.

Селуянов придърпа стол и седна срещу Настя.

— Той ли е?

— Трябва да е той.

— Нещо не долавям увереност в гласа ти — насмешливо каза Николай. — Пак ли си гледала на кафе?

— Не, хвърлих карти — тъжно се позасмя тя. — Моят слаб мозък пасува пред злобния гений на този тип. Или е Казаков, или вече не знам... С една дума, нищо друго не мога да измисля. Или ще заловим Иля Андреевич, или никога няма да заловим Шегаджията. Това показват картите.

— Ами да вървим тогава при него, да го задържим, дявол да го вземе, и толкоз — предложи Селуянов. — Защо да седим и да си клатим краката? Имаме ли адреса му?

— Имаме го.

— Е, тогава?

— Около него е пуснато външно наблюдение. Чакаме да се заеме със седмото убийство.

— А тайно вземане на отпечатьци?

— Вчера се опитвахме, но го нямаше в Москва, не можахме да го намерим. А днес, като помислихме по-разумно, решихме да не

рисуваме, да внимаваме да не се разкрием. Той е умен, той гад, и хитър, чака да го доближим и трябва да бъде нащрек. Ако свършим нещо през куп за грош, ще провалим цялата работа, а вече нямаме време за грижливо разработване на комбинация. По-добре да почакаме той да се задейства.

Едно телефонно обаждане я накара да стане и да започне да се облича.

— Обади се Коротков. От външното наблюдение са съобщили, че Казаков се придвижва към Соколники. Да вървим, Коля, да видим какво е намислил.

В коридора ги настигна Коротков, който, вървейки, си закопчаваше якето.

— По-бързо, по-бързо, не заспивайте в движение. Колата ни чака долу.

Настя едва си спомняше всичко, което последва. Беше страшно уморена, ужасно ѝ се спеше, боляха я очите и краката. В събота се беше прибрала към два часа през нощта, а в шест бе станала, защото първата работа на Ирина Терехина — като чистачка на двор — започваше в пет и Настя не сваляше очи от телефона в очакване да ѝ се обадят. После отново чака до един през нощта, докато Ирина се прибере от ресторанта. И в понеделник отново стана в ранни зори. От подрусването в топлата кола тя се унесе в тежък, пълен с кошмари и нечии гласове сън, с глава, подпряна на широкото рамо на Юра Коротков. Събуди се едва когато Коротков я разтърси.

— Ася, събуди се. Хайде, събуди се де! Направи място за гражданина Шегаджия.

Тя трескаво отвори очи и щеше да се стовари направо на земята, ако Коротков не беше я подхванал. Пред нея стояха трима милиционери и Коля Селуянов, а между тях с ръце, закопчани с белезници — човекът, чиято снимка тя тъпо и безнадеждно бе разглеждала през последните два дни. Радост нямаше, имаше опустошение и огромна, смазваща умора.

— Здравейте, Иля Андреевич — каза тя. — Имам към вас само един въпрос: защо аз? Защо избрахте именно мен?

— Нищо друго ли не ви интересува? — насмешливо попита Казаков. — Странно, смятах, че вашата любознателност трябва да се простира много по-надалеч. Не ме карайте да се разочаровам.

— И без това знам всичко останало. Освен подробностите, разбира се. Но подробностите могат да почакаат до утре. Извадихте ми душата, Иля Андреевич. Да знаете само как ме изтощихте...

Натикаха Казаков в колата. Настя се отдръпна и приседна направо на тротоара. Не ѝ беше жал за якето. Изобщо за нищо не ѝ беше жал. Освен за шестимата, които тази отрепка бе унищожила в името на своята идея. Никаква идея, дори най-гениалната, не заслужава да убиваш в нейно име.

Тя дори не забеляза, че плаче.

УБИЕЦЪТ

Срещнах я случайно. Дори не я срещнах, а първо чух за нея. Минах да взема татко, за да отидем заедно на гроба на втората му жена в деня на годишнината от смъртта ѝ. След убийството на мама баща ми много дълго остана вдовец и чак на петдесет и пет години се ожени за втори път. И отново овдовя. По пътя татко ми разказваше за съседите си, спомена за някаква жена от криминалния отдел на милицията, която щяла да говори в пряко предаване по време на телевизионен мост. Не скъпеше похвалите си за нея. Отначало не го слушах внимателно, после се заинтересувах. Интелигентна, с остър ум, знаела пет езика. Нима в родната милиция има такива? Баща ми говореше хубави неща и за съседката си — тя работела като следовател и в свободното си време пишела книги. Докато слушах неговите възторзи, в главата ми взе да се оформя някаква идея.

До сутринта в деня, когато трябваше да се състои телевизионното предаване, планът беше готов, но за да осъществя изпълнението му, ми трябваше още едно: исках първо лично да видя тези милиционерки, да ги чуя какво говорят. Може би не подхождаха за моя план... Но извърших цялата подготвителна работа така, че да мога да започна в секундата, когато взема решението.

Беше прекрасен слънчев ден, един от онези, благодарение на които московчани се примиряват с необходимостта да търпят отвратителната кишава есен, следвана от безрадостна, пронизваща до кости московска зима. В такива дни изчезва тъжното очакване на предстоящото петмесечно мъчение с локви, потоци кал, преспи и подскачащо нагоре-надолу налягане. В такива дни глупавото човечество вярва, че слънцето и радостта ще бъдат вечни. Впрочем защо непременно глупаво? Обикновено е. Всички сме такива. Солженицин преди много години написа кратичко есе, само една страничка, със заглавие „Точно пък ние никога няма да умрем!“, където добре разясни на всички нас, че поради човешката глупост и недалновидност ние смятаме себе си за безсмъртни и много дълбоко грешим по този въпрос. Макар че, ако бъда точен, сега трябва да

казвам не „ние“ и „на нас“, а „те“ и „на тях“. Защото тъкмо аз вече бях приел неизбежността на собствената си смърт и се бях примирил с нея. За разлика от „тях“.

Но аз се отвлякох от темата... Денят беше наистина чудесен и това ме радваше. Далеч не защото ми харесва хубавото време — аз по принцип съм равнодушен към природата, дори понякога не забелязвам дъжд ли вали или сняг. Но при лошо време, например при проливен дъжд, телевизионният мост можеше да не се състои. Тоест никой не би свалил предаването от ефир, но „тази“ страна на моста можеше да бъде организирана в някое закрито помещение, например в кинотеатър „Художествени“, както се е случвало понякога. Тогава осъществяването на моя план щеше да се затрудни. Не, аз пак щях да измисля как да преодолее усложненията, но добре че се мина без това.

Събра се доста голяма тълпа, хората не си обръщаха внимание един на друг и аз успях да си намеря място, от което да виждам монитора. Щом на екрана се появиха двете героини на предаването, аз веднага я открих за себе си. Дори не я открих... Просто я познах. Те бяха две, но втората сякаш не съществуваше за мен, макар че изглеждаше много по-ярка и говореше по-уверено. Втората се оказа съседката на баща ми, разбрах това, когато водещият я представи, като я нарече „следовател и писателка“. Обаче първата... Изящна, цялата в полутонове, със съдържана усмивка, дълги нервни пръсти, тя гледаше в камерата с бездънните си светли очи и на няколко пъти ми се стори, че гледа точно в мен. Дългите ѝ светли коси, събрани на тила в тежък възел, ми напомниха за мама. След минута, когато заговори, аз разбрах, че тази жена страшно много прилича на покойната ми майка. А след още минута си казах, че това е съдба. Да приема смъртта от ръцете на мама и по волята на Родината — ето го идеалния вариант, към който се стремях.

Но не исках да се самозалъгам. Достатъчно беше, че бях сглупил, като се бях опитвал да получа от Наталия — втората ми съпруга, нещо, което тя не можеше да направи. Бях си мислил, че само ѝ помагам, но после бях разбрал, че се опитвам да скрия истината от самия себе си и не искам да си призная, че тя е неспособна. Но няма да повторя тази грешка. Трябва да съм сигурен, че ще приема смъртта от достоен противник, само така ще мога да запазя уважението към себе си. Няма да се крия особено много от нея, а тя... Нека се опита да ме

разкрие и намери в многомилионния град, наводнен от провинциалисти. Аз ще я подложа на изпитание, на изпит за интелект и характер, и ако тя успее да ме залови, значи е достойна да приема смъртта от нейните ръце. Тя ще ме залови, а Родината ще ми издаде смъртна присъда. Ще ме разстрелят, около мен няма да има плачещи роднини и опечалени приятели, които ще попречат на преминаването ми към другия свят. Ще ме разстрелят в точно известен ми момент и аз ще мога да се концентрирам и подготвя, за да умра правилно. Всички условия за достойна смърт ще бъдат спазени.

ДИКТОФОНЕН ЗАПИС

— Иля Андреевич, вие ме използвахте като марионетка, за да постигнете някаква своя цел. За мен това е оскърбително, но все някак ще го преживея.

— Да, грехът на високомерието не ви е присъщ, вече забелязах това.

— Благодаря, но вашите комплименти не са ми нужни. Аз искам да разбера каква е била целта ви. Заради какво започнахте целия този кошмар?

— Не хитрувайте, Анастасия Павловна, вие прекрасно разбирате заради какво. Защото, ако не сте разбирали, нямаше да ме откриете.

— Не съм сигурна, че съм разбрала правилно. Трябва да знам със сигурност. В края на краищата вие самият трябва да сте заинтересован хората да ви разберат правилно, инак всичко е безсмислено. Шест души са загинали напразно.

— Права сте. Аз трябва да бъда сигурен, че гласът ми е стигнал до всички вас. Исках вие да се замислите за смъртта си. Исках не само всеки отделен човек да се замисли къде, как и при какви обстоятелства ще умира, но и държавата да се замисли за това. Щом държавата се смята за задължена да се грижи за живота на своите граждани, тя точно така е задължена да се грижи и за тяхната смърт. Да се грижи за нейното облекчаване. Да се грижи да я направи достойна. Лека, безболезнена, своевременна. Човекът трябва да има право да си отиде от живота тогава, когато пожелае, и по начин, по който пожелае, и държавата е длъжна да му предостави възможност да осъществи това си право. Не да натиква в лудница хора, които неуспешно са се опитали да се самоубият. Да разреши на лекарите да правят специални инжекции на хора, които вече не са в състояние самостоятелно да решат съдбата си. Да осигури достойно погребение дори на бедните и нищожните. Исках всички вие да се замислите и да вникнете в съществуващата в други цивилизации наука за умирането. Аз още не съм умирал, затова не мога от собствен опит да оценя резултатите от научните изследвания на хора, които са се занимавали с този проблем

дълги десетилетия. Може смъртта да е край. Но може и да не е. Откъде да знаем? Ами ако смъртта наистина не е точка, а само запетая? Аз много отдавна се занимавам с физика и техника и мога напълно отговорно да ви заявя, че ортодоксалният материализъм не е в състояние да обясни абсолютно всичко, с което съм се сблъсквал. Това доказва, че нашето знание е несъвършено и далеч не е пълно. А щом е така, за нищо друго не може да се гарантира. Имам предвид нашите представи за процеса на умирането.

— Правилно ли ви разбрах? Вие искате да кажете, че човек трябва да има право и възможност да избегне страданията, свързани с физическата и душевната болка. Старостта, тежките, неизлечими болести, психическите травми — това прави живота непоносим и на хората трябва да бъде предоставено правото да напуснат всичко това във всеки един момент по собствено желание. Това ли искате да кажете?

— Точно това. Разбрали сте ме абсолютно правилно. Това беше главното, от което започнаха моите размисли за смъртта. Всичко останало дойде после.

— А защо сте решили, че човек не бива да страда? Кой ви го е казал?

— Но това е естествено! Разбира се, ако един човек живее неправилно, недостойно, ако съгрешава, върши престъпления, тогава нека страда, той трябва да плати за своя живот. Но когато човекът живее достойно и честно, когато се труди добросъвестно, никого не мами, защо трябва да страда? За какво? Това е несправедливо!

— Не сте прав, Иля Андреевич.

— Защо? Докажете ми го.

— Едва ли ще мога да ви докажа нещо. Мога само да ви предложа своята гледна точка.

— Слушам ви.

— Ако следваме вашата логика, страданията са възмездие за недостоен живот, а леката и приятна смърт — награда за достойния. Тук се корени грешката — и формално-логическа, и смислова. Животът има само една цена: смъртта. Със смърт човек може да се разплати за живота, така е устроена природата. Онзи, който е имал щастието да се роди, ще има нещастията да умре. Не може да се родиш

и да не умреш, както не може и да умреш, без да си се родил. Съгласен ли сте с тази уговорка?

— С тази — да. И какво по-нататък?

— По-нататък е следващият ход в разсъжденията ни. Страданията са отплата за удоволствието. Разбирате ли? Смъртта — за живота, страданията — за щастието. Няма значение какъв живот е изживял човекът, праведен или не. Той е творил добро и е бил щастлив от това, убивал е невинни и е изпитвал удоволствие от това. Трудил се е и се е радвал, крал е и се е радвал. Каквото и да е правел човекът, както и да е живял, той е получавал в живота си радост по един или друг начин. Едни хора са по-щастливи, други — по-малко, едни — по-често, други — по-рядко, едни — само като деца, други — през целия си живот. Но щастливи и доволни са били всички. И ето за това те трябва да платят със страдание. А вие искате човекът да си отиде от живота, без да е платил. С това се нарушава хармонията на мирозданието. Не съм ли права?

— Във вашите разсъждения има слаби звена, Анастасия Павловна, и аз лесно ще ви го докажа. Има хора, които са били щастливи само три минути през целия си живот, а съдбата им стоварва безкрайни и непоносими страдания. Нима това е съразмерна отплата? Има и други, такива, на които животът щедро е давал много удоволствия, а съдбата не е подготвила страдания за тях. Нима това е проява на хармонията на мирозданието? Такава хармония няма, вие не можете да не признаете това.

— Мога. Има хармония. Всичко зависи от индивидуалното възприятие. Вие казвате, че има хора, които са били щастливи само три минути през целия си живот, нали? Аз пък със същата лекота ще ви докажа, че такива хора няма. Нима такъв човек нито веднъж не е почувствал на бузата си целувката на собственото си дете? Нима такъв човек нито веднъж в живота си не е получавал подаръци? Нима нито веднъж не е чувал думи ако не на любов, то поне на признателност, приятелство, нежност, топлина? Нима нито веднъж в живота му никой не му е помогнал, не го е спасил от нещо? Нима самият той никога не е направил нещо полезно, от което би могъл да изпита чувство на удовлетворение? Нима нито веднъж не е прочел книга, която му е доставила удоволствие? Нима не му е познато чувството на сексуалното удовлетворение? Мога да изброявам до безкрай, вие

прекрасно разбирате за какво говоря. В живота на човека има огромен брой събития и неща, които могат да го направят щастлив. Но далеч не всеки човек е в състояние да разбира и да чувства това. Има хора, и то немалко, за това съм съгласна с вас, които вечно са недоволни от всичко, те постоянно се чувстват нещастни, оцетени, оплакват се, че не са виждали в живота нищо добро, само лошо. Справедливи ли са те? Не. Животът им е дал всичко, което е могъл, те просто не ценят това. Те не умеят да се наслаждават на вкуса на въздуха след буря, не умеят да чуват прекрасната музика, не умеят да се радват на чуждото щастие. Ето защо им се струва, че в живота им не е имало нищо хубаво, затова пък чувстват много остро всичко лошо. Какво може да се каже тук? Тяхната душевна глухота не ги освобождава и не може да ги освобождава от страданията, от необходимостта да платят за това, което им е било предоставено. Не са се възползвали от това? Техен проблем. Нали, когато един човек отива на театър и не изпитва удоволствие от спектакъла, не му хрумва да си иска обратно парите за билета? Той просто разбира, че не е съумял да получи удоволствие от този спектакъл. А другите са съумели.

— На нивото на театъра вашите разсъждения може и да са справедливи, но на нивото на живота не са.

— Но защо?

— Защото животът не е театър.

— Шекспир е бил на друго мнение: „Този свят е сцена, където всички хора са актьори...“

— Шекспир не е еталон за мен.

— Жалко. Той е бил необикновено мъдър. Аз не ви призовавам да сравнявате живота с театъра, предлагам ви да видите театъра като елемент от живота, създаден от човечеството по собствено подобие и по подобие на живота. Нали в театъра не става нищо такова, което да не става с хората в реалния живот. Впрочем ние се отдалечихме от темата. Страданията се дават на човека в противовес на щастието, а ако човекът не е съумял да бъде щастлив, това е негово нещастие, а не индулгенция, която му позволява да избегне страданията. И после, Иля Андреевич, кой ви е казал, че в живота всичко трябва да бъде хубаво? Че той трябва да се състои само от щастие и удоволствия?

— Странен въпрос задавате. Нас винаги са ни възпитавали така, казвали са ни, че ако живеем честно, трудим се добросъвестно и не

нарушаваме закона, всичко ще бъде наред. Нима вас са ви възпитавали другояче? Струва ми се, че вие не сте много по-млада от мен, значи в училище са ни учили горе-долу на едни и същи неща.

— Буквално на същите. Разликата помежду ни е, че аз съм виждала повече мъки, страдания и сълзи от вас. И това ме накара да разбера, че животът е подреден малко по-различно от това, което са ни говорили в училище.

— И как е подреден той според вас?

— В живота изобщо има много повече лоши, тежки и неприятни неща, отколкото хубави и приятни. Така е подреден той, разбирате ли? Това не е неправилен живот, просто така е подреден. Такова е мирозданието. Трудно е човек да се примири с това, но се налага. Затова не бива да се отчайваме, когато се сблъскваме със страданията, и да мислим, че не ни е провървяло и че всичко се стоварва върху нас, че Бог ни наказва незнайно за какво. Неприятностите са нещо нормално. И страданията са нещо нормално. Виж, всичко хубаво трябва да умеем да го виждаме, да го ценим и да му се радваме с всички сили, да му се радваме всяка секунда, защото разбираме, че според законите на мирозданието утре може да започне черен период от живота ни, така че да успеем да се насладим на щастието днес и да запомним това чувство задълго. Хубавото е по-малко, лошото е повече. Така е подреден светът и вие, Иля Андреевич, не сте в състояние да промените тази подредба.

— Значи този свят е подреден неправилно.

— Може би, може би... Но е такъв, какъвто е. И ние нищо не можем да направим.

— Аз не ви вярвам.

— Не е и нужно. Аз не смятам да ви убеждавам, че не сте прав. За мен вие не сте опонент във философски спор, за мен вие сте престъпник, убиец. И аз ще търся не аргументи, а доказателства за вашата вина. Впрочем, доколкото разбирам, това няма да бъде проблем. Вие сте направили всичко възможно, та вашата вина да бъде безспорна, в случай че все пак ви заловят.

— Анастасия Павловна...

— Да?

— Кажете... Това, което каза вашият колега за признаването ми за невменяем и за психиатричната лечебница — възможно ли е?

— Успокойте се, не ви заплашва лудница. Впрочем знае ли човек... Лекарите са непредсказуеми. Обявиха за вменяем абсолютно лудия Йонесян, по прякор Мосгаз. Обявявали са за болни психически здрави дисиденти. Така че нищо не мога да гарантирам.

— Не бих искал такъв резултат.

— Разбирам. Вие искате шумен процес, който да влезе в учебниците. Искате възможност да говорите пред съда и да изречете на всеослушание това, което казахте сега на мен. Какво друго искате?

— Искам смъртна присъда.

— Искате своевременна и лека смърт?

— Искам да ме убие държавата, а не малограмотен лекар или обезумял бандит.

— Ами да, и то да го направи сега, докато още не сте се разболели от нищо страшно и не сте станали слаб и безпомощен. Не искате ли прекалено много, Иля Андреевич? Вие сте изживели ярък живот, достигнали сте големи висоти в професията си, насладили сте се на признание и уважение. Обичали сте жените и те са ви обичали. Били сте добре обезпечен материално и дори сте си позволявали да ходите на почивка в чужбина. И сега искате да се скриете от кредиторите, без да платите за всичко това. Принудена съм да ви огорча, Иля Андреевич — в нашата страна е въведен мораториум върху смъртното наказание. Не знаехте ли това? Смъртните присъди се произнасят, но не се изпълняват. Пред вас има добра перспектива — доживотен затвор. Това ще ви осигури такива страдания, че ще си платите изцяло. Няма да видите лека смърт.

— Злорадствате ли?

— Нищо подобно. Просто се радвам. Без злоба.

— Но на какво се радвате?

— Радвам се, защото хармонията на мирозданието този път няма да се наруши.

ЕПИЛОГ

През април 1999 година президентът на Русия се обърна към Комисията по помилванията с молба в най-кратки срокове да разгледа всички дела на осъдените на изключителна мярка на наказание. Тъй като мораториумът върху изпълнението на смъртните наказания действа, Комисията е трябвало да реши съдбата на всеки от около триста осъдени, като замени техния разстрел с лишаване от свобода за продължителен срок или с доживотна присъда. Когато стигнала до материалите за И. А. Казаков, Комисията с недоумение констатирала, че този осъден е бил единственият, който не е подал молба за помилване. Въпреки това, тъй като смъртното наказание не е могло да бъде изпълнено, Казаков е бил осъден на лишаване от свобода за двайсет и пет години.

Москва

Октомври 1998 — април 1999 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.